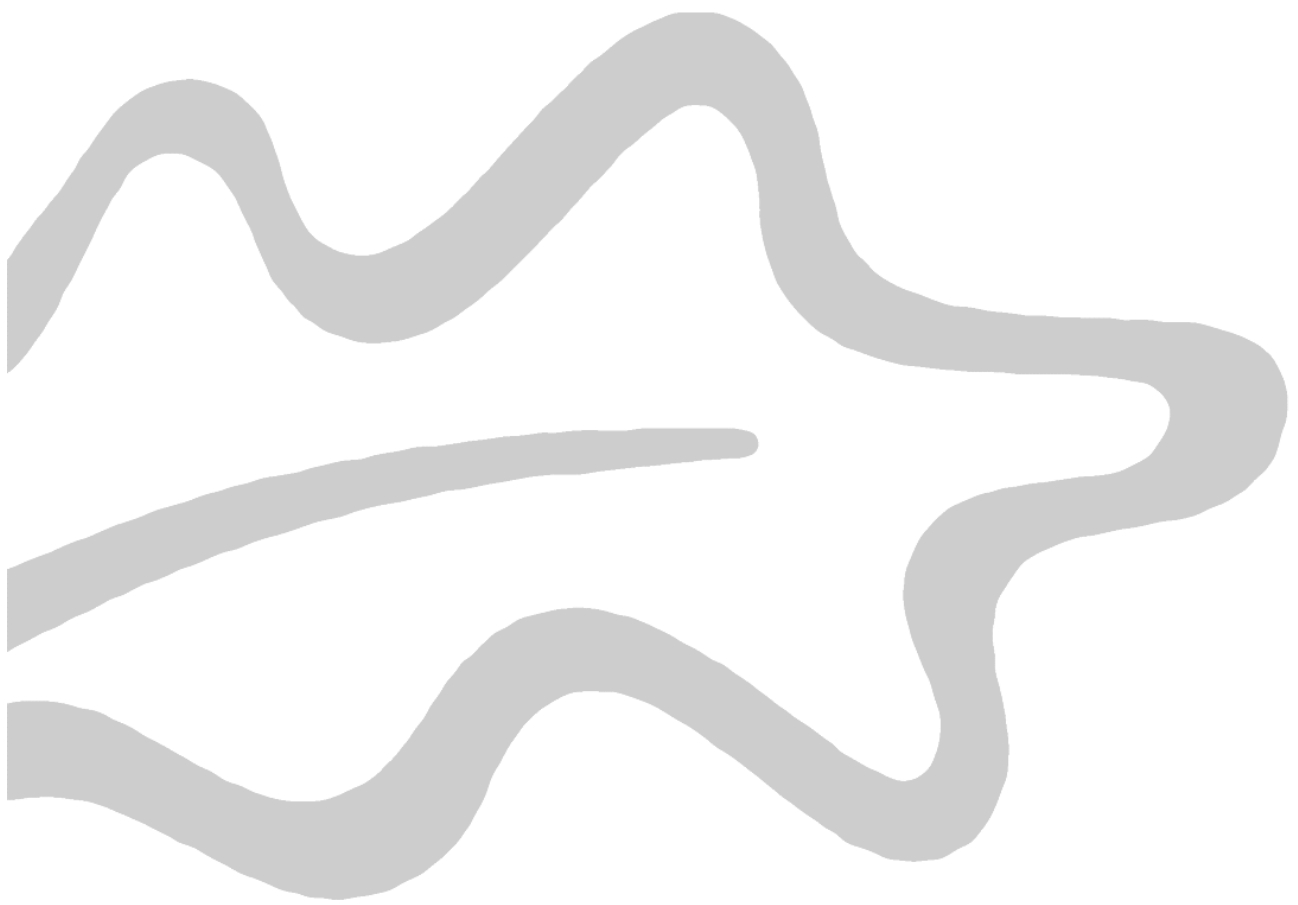

TILINPÄÄTÖS 2016

valtuusto 8.5.2017

1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	1
1.1 Kunnanjohtajan katsaus	1
1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	3
1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	7
1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	10
1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	13
1.6 Kunnan henkilöstö	15
1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista	19
1.8 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä	22
2. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	25
2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	25
2.2 Toiminnan rahoitus	27
3. Rahoitusasema ja sen muutokset	29
4. Kokonaistulot ja -menot	32
5. Kuntakonsernin toiminta ja talous	33
5.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	33
5.2 Konsernin toiminnan ohjaus	33
5.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	34
5.4 Konsernivalvonnan toteutus	35
5.5 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	36
6. Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	41
6.1 Tilikauden tuloksen käsittely	41
7. Kuntastrategiaraportti	42
7.1 Johdanto	42
7.2 Kuntastrategian päämäärät ja niiden toteutuskeinot	44
7.3 Vuoden 2016 vuositavoitteiden toteutuminen ja seuranta	55

Talousarvion toteutuminen

8. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Käyttötalousmenojen muutokset toimialoittain	75
Käyttötalousosan taulukoiden lukuohje	76
Yleisjohto- ja konsernipalvelut	77
Kunnanviraston johto	82
Henkilöstö – ja tukipalvelut	84
Hallinto	87
Keski-Uudenmaan ympäristökeskus	95
Talous ja tietohallinto	98
Kuntakehitys	95
Sosiaali- ja terveyslautakunta	100
Sosiaali- ja terveystoimi	102
Sosiaalipalvelut	108
Terveyspalvelut	113
Sairaalapalvelut	117
Vanhusten- ja vammaisten palvelut	121
Kehittämisen- ja hallintopalvelut	127
Kasvatus- ja sivistystoimi	131
Kasvatus- ja koulutuslautakunta	129
Kehittämisen- ja hallintoyksikkö	136
Kasvun ja oppimisen palvelut	138
Kulttuurilautakunta	142
Kulttuuripalvelut	142
Liikuntalautakunta	144
Liikuntapalvelut	144
Nuorisolautakunta	147
Nuorisopalvelut	147
Kuntakehitys ja tekniikka	148
Kuntakehityslautakunta	154
Kuntakehitys	155
Kuntasuunnittelu	156
Hallinto- ja asiakaspalvelu	157
Tekninen lautakunta	157
Yhdyskuntatekniikka	159
Tilakeskus	160
Rakennuslautakunta	161
Rakennusvalvonta	162

SISÄLTÖ

Investointien toteutuminen	165
Kunnanhallitus	166
Sosiaali- ja terveyslautakunta	167
Kasvatus- ja koulutuslautakunta	168
Liikuntalautakunta	169
Nuorisolautakunta	170
Kulttuurilautakunta	171
Kuntakehityslautakunta	172
Rakennuslautakunta	173
Tekninen lautakunta	174
Tuloslaskelman toteumavertailu	177
Toimintamenot ja -tulot; toteumat 2015-2016	178
Sisäinen tuloslaskelma; toteumat 2009-2016 ja talousarvio 2017	179
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisvertailusta	180
Rahoitusosan toteutuminen	182
Tilinpäätöslaskelmat	183
Tuloslaskelma	184
Rahoituslaskelma	185
Tase	186
Konsernilaskelmat	188
Tilinpäätöksen liitetiedot	191
Tytäryhtiöt	213
Eriytetyt tilinpäätökset	231
Liikelaitoksen erillistilinpäätös	
Vesihuoltoliikelaitos	232
Liikelaitoksen vaikutus kunnan talouteen	264
Tuloslaskelma	265
Rahoituslaskelma	266
Muiden eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset	267
Allekirjoitukset ja merkinnät	

Kunnanjohtajan katsaus vuoteen 2016

Muuttuva toimintaympäristö sekä käynnissä oleva maakunta- ja sote-uudistus haastavat kuntakenttää merkittävään muutokseen. Sosiaali- ja terveystoimen järjestämisvastuu on siirtymässä kokonaan pois kunnilta uusille maakunnille, jotka tulevat saamaan tehtäviä myös maakunnan liitoilta ja valtion aluehallinnosta.

Tuusulan kunnassa on valmistauduttu sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen yhdessä Keski-Uudenmaan kuntien kanssa. Valmisteuilla on malli, jossa päätösvaltaa säilyy alueella, mutta joka voidaan tulevaisuudessa niveltää osaksi valtakunnallista sote-ratkaisua. Kuntatasolla maakuntaan siirtyvien palveluiden osalta on samanaikaisesti työstetty selvitystä, joka käsittää muun muassa henkilöstön ja tukipalvelut, sopimukset, toimitilat ja kiinteistöt sekä tietojärjestelmät.

Kuntien tulevaisuus on vielä monin tavoin avoin, mutta näköpiirissä on, että tulevaisuuden kunnan roolit sekä toimintatavat muuttuvat merkittävästi. Uuden kunnan valmistelutyö käynnistettiin Tuusulassa vuoden 2016 lopulla. Uutta kuntaa rakennetaan mm. uudistamalla kunnan strategia sekä uuteen strategiaan perustuva johtamisjärjestelmä, toimintakulttuuri, palveluiden tuottaminen sekä varmistamalla yhdyspinnat sote-maakuntauudistukseen. Valtuuston 6.6.2016 tekemän päätöksen mukaan Tuusulan kunta siirtyy uuteen johtamisjärjestelmään (pormestarijärjestelmä) 1.6.2017 alkaen.

Tuusulan koulujen ja päiväkotien arjessa tapahtui isoja uudistuksia. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön niin esi-, perus kuin lukio-opetuksessa. Oppilaan tuen organisointia kehitettiin ja lukuvuoden 2016-2017 alusta 1. luokan oppilaat aloittivat opiskelun omissa lähikouluissaan. Koulut ja päiväkodit edistivät liikunnallisuutta olemalla mukana Liikkuva koulu tai Ilo—kasvaa liikkeessä hankkeissa. Kaikki koulut saatiin langattomien verkkojen piiriin ja koulujen opetustyössä hyödynnetään tablet-laitteita. Koulu- ja päiväkotiverkkoa peruskorjattiin ja laajennettiin merkittävästi.

Rykmentinpuistossa tapahtui vuoden 2016 aikana merkittäviä edistysaskelia. Vuoden 2020 juhla-asuntomessut saatiin Puustellinmetsän alueelle. Lisäksi Puustellinmetsän asemakaava sai lainvoiman ja alueen rakentuminen käynnistyi.

Hyrylän keskustan kehittämistä vauhditettiin. Yleissuunnitelman laatimista jatkettiin ja YIT:lle annettiin 31.5.2017 asti voimassa oleva suunnitteluvaraus osaan keskustan aluetta. Hanke etenee yhteistyössä kunnan kanssa ja kunnan ohjauksessa. Kiinteistönomistajien kanssa haetaan ratkaisuja Tuusulanväylän länsipuolen liikekeskusalueen elinvoimaisuuden parantamiseksi ja palvelutarjonnan monipuolistamiseksi. Hyrylän Ostoskeskus Oy:n osakkeet hankittiin kokonaisuudessaan kunnan omistukseen.

Asukasluku kasvoi, mutta rakentaminen vielä vaimeaa

Helsingin seutukunnan asukasluku kasvoi edellisen vuoden tapaan 1,2 %. Tuusulassa väestönkasvun kokonaismuutos oli 0,4 % eli yhteensä 136 henkeä. Asukasluku oli vuoden päättyessä 38 595. Lapsia syntyi 339, mikä oli 33 lasta vähemmän kuin edellisvuonna. Kuntaan muutti muualta Suomesta 2 591 henkeä, kun taas kunnasta muutti pois 2 590 henkeä. Näin ollen muuttovoitto kutistui 1 henkilöön.

Tuusulan kunta käytti talonrakennukseen 15,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2016 aikana jatkettiin mm. Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman tilojen perusrakennustöitä. Paijalan koulun ja Notkokuiston päiväkodin laajennustyöt sekä Roinilan päiväkodin uudisrakennustyö valmistuivat. Lisäksi toteutettiin lukuisia määrä pienempiä korjaus- ja kunnostustöitä. Ulkoalueita ja pihoja korjattiin yhteensä 0,8 milj. eurolla; merkittävien kohde oli Pertun koulun piha-alueen muuttaminen lähiliikunta-alueeksi.

Etelä-Tuusulan lukio- ja monitoimirakennuksen (Monio) hankesuunnittelu valmistui ja sijainti Rykmentinpuistossa vahvistui. Kellokosken koulun laajennuksen rakennustyöt ja Hyökkälän alakoulun peruskorjaustyöt aloitettiin.

Tuusulaan valmistui rakennuksia 239 (2015: 262). Valmistuneiden asuntojen määrä oli 283 (221). Rakennuslupia ja ilmoituksia myönnettiin yhteensä 531 kappaletta, mikä oli jonkin verran edellisvuotta vähemmän.

Merkittäviä kaavoja eteenpäin

Yleiskaava 2040 -ehdotuksen valmistelua jatkettiin kaavaluonnoksesta saadun palautteen perusteella. Työssä paneuduttiin erityisesti liikennekysymyksiin. Sekä Ruotsinkylä-Myllykylä II- että Sulan osayleiskaavat saivat lainvoiman. Focus-osayleiskaavan valituksen käsittely jatkui KHO:ssa vain yhden valituksen johdosta. Tuomala II:n uusi kaavaehdotus valmisteltiin yhdessä Järvenpään kaupungin ja ELY:n kanssa neuvotellen.

Puustellinmetsän asemakaava sai lainvoiman. Kaava kattaa noin 43 ha suuruisen alueen ja tuotti rakennusoikeutta kunnan omistamille alueille 122 700 kem², mikä sinällään jo täyttää MAL-sopimuksen mukaisen tavoitteen.

Asuinrakentamisen tonttivarantoa syntyy merkittävästi lähitulevaisuudessa. Aropelto ja Lahelanpelto II saatiin hyväksymisvaiheeseen. Lisäksi ehdotusvaiheeseen saatiin hyvin tehokkaan asuinrakentamisen tontteja tuottavat Rykmentinpuiston keskus, Monio ja Kauppatie II. Häriskivi täydentää tulevana vuosina pientalotonttitarjontaa. Maankäyttösopimusten solmimisen ja em. kaavojen viimeistelyn jälkeen asuinrakentamisen tontteja on vähintäänkin riittävästi kattamaan lähivuosien kysynnän myös Etelä-Tuusulassa.

Kaavoituksen käynnistämissopimuksia solmittiin yhteensä 13 kpl. Maankäyttösopimuksia on allekirjoitettu 2 kpl (Aropelto ja Lahelanpelto II) ja kaksi maankäyttösopimusta odottaa vielä maanomistajien lopullista päätöksentekoa. Maankäyttösopimuskorvauksia ei maksettu kunnalle vuonna 2016.

Raakamaata kunnan omistukseen hankittiin noin 10 ha ja ostoihin käytettiin rahaa 0,6 milj. euroa. Lisäksi vuonna 2016 allekirjoitettiin kauppakirjat, joilla kunnan omistukseen siirtyy vuoden 2017 puolella 0,86 milj. euron kauppahinnalla noin 27 ha, pääosin raakamaata. Kunta ja Senaatti-kiinteistöt allekirjoittivat ”Sikokallion” kaupan ja kunnalle siirtyy vuoden 2017 puolella raakamaata Hyrylän alueelta noin 59 ha.

Vuoden 2016 aikana saatiin sekä maanhankintaa tehtyä että kaavoituksen käynnistämissopimuksia solmittua siten, että Sulan asemakaavan laadinta voi jatkua yhteistyössä maanomistajien kanssa. Kelatien työpaikka-alueen suunnittelua jatkettiin valmistellen kaavaehdotusta. Högberginmäki-asekola sai lainvoiman ja laajensi Kulomäentien työpaikka-aluetta noin 1,3 ha.

Kunnanhallitus hyväksyi myös kiinteistökaupan esisopimuksen, jolla IT-museo myöhemmin tehtävässä kiinteistökaupassa siirtyy kunnan omistukseen.

Tilikauden tulos oli ylijäämäinen

Tuusulan kunnan toimintakulut olivat 227,3 milj. euroa, jossa oli kasvua edellisvuoteen 2,2 %. Nettoinvestoinnit olivat 26,2 milj. euroa ja vuosikate 16,5 milj. euroa (2015: 11,0 milj. euroa). Tilikauden tulos oli 3,9 milj. euroa ylijäämäinen (2015: alijäämä 1,2 milj. euroa).

Vuosikate oli 130,9 % poistoista tulo-rahoituksen ollessa tasapainossa. Verotulojen kasvu koheni 2,9 %:iin ja valtionosuudet toteutuivat peräti 20,8 % edellisvuotta suurempina.

Kunnan omavaraisuusaste laski 63,0 %:iin (2015: 66,6 %). Lainakanta kasvoi 17,0 milj. eurolla ollen vuoden lopussa 69,3 milj. euroa. Tuusulan kunnan lainamäärä asukasta kohden oli 1797 euroa, kun keskimääräinen lainakanta Manner-Suomen kunnilla oli 2841 euroa/asukas.

Esitän päätöksentekijöille ja henkilökunnalle parhaat kiitokseni tuusulalaisten hyväksi tehdystä työstä.

Hannu Joensivu
kunnanjohtaja

1.2. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Valtuusto

Valtuusto piti vuoden 2016 aikana 9 kokousta (v. 2015: 9) ja käsitteli 129 asiaa (v. 2015: 185). Valtuuston kokousten lisäksi pidettiin 9 valtuustoasioiden informaatiotilaisuutta ja järjestettiin 2 valtuustoseminaaria.

Valtuuston kokoonpano 31.12.2016 oli seuraava:

Puheenjohtajat

Lindberg Arto	puheenjohtaja, SDP
Untamo Lauri	I varapuheenjohtaja, Kok.
Seuna Veikko	II varapuheenjohtaja, TuPu

Kokoomuksen valtuustoryhmä (16 valtuutettua)

Ahlgren Jukka
Ahonen Petri
Heinänen Salla
Juntunen Paavo
Kervinen Sanna
Kinnunen Kari
Laitinen Sarianna
Malmlund Hans
Mäki-Kuhna Mika
Rosenqvist Ulla
Seppälä Antti
Sjöblom Ilmari
Sjöblom Ruut
Tamminen Sami
Untamo Lauri
Åvall Laura

Tuusulan puolesta-valtuustoryhmä (11 valtuutettua)

Alanko Matti
Friman Kari
Heiskanen Sari
Helasvuo Hannu
Meckelborg Markus
Salonen Jussi
Seuna Veikko
Sorri Liisa
Stenvall Raimo
Visuri Päivi
Winqvist Margita

Tuusulan Sosialidemokraattien (SDP rp) valtuustoryhmä (11 valtuutettua)

Airikka Jerry
 Hyypijev Ritva
 Järvinen Aarno
 Kiuru Kim
 Koivunen Aila
 Kuusisto Merja
 Kuusisto Päivö
 Lindberg Arto
 Mäensivu Karita
 Palomäki Ulla
 Peltonen Jani

Keskiryhmän valtuustoryhmä (7 valtuutettua)*Suomen Keskusta r.p.(4)*

Huhtaluoma Timo
 Kaikkonen Antti
 Nyman Ari
 Viitanen Kirsi

Suomen Kristillisdemokraatit, KD (2)

Sarenius-Salmenkivi Erja
 Seppälä Ilkka

Suomen ruotsalainen kansanpuolue (1)

Avellan Monica

Tuusulan Perussuomalaiset-valtuustoryhmä (3 valtuutettua)

Huuhtanen Pasi
 Niemelä Eetu
 Ruusala Jarno

Vihreiden valtuustoryhmä (1 valtuutettu)

Toivanen Ilona

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä (1 valtuutettu)

Noro Seppo

Rehti Tuusula-valtuustoryhmä (1 valtuutettu)

Rämö Risto

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus piti vuoden 2016 aikana 34 kokousta (v. 2015: 35) ja käsitteli 483 asiaa (v. 2015: 563). Lisäksi pidettiin 4 kunnanhallituksen iltakoulua ja järjestettiin 2 kunnanhallituksen taloussuunnittelu-seminaaria.

Kunnanhallituksen kokoonpano 31.12.2016 oli seuraava:

Puheenjohtajat

Kervinen Sanna, puheenjohtaja, Kok.
Sorri Liisa, I varapuheenjohtaja, TuPu
Kuusisto Päivö, II varapuheenjohtaja, SDP

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Rosenqvist Ulla, Kok.
Palvas Liisa, TuPu
Hyypijev Ritva, SDP

Jäsenet

Friman Kari, TuPu
Heinänen Salla, Kok.
Heiskanen Sari, TuPu
Huuhtanen Pasi, PS
Koivunen Aila, SDP
Nyman Ari, Kesk.
Seppälä Ilkka, KD
Sjöblom Ilmari, Kok.

Ceder Marko, TuPu
Åvall Laura, Kok.
Salonen Jussi, TuPu
Nieminen Eeva-Liisa, Vihr.
Mäensivu Karita, SDP
Mattila Pentti, Kesk.
Sipilä Jukka, KD
Mäki-Kuhna Mika, Kok.

Lautakuntien puheenjohtajat

Kasvatus- ja koulutuslautakunta

Åvall Laura, Kok.	puheenjohtaja
Alanko Matti, TuPu	varapuheenjohtaja

Keski-Uudenmaan ympäristölahtakunta

Sundberg Anneli, Kok.	puheenjohtaja
Latva Jerry, SDP	varapuheenjohtaja

Keskusvaalilautakunta

Manninen Markku, Kok.	puheenjohtaja
Pirttinen Matti, SDP	varapuheenjohtaja

Kulttuurilautakunta

Meckelborg Markus, TuPu	puheenjohtaja
Ahlgren Jukka, Kok.	varapuheenjohtaja

Kuntakehityslautakunta

Salonen Jussi, TuPu	puheenjohtaja
Seppälä Antti, Kok.	varapuheenjohtaja

Liikuntalautakunta

Tamminen Sami, Kok.	puheenjohtaja
Ceder Marko, TuPu	varapuheenjohtaja

Nuorisolautakunta

Toivanen Ilona, Vihreät	puheenjohtaja
Ilkas Jani, Kok.	varapuheenjohtaja

Rakennuslautakunta

Riola Jouko, Kok.	puheenjohtaja
Lahdenperä Tuula, SDP	varapuheenjohtaja

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Kiuru Kim, SDP
Rosenqvist Ulla, Kok.

puheenjohtaja
varapuheenjohtaja

Tarkastuslautakunta

Järvinen Aarno, SDP.
Huhtaluoma Timo, Kesk.

puheenjohtaja
varapuheenjohtaja

Tekninen lautakunta

Ahonen Petri, Kok.
Stenvall Raimo, TuPu

puheenjohtaja
varapuheenjohtaja

Kunnan johtoryhmä

Joensivu Hannu
Hyttinen Tuula
Härkönen Marko
Juhola Petri
Lipasti Harri
Mäkitalo Minna
Vainio Pirjo
Vehmas Markku
Ukkola Esa
Uusikulku Riikka
Wäre Jari

kunnanjohtaja
kunnansihteeri
kuntakehitysjohtaja 22.8.2016 lukien
vt. kuntakehitysjohtaja 21.8.2016 asti
henkilöstöjohtaja
johdon assistentti 23.5.2016 lukien
sosiaali- ja terveystoimenjohtaja
talusjohtaja
kasvatus- ja sivistystoimenjohtaja, virkavapaalle 14.11.2016
viestintäpäällikkö
vs. kasvatus- ja sivistystoimenjohtaja 31.10.2016 lukien

1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Yleinen taloudellinen kehitys

Maailmantalouden kasvu on viime vuosina ollut hitainta sitten finanssikriisin. Kasvu on hidastunut selvästi monissa kehittyvissä talouksissa. Teollisuusmaissa elpyminen on edelleen vaatimatonta vähäisten investointien sekä hitaan palkkakehityksen vuoksi. Yhdysvaltojen talouden elpyminen on jatkunut hitaana. Keskuspankkien harjoittama kevyt rahapolitiikka tukee kasvua. Öljyn ja muiden raaka-aineiden hintojen nousu tulee kiihdyttämään inflaatiota.

Suomen talouskasvu elpyi 1,6 % prosenttiin. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan vuoden 2017 bruttokansantuotteen kasvu jäisi kuitenkin vain 0,9 %:iin, erityisesti kotitalouksien reaalityulojen kasvun hidastumisen vuoksi.

Työllisyystilanne parani viime vuoden aikana talouskasvun käynnistymisen myötä. Etenkin rakentamisen vauhdittuminen loi uusia työpaikkoja. Samaan aikaan kuitenkin piilotyöttömien määrä lisääntyi. Parantuneista työllisyysnäköymistä huolimatta ns. laaja työttömyys (työttömien työnhakijoiden ja aktivointipalveluissa olevien henkilöiden määrä) pysytteli 450 000 henkilössä. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden kasvu hidastui.

Kotitalouksien ostovoima vahvistui kuluttajahintojen alhaisen nousun sekä parantuneen työllisyystilanteen ansiosta 1,9 %:iin. Tulevina kahtena vuotena yksityisen kulutuksen kasvun ennakoitaan hidastuvan lievästi, pääasiassa vaatimattoman reaalityulojen kehityksen vuoksi.

Vienti kääntyi vuonna 2016 hienoiseen 1,0 % kasvuun. Suomen vientiä on rasittanut maailmankaupan hidas kasvu sekä investointihyödykkeiden heikko globaali kysyntä. Suomen vaihtotase kääntyi jälleen alijäämäiseksi tavarakaupan ylijäämän supistuttua. Viennin kasvun arvioidaan vauhdittuvan asteettain lähivuosina 2 - 3 %:iin vuodessa. Vaihtotase pysyy kuitenkin edelleen alijäämäisenä.

Suomen julkinen talous on velkaantunut viime vuodet nopealla vauhdilla. Julkisyhteisöjen bruttovelka nousi vuonna 2016 63,7 %:iin BKT:sta. Vaisu talouskasvu ei ole tuottanut tarpeeksi verotuloja julkisten menojen rahoittamiseen, samalla kun kasvanut työttömyys ja väestön ikääntyminen ovat kasvattaneet menoja. Ennustettu vaisu talouskasvu ei riitä yksistään korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa lähivuosina.

Talouden riskit liittyvät keskeisesti maailmantalouden kehitykseen sekä reaalityalouden kehitykseen ja työmarkkinoihin. Lisääntyvä protektionismi saattaa hidastaa maailmankauppaa odotettua enemmän. Euroalueen kyky vastustaa erilaisia negatiivisia shokkeja on edelleen heikko. Ennustettua myönteisempi kehitys on mahdollista, jos palkkojen kasvu Saksassa vahdittaa euroalueen kysyntää ja öljyn hinnan nousu vauhdittaa Venäjän tuontia Suomesta.

Alla on esitetty vuoden 2016 keskeisten ennustelukujen toteutuminen.

	TA 2016	TP 2016
BKT:n muutos	1,2	1,6
Kuluttajahintojen muutos	0,9	0,3
Työttömyysaste, (%)	9,4	8,9
Lyhyet korot (Euribor 3 kk)	-0,2	-0,3
Pitkät korot (valt. Obl. 10 v.)	1,5	0,4

Lähde: Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus 18.12.2015 ja 22.12.2016.

Kokonaisuutena Suomen talous kääntyi ennustettua parempaan suuntaan, mikä osaltaan heijastui positiivisesti myös kuntatalouteen.

Kunnallistalouden kehitys

Ennakkotietojen mukaan kuntien yhteenlaskettu vuoden 2016 tulos parani edellisvuodesta noin 500 milj. euroa ja oli noin 620 milj. euroa ylijäämäinen. Toimintakulut kasvoivat maltillista noin 1 %:n vauhtia. Hidasta menokasvua tukivat maltillinen palkkasopimus, henkilöstökulujen sopeutus, kiky-sopimuksesta johtuva 2017 lomapalkkavelan pieneneminen sekä pienehkö ostopalveluiden lisäys. Toimintakuluja kuitenkin kasvattivat mm. ikärakenteen tuomat menopaineet, lisääntynyt maahanmuutto ja korkealla tasolla pysynyt pitkäaikaisyöttömyys.

Kuntien toimintatuottoja lisäsivät mm. sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotukset. Yhteenlasketut verotulot kasvoivat 1,4 %, eli 300 milj. euroa. Valtionosuudet kasvoivat 7 % eli lähes 600 milj. euroa

Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu lainakanta kasvoi 0,6 miljardia euroa, 18,0 miljardiin euroon. Kunnilla on nyt lainaa keskimäärin 2 930 euroa asukasta kohti.

Helsingin seutukunnan ja KUUMA-kuntien kehitys

Tuusulan asukasluku oli vuoden päättyessä 38 595 (ennakkotieto). Asukasmäärä kasvoi edellisvuodesta 136 henkilöllä, mikä tarkoittaa 0,4 % kasvua edelliseen vuoteen. Vuonna 2015 kasvu oli 0,7 % (253 henkeä).

Väestönkasvu on hidastunut Tuusulassa totutusta viime vuosina, vuonna 2012 kasvu jäi ensimmäistä kertaa pitkään aikaan alle yhteen prosenttiin. Vuosien 1996 - 2016 keskimääräinen väestönkasvu oli noin 1,4 %.

Koko Helsingin seutukunnan väestönkasvu vuonna 2016 oli 1,2 %. Helsingin seutukunnan kunnista väkimäärä kasvoi, edellisvuoden tapaan, suhteellisesti eniten (2,5 %) Sipoossa.

KUUMA-kuntien väestönkasvu oli vuonna 2016 keskimäärin 0,6 % (2015: 0,7 %). KUUMA-kunnista kasvu oli suhteellisesti nopeinta Sipoon jälkeen Järvenpäässä (1,5 %).

Seuraavassa taulukossa on tietoja Helsingin seutukunnan väestömuutoksista 2016.

	Syntyneiden enemmyys	Kuntien välinen nettomuutto	Ulkomainen nettomuutto	Väestön- muutos, lkm	Väestön- muutos, %	Väkiluku 31.12.201 6
Helsingin seutukunta	5460	7086	6119	18665	1,2	1519059
Espoo	1791	1612	1317	4720	1,7	274522
Helsinki	1700	3233	2450	7383	1,2	635591
Hyvinkää	21	12	104	137	0,3	46600
Järvenpää	209	304	110	623	1,5	41523
Karkkila	-29	-30	8	-51	-0,6	8918
Kauniainen	-34	-74	21	-87	-0,9	9399
Kerava	122	16	100	238	0,7	35531
Kirkkonummi	161	47	179	387	1,0	39036
Lohja	-97	-138	24	-211	-0,4	47142
Mäntsälä	91	53	25	169	0,8	20854
Nurmijärvi	175	-209	161	127	0,3	42024
Pornainen	8	-33	-4	-29	-0,6	5096
Sipoo	39	434	28	501	2,5	19900
Siuntio	27	-67	31	-9	-0,1	6173
Tuusula	98	1	37	136	0,4	38595
Vantaa	1136	2008	1447	4591	2,1	219196
Vihti	42	-83	81	40	0,1	28959

Lähde: Tilastokeskus (ennakkotieto)

Ennakkotietojen mukaan vuonna 2016 Tuusulaan tuli muualta Suomesta muuttajia 2 591 henkeä ja Tuusulasta muutti muihin Suomen kuntiin 2 590 henkeä, kotimaisen nettomuuton ollessa vain yhden henkilön verran. Vuonna 2015 nettomuutto oli 60 henkeä. Vuosina 2012 - 2014 Tuusula kärsi pienestä muuttotappiosta. Vuosien 2000 - 2011 välisenä aikana Tuusula sai joka vuonna runsaasti muuttovoittoa, keskimäärin yli 500 henkeä.

Ennakkotiedon mukaan vuonna 2016 Tuusulassa syntyi 339 lasta, mikä on 33 lasta vähemmän kuin edellisvuonna.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) kuntien alueella oli joulukuun lopussa yhteensä 94 910 työtöntä työnhakijaa. Se on 3 689 (-3,7 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 %. Pitkäaikaistyöttömiä alueella oli 38 224. Tämä on 1049 (2,8 %) enemmän kuin vuoden 2015 joulukuun lopussa. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli alueella joulukuun lopussa yhteensä 9645, mikä on 970 (-9,1 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaalaisia työttömiä alueella oli 16 696. Tämä on 180 (-1,1 %) henkilöä vähemmän kuin viime vuonna.

Uusia avoimia työpaikkoja oli joulukuun aikana 13 436 eli 399 (-2,9 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Tuusulassa työttömien kokonaismäärä oli vuoden lopussa 1 681 henkilöä (2015: 1 736), 8,6 % työvoimasta (2015: 8,9 %). Työttömien määrä laski Tuusulassa edellisvuoteen verrattuna 3,3 %. Miehiä oli työttömistä 53 %. Pitkäaikaistyöttömiä (yli 1 vuotta työttömänä olleita) oli 640 henkeä (vuonna 2015: 622), eli 38 % työttömistä (vuonna 2015: 38 %, 2014: 28 %). Alle 25-vuotiaita oli työttömänä 192 henkeä, mikä on samaa tasoa kuin edellisvuonna ja 11 % kaikista työttömistä. Avoimia työpaikkoja oli vuoden lopussa 157, mikä on 18 % enemmän kuin edellisvuonna.

1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Verorahoituksen kehitys

Kaikkien kuntien yhteenlasketut verotulot kasvoivat 1,4 %. Kunnallisverotulot kasvoivat 2,0 % pitkälti vaimean ansiotulokehityksen vuoksi. Vaimeaa kehitystä selittää muun muassa kuntien korotetun yhteisöveron jako-osuuden poistuminen. Tuloveroprosenttiaan vuodelle 2016 korotti vain 45 kuntaa. Kiinteistöverotulot kasvoivat 2,1 prosenttia.

Tuusulan verotulojen kehitys verolajeittain 2013 – 2016 oli seuraava:

Tuusulan verotulojen kehitys, milj. euroa

1000 euroa	2013	muutos %	2014	muutos %	2015	muutos %	2016	muutos %
Kunnallisvero	151 961	12,0	153 554	1,0	155 825	1,5	161 188	3,4
Yhteisövero	6 091	-0,9	6 417	5,4	7 300	13,8	6 531	-10,5
Kiinteistövero	6 699	6,8	7 347	9,7	8 317	13,2	8 700	4,6
Yhteensä	164 751	11,2	167 318	1,6	171 442	2,5	176 419	2,9

Verotulot toteutuivat 5,3 milj. euroa (2,9 %) edellisvuotta korkeampina. Verotulot olivat yhteensä 176,4 milj. euroa, joka ylitti alkuperäisessä talousarviossa ennakoidun määrän lähes 2,1 milj. eurolla. Kunnallisverojen osuus talousarvion ylityksestä oli 1,1 milj. euroa. Kunnallisverokertymään heijastui loppuvuonna positiivisesti maan talouden nousujohtainen kehitys. Vuoden 2013 poikkeuksellisen korkeaa 12,0 % kasvua selittää kunnallisveroprosentin korotus sekä verotulojen tilitysrytmi muutokset.

Yhteisöverotuloja kertyi 0,5 milj. euroa budjetoitua enemmän. Kokonaisuutena yhteisöverotulot vähenivät 10,5 %, koska kuntien yhteisövero-osuuden viiden %-yksikön määräaikainen jako-osuuden korotus päättyi vuoden 2015 lopussa. Määräaikaisella jako-osuuden korotuksella kompensoitiin kunnille yhteisöverokannan alentamisesta 24,5 %:sta 20 %:iin vuodesta 2014 alkaen. Kiinteistöverotulot kasvoivat edellisvuodesta, mikä johtui pitkälti vuoden 2016 alusta voimaan tulleista kiinteistöjen verotusarvojen tarkistuksesta.

Valtionosuudet, 23,1 milj. euroa, toteutuivat peräti 4,0 milj. euroa edellisvuotta suurempina. Valtionosuudet ylittivät talousarvion 1,0 milj. eurolla. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus lisäsi valtionosuuksia. Samoin kunnille negatiivisten veroperuste-muutosten vaikutusta kompensoitiin lisäämällä valtionosuuksia.

Kunnan kokonaistalouden toteutuminen (kunta ja vesihuoltoliikelaitos)

Talousarvio toteutui kokonaisuutena talousarviota suotuisammin. Kunnan tulos nousi vuodelta 2016 n. 3,8 milj. euroa ylijäämäiseksi. Talousarviossa alijäämäksi arvioitiin 3,8 milj. euroa.

Ulkoiset toimintatuotot lisääntyivät edellisestä vuodesta 1,2 milj. euroa. Toimintatuottojen ennakoitua suurempaan kasvuun vaikuttivat keskeisesti käyttöomaisuuden myyntivoitot, joita kertyi yhteensä 7,1 milj. euroa (lisäys talousarvioon nähden + 0,9 milj. euroa). Lisäksi toimintatuottoja kertyi hieman ennakoitua enemmän sosiaali- ja terveystoimessa, kuntakehityksessä ja teknisessä toimessa sekä vesihuollossa.

Vuoden 2016 tilinpäätöksessä ulkoisten toimintamenojen kasvu oli 2,2 % (4,8 milj. euroa), kun vuonna 2015 menot kasvoivat 1,5 %. Toimintamenot jäivät kokonaisuutena hieman alle budjetin. Menokasvusta valtaosa (3,2 milj. euroa) oli henkilöstökuluja. Henkilöstökulujen kasvuun vaikuttivat vertailuvuoden 2015 henkilöstön lomautukset, minkä vuoksi henkilöstökulut olivat poikkeuksellisen pienet. Palveluiden ostot lisääntyivät kokonaisuutena ai-noastaan 0,4 %. Kunnan nettomenojen (toimintakate) kasvu oli 2,0 %.

Vuosikate oli 16,5 milj. euroa (11,0 milj. euroa). Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 0,5 milj. eurolla 12,6 milj. euroon.

Kunnalla oli lainaa vuoden lopussa 69,3 milj. euroa, josta pitkäaikaisten, kiinteäkorkoisten lainojen osuus oli 40 milj. euroa. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 17 milj. euroa. Velkaantuminen oli hieman ennakoitua hitaampaa, koska kunnan tulorahoitus kehittyi ennakoitua paremmin samalla kun investoinnit (27,0 milj. euroa) toteutuivat suunniteltua pienempinä.

Merkittävät poikkeamat tilinpäätösvuoden talousarvioon

Verorahoitus ylitti kokonaisuutena budjetin 3,1 milj. euroa. Verotuloja kertyi 2,1 milj. euroa yli talousarviossa arvioidun määrän ja valtionosuuksia tilitettiin kunnalle 1,0 milj. suunniteltua enemmän.

Toimintatuotot toteutuivat kokonaisuutena budjetoitua suurempina. Ennakoitua parempaa kehitystä selittävät lähinnä budjetoitua suuremmat käyttöomaisuuden myyntivoitot. Myyntivoitoista kaksi kolmasosaa kertyi asunto- ja kiinteistöosakkeiden myynneistä. Kunnan asunto- ja yritystonttien myynneissä jäätiin n. 3 milj. euroa alle asetettujen tavoitteiden. Toimintatuottojen kasvua lisäsivät asiakasmäärien kasvu, asiakastaksojen ja – maksujen korotukset sekä joukkoliikenteen ennakoitua suurempi valtionapu.

Toimintamenojen osalta talousarviota lisättiin määrärahoja ensimmäisen osavuosikatsauksen yhteydessä 2,8 milj. euroa. Toisen osavuosikatsauksen yhteydessä toimintamenoja vähennettiin 0,1 milj. euroa. Toimintakulut alittivat muutetun talousarvion 2,6 milj. euroa.

Yleisjohto- ja konsernipalveluissa toimintakulut alittivat talousarvion 0,6 milj. euroa, toimintatuotot ylittyivät 0,2 milj. euroa. Suurimmat toimintamenojen alitukset saavutettiin Ympäristökeskuksen (0,2 milj. euroa), talous ja- tietohallinnon (0,2 milj. euroa) sekä hallinnon tulosalueilla (0,1 milj. euroa). Toimialan tuottojen ennakoitua parempi kehitys perustui lähinnä kotikuntakorvausten sekä ruokapalvelumaksujen kasvuun.

Sosiaali- ja terveystoimen toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 1,0 milj. euroa. Toimintamenojen ylitystä kompensoi 0,7 milj. euroa budjetoitua suurempi tuottojen kasvu. Näin ollen toimintakatteen ylitys oli 0,3 milj. euroa.

- Sosiaalipalveluissa toimintakulut ylittyivät 1,1 milj. euroa. Tulosalueen menoylitykset aiheutuivat lähinnä mielenterveyskuntoutujien ja lastensuojelun palveluiden lisääntymisestä sekä päihdehuollon asiakaspalvelujen ostojen kasvusta.
- Terveyspalveluissa menoalitus oli 0,9 milj. euroa, johtuen lähinnä avoinna olleiden vakanssien rekrytointien viivästyemisistä sekä vastaanottopalveluiden päivystystoiminnan siirrosta Hyvinkään sairaalaan ja säästöistä ilmaisjakelutuotteissa (keskusvarasto laskuttaa vapaavalintaoikeuden kotikuntia suoraan).
- Sairaalapalveluissa toimintamenot alittuivat 1,3 milj. euroa lähinnä HUS:n tilivuosien 2015 ja 2016 ylijäämän palautusten ansiosta. Vuosilta 2016 ja 2015 kertyi ylijäämien palautuksia yhteensä 3,7 milj. euroa, mistä vuoden 2015 osuus oli 1,3 milj. euroa.
- Vanhus- ja vammaispalveluissa toimintamenot ylittyivät peräti 3,0 milj. euroa. Keskeisiä syitä ennakoitua suurempaan menokasvuun olivat lisääntynyt asiakasmäärä tehostetussa palvelusasumisessa (menoylitys 1,4 milj. euroa) ja vammaisten henkilökohtaisessa avussa (0,5 milj. euroa) sekä henkilöstökulujen ylitys ympärivuorokautisessa asumisessa, hoivassa, kotiuttamis- ja arviointiyksikössä sekä kotihoidossa (0,7 milj. euroa).
- Kehittämis- ja hallintopalvelujen toimintamenot alittuivat 0,8 milj. euroa, kun tulosalueen ICT-hankkeet osin viivästyivät ja kun tulosalueelle varattuja ICT-kustannuksia kirjattiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti muille tulosalueille sekä väistöilakustannuksia jäi syntymättä Etelä-Tuusulan sote-aseman remontin siirtymisen vuoksi.

Kasvatus- ja sivistystoimessa sekä toimintatuotot ja menot asettuivat talousarvion mukaiselle tasolle, kun tuotoista ja menoista eliminoidaan valtiolta saatuun harkinnanvaraiseen hankerahoitukseen liittyvät tulo- ja menolisäykset.

Kuntakehityksen ja tekniikan toimialalla toimintamenot alittivat talousarvion 0,4 milj. euroa. Säästöä syntyi erityisesti henkilöstökuluissa sekä aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa. Merkittävin säästö, noin 0,5 milj. euroa, saavutettiin ELY:n toimivallassa olevan seutuliikenteen hankinnassa. Toimialan tuotot ylittyivät 0,7 milj. euroa, tuottojen ylitykseen vaikutti eniten joukkoliikenteen valtionapu, jota saatiin noin 0,25 M€ arvioitua enemmän.

Kunnan investoinnit olivat merkittävässä kasvussa. Alkuperäisen talousarvion mukaiset investoinnit olivat yhteensä 33,4 milj. euroa ja muutetun talousarvion mukaan investointien

oli määrä nousta yhteensä 33,9 milj. euroon. Investointeja toteutui lopulta 27,0 milj. euron edestä. Toteutuneita investointeja vähensivät Kellokosken yhtenäiskoulun ja Vallun työpaikka-alueen aloitusten lykkäytymiset, Tikuntekijäntien sillan, Mikontien ja Topiaksentien saneerausten siirrot vuodelle 2017 sekä säästöt Riihikallion asumispalveluyksikön kalustehankinnoissa.

1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnan väestön kasvu on viime vuosina hyvin vaatimatonta. Tasaisen hyvällä tasolla ollut syntyvyys aleni hieman vuonna 2016, mutta korkeahko syntyvyys kerryttää edelleen valtaosan väestönkasvusta. Muuttovoiton ennakoitaan kääntyvän parempaan vuosien 2017 – 2018 aikana piristyvän taloussuhdanteen ja rakentamisen sekä Etelä-Tuusulassa myyntiin tulevan uuden tonttivarannon ansiosta.

Positiivisempaan suuntaan kääntynyt taloustilanne heijastunee asteettain myös työllisyyden kehitykseen. Vaikka Tuusulan viime vuosina korkeahkoksi noussut työttömyysaste parantunee lähikoina, ei kuitenkaan pitkäaikaistyöttömien määrässä ennakoita tapahtuvan olennaisia positiivisia muutoksia vielä vuoden 2017 aikana.

Kunnan vuoden 2017 talousarvio 2,1 milj. euroa on alijäämäinen. Tavoitteena on nostaa kunnan talous ylijäämäiseksi taloussuunnittelukauden aikana sekä hidastaa velkaantumista. Kunnan lainamäärä taloussuunnitelmakauden lopussa voi olla enintään 150 milj. euroa. Käyttötalouden tasapainottaminen edellyttää, että kunnan toimintamenojen vuotuinen kasvu ei nouse yli 1 %:n taloussuunnitelmakaudella. Kunnassa jatketaan toimenpiteitä palvelurakenteen keventämiseksi ja avopalveluiden osuuden kasvattamiseksi, tuottavuuden parantamiseksi sekä tiedolla johtamisen kehittämiseksi. Velkaantumista hallitaan salkuttamalla kunnan kiinteistöt, priorisoimalla investointeja, suosimalla vuokratilojen käyttöä omien toimitilojen sijaan sekä realisoimalla kunnan omaisuutta.

Budjetoidun verokertymän saavuttaminen edellyttää, että maamme talous jatkaa 1 – 2 % vuotuisella kokonaistuotannon kasvu-uralla. Kunnan tonttikaupan piristymisen sekä yritysten toimintaedellytysten parantaminen tukevat osaltaan kiinteistö- ja yhteisöverotulojen kasvua.

Väestön ikääntyminen ja ikäihmisten palvelutarpeiden nopea kasvu lisää kunnan toimintamenojen kasvupaineita myös lähivuosina. Sote- ja maakuntauudistus rahoituslinjauksineen on ratkaisevan tärkeä sekä kunnan palveluiden järjestämisen että kunnan talouden näkökulmasta. Tuusulan on sopeuttava kunnan toiminnot puolittuvaan tulopohjan mukaiseksi. Vuoden 2019 alussa toimintansa käynnistävien maakuntien tuleva menokehitys sekä valtiontalouden heikkona jatkuva tilanne saattaa jatkossa heijastua negatiivisesti kuntien talousasemaan.

Lähiaikoina syntyvät merkittävät tonttivarannot riittävät kattamaan lähivuosien kysynnän ja kunnan tontinmyyntitulojen arvioidaan kasvavan. Kunnassa on käynnissä useita mittavia aluekehityshankkeita (Rykmentinpuiston ja Hyrylän keskustan kehittäminen sekä Focus),

joilla tavoitellaan kunnan vetovoiman ja elinvoimaisuuden kasvua. Lisäksi muina merkittävänä hankkeina työn alla ovat mm. Kellokosken sairaala-alueen sekä Jokelan keskustan kehittäminen.

Tuusulalaisten palvelutarpeet kehittyvät ja monimuotoistuvat tulevina vuosina. Kunta haluaa osallistaa kuntalaisia sekä yrityksiä entistä enemmän palveluiden sekä toimintaolosuhteiden kehittämiseen. Palvelut pyritään tuomaan yhä paremmin kuntalaisten saataville jatkamalla palveluiden digitalisointia sekä uudistamalla kunnan asiakaspalvelua. Pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen talouden hoito sekä riittävät panostukset kehittämiseen mahdollistavat kuntalaisten kasvaviin palvelutarpeisiin vastaamisen sekä Tuusulan uudistumisen kestäväällä tavalla.

1.6 Kunnan henkilöstö

Henkilöstötavoitteista

Kuntatason henkilöstötavoitteet on määritelty kuntastrategiassa sekä vuosittaisissa talousarvioissa. Tavoitteiden mukaisesti mm. käynnistettiin koko esimieskunnalle suunnattu kunnan oma esimiesvalmennus ja laadittiin vuodelle 2016 henkilöstön yleinen koulutus- ja kehittämissuunnitelma, vietiin käytäntöön kunnan yhteisiä johtamisen periaatteita, määriteltiin palkitsemisen kehittämisen toimenpiteet ja käynnistettiin palkitsemisjärjestelmien uudistaminen sekä toteutettiin henkilöstöprosessien kehittämistoimia yhdessä toimialojen kanssa. Vuonna 2016 toteutettiin edelleen henkilöstökulujen säästösuunnitelmaa vuosille 2013 – 2016 erillisellä tuottavuushankkeella. Vuonna 2016 henkilöstömäärä kuitenkin kasvoi edellisvuodesta keskeisinä perusteina uusien kehittämishankkeiden vaatimat resurssit ja palvelutuotannon siirtämiset ostopalveluista omana työnä tehtäviksi.

Palvelussuhteet ja henkilöstömäärä 31.12.2016

Valtuusto lisäsi vuodelle 2016 palvelussuhteiden määrää 4 palvelussuhteella. Vuoden aikana määrää lisättiin vielä neljällä, jossa perusteina olivat Asuntomessut 2020 ja maahanmuuttajien kotouttaminen Tuusulaan.

Kunnassa oli vuoden 2016 lopussa palvelussuhteita yhteensä 2193, joista vakituisia palvelussuhteita oli 1702 (77,61 %) ja määräaikaista 491 (22,39 %). Määräaikaista sisältävät oppisopimussuhteessa olevat ja työllistetyt henkilöt. Palvelussuhdemäärässä on mukana 31.12.2016 vakinainen henkilökunta sekä määräaikaista ja sijaiset.

Palvelussuhteitten määrä palvelussuhdetyypeittäin/ toimialoittain 31.12.2016

	vakinaiset	määräaikaista ja sij.	yhteensä	oppisopimus-koulutus	työllistetyt	yhteensä toimialalla
Yleisjohto ja konsernipalvelut	156	18	174			174
Sosiaali- ja terveystoimi	487	121	608		3	611
Kasvatus- ja sivistystoimi	876	336	1212	5		1217
Kuntakehitys ja tekninen toimi	167	8	175			175
Vesihuoltoliikelaitos	16		16			16
yhteensä	1702	483	2185	5	3	2193

PALVELUSSUHTEET PER 31.12.	2016	2015
Palvelussuhteet 31.12. yhteensä	2193	2201
- Vakinaiset	1702	1695
- Määräaikaiset (ml. sijaiset ja oppisopimukset)	488	501
Työllistetyt	3	4

Henkilöstömäärä, eli työssä olevan henkilöstön määrä, per 31.12.2016 oli 1919 (31.12.2015 1984).

Henkilötyövuodet 2016 ja vertailu

Henkilötyövuosilaskenta antaa edellä olevaa viimeisen päivän palvelussuhteiden tai henkilöstömäärää paremman tiedon henkilöstömäärästä ja henkilöstön työpanoksesta, sekä niiden kehittymisestä. Henkilötyövuosiseurantaa on tehty vuodesta 2012 lukien. Henkilötyövuodet (HTV 3) tarkoittavat tässä todellista tehtyä vuosityöaika, jossa on otettu huomioon vähennyksinä mahdolliset osa-aikaisuudet ja osavuoden työskentelyt sekä myös vuosilomat, sairauspoissaolot yms.

Työpanosta mittaava henkilötyövuosien määrä nousi edellisvuoteen verrattuna 56 henkilötyövuodella. Nousua selittää pääosin vuona 2015 toteutetut lomautukset. Lisäksi palvelussuhteiden määrä nousi jonkin verran vuonna 2016 ja toisaalta työssäolo lisääntyi poissaolosten vähentymisen myötä.

Henkilötyövuodet/työpanos 2016-2012

HENKILÖTYÖVUODET toimialoittain	2016 HTV3	2015 HTV3	2014 HTV3	2013 HTV3	2012 HTV3
Yleisjohto ja konsernipalvelut	138	134,7	173,96	191,14	182,88
sosiaali- ja terveystoimi	453,3	436,8	440,29	450,19	448,59
kasvatus- ja sivistystoimi	970,2	938,2	867,99	874,16	895,2
KETEK/Tekninen toimi	137	133,2	104,45	121,43	129,66
Vesihuoltoliikelaitos	13,8	13,4	12,89		
htv yhteensä	1712,3	1656,3	1599,58	1636,92	1656,33

Henkilöstömenot

Vuoden 2016 henkilöstömenot (ilman sivukuluja) nousivat edelliseen vuoteen verrattuna 2 058 443,47 eurolla eli 2,7 prosenttia. Henkilöstömenojen kasvu johtui vuoden 2016 alussa toteutuneista valtakunnallisista palkankorotuksista (kustannusvaikutus 0,4 %), henkilöstömäärän kasvusta, sekä siitä, että vuonna 2015 lomautuksilla säästettiin henkilöstömenoissa. Lisäksi sivukulujen määrä kasvoi edellisestä vuodesta sivukuluprosenttien nousun johdosta.

Menot	2016	kasvu ed. vuodesta %	2015	kasvu ed. vuodesta %	2014
Palkat	76 279 171,47	2,70 %	74 220 728,00	-1,16 %	75 081 080,15
Sivukulut	22 946 035,90	4,79 %	21 846 242,00	-3,01 %	22 503 657,60
Yhteensä	99 225 207,37	3,18 %	96 066 970,00	-1,58 %	97 584 737,75

Sairauspoissaolot

Vuonna 2016 sairauspoissaolojen kokonaismäärä aleni verrattuna vuoteen 2015. Vakinaisella henkilöstöllä sairauspoissaoloja oli keskimäärin 12,17 kalenteripäivää henkilöä kohden (vuonna 2015 13,4 päivää). Koko henkilöstön kalenteripäivinä laskettuna poissaoloja oli yhteensä 27 592 kalenteripäivää (vuonna 2015: 29 016 pv), josta 1-3 päivän lyhyitä poissaoloja oli 8 498 päivää (vuonna 2015: 7 472 pv), lääkärintodistukseen perustuvia 19 094 päivää (v.2015: 21 544 pv). Lyhyiden sairauspoissaolojen (1- 3 päivää) määrä oli henkilöä kohden keskimäärin 3,8 päivää (vuonna 2015: 2,4). Lyhyiden sairauspoissaolojen osuus oli 30,79 %. Henkilökunnasta 27,3 % ei ollut lainkaan sairauspoissaolopäiviä (28,7 % vuonna 2015).

Henkilöstöriskeistä

Osana kunnan riskienarviointia arvioitiin vuodelle 2016 myös kunnan henkilöstöriskejä. Keskeisinä riskeinä tunnistettiin ensinnä henkilöstön osaamisen ja motivaation laskeminen sekä työnantajakuvan heikkeneminen. Toisena henkilöstöriskinä nähtiin kehittämistoiminnan henkilöstöressurssien vähäisyys ja ohuus, joka vaarantaa strategiaan perustuvien hankkeiden etenemisen.

Henkilöstökuluja on jo useamman vuoden ajan leikattu mm. laskemalla palvelutoiminnan henkilöstömitoituksia osin kriittisille rajoille sekä erilaisin lyhytvaikutteisoin henkilöstötoimenpitein. Maakunta- ja soteuudistuksen sekä muiden kehittämishankkeiden valmistelu siihen liittyvine tehtävineen tulee vaatimaan vahvaa panosta kunnan henkilöstöltä. Vuodelle 2017 on tältä osin saatu jonkin verran kohdennettua henkilöstöressurssia. Maakunta- ja soteuudistuksen valmistelu- ja toimeenpano tulee hankkeen mittavuuden takia kuitenkin vaatimaan palveluhenkilöstönkin mittavaa työpanosta. Tämä resurssiriski vaatii vielä huomiota ja toimenpiteitä.

Henkilöstöriskien toteutumista on pyritty välttämään varmistamalla henkilöstön riittävä

osallistuminen muutosten ja henkilöstövaikutusten suunnitteluun ja toteuttamiseen. Strategisten hankkeiden toteuttaminen varmistetaan kohdistamalla resurssit niiden toteuttamiseen. Johtamista ja sitä kautta työyhteisöjen toimintaa tuetaan keväällä 2016 aloitetulla koko esimieskunnan käsittävällä esimiesvalmennuksella. Koko esimieskunta on käynyt valmennuksen lävitse kevääseen 2017 mennessä. Tavoitteiden mukaista työskentelyä ja palautteen anto -kulttuurin vahvistamista tuetaan palkitsemisjärjestelmän kehittämisellä, mm. kertapalkkiojärjestelmän käyttöön ottamisella keväällä 2017.

1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Vuoden 2016 riskit ja riskienhallinnan arvio koko vuoden osalta

Tehtyjen riskiarviointien perusteella kunnan merkittävät riskit liittyvät *kunnan vetovoiman riittävyteen, hajanaisen kuntarakenteen ja tehottoman palveluverkon kustannuksiin sekä Rykmentinpuiston toteutuksen viivästymiseen.*

Kunnan vetovoimasta nykyisten ja uusien asukkaiden sekä alueelle sijoittuvien yritysten näkökulmasta on pyritty huolehtimaan mm. asunto- ja yritystonttien kaavoituksella, edistämällä Rykmentinpuiston, Hyrylän keskustan ja Focuksen hankkeita sekä koulujen ja päiväkotien uudis- ja korjausinvestoinneilla. Kunnan vetovoiman osalta kaksi ensimmäistä vuosikolmannesta näyttävätkin edellisvuosia paremmalta muuttovoiton ja väestönkasvun osalta. Viimeisellä vuosikolmanneksella kehitys ei ollut toivottua ja kunnan muuttovoitto oli lopulta vain 1 henkilöä ja väestönkasvukin vain 136 asukasta eli 0,4 %. Työttömyysaste oli laskussa verrattuna edelliseen vuoteen. Tonttitarjonnan riittävyys on varmistettava ja joukkoliikenteen ratkaisut tehtävä, jotta kunta on vetovoimainen myös tulevaisuudessa.

Hajanainen kuntarakenne ja laaja palveluverkko sekä *kiinteistöihin ja infraan kohdistuva kasvava korjausvelka* ovat keskeisiä toiminnan kustannuksia nostavia tekijöitä. Vanhenevat kiinteistöt ja ajanmukaisten toimitilojen puute voivat olla uhka tuottavalle työnteolle, kuntalaisten ja henkilöstön terveydelle sekä kunnan vetovoimalle ja imagoille. Kunnassa on käynnissä merkittäviä hankkeita kunnan kiinteistöjen kohentamiseksi ja *palveluverkon kustannusten ja kiinteistöjen korjausvelan* hallitsemiseksi. Investointimäärärahat ovat niukat ja käyttötalouden (infra ja kiinteistöt) määrärahat eivät riitä täysimääräisesti vuosikorjauksiin uudiskohteiden ollessa etusijalla. Uudiskohteiden lukumäärän vuoksi kunnallistekniikan saneeraushankkeita on vähennettävä merkittävästi vuosille 2017 - 2020, mikäli henkilö- ja investointiresurssit pidetään nykytasolla. Kiinteistöissä etusijalle nousevat sisäilmaperusteiset, äkilliset kiinteistöjen sulkemiset ja pakollisten, kalliiden väistötilojen kiireelliset hankinnat.

Rykmentinpuiston toteutuksen viivästyminen on edelleen merkittävä riski, sillä kehitystyöhön osoitetut resurssit ovat niukat ja yhteinen sitoutuminen tehtyihin päätöksiin on ollut riittämätöntä. Suunnittelun ja rakentamisen aikataulu on erittäin tiukka ja sitoo henkilöresursseja myös kunnan muista kohteista. Myös yleinen taloustilanteen kehitys ja sitä kautta alueen mahdollisten toteuttajien löytäminen aiheuttavat riskin Rykmentinpuiston toteutuksen etenemiselle aikataulussa. Vaihtoehtoisia toteutus- ja rahoitusmalleja on suunnittelussa ja tavoitteena on löytää ulkopuolisia yhteistyökumppaneita ja sijoittajia riskien vähentämiseksi.

Kunnan taloudellisen toimintaympäristön riskit liittyvät etenkin tulo- ja *verorahoitukseen* sekä sote- ja maakuntauudistukseen ja sen rahoitusratkaisuun. Suurin osa kunnan tulo- pohjasta perustuu verotuloihin. Esillä olleet rahoitusmallit kohtelevat Tuusulan kaltaisia kuntia epäedullisesti ja tasausjärjestelmät eivät välttämättä ole riittäviä. Myös verotettavan palkkasumman kehitys on hidastunut. Merkittävinä riskeinä nähdään kyky tuottaa

palveluja tilanteessa, jossa resurssit heikkenevät (*verorahoituksen heikkeneminen, organisaation ohuus ja kehittämispanosten vähäisyys*) ja palveluntarve samanaikaisesti pysyy ennallaan tai kasvaa (*uudet velvoitteet palveluissa ja palvelutarpeen kasvu, syrjäytymisen ja työttömyyden lisääntyminen, riittämätön varautuminen maahanmuuttoon*). *Palvelutarpeen kasvu* näyttää realisoituneen etenkin HUSin palvelusuunnitelman näyttäessä kasvua ja vanhus- ja vammaispalveluiden ennakoitua nopeamman asiakasmäärän kasvun takia. Varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja ei ole kuntatasoisen päätöksen perustuen nostettu. Palvelutarpeen osalta kasvua on odotettavissa yläkouluikäisten osalta, jota entisestään kasvattaa Mäntsälän kanssa tehty kuntayhteistyösopimus. Toisaalta esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien palveluasumisen tarvetta on voitu ja lisäpaikkoja estää tuottamalla kunnan omana toimintana tukipalveluita asiakkaiden kotiin. Jälkihuoltoon otettujen palveluista 73 % on järjestetty kunnan omana toimintana ja kustannukset asiakasta kohti ovat vähentyneet. Eri toimintojen yhteistyötä on myös kehitetty palvelumuotoiluhankkeissa, vuonna 2016 esimerkiksi etsivän nuorisotyön toiminnan kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tukitoimintoja on vuoden aikana uudelleen organisoitu.

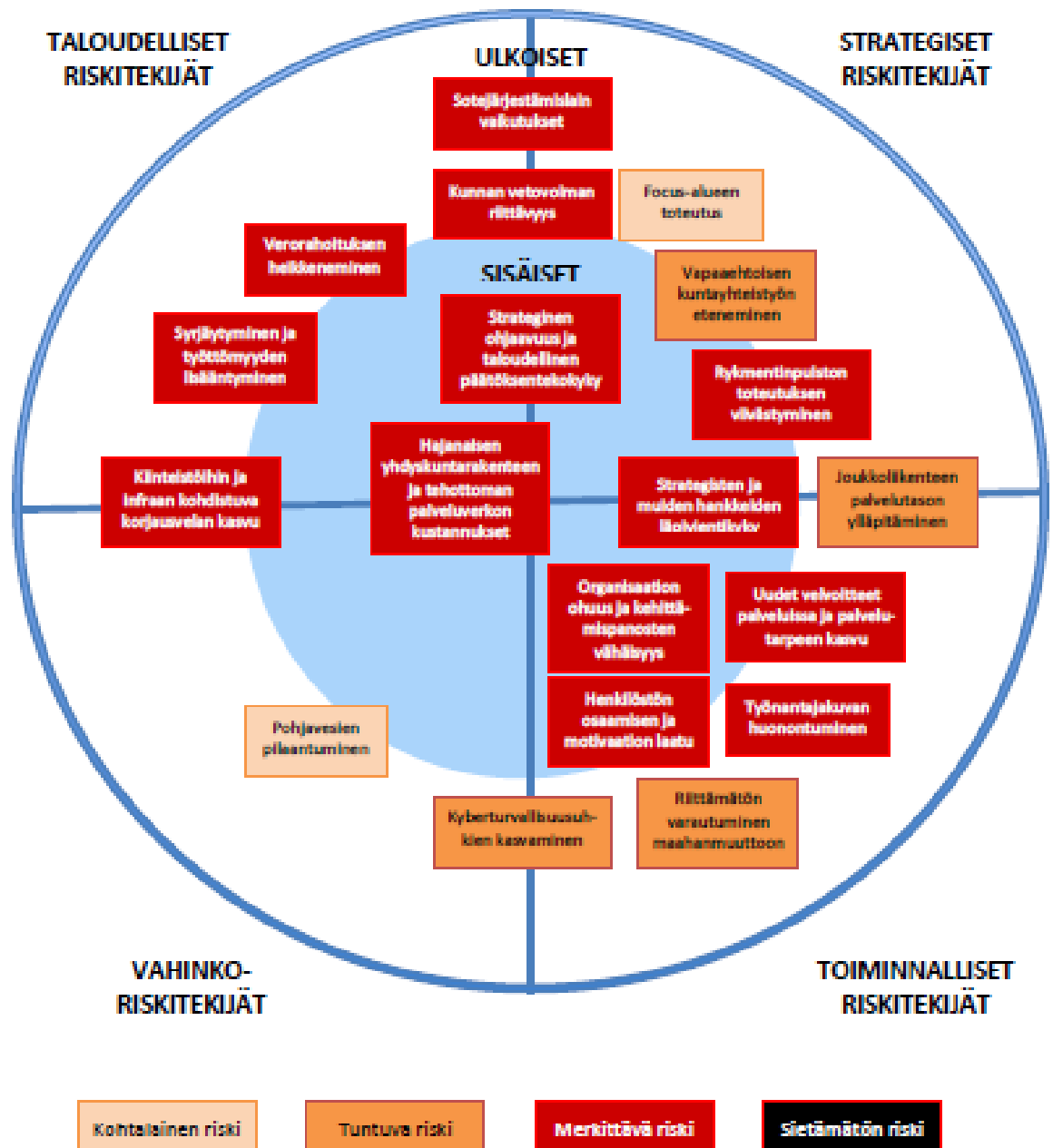
Myös kuntaan kohdistuvat velvoitteet ovat kasvussa. *Maahanmuuttoon* on kunnassa varauduttu kotouttamisohjelman päivityksellä ja maahanmuuttajien vastaanottoa valmistelevassa työryhmässä. Vastaanoton vaatima resursointi korjaantui syksyllä, kun maahanmuuttokoordinaattori ja pakolaisohjaaja aloittivat työnsä. Nähtävissä on kuitenkin, että reursointia on vahvistettava.

Niukat resurssit ja suuret muutosprosessit nähdään toiminnan uhkana (*strategian ohjauvus ja taloudellinen päätöksentekokyky, henkilöstön osaamisen ja motivaation lasku, työnantajakuvan huonontuminen, strategisten ja muiden hankkeiden läpivientikyky*). Kunnassa on pääosin toteutettu esimiesvalmennukset johtamiskulttuurin kehittämiseksi. Palkitsemisen laajempi kehittäminen aloitettiin vuoden aikana. Työturvallisuuteen panostettiin erityisesti sähköisen työtapaturmailmoitusjärjestelmän käyttöönoton myötä. Rekrytointiprosessin ja työnantajakuvan kehittäminen projektoitiin ja niitä vietiin eteenpäin vuoden 2016 aikana. Kunnan on yhä enemmän priorisoitava projekteja salkun johtamisen kautta sekä vietävä eteenpäin toimintatapojen muutosta varmistaakseen *strategisten ja muiden hankkeiden läpivientikyky*. Myös tukitoimintoja tulee organisoida uudelleen ja palveluita kehittää asukaslähtöisesti. Henkilöstön vaihtuvuuden kautta tulisi mahdollisuuksien mukaan ohjata resursseja suorittavasta työstä asiantuntijatyöhön ja kehittämiseen.

Kyberturvallisuusuhkien kasvaminen on kunnassa tunnistettu tuntuvaksi riskiksi ja sen torjuntaan liittyen tehtiin vuoden 2016 aikana useita kehitystoimenpiteitä. Kunnan tietoliikenne- ja tietoturvatarkastus uudistettiin voimakkaasti alkuvuodesta ja tietoliikenteen turvallisuutta kehitettiin osana tätä uudistusta. Lisäksi kesällä 2016 tehtiin ulkopuolisen tahon toimesta tekninen tietoturvatarkastus ja syksyllä teetettiin esiselvitys kunnan käyttövaltuushallinnasta. Myös kunnan tietoturvapoliittikka päivitettiin vuonna 2016 ja kaikilla tehdyillä toimenpiteillä pyrittiin valmistautumaan myös EU:n tietosuojasetuksen mukanaan tuomiin uusiin vaatimuksiin.

Muita tunnistettuja, riskiympyrälle nostettuja, kuntaan kohdistuvia riskejä ovat *vapaaehtoisien kuntayhteistyön etenemiseen, joukkoliikenteen palvelutason ylläpitämiseen, Focus-*

alueen toteutukseen ja pohjavesien pilaantumiseen liittyvät riskit. Nämä riskit arvioitiin olevan hallinnassa vuoden 2016 osalta.

1.8. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arviointi

Vuoden 2016 talousarvion ja käyttösuunnitelman tavoitteet johdettiin kuntastrategian pohjalta. Varojen käyttöä ja toiminnan tuloksellisuutta arvioitiin pääsääntöisesti kunnanhallitukselle tuotetun kuukausiraportointitiedon pohjalta. Kuntatasoisten vuositavoitteiden, toimenpiteiden ja toteuttamisohjelmien etenemistä seurattiin osavuosikatsausten yhteydessä.

Sisäinen valvonnan ja riskienhallinnan ohjaus

Kunnan toiminnan ja talouden kokonaisuudesta vastaa kunnanvaltuusto. Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, konserniohjauksen periaatteista sekä hallinnon järjestämisen perusteista. Tuusulan kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on hyväksytty valtuustossa 31.3.2014.

Hallituksen ja lautakuntien, johtavien viranhaltijoiden ja esimiesasemassa olevan henkilöiden tehtävänä on ohjata henkilöstöä ja toimintaa tavoitteiden ja hyväksytyjen toimintatapojen mukaisesti. Ohjauksen tulee kohdistua johtamisen, päätöksenteon, hallinnon ja taloushoidon asianmukaisuuteen, toiminnan laatuun, tavoitteiden saavuttamiseen ja riskienhallinnan toimivuuteen.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa kunnan ja kuntakonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää. Se on kunnan ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Ennaltaehkäisevät toimet

Ennaltaehkäisevä valvonta on Tuusulassa kunnan yhteisille arvoille perustuvan kuntastrategian, päämäärien, arvojen sekä toimintaperiaatteiden ja ohjeiden määrittämistä. Strategiasa määrittellään päämäärät ja keinot liittyen palveluiden, talouden, elinkeinojen, maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämiseksi. Jokaiselle strategiakauden vuodelle on määritelty vuositavoitteet, joilla ohjataan organisaation ja henkilöstön toimintaa haluttuun suuntaan. Organisaatiokulttuuri, johtamistapa ja suhtautuminen yhteisiin päämääriin ja ohjeistuksiin luovat perustan sisäiselle valvonnalle ja riskienhallinnalle.

Päivittäinen valvonta

Päivittäisellä valvonnalla tarkoitetaan päivittäisen toiminnan ohjausta ja seuranta. Päivittäistä toimintaa ohjataan johto- ja hallintosäännöillä, henkilöstön vastuiden ja valtuuksien määrittelyllä sekä toimenkuvien, hyväksymisvaltuuksien ja varamiesmenettelyjen määrittelyllä sekä työohjeilla. Esimiesten tehtävänä on seurata päivittäisen toiminnan lain sekä ohjeistuksien mukaisuutta.

Talouden seuranta, rahoituksen valvonta, hyväksymisoikeudet ja investoinnit

Toimialat ja tulosalueet vastaavat taloutensa raportoinnista. Toimialat raportoivat taloudelliset luvut kuukausittain. Toimialojen talousvastaavat tarkastavat toimialojen kuukausitulokset ja toimittavat ne edelleen kunnan taloushallinnolle. Talouden kehitystä ja riskejä käydään läpi kuukausittain kunnan johtoryhmässä sekä toimialojen johtoryhmissä. Kunnan tulos raportoidaan pääsääntöisesti kuukausittain kunnanhallitukselle.

Toimintamenojen, merkittävien sopimusten ja investointien hyväksymisoikeudet on määritelty valtuuston hyväksymän hallintosäännön sekä talousarviossa hyväksytyjen kunnanhallituksen, lautakuntien ja viranhaltijoiden toimivaltuuksien mukaisesti.

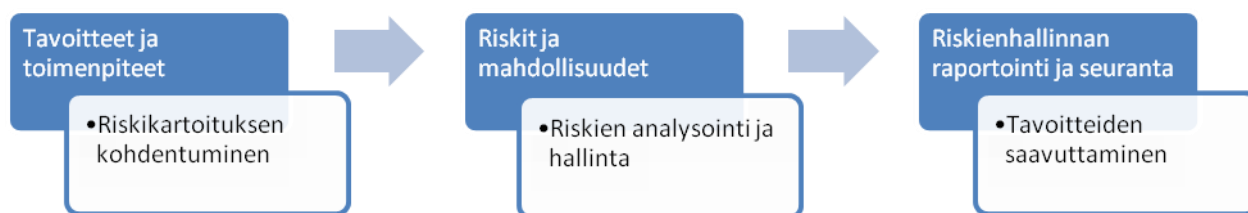
Investoinnit käsitellään toimialojen ja kunnan johtoryhmässä valtuuston hyväksymän investointisuunnitelman mukaisessa raamissa. Investointien seuranta hoidetaan toimialojen talousvastaavien toimesta osavuosikatsausten yhteydessä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Tuusulassa riskienhallinta on ollut aiemmin toimialojen vastuulla. Riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja kehitettiin kuntatasoisesti vuoden 2014 aikana. Uudistetut ja yhtenäiset menettelytavat otettiin käyttöön vuoden 2015 alussa. Toimialoilla on tehty riskikartoitukset sekä suunniteltu toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi. Vuoden 2017 talousarvion yhteydessä arvioitiin tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä.

Riskienhallinnan prosessi

Riskejä ja toteuttamatta jääviä mahdollisuuksia kartoitetaan, analysoidaan ja niiden hallintamenettelyt määritellään talousarvioprosessin yhteydessä samalla, kun määritellään vuositavoitteita ja toimenpiteitä.

Merkittävillä riskeillä määritellään riskien kartoittamisen ja analysoinnin yhteydessä toimenpiteet, joilla pyritään ennaltaehkäisemään ja hallitsemaan eli pienentämään riskin todennäköisyyttä ja seurausta. Riskienhallinnan onnistumista arvioidaan osavuosikatsausten yhteydessä samalla, kun arvioidaan vuositavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Toimintakertomuksessa kerrotaan, miten menneen vuoden tavoitteet ja toimenpiteet saavutettiin, miten riskejä onnistuttiin hallitsemaan ja mistä syistä joidenkin tavoitteiden tai riskien hallinnassa ei mahdollisesti onnistuttu suunnitellusti.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuu ja seuranta

Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja linjauksista.

Hallitus ja lautakunnat seuraavat ja arvioivat päätöksenteon laatua, suunnitelmien toteutumista, riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tavoitteiden saavuttamista mm. elimille toimitettavan toiminnallisen ja taloudellisen raportointitiedon, esityslistojen, pöytäkirjojen, päätösten ja suunniteltujen toimenpiteiden vaikutusten sekä riskiarviointien ja -raporttien perusteella.

Kunnanjohtaja, johtavat viranhaltijat ja tulosalueiden ja yksiköiden esimiehet vastaavat kokonaisvaltaisen riskienhallinnan ja valvonnan viemisestä käytäntöön sekä säännöllisestä ra-

portoinnista hallitukselle ja lautakunnille vähintään osavuosisikatsausten ja toimintakertomuksen laadinnan yhteydessä.

2. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

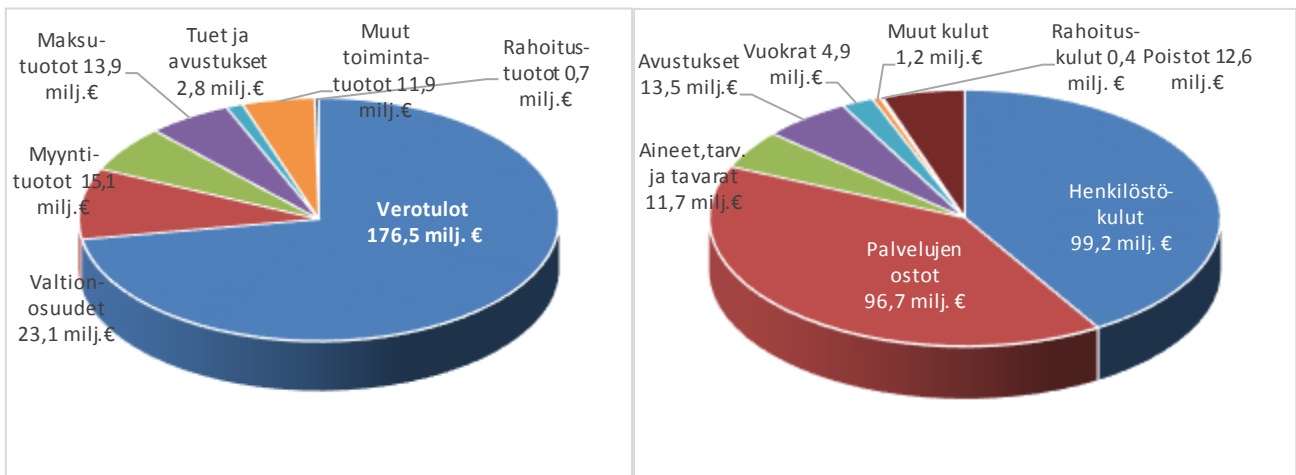
2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Toimintakate osoittaa, kuinka paljon toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate oli kertomusvuonna -183,4 milj. euroa eli nettokäyttömenot kasvoivat 3,6 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Verorahoitus kokonaisuutena (= verotulot + valtionosuudet) kasvoi 9,0 milj. euroa eli 4,7 %.

Toimintatuottojen ja toimintakulujen suhdeluku nousi hieman vuoden 2015 19,1 %:sta 19,2 %:iin. Suhdeluvulla osoitetaan, paljonko toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuloilla.

Vuosikate, % poistoista = $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$ käyttöomaisuudesta. Poistot käyttöomaisuudesta tarkoittavat tuloslaskelmaan merkittyjä poistoja. Tunnusluku kertoo, kuinka hyvin kunnan vuosikate riittää suunnitelmapoistojen rahoittamiseen.

Vuosikatteen kautta voidaan määritellä kunnan taloudellinen tila. Kunnan talous on ylijäämäinen, kun vuosikate riittää suunnitelmapoistoihin ja pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiin. Kertomusvuoden vuosikate oli 16,5 milj. euroa, mikä riitti kattamaan 12,6 miljoonan euron poistot.

KUNNAN JA LIKELAITOKSEN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot		
Myyntituotot	15 164	14 945
Maksutuotot	13 854	13 009
Tuet ja avustukset	2 806	2 906
Muut tuotot	11 887	11 682
	43 710	42 542
Valmistus omaan käyttöön	196	121
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-99 225	-96 046
Palvelujen ostot	-96 726	-96 303
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-11 653	-11 087
Avustukset	-13 512	-12 896
Muut kulut	-6 177	-6 130
	-227 293	-222 462
TOIMINTAKATE	-183 387	-179 800
Verotulot	176 514	171 443
Valtionosuudet	23 061	19 096
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	247	246
Muut rahoitustuotot	502	327
Korkokulut	-388	-295
Muut rahoituskulut	-12	-18
	16 538	11 000
VUOSIKATE	16 538	11 000
Poistot ja arvonalentumiset	-12 639	-12 154
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut		
TILIKAUDEN TULOS	3 899	-1 155
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	100
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-135	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	3 764	-1 055

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2016	2015
<i>Toimintatuotot / toimintakulut, %</i>	19,2	19,1
<i>Vuosikate / poistot, %</i>	130,9	90,5
<i>Vuosikate, € / asukas</i>	429	286
<i>Asukasmäärä</i>	38 595	38 451

2.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoituksen riittävyttä tilikauden aikana arvioidaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Jäljempänä olevassa taulukossa on kunnan ja liikelaitoksen rahoituslaskelma sekä siitä lasketut tunnusluvut.

Investointien tulorahoitusprosentti ($= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$). Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Investointien tulorahoitusprosentti -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella.

Lainanhoitokate ($= \text{Vuosikate} + \text{korkokulut} / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$) kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainakannasta on 66,3 % kertaluonteisia, lyhytaikaisia lainoja, joten tunnusluvussa käytetty lainanlyhennys laskettu laskennallisista lainanlyhennystä käyttäen, joka saadaan jakamalla 31.12. lainakanta kahdeksalla.

Kassan riittävyys päivissä kertoo kunnan maksuvalmiuden tilanteesta, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Jos luku on negatiivinen, menoja katetaan kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä voidaan seurata laskemalla toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuoden ajalta. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen.

Rahavarat 31.12., ($= \text{Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset}$) Rahavarat olivat vuoden lopussa 14 251 000 euroa.

KUNNAN JA LIKELAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2 016	2 015
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	16 538	11 000
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-6 865	-6 713
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-27 050	-19 483
Rahoitusosuudet investointimenoihin	885	293
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 334	7 421
Toiminnan ja investointien rahavirta	-9 159	-7 482
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset+	-277	-677
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	30 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 000	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-7 957	7 839
Oman pääoman muutokset	-612	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 717	2 319
Rahoituksen rahavirta	13 436	9 482
Rahavarojen muutos	4 278	2 000
Rahavarat 31.12., 1000 €	14 251	8 083
Rahavarat 1.1., 1000 € ¹	9 973	8 366
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
	2 016	2 015
Investointien tulorahoitus -%	63,2	57,3
Lainanhoitokate	1,9	1,7
Kassan riittävyys, pv	14,0	14,7
Asukasmäärä	38 595	38 451
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €*	-32 997	-29 961

¹ Kuntaliiton suosituksen mukaisesti siirretty yhdistyksen saldot rahavaroista saamisiin ja velkoihin.

3. Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan taloudellista asemaa ja rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

Omavaraisuus -% $[=100 \cdot (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})]$ laski kertomusvuonna 63,0 %:iin. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä.

Vuonna 2015 kuntien keskimääräinen omavaraisuus oli 60,2%:a ja uudenmaan kunnissa 69,7 %:a.

Suhteellinen velkaantuneisuus -% $[=100 \cdot (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}]$ kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tuusulassa tunnusluvun arvo oli kertomusvuonna 43,4 %.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tu-lorahoituksella.

Lainakanta 31.12. $[=\text{vieras pääoma} - (\text{saadut ennakot} + \text{ostovelat} + \text{siirtovelat} + \text{muut velat})]$. Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Vuonna 2016 kunnan lainakanta oli 69,3 milj. euroa.

Lainat €/asukas ilmaisee asukaskohtaisen lainamäärän jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätöspäivän asukasmäärällä. Kunnan lainakanta oli 1 797 eur/asukas.

Lainasaamiset 31.12. $[= \text{sijoituksiin merkityt lainasaamiset ja muut lainasaamiset}]$. Vuonna 2016 lainasaamisten määrä oli 6,8 milj. euroa.

	Oma- varai- suus- %	Suht. velkaantu- neisuus %	Laina- kanta €/as.
<u>v.2016</u>			
Tuusula	63,0 %	43,4 %	1797
<u>v.2015*</u>			
Tuusula	66,6 %	38,3 %	1360
Manner-Suomi	60,2 %	54,9 %	2841
Koko Maa	60,2 %	54,8 %	2835
Uusimaa	69,7 %	57,4 %	2824

*Lähde: Tilastokeskus 4.11.2016.

Seuraavassa taulukossa on kuntien talouden tunnuslukuja vuodelta 2015:

<u>v.2015*</u>	Oma- varai- suus- %	Suht. velkaantu- neisuus %	Laina- kanta €/as.
Tuusula	66,6 %	38,3 %	1360
Hyvinkää	53,4 %	53,1 %	2464
Järvenpää	59,5 %	44,4 %	1797
Kerava	79,0 %	31,2 %	1201
Kirkkonummi	36,2 %	59,7 %	2405
Mäntsälä	63,4 %	52,8 %	2656
Nurmijärvi	47,0 %	62,5 %	2663
Pornainen	44,2 %	63,2 %	2880
Vihti	38,4 %	62,7 %	2823

*Lähde: Tilastokeskus 4.11.2016.

KUNNAN JA LIIKELAITOKSEN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	2016	2015		2016	2015
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	267 930	254 346	A. OMA PÄÄOMA	184 716	181 429
I Aineettomat hyödykkeet	360	599	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	360	572	IV Muut omat rahastot	7 714	7 578
Muut pitkävaik menot	0	27	V Ed. tilikausien yli- / alijäämä	45 723	47 390
II Aineelliset hyödykkeet	229 575	216 201	VI tilikauden yli- / alijäämä	3 764	-1 055
Maa- ja vesialueet	45 386	44 821			
Kiinteistöjen liittymismaksut	0	44	B. POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET	0	0
Rakennukset	107 686	99 858	Poistoero	0	0
Kiinteät rakenteet ja laitteet	65 933	63 862	Vapaaehtoiset varaukset		
Koneet ja kalusto	2 274	2 089			
Muut aineelliset hyödykkeet	267	267	C. PAKOLLISET VARAUKSET	1 980	1 731
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	8 029	5 260	Muut pakolliset varaukset	1 980	1 731
III Sijoitukset	37 995	37 546			
Osakkeet ja osuudet	31 192	31 020	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	750	665
Muut lainasaamiset	6 777	6 500	Valtion toimeksiannot	0	3
Muut saamiset	26	26	Lahjoitusrahastojen pääomat	750	662
			Muut toimeksiantojen pääomat	0	0
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	140	95			
Valtion toimeksiannot	108	66	E. VIERAS PÄÄOMA	106 374	89 596
Lahjoitusrahastojen erityiskatte	32	29	I Pitkäaikainen	49 124	23 481
			Lainat rah ja vak.laitoksilta	40 000	15 000
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	25 750	18 981	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
I Vaihto-omaisuus	1 035	1 042	Muut velat	0	0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 035	1 042	Liittymismaksut	9 124	8 481
II Saamiset	10 465	7 857	II Lyhytaikainen	57 250	66 115
Pitkäaikaiset saamiset	227	387	Lainat rah ja vak.laitoksilta	26 000	34 000
lainasaamiset	73	78	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
muut saamiset	155	309	Lainat muilta luotonantajilta	3 338	3 296
Lyhytaikaiset saamiset	10 238	7 469	Saadut ennakot	703	832
myyntisaamiset	4 071	3 804	Ostovelat	8 911	9 191
lainasaamiset	2	-14	Muut velat	2 294	2 083
muut saamiset	1 474	1 358	Siirtovelat	16 004	16 714
siirtosaamiset	4 690	2 321			
III Rahoitusarvopaperit	0	0			
Osakkeet ja osuudet	0	0			
IV Rahat ja pankkisaamiset	14 251	10 082			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	293 820	273 422	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	293 820	273 422

TASEEN TUNNUSLUVUT

	2016	2015
Omavaraisuusaste, %	63,0	66,6
Suhteellinen velkaantuneisuus -%	43,4	38,3
Kertynyt yli/alijäämä, 1000 €	49 487	46 336
Kertynyt yli/alijäämä, € /asukas	1 282	1 205
Lainakanta 31.12., € /asukas	1 797	1 360
Lainakanta 31.12., 1000 €	69 338	52 296
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	6 777	6 500
Asukasmäärä	38 595	38 451

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

TULOT	1 000 €	%	MENOT	1 000 €	%
Varsinainen toiminta			Varsinainen toiminta		
Toimintatuotot	43 709,7	15,9	Toimintakulut	227 292,9	84,7
Verotulot	176 514,4	64,1	- Valmistus omaan käyttöön	-196,3	-0,1
Valtionosuudet	23 061,3	8,4	Korkokulut	387,8	0,1
Korkotuotot	247,1	0,1	Muut rahoituskulut	12,2	0,0
Muut rahoitustuotot	502,0	0,2	Satunnaiset kulut		0,0
Tulorahoituksen korj.erät	-6 865,2	-2,5	Pakollisten varausten muutos	0,0	0,0
Satunnaiset tuotot		0,0			
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusos. investointeihin	884,7	0,3	Investoinnit	27 049,8	10,1
Käyttöomaisuuden myyntitulot	7 333,6	2,7			
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset		0,0	Antolainasaamisten lisäykset	276,6	0,1
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	30 000,0	10,9	Pitkäaik. lainojen vähennys	5 000,0	1,9
Lyhytaik. lainojen lisäys		0,0	Lyhytaik. lainojen vähennys	7 957,4	3,0
			Oman pääoman vähennykset	612,3	0,2
Kokonaistulot yhteensä	275 387,8	100,0	Kokonaismenot yhteensä	268 392,6	100,0
			-6 995,2 erotus		
			-2 717,29 maksuvalmiuden muutos		
			-4 277,86 rahavarojen muutos		
			<u>-6 995,2</u>		

5. Kuntakonsernin toiminta ja talous

5.1 Konserniyhteisöt

Tuusulan kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt ja yhteisöt sekä kunnan omistusosuus niissä on koottu seuraavaan taulukkoon:

Tytäryhtiöt	Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy	100
	Kiinteistö Oy Riihikallion Päiväkotikeskus	100
	Tuusulan kansanopiston Oy	85
	Kellokosken Jäähalli Oy	74
	Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus	100
	Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo	67
	Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo	62
	As Oy Tuusulan Haukilahdentie 3	61
	Kiinteistö Oy Kerava-Tuusulan Paloasema	60
	Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus	90
	Tuusulan Tennisokeskus Oy	53
	Tuusulan Jäähalli Oy	51
	Tuusulan Tekonurmi Oy	51
	Jokelan Tekonurmi Oy	51
Kuntayhtymät	HUS	2,3
	Eteva ky	4,1
	Uudenmaan liitto	2,9
	Keski-Uudenmaan ammattikoulutusyhtymä	31,2
	Keski-Uudenmaan vesiensuojelun ky	16,5
	Tuusulan seudun vesilaitos ky	24,6
	Uudenmaan päihdehuollon ky	3,2
Osakkuusyhtiöt	As Oy Kalliolinnankuja 2	33
	As Oy Vesitorinpuisto	26

5.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kunnanhallitus hyväksyi Tuusulan kuntakonsernin konserniohjeen vuonna 2012 (9.1.2012 § 4).

Konserniyhtiöille on asetettu vuosittaiset toiminnalliset tavoitteet seuraavasti:

- Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy
- Koy Hyrylän Ostoskeskus
- Koy Riihikallion Lähipalvelukeskus
- Kellokosken Jäähalli Oy
- Koy Tuusulan Vanha Kunnantalo

Koy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo
 As Oy Tuusulan Haukilahdentie 3
 Tuusulan Tenniskeskus Oy
 Tuusulan Jäähalli Oy
 Tuusulan Tekonurmi Oy
 Jokelan Tekonurmi Oy
 Kiinteistö Oy Kerava-Tuusulan Paloasema

Kaikki tytäryhtiöt antavat lisäksi seuraavat tunnusluvut tilinpäätöksensä yhteydessä konserniraportointia varten:

Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %
 Liiketulos/Poistot %
 Omavaraisuusaste %
 Suhteellinen velkaantuneisuus %
 Lainamäärä/asukas

Lisäksi tytäryhteisöt raportoivat riskeistä annetun erillisohjeen mukaisesti.

Konserniohjaus on määritelty konserniohjeessa ja hallintosäännössä. Konserniohjeen mukaisesti kunnanhallitus toimii kuntakonsernin johtajana kunnan määräysvallassa olevien tytäryhteisöjen johtamiseen ja seurantaan sekä kuntakonsernin toimintaperiaatteisiin liittyvissä asioissa. Tytäryhteisöjä johtaa sen hallitus tai muu sitä vastaava elin, johon kuntakonsernin johto tai toimialan johtosäännössä määritelty elin tai sen valtuuttama nimeää jäsenet yhtiökokousedustajansa kautta.

5.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Kunta jatkoi vuoden 2016 aikana pääoman käytön tehostamista ja ydintoimintoihin kuulumattoman omaisuuden realisointeja. Tähän liittyen kunta myi vuoden 2016 aikana omistamansa Kiinteistö Oy Haukkamäen, Kiinteistö Oy Impilinnan sekä Kiinteistö Oy Tuusulan Silmun osakkeet. Näistä osakemyynneistä kertyi myyntituloa yhteensä noin 4,7 milj. euroa (myyntivoitto 4,6 milj. eur). Muista osakemyynneistä kertyi myyntituloja noin 0,2 milj. euroa. Edellä mainittuja osakemyynntejä lukuun ottamatta kuntakonsernin omistuksissa ei tapahtunut kertomusvuoden aikana olennaisia muutoksia.

KOy Riihikallion Lähipalvelukeskus jatkoi hanketta KOy Riihikallion päiväkotikeskuksen vieressä sijaitsevan KOy Riihikallion Palvelukeskuksen liiketilojen, palveluasuntojen ja asuinrakentamisen toteuttamiseksi yhteistyössä Tuusulan kunnan, Yrjö ja Hanna-säätiön, YH-Suomen, Kotosalla-säätiön sekä Tuusulan seurakunnan kanssa. Hanketta toteutetaan vaiheittain. KOy Riihikallion Lähipalvelukeskuksen omistamien liiketilojen ulosvuokraus on ollut haastavaa. Alueen tilojen kiinnostavuutta on lisännyt uusien palvelutalojen valmistuminen ja potentiaalisen asiakaskunnan kasvu. Yhtiön omistamista liiketiloista (885,5 m²) oli edelleen tilinpäätöshetkellä vuokraamatta 311,5 m². Vuokraukseen ja tilojen markkinointiin tullaan panostamaan lisää 2017. Yhtiön maksuvalmius on parantunut vuosien 2015 ja 2016 aikana tehtyjen tonttikauppojen ansiosta. Toiminnan kannattavuus oli edelleen heikko.

Kunnan tavoitteena on keskittyä ydintoimintoihinsa, tehostaa pääoman käyttöä sekä keskittää aseteettain vuokra-asumispalvelut Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:öön. Tähän liittyen kunta jatkaa As

Oy Haukilahdentie 3:n, As Oy Kallioliinakuja 2:n, As Oy Vesitorinpuiston sekä muiden kunnan suorassa omistuksessa olevien asunto-osakkeiden myymistä.

5.4 Konsernivalvonnan toteutus

Kunnanjohtaja vastaa konsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan osalta sekä seuraa omistajapolitiikan ja konsernin tavoitteiden toteutumista tytäryhteisöissä. Kunnanjohtajan valvonta- ja toiminnan seurantavastuuta on delegoitu talousjohtajalle siten, että talousjohtajan tehtävänä on valvoa kunnan määräysvallassa olevien yhtiöiden ja liikemuotoisten yksiköiden toimintaa ja tuloksen kehittymistä sekä seurata niiden hallitustyöskentelyä ja tehdä tarvittaessa aloitteita toiminnan tehostamisesta.

Toimivallan ja vastuunjako

Yhtiöiden hallituksissa on pääsääntöisesti poliittisesti valitut henkilöt kunnan nimeäminä hallituksen jäseninä.

Ohjeiden anto kunnan edustajille

Konserniohjeessa todetaan, että kunnan edustajan tulee toimia tytäryhteisössä kunnan ja kuntakonsernin kokonaisedun mukaisesti. Jos kunnan edustajana tytäryhteisön hallintoon valittu henkilö on tilanteessa, jossa hän joutuisi toimimaan kunnan edun vastaisesti, tulee hänen pyytää konsernin johdolta selkeät toimintaohjeet. Konsernin johto voi antaa ohjeita tytäryhteisön tai muun kunnan toimintaan liittyvän yhteisön hallintoelimeen valitulle henkilölle. Samoin konsernin johto voi antaa ohjeita tytäryhteisön yhtiö-, vuosi- tai vastaavaan kokoukseen valitulle edustajalle. Yhtiökokousedustajaa nimettäessä kunnanhallitus antaa ohjeet yhtiökokousta varten. Ohjeiden antamisessa on menetelty konserniohjeistuksen mukaisesti.

Tavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Vuoden 2016 tavoitteet saavutettiin pääsääntöisesti. Yhtiökohtainen selvitys on tilinpäätöskirjan liitteessä sivuilla 212 – 228.

Keskitettyjen konsernitoimintojen käyttö

Konserniyhteisöjä on ohjeistettu keskitettyjen konsernitoimintojen käytössä. Muuan muassa maksuliikenteen ja likviditeetin hallinnassa on käytössä konsernitili. Rahoituksen osalta kunta on erillisen harkinnan mukaan tukenut tytäryhteisöjä takauksilla, vuonna 2016 päätettiin takausten antamisesta Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:n lainarahoitukseen.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Kaikkien tytäryhtiöiden edellytetään raportoivan toiminnastaan tunnuslukutasolla vähintään keran vuodessa. Tytäryhtiöiden toimitusjohtajat raportoivat toiminnastaan myös kunnan osavuosi-katsausten yhteydessä.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Konserniohjeen mukaisesti kukin tytäryhtiö vastaa omasta riskienhallinnastaan. Vahinkovastuu on tytäryhteisöillä. Tarvittavat vakuutukset otetaan konsernin johdon määräämästä vakuutusyhtiöstä, kun se on konserniedun mukaista. Tytäryhtiöt raportoivat toiminnastaan konserniohjeen mukaisesti kolme kertaa vuodessa. Vuonna 2015 myös tytäryhteisöissä otettiin käyttöön kunnan uudistetut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt.

5.5 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015
	1 000 €		1 000 €
Toimintatuotot	102 037		103 812
Toimintakulut	-295 000		-289 250
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	25		300
Toimintakate	-192 938		-185 137
Verotulot	176 499		171 443
Valtionosuudet	39 974		35 440
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	148	256	
Muut rahoitustuotot	443	346	
Korkokulut	-1 349	-1 574	
Muut rahoituskulut	-321	-449	-1 421
Vuosikate	22 457		20 324
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 281	-19 353	
Tilikauden yli- ja alipariarvot	-225		
Arvonalentumiset	-38	-7	
Satunnaiset erät	0	-19 543	-19 360
Tilikauden tulos	2 913		965
Tilinpäätössiirrot	-291		-3
Tilikauden verot	-55		-29
Laskennalliset verot	-124		-114
Vähemmistöosuudet	57		10
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 500		829
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016		2015
<i>Toimintatuotot / toimintakulut, %</i>	<i>34,6 %</i>		<i>35,9 %</i>
<i>Vuosikate / poistot, %</i>	<i>116 %</i>		<i>105 %</i>
<i>Vuosikate, € / asukas</i>	<i>582</i>		<i>529</i>
<i>Asukasmäärä</i>	<i>38 595</i>		<i>38 451</i>

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Toiminnan rahoituksen riittävyttä tilikauden aikana arvioidaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Jäljempänä olevassa taulukossa on konsernin rahoituslaskelma ja siitä lasketut tunnusluvut vuonna 2016.

Investointien tulorahoitusprosentti = $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintamenö}$. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Investointien tulorahoitusprosentti -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella.

Lainanhoitokate (= $\text{Vuosikate} + \text{korkokulut} / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$) kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Jos luku on negatiivinen, meno- ja katetaan kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä voidaan seurata laskemalla toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuoden ajalta. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen.

Kassan riittävyys(pv) = $365 \text{ pv} \times \text{rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$. Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2 016	2 015
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	22 457	20 324
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-55	-29
Tulorahoituksen korjauserät	-5 531	-6 897
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-41 880	-31 736
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 017	382
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>7 480</u>	<u>9 994</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-16 513	-7 962
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset+	-1	4
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	41 286	5 714
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-7 068	-2 113
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-8 015	7 020
Oman pääoman muutokset	-740	36
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	44	10
Vaihto-omaisuuden muutos	-244	77
Saamisten muutokset	-1 923	854
Korottomien velkojen muutokset	<u>406</u>	<u>-37</u>
Rahoituksen rahavirta	23 744	11 565
Rahavarojen muutos	7 231	3 603
Rahavarat 31.12., 1000 €	24 750	17 519
Rahavarat 1.1., 1000 €	17 519	13 916

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

<i>Investointien tulorahoitus -%</i>	55,0	64,8
<i>Lainanhoitokate</i>	1,3	1,5
<i>Kassan riittävyys, pv</i>	14,7	15,6
<i>Asukasmäärä</i>	38 595	38 451
<i>Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €</i>	-52 068	-45 436

Konsernin omavaraisuus- % $[=100*(\text{oma pääoma} + \text{konsernireservi} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})]$

Tunnusluku mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämäisten tulosten sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä.

Konsernin lainakanta 31.12.: $[=\text{vieras pääoma} - (\text{saadut ennakot} + \text{ostovelat} + \text{siirtovelat} + \text{muut velat})]$

Konsernin lainat €/asukas: Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12. $[=\text{sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset}]$

Kuntakonsernin taseen loppusumma oli 383,9 milj. euroa ja 90,1 milj. euroa eli 30,7 % suurempi kuin emoyhteisön taseen loppusumma. Erosta valtaosa johtui kunnan kokonaan tai osittain omistamien vuokrataloyhtiöiden omaisuudesta ja pääomasta. Vuokratalojen omistus lisäsi ennen kaikkea kunnan vierasta pääomaa: kun emokunnan lainakanta oli vuoden lopussa 69,3 milj. euroa oli kuntakonsernin lainakanta 132,4 milj. euroa. Vuokratalot eivät kuitenkaan asiallisesti rasittaneet kunnan taloutta, sillä lainojen korot ja lyhennykset kuten talojen hoitomenotkin maksettiin kertyneillä vuokrilla.

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	31.12.2016	31.12.2015		31.12.2016	31.12.2015
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	339 506	321 178	A. OMA PÄÄOMA	195 113	193 058
I Aineettomat hyödykkeet	7 497	3 846	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	2 216	2 468	III Arvonkorotusrahasasto	0	0
Muut pitkävaik menot	941	1 105	IV Muut omat rahastot	9 418	9 263
Ennakkomaksut	4 339	273	V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	55 678	55 450
II Aineelliset hyödykkeet	328 024	313 032	VI tilikauden yli- / alijäämä	2 500	829
Maa- ja vesialueet	48 733	48 578	B. VÄHEMMISTÖOSUUDET	2 004	2 416
Rakennukset	185 046	177 392	C. PAKOLLISET VARAUKSET	3 256	3 012
Kiinteät rakenteet ja laitteet	72 897	70 469	Eläkevaraukset	26	37
Koneet ja kalusto	6 647	6 268	Muut pakolliset varaukset	3 230	2 975
Muut aineelliset hyödykkeet	698	736	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 190	939
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	14 002	9 589	Valtion toimeksiannot	73	84
III Sijoitukset	3 985	4 300	Lahjoitusrahastojen pääomat	935	853
Osakkuusyhteisöosuudet	658	827	Muut toimeksiantojen pääomat	181	3
Osakkeet ja osuudet	3 147	3 246	E. VIERAS PÄÄOMA	182 327	156 551
Muut lainasaamiset	4	4	I Pitkäaikainen	112 719	78 826
Muut saamiset	177	222	Lainat rah ja vak.laitoksilta	98 718	65 732
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	528	321	Lainat julkisyhteisöiltä	86	165
Valtion toimeksiannot	181	109	Saadut ennakot	0	0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	169	175	Lainat muilta luotonantajilta	5 376	4 913
Muut toimeksiantojen varat	178	37	Ostovelat	2	4
C. VAHTUVAT VASTAAVAT	43 855	34 476	Muut velat/Liittymismaksut	8 498	7 971
I Vaihto-omaisuus	2 140	1 896	Siirtovelat	6	6
Aineet ja tarvikkeet	1 645	1 582	Laskennalliset verovelat	33	35
Keskeneräiset tuotteet	495	313	II Lyhytaikainen	69 607	77 725
Valmiit tuotteet / tavarat			Lainat rah ja vak.laitoksilta	27 496	35 487
Ennakkomaksut		1	Lainat julkisyhteisöiltä	585	411
II Saamiset	16 965	15 061	Lainat muilta luotonantajilta	191	45
Pitkäaikaiset saamiset	3 021	3 190	Saadut ennakot	800	1 430
myyntisaamiset	0	0	Ostovelat	11 177	12 146
lainasaamiset	2 863	2 872	Muut velat	5 386	3 045
muut saamiset	155	315	Siirtovelat	23 618	24 592
siirtosaamiset	2	3	Laskennalliset verovelat	354	568
Lyhytaikaiset saamiset	13 944	11 871			
myyntisaamiset	5 530	6 542			
lainasaamiset	2	2			
muut saamiset	2 952	2 306			
siirtosaamiset	5 460	3 021			
III Rahoitusarvopaperit	805	721			
Osakkeet ja osuudet	17	17			
Sij. Rahamarkkina-instrumentteit	774	689			
Muut arvopaperit	15	15			
IV Rahat ja pankkisaamiset	23 944	16 797			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	383 889	355 975	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	383 889	355 975
			TASEEN TUNNUSLUVUT	2016	2015
			omavaraisuusaste, %	50,9	54,5
			suhteellinen velkaantuneisuus, %	57,0	50,6
			kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	58 179	56 278
			kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/as	1 507	1 464
			lainat, €/as	3 432	2 776
			lainakanta 31.12., 1000 €	132 451	106 754
			lainasaamiset 31.12., 1000 €	4	4
			asukasmäärä	38595	38451

6. Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

6.1. Kunnan ja vesihuoltoliikelaitoksen tilikauden tuloksen käsittely

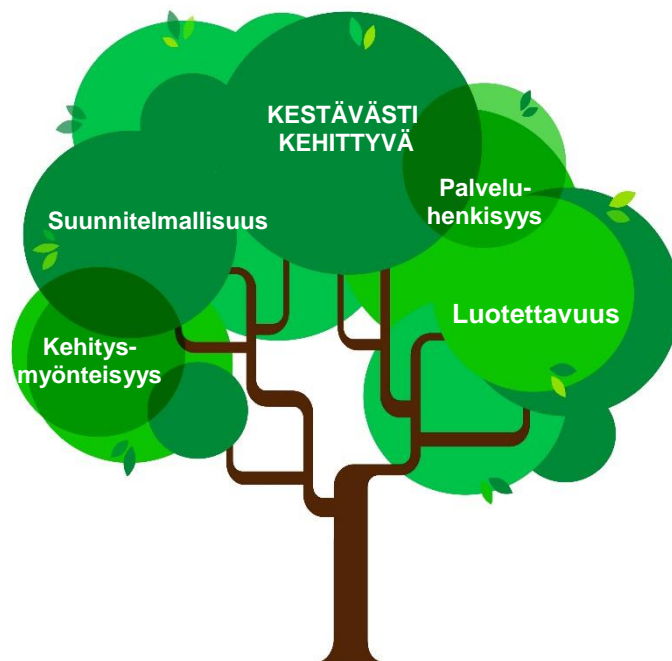
Kunnanhallitus esittää, että

- tilikauden tulos 3 899 264,64 euroa käsitellään siten, että vuokra-asuntorahastoon siirretään rahastosta myönnettyjen lainojen korkoa vastaava määrä 135 352,51 euroa
- tilivuoden 2016 ylijäämä 3.763.912,13 euroa kirjataan omaan pääomaan tilikauden yli-/alijäämä –tilille.

TULEVAISUUDEN TUUSULA – KUNTASTRATEGIA 2013 – 2017

Tuusulan kuntastrategia uudistettiin vuoden 2013 aikana. Työhön osallistui laaja joukko luottamushenkilöitä, kuntalaisia ja viranhaltijoita. Strategiaa on toteutettu läpi kuntaorganisaation ja vuosi 2016 oli strategiakauden viimeinen kokonainen vuosi. Kuntastrategia uudistetaan valtuustokauden vaihtuessa (1.6.2017) vuoden 2017 aikana. Tuusulan strategian perustana toimivat kunnan arvot.

TUUSULAN ARVOT

Strategiatyössä keskeisimmäksi arvoista nostettiin kestävä kehitys. Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään tekemällä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä päätöksiä ja toimenpiteitä. Kunnan muut arvot – kehitysmuotoisuus, suunnitelmallisuus, palveluhenkisyys ja luotettavuus – tukevat kestävä kehityksen periaatteen toteuttamista.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN KUNNASSA

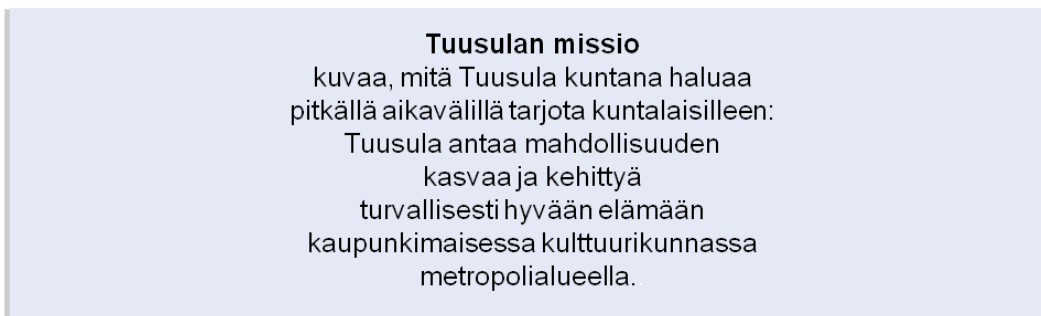
Kestävän kehityksen edistämisestä on tehty erillinen raportti. Raportti on tallennettu kunnan internet-sivustolle osoitteeseen https://www.tuusula.fi/sivu.tmp?siivu_id=1764

TUUSULAN VISIO, MISSIO JA TOIMINTA-AJATUS

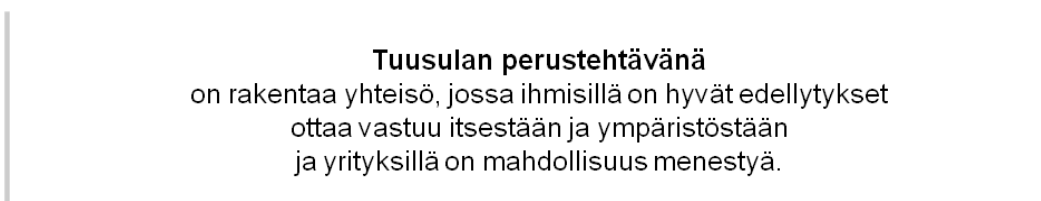
Tuusulan visio, kunnan tulevaisuuden tavoitetilä, pohjautuu kunnan yhteisiin arvoihin. Tuusulan tavoitteena on, että sen palveluita leimaa kestävän kehityksen periaate ja kunta myös tunnetaan tästä. Tuusula jatkaa kasvuaan Helsingin ja maan suurimman lentokentän kupeessa. Kunnan kasvu rakennetaan taloudellisesti vakaalle pohjalle, kestävän kehityksen arvoja kunnioittaen.

Tuusulan missio kuvaa, mitä Tuusula kuntana haluaa pitkällä aikavälillä tarjota kuntalaisilleen.

Lisäksi Tuusulalle on määritelty toiminta-ajatus, eli perustehtävä.

KUNTASTRATEGIAN PÄÄMÄÄRÄT JA NIIDEN TOTEUTUSKEINOT

Kuntastrategiassa on määritelty, mitä päämääriä kunnalla on kuntalaisille tarjottavan palveluntuotannon, kunnan talouden ja alueellisen kehittymisen näkökulmista. Tuusulan kuntastrategiassa on kuusi päämääriä, jotka kunta pyrkii saavuttamaan valtuustokauden aikana. Päämäärät liittyvät palveluiden kehittämiseen, kunnan taloustilanteen tasapainottamiseen, sekä elinkeinojen, maankäytön, asumisen ja liikenteen olosuhteiden parantamiseen. Päämäärien sisältö on kuvattu seuraavassa kuviossa.

 <p>PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN</p>	<p>Palvelumme ovat asiakaslähtöisiä. Palvelujen taso määritellään sellaiseksi, että ne voidaan rahoittaa tuloilla.</p>
 <p>TALOUDEN TASAPAINO</p>	<p>Talouttamme hoidetaan niin, että talous on kestäväällä pohjalla. Verotustaso ja velkaantuminen ovat hallitusti suunniteltuja.</p>
 <p>ELINKEINOT</p>	<p>Tarjoamme kilpailukykyisen toimintaympäristön kunnassa toimiville ja kuntaan sijoittuville yrityksille.</p>
 <p>MAANKÄYTTÖ</p>	<p>Uudisrakentamisen painopiste on keskuksissa ja taajamissa. Tämä luo edellytykset joukkoliikenteelle ja monipuolisemmille palveluille.</p>
 <p>ASUMINEN</p>	<p>Vastaamme erilaisten ja eri-ikäisten väestöryhmien asumistarpeisiin. Edistämme monimuotoista asumista viihtyisässä kulttuuriympäristössä.</p>
 <p>LIIKENNE</p>	<p>Liikennejärjestelmää kehitetään aktiivisesti seudullisena kokonaisuutena. Erityistä huomiota kiinnitetään matkustamisen sujuvuuteen.</p>

ORGANISAATIOSTRATEGIA KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMISVÄLINEENÄ

Organisaatiostrategia on väline kuntastrategian toteuttamiselle. Jotta Tuusula voi kehittyä kuntana, täytyy kuntaorganisaatiossa olla hyvää johtamista ja osaavaa henkilökuntaa. Näiden avulla palveluntuotantoa voidaan kehittää entistä asiakaslähtoisemmäksi ja kuntalaisille tuotettavat palvelut pystytään järjestämään korkeatasoisina ja kustannustehokkaasti.

Organisaatiostrategian tarkoituksena on kehittää kuntaorganisaatiota niin, että kuntastrategiassa määritellyt strategiset päämäärät pystytään toteuttamaan. Kuntastrategiassa on määritelty, mitä päämääriä kunnalla on kuntalaisille tarjottavan palveluntuotannon, kunnan talouden ja alueellisen kehittymisen osalta. Organisaatiostrategia täydentää näitä näkökulmia asiakaslähtöisyyden, henkilöstön kehittymisen ja johtamisen päämäärillä.

ORGANISAATIOSTRATEGIAN PÄÄMÄÄRÄT

Tarkastelemme asiakkuuksia kokonaisuuksina ja varmistamme oikein kohdenneet ja ajoitetut palvelut.

Varmistamalla oikein mitoitettun, hyvinvoivan ja osaavan henkilöstöressurin, vahvistamme kunnan hyvää työnantajakuva.

Johtamisella luomme hyvät työnteon toimintaedellytykset ja tuemme kunnan palvelutehtävän toteuttamista.

SUUNNITELMALLISESTI KOHTI VISIOTA

Kuntastrategian toteuttamiseksi kunnalle valittiin kullekin strategiavuoden vuodelle oma teema. Kulloisenkin vuoden vuosittaiset tavoitteet ja -toimenpiteet koostettiin niin, että niissä painottui erityisesti kyseisen vuoden teemaan liittyvä tekeminen. Vuosittaiset teemat otettiin käyttöön suunnitelmallisuuden ja pitkäjänteisen kehittämisenäkökulman korostamiseksi. Kun resurssit kohdennetaan kunakin vuonna tietylle painopistealueelle, on odotettavissa parempia tuloksia kuin hajauttamalla tekeminen moneen suuntaan. Tavoitteena on ollut toimialarajat ylittävä yhteistyö ja yhteiseen tekemiseen sitoutuminen.

TEEMAT VALTUUSTOKAUDEN VUOSILLE

STRATEGIAN SEURANTA

Vuoden 2016 tavoitteet ja -toimenpiteet rakentuivat strategian vuoden 2016 teeman, vetovoiman kasvattamisen, ympärille. Vuoden 2016 tekemistä leimasi myös talouden tervehdyttämisen ja kehittyvien palveluiden jatkotoimet.

Strategian toteutumista seurataan vuosittavoitteiden, niihin liitettyjen toimenpiteiden ja toteutusohjelmien etenemisen avulla. Toteutumista arvioidaan kunkin toteutusohjelman kohdalla asteikolla 1-5 ja etenemisestä raportoidaan osavuosisikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä kuntatasoisena tavoiteseurantana ja kokonaiskuvana. Lisäksi lautakunnat seuraavat omalle toimialueelleen kuuluvien vuosittavoitteiden, toimenpiteiden ja toteutusohjelmien etenemistä.

Myös valtuustokaudelle asetettujen strategisten päämäärien edistymistä seurataan strategisten mittareiden avulla. On tärkeää, että valtuustokaudella seurataan kokonaiskuvassa tapahtuvia kehityksiä niin kuntalaisille tarjottavien palveluiden kehittymisen, kunnan talouden, alueen elinkeinoelämän, maankäytön, asumisen kuin liikenteenkin osalta. Myös

organisaatiostrategiassa esille nostettujen päämäärien – asiakaslähtöisyyden, henkilöstön uudistumisen ja hyvän johtamisen – edistymistä seurataan strategisilla tunnusluvuilla valtuustokauden aikana tapahtuvan muutoksen todentamiseksi.

Nämä koko valtuustokauden ajan seurattavat strategiset mittarit ja tunnusluvut määriteltiin kunnan johtoryhmien yhteistyönä vuoden 2013 lopussa ja esiteltiin kunnanhallitukselle ensimmäistä kertaa helmikuussa 2014. Mittareita ja tunnuslukuja seurataan vuosittain toimintakertomuksen ja tilinpäätösten yhteydessä.

Strategiset kehittämishankkeet muodostavat kunnan pitkän tähtäimen kehittämisen tiekartan, hankkeiden avulla pyritään jännevöittämään kehittämisen kokonaisuuksia. Vuosille 2016 - 2017 on määritelty viisi strategista kehittämishanketta: Vetovoiman kasvattaminen, Talouden vahvistaminen, Digitalisaation hyödyntäminen, Asiakaslähtöiset palveluratkaisut sekä Johtamisen ja osaamisen kehittäminen. Strategisia kehittämishankkeita toteutetaan muun muassa talousarviossa hyväksytyjen tavoitteiden, toimenpiteiden ja toteutusohjelmien sekä projektien avulla.

STRATEGISTEN VUOSITAVOITTEIDEN SEURANTA

Kunnan strategiassa on määritelty kymmenen vuositavoitetta vuodelle 2016. Ensimmäinen tavoite, ”kokeilemme uusia palveluratkaisuja ja lisäämme asiakaslähtöisen kehittämisen projekteja” ja toinen ”hyödynnämme kuntayhteistyön mahdollisuuksia” ovat toteuttaneet palveluiden kehittämisen ja asiakaslähtöisyyden päämääriä.

Kolmas tavoite ”jatkamme palveluverkon uudistamista”, neljäs tavoite ”tehostamme toimintatapoja digitalisaation avulla” ja viides tavoite ”vahvistamme taloutta tuottavuushankkeilla” toteuttavat talouden vahvistamisen päämääriä.

Tavoitteista kuudes ”panostamme houkuttelevan tonttivarannon tuottamiseen ja tonttien myyntiin”, seitsemäs ”kasvatamme kunnan vetovoimaa ja vahvistamme elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä” ja kahdeksas ”varmistamme joukkoliikenteen jatkuvuuden ja turvaamme palvelutason” edistävät EMAL-päämääriä eli elinkeinojen, maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämistä kunnassa.

Henkilöstön ja uudistumisen sekä johtamisen päämääriä edistävät tavoitteet ”tuemme uudistumista ja varmistamme hyödyt palvelujen ja toimintojen organisoinnin muutoksista” sekä ”otamme käyttöön johtamisjärjestelmätyössä määritellyt työvälineet”. Vuositavoitteisiin on kytketty yhteensä 35 toimenpidettä, joiden toteutumista seurataan määriteltyjen toteutusohjelmien etenemisen kautta, osavuosikatsauksien ja tilinpäätöksen yhteydessä.

KEHITTÄMISPROJEKTIT STRATEGIAN TOTEUTUKSEN VÄLINEENÄ VUONNA 2016

Kehittämistyötä on Tuusulassa vuoden 2016 aikana ohjattu yhä enemmän projektimaiseen suuntaan. Tavoitteena on ollut ottaa käyttöön koko kunnan yhteinen tapa kehittää toimintaa. Projektimalli tarjoaa valmiita suunnittelu- ja dokumentaatiopohjia, sekä päätöksenteon- ja seurantamallin projekteissa toimivien henkilöiden avuksi. Tavoitteena on ollut myös lisätä tietoisuutta valmisteilla ja tekeillä olevista kehittämistoimista yli toimialarajojen, sekä luoda

systemaattinen tapa priorisoida tekemistä tilanteessa, jossa muutosten määrä on jatkuvassa kasvussa.

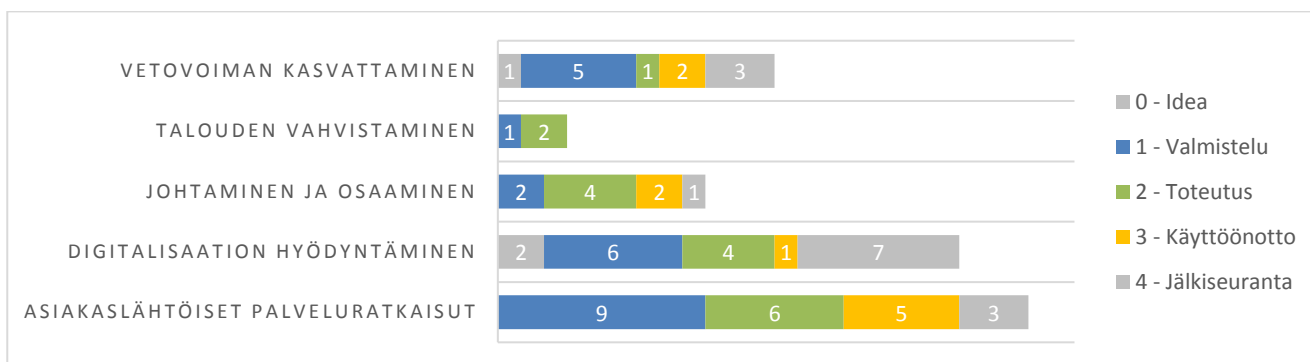
Kehittämistyötä tekeville pidettiin projektipääällikkökoulutuksia sekä tarjottiin tukiklinikoita projektityöhön liittyen. Tunnistetut projektit on kerätty projektisalkkuun. Projektisalkku on kaikkien kunnan työntekijöiden nähtävillä intranetissä. Toimialojen ja kunnan johtoryhmien kanssa on käyty säännöllisesti läpi raportteja projektisalkun tilanteesta. Uusien merkittävien kehittämisprojektien toteutuspäätökset tehdään joko toimialan tai kunnan johtoryhmässä, jotta käynnistettäviä projekteja pystytään priorisoimaan koko kunnan sekä toimialan näkökulma huomioiden.

Vuoden 2016 aikana toteutettiin ja saatettiin loppuun monta merkittävää projektia. Vanhentunut kirjastojärjestelmä kilpailutettiin keväällä yhteistyössä Kirkes-kuntien kuntien kanssa ja uusi kirjastojärjestelmä otettiin käyttöön loppuvuodesta. Lupapiste.fi –palvelun käyttöä laajennettiin onnistuneesti. Päivähoidossa siirryttiin käyttämään uutta asiakastietojärjestelmää, joka mahdollistaa edistyneen tavan seurata ja ohjata varhaiskasvatuksen toimintaa, sekä tarjoaa asiakkaille digitaalisen kanavan päivähoitohakemusten tekoon ja hoitopaikkapäätösten vastaanottoon, sekä päivittäisen viestintäkanavan päiväkotien ja perheiden välille. Järjestelmän toiminnallisuutta kehitetään edelleen. Vuodesta 2015 käynnissä ollut kuntatasoisen sähköisen asiointialustan käyttöönotto sen sijaan keskeytettiin, sillä alustalla toimineet varhaiskasvatuksen järjestelmäkokonaisuuteen liittyneet osiot eivät olleet riittävän toimintavarmoja. Alustalla toimineet palvelut siirrettiinkin vuodenvaihteessa 2016 - 2017 toiseen tekniseen ympäristöön.

Vuonna 2016 valmisteltiin uuden asianhallinnan järjestelmän käyttöönottoa. Käyttöönotto tapahtuu vuoden 2017 aikana. Myös kuntalaisille tarjottavien sähköisen asioinnin palvelujen toteutusratkaisua, digitaalisten työskentelytapojen kehittämistä, sekä talous- sekä HR-toimintojen keskittämistä valmisteltiin huomattavan pitkälle. Uuden tiedolla johtamisen järjestelmän käyttöönotto valmisteltiin syksyn 2016 aikana.

Asiakaslähtöistä kehittämistä toteutettiin palvelumuotoiluprojekteissa esimerkiksi etsivän nuorisotyön projektissa, jossa tavoitteena oli saada yhä suurempi osa tukea tarvitsevista nuorista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa palvelujen piiriin.

Alla on kuva projektisalkun tilanteesta vuodenvaihteessa 2016 - 2017. Kuvassa projektit näkyvät lukumäärinä strategisten kehittämishankkeiden ja projektin vaiheen näkökulmasta listattuna.

STRATEGISTEN PÄÄMÄÄRIEN EDISTYMINEN

Tuusulalle on määritelty neljä strategista mittaria, jotka kytkeytyvät kunnan strategiaan päämääriin. Niiden seuraaminen auttaa arvioimaan, miten strategiassa asetetut päämäärät etenevät valtuustokauden aikana.

1. Kunnan käytössä olevat tilat *) – (brutto) m² / asukas

Tavoitteena vähentää bruttoneliötä keskimäärin 1 % vuodessa.

Tiivistämällä palveluverkkoamme tuemme kestävä kehityksen tavoitetta ja alennamme kiinteistökustannuksia. Palvelujen keskittäminen tukee osaltaan henkilöstön osaamisen hyödyntämistä ja tarkoituksenmukaista käyttöä. Kiinteistökustannuksia seuraamalla nähdään, paljonko palvelun järjestämisen kustannuksista kuluu kiinteistöjen hoitoon ja ylläpitoon palvelun sisällöllisen tuottamisen lisäksi.

*)Tytäryhtiöiden omistamat kiinteistöt, asuntotoimen hallinnoimat asunto-osakkeet, vuokraloyhtiöt ja TuKuKi:n omistuksessa olevat asunto-osakkeet jätetään laskennasta pois.

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016
Kunnan käytössä olevat tilat noin 197.306 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 196.205 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 190.879 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 193 413 m ²
31.12.2013 väkiluku 38 125 hlö (ennakkotieto)	31.12.2014 väkiluku 38 213 hlö (ennakkotieto)	31.12.2015 väkiluku 38 451 hlö (ennakkotieto)	31.12.2016 väkiluku 38 595 hlö (ennakkotieto)
Tiloja noin 5,18 m² / asukas	Tiloja noin 5,13 m² / asukas	Tiloja noin 4,96 m² / asukas	Tiloja noin 5,01 m² / asukas
	Tilat /asukas vähentyneet 0,05 m ² , mikä vastaa 1 % edellisestä vuodesta	Tilat /asukas vähentyneet 0,17 m ² , mikä vastaa noin 2,8 % edellisestä vuodesta	Tilat /asukas <u>lisääntyneet</u> 0,05 m ² , mikä vastaa noin 1,33 % edellisestä vuodesta

Vuosina 2014 ja 2015 kunta onnistui vähentämään käytössä olevien tilojen määrää strategisen mittarin tavoitetasoon mukaisesti. Vuonna 2014 tilat vähenivät 1 % ja vuonna 2015 kunnan käytössä olevien tilojen bruttoala väheni noin 2,8 % edellisestä vuodesta. Vähennystä selitti tilojen purkaminen (mm. Riihikallion lähipalvelukeskuksen vanhat tilat) sekä tarpeettomien rakennusten ja kiinteistöjen myynti (mm. Ruskelan koulu).

Vuonna 2016 tavoitteeseen ei päästy ja tilat lisääntyivät 1,33%. Lisäyksen selittävät uudet koulu- ja päiväkotikiinteistöt: Roinilan päiväkotitiloja 2 028 m², Paijalan koulun laajennus 1 206 m² ja Notkokuiston päiväkodin laajennus 864 m².

Vuoden aikana myös myytiin ja purettiin kunnan kiinteistöjä: Leppärannan toinen rakennus myytiin 160 m², Harjula 376 m² ja Puistolalan päiväkotitiloja purettiin 220 m², ja tämän lisäksi Impilinnan päiväkodin tiloista luovuttiin 720 m². Lisäksi joitain pieniä omakotitaloja purettiin.

Valtuustokaudella vuodesta 2013 kunnan käytössä olevat tilat ovat vähentyneet noin 3 893 m². Vuonna 2013 tiloja oli 5,18 m² / asukas ja vuonna 2016 tiloja oli noin 5,01 m² / asukas. Valtuustokautta kokonaisuudessaan tarkasteltaessa 1 % vuosittaiseen vähennystavoitteeseen päästiin 2013 - 2016, vaikka vuonna 2017 tavoitetaso ylittyikin.

Palveluverkon tehostumiseen liittyvän tavoitteen toteutuminen jatkossa edellyttää palveluverkkoon ja toimintaan liittyviä päätöksiä.

2. Toimintakate (=nettomenot) € / asukas

Tällä mittarilla varmistetaan, että kunta järjestää palvelut tehokkaasti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla ja kunnan talous pysyy vakaalla pohjalla.

Valtuustokauden minimitalavoite on, että toimintakatteen kasvun ja verorahoituksen kasvun välinen suhde ei heikkene.

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016
Väkiluku 31.12.2013 Tuusulassa 38 125 hlöä	Väkiluku 31.12.2014 Tuusulassa 38 213 hlöä (ennakkotieto)	Väkiluku 31.12.2015 Tuusulassa 38 451 hlöä (ennakkotieto)	Väkiluku 31.12.2016 Tuusulassa 38 595 hlöä (ennakkotieto)
nettomenot 175.231.000€	nettomenot 175 205 000 €	nettomenot 179 800 000 €	nettomenot 183 387 000 €
Nettomenot 4.596 € / asukas	Nettomenot 4.585 € / asukas	Nettomenot 4.676 € / asukas	Nettomenot 4.752 € / asukas

Vuonna 2016 nettomenojen kasvu oli 2,0 %. Kasvuvauhtia lisäsivät vertailuvuodelle 2015 ajoittuneet henkilöstön lomautukset. Vuoden 2015 tilinpäätöksessä kunnan toimintamenot kasvoivat 1,5 %, henkilöstömenot supistuivat 1,6 %.

Vuoden 2014 tilinpäätöksessä menojen kasvu vuoteen 2013 nähden oli 0,0 %, kun vielä vuonna 2013 menot kasvoivat vuoteen 2012 verrattuna 5,6 %.

3. Osuus seudun väestönkasvusta

Tavoitteena on kasvaa vähintään samalla vauhdilla kuin Helsingin seutu *) keskimäärin.

Mittari kuvaa kunnan kilpailukykyä ja asemaa Helsingin seudulla. Väestönkasvusta seuraa verotulopohjan myönteinen kehitys. Väestön tasapainoinen ikärakenne ja edullinen huoltosuhde kertovat kunnan elinvoimasta. Nämä mahdollistavat monipuoliset palvelut.

*) Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen ja Kuuma-kunnat

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016
Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin 1,25 %	Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin 1,4 %	Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin 1,3 %	Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin 1,3%
Tuusulan väestönkasvu 0,5 %	Tuusulan väestönkasvu 0,2 %	Tuusulan väestönkasvu 0,7 %	Tuusulan väestönkasvu 0,35 %

Valtuustokaudella 2013 - 2017 on Tuusulan väestönkasvussa eletty hitaan kasvun aikaa: keskimääräinen kasvu on ollut 0,44 % / vuosi. Tuusulan väestönkasvussa tapahtui käänne vuonna 2012, jolloin Tuusula lakkasi saamasta kotimaista muuttovoittoa. 2000-luvun alkuvuosina kotimainen muuttoliike toi Tuusulaan useiden satojen henkien väestönkasvun vuosittain. Muuttovoiton hiipumiseen vaikuttivat mm. yleinen taloudellinen suhdanne sekä kunnan eteläisten osien tonttitarjonnan vähäisyys.

Vuonna 2015 nähtiin käänne positiivisempaan ja kunnan kotimainen muuttovoitto oli 60 henkeä ja kunta kasvoi 0,7 % edellisvuodesta (253 henkeä). Vuonna 2016 kasvu hiipui jälleen, kunnan väestö kasvoi vain 136 hengellä kotimaisen muuttovoiton ollessa 1. Tuusula on valtuustokauden aikana jäänyt joka vuosi tavoitteestaan kasvaa vähintään samalla vauhdilla kuin Helsingin seutu *) keskimäärin. Helsingin seudun väestömäärä on kasvanut tasaisesti koko valtuustokauden vaihdellen 1,25 % ja 1,4% välillä.

Tulevina vuosina vetovoiman lisäämiseksi on tärkeää huolehtia paitsi riittävästä tonttitarjonnasta, myös kunnan palveluiden ja joukkoliikenteen toimivuudesta sekä keskustojen viihtyisyydestä.

4. Yhdyskuntarakenteen kehittyminen

Tavoitteena on, että vuosina 2013 – 2017 myönnettyjen asuntojen rakennusluvista keskimäärin 95 % sijoittuu asemakaava-alueille keskustoihin.

Mittari kuvaa yhdyskuntarakenteen eheytymistä ja sen myönteisiä seurausvaikutuksia kuten mahdollisuuksia järjestää palvelut kustannustehokkaasti olemassa olevaa infrastruktuuria hyödyntämällä. Keskustojen tiivistyminen luo edellytykset joukkoliikenteen palvelutason parantamiselle, taajamien kaupalliselle kehittämiselle ja nykyistä monipuolisemmalle asuntotuotannolle. Tavoitteena on, että asukastiheys asemakaava-alueilla kasvaa.

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016
Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 288 huoneistolle	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 387 huoneistolle	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 153 huoneistolle*	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 186 huoneistolle*
Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 274 eli 95,1%	Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 371 eli 95,9%	Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 124 eli 81%	Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 139 eli 74,7 %

*Vuoden 2015 tilastoissa on asuinhuoneistojen määrässä poikkeama, koska aiempina vuosina tilastoon on laskettu mukaan myös huoneistoihin liittyviä rakennuslupia kuten esim. laajennuksien, hormien ym. rakennuslupaa vaativia toimenpiteitä. Tilastointitavan muutoksesta johtuen vuosien 2013 ja 2014 toteumat eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2015 ja 2016 toteumien kanssa.

Valtuustokauden tavoitteena oli, että vuosina 2013 – 2017 myönnettyjen asuntojen rakennusluvista keskimäärin 95 % sijoittuu asemakaava-alueille keskustoihin. Vuosina 2013 ja 2014 tähän tavoitteeseen päästiin, mutta vuonna 2015 asuntorakentamisen painopiste näytti muuttuneen kahteen edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2016 tämä kehitys jatkui ja myönnettyistä rakennusluvista 74,7 % sijoittui asemakaava-alueille. Haja-alueelle rakentavien

määrä on näiden tilastojen valossa lisääntynyt. Myönnettyjen rakennuslupien määrä vuonna 2016 kasvoi 33 luvalla edellisvuodesta.

Pientalojen rakentaminen on valtuustokauden aikana hiipunut osin huonon taloustilanteen sekä Etelä-Tuusulan niukan pientalotonttitarjonnan vuoksi. Rakennuslupien määrän kasvu vuosina 2015 - 2016 enteilee suotuisampaa kehityssuuntaa tuleville vuosille. Rakennettavien asuntojen määrä saattaa vaihdella vuosittain paljonkin. Joinakin vuosina yksi iso kerrostalokohde saattaa nostaa asuntojen määrää liki 100 kappaleella.

Jatkossa positiivisen kehityksen edellytyksenä on jatkuvasti asemakaavoittaa monipuolisia ja kilpailukykyisiä asuntorakentamisalueita olemassa oleviin taajamiin. Tällöin muutoinkin säädellyn hajakentämisen osuus uusien asuntojen kokonaistuotannosta pysyy matalalla tasolla ja yhdyskuntarakenne eheytyy.

STRATEGISET TUNNUSLUVUT

Strategisten mittareiden lisäksi Tuusulan kunta seuraa joka toinen vuosi asiakastytyväisyyttä sekä henkilöstökyselyjen tuloksia. Nämä tunnusluvut kytkeytyvät organisaatiostrategian päämääriin.

Asiakastytyväisyys

Asiakastytyväisyyttä seuraamalla varmistamme, että palvelumme ovat oikein kohdennettuja ja ajoitettuja. Valtuustokaudella 2013 - 2017 on keskustelua herättänyt etenkin joukkoliikenne ja sen kehittäminen. Joukkoliikenteen kehittämisen tarve on noussut esiin kaikissa kuntalaisille ja elinkeinoelämälle suunnatuissa kyselyissä.

Tuusulassa toteutettiin maaliskuussa **2016 Muuttoliiketutkimus** (Taloustutkimus). Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa Tuusulaan muuttaneista sekä Tuusulasta poismuuttaneista. Muuttoliiketutkimuksen kohderyhmän muodostivat Tuusulaan vuosina 2010 - 2015 muuttaneet henkilöt ja samana ajankohtana sieltä poismuuttaneet henkilöt. Haastatellusta 513 henkilöstä puolet oli alueelle muuttaneita (n=255) ja puolet alueelta poismuuttaneita henkilöitä (n=258). Tuusulaan muuttaneet kokivat uuden asuinpaikkansa ylivoimaisesti suurimmaksi puutteeksi julkisen liikenteen. Siinä löysi parannettavaa kolmannes Tuusulaan muuttaneista. Muita asioita mainitsi enimmilläänkin vajaat 10 prosenttia vastaajista. Julkinen liikenne sai myös eniten kritiikkiä silloin, kun arvioitiin viihtyisään asuinympäristöön liittyviä tekijöitä. Julkinen liikenne näyttää tutkimuksen mukaan olevan Tuusulan suurin heikkous verrattuna lähikuntiin. Esimerkiksi Tuusulasta Hyvinkäälle, Järvenpäähän, Keravalle tai Nurmijärvelle muuttaneista korkeintaan viisi prosenttia nimesi julkisen liikenteen kotikunnassaan parannettavaksi asiaksi.

Alkukesästä **2016** tuusulalaisten käsityksiä kuntapalveluista kartoitettiin **Kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksessa** (FCG). Tutkimuksen tiedonkeruu tehtiin kirjekyselynä touko-kesäkuussa 2016. Tuusulasta tutkimusotos oli 1 000 ja vastauksia saatiin 297. Tutkimuksessa kysyttiin kuntalaisilta kattavasti kunnan eri palveluihin liittyviä kysymyksiä, joukkoliikenne tässäkin yhtenä osa-alueena. Vastaajia pyydettiin mm. arvioimaan kysymyksiä ”Miten hyvin julkinen liikenne on hoidettu asuinkunnassa” asteikolla 1 erittäin huonosti – 5 erittäin hyvin. Tuusulalaisten vastaajien (n=283) vastausten keskiarvo oli 2,08. Kymmenen kyselyssä mukana olleen kunnan vastausten keskiarvo oli tässä kysymyksessä 3,02. Tutkimuksessa on lisäksi eritelty tuusulalaisten vastaus kysymykseen sen mukaan ovatko he käyttäneet

joukkoliikennettä viimeisten 12 kuukauden aikana. Em. kysymyksen vastausten keskiarvo oli julkista liikennettä käyttäneillä (n=41) 2,00 ja ei-käyttäneillä (n=175) 2,07. Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus on aiemmin tehty Tuusulassa mm. vuosina 2004, 2006 ja 2011. Tuusulalaisten tyytyväisyys julkisen liikenteen järjestelyihin on laskenut vuodesta 2004 selvästi. Julkisen liikenteen järjestelyjä piti vastaajista hyvinä vuonna 2004 36 %, vuonna 2006 34 %, vuonna 2011 20 % ja vuonna 2016 16 %.

Vuoden **2016** aikana laadittiin **Keski-Uudenmaan kuntien ja Uudenmaan ELY-keskuksen henkilöliikenneselvitys** ja joukkoliikenteen palvelutasomäärittely. Työhön liittyi internet-pohjainen kuntalaiskysely 1.-15.3.2016. Tuusulasta kyselyyn saatiin 1 040 vastausta. Kyselyssä esitettiin mm. väittämä ”Joukkoliikennettä ei ole tarvetta kehittää” - vastaajista n. 97 % oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Väittämän ”Joukkoliikennettä pitäisi tukea verovarosta nykyistä enemmän” kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli noin 72 % vastaajista. Väittämän ”Käyttäisin enemmän joukkoliikennettä, jos voisin ostaa matkalipun, joka kelpaisi kaikissa lähtö- ja määräpaikan välillä liikennöivissä joukkoliikennevälineissä” kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli noin 61 % vastaajista. Kyselyssä tuusulalaiset antoivat noin 800 avointa, vapaata palautetta, joista on eriteltävissä noin 1 140 erillistä palauteyksityiskohtaa. Palauteyksityiskohdista noin 8 %:ssa oli nostettu esiin. HSL:een liittyminen tai yhtenäinen matkalippujärjestelmä pääkaupunkiseudun kanssa. Muita aiheita, jotka nousivat yhtä usein vastauksissa esille, olivat juna-asemien lakkauttamiset, paikalliset linjastoratkaisut, työmatkaliikenteen järjestelyt sekä kunnan sisäinen joukkoliikenne.

Kuntalaisille suunnattujen tutkimusten ohella loka-massakuussa 2015 tehtiin tutkimus ”**Kuntien imagotutkimus 2015**, elinkeinoelämän mielipiteet” (Taloustutkimus), jolla kartoitettiin elinkeinoelämän edustajien mielipiteitä (toimitusjohtajat ja talousjohtajat, joiden edustamalla yrityksellä on toimintaa Tuusulassa, Tuusula: n=60) Tuusulan ja vertailukuntien osalta yhdessätoista (11) eri imagotekijässä. Vertailukuntina olivat yli 30 000 asukkaan KUUMA-alueen kunnat: Järvenpää, Kerava, Nurmijärvi, Kirkkonummi ja Hyvinkää.

Tuusula menestyi yleisarvosanavertailussa kohtalaisen heikosti. Tuusula tippui sijalle 30 (mukana 36 kuntaa). Tuusulaa sai kaikista imagotekijöistä keskimääräistä selvästi heikommat arviot ja monessa tekijässä Tuusula sijoittui koko joukon häntäpäähän. Yksittäisistä imagotekijöistä parhaat arviot Tuusula sai kunnan liikenteellisestä sijainnista ja yhteyksistä, mutta vertailukuntiin verrattuna tästäkään tekijästä annetut arvosanat eivät olleet korkeita (arvosana-asteikko 4 - 10. Tuusulan keskiarvo 6,93, vertailukunnissa 7,37 - 7,79).

Haasteita kunnan toiminnassa elinkeinoelämän edustajien mielestä oli kunnan asioista tiedottamisessa yrityksille ja vähäisessä yhteydenpidossa kunnan virkamiehiin, kuntayhteistyön tuloksellisuudessa, innovaatioiden tukemisessa, työvoiman saatavuudessa, yritysten ja oppilaitosten välisessä yhteistyössä, yrittäjämönteisyyden puuttumisessa, kuntakeskusten kaupallisissa palveluissa, tietotyöläisten puuttumisessa, pienten yritysten tukemisessa sekä julkisessa liikenteessä. Avoimessa palautteessa Tuusulan sijaintia pidettiin hyvänä, mutta julkisen liikenteen yhteyksiä huonoina.

Keväällä 2014 toteutettiin **kuntalaiskysely Tuusulan palveluista 2014** (Ramboll Tuusulan kunnan toimeksiannosta). Kysely oli Tuusulan kunnan verkkosivuilla auki 10.4.-20.4.2014 ja paperikyselyitä oli jaossa kirjastoissa. Kyselyyn kertyi 1169 vastausta. Vastaajien arvioitavaksi esitettiin kysymyksiä eri osa-alueilta – yhtenä niistä joukkoliikenne, joka on ollut yksi päättyvän valtuustokauden kuumimmista kysymyksistä. Väittämään: ”Liikennejärjestelmän kehittämiseen käytössä olevien määrärahojen tulee painottua julkisen liikenteen

kehittämiseen, ei niinkään yksityisautoilun sujuvoittamiseen” vastauksia annettiin 1 160 ja näistä 775 (n. 67 %) oli lähes tai täysin samaan mieltä väittämän kanssa. Samassa kyselyssä esitettiin myös väittämä: ”Tuusulan tulee liittyä HSL:ään (Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymä). Tällöin julkista liikennettä suunniteltaisiin alueella kokonaisuutena. Käytössä olisi HSL-alueen yhtenäinen lippujärjestelmä ja vaihtoyhteydet toimisivat paremmin. Jäsenyys maksaisi reilu 3 miljoonaa vuosittain, nyt kunta käyttää julkisen liikenteen ostoihin ja tukiin noin 800 000 € vuosittain.” Tätä linjausta arvioitiin 1 161 vastauksessa, joissa 664 (n. 57 %) oltiin lähes tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Henkilöstötyytyväisyys

Kunnan tavoitteena on parantaa työhyvinvointia sekä henkilöstön tyytyväisyyttä johtamiseen ja esimiestyöhön. Seuraamalla henkilöstökyselyn tuloksissa tapahtuvien muutosten suuntaa, voimme osaltaan varmistaa oikein mitoitettun hyvinvoivan ja osaavan henkilöstön. Hyvinvoivan henkilöstön ja johtamisen avulla tuemme kunnan palvelutehtävän toteuttamista.

Keväällä 2015 toteutettiin koko henkilöstölle suunnattu, joka toinen vuosi toistettava, työhyvinvointikysely. Kysely tehtiin samaan aikaan, kun kunnassa valmisteltiin lomautuksia ja irtisanomisia. Tästä syystä kouluarvosana-asteikolla mitattua arvosanaa Tuusulan kunnasta työnantajana 7,59 kuitenkin pidettiin vähintään tyydyttävänä. Arvosana Tuusulan kunnasta työnantajana oli vuonna 2013 7,7, vuonna 2011 7,77 ja vuonna 2009 7,84. Vertailukunnissa arvosanojen keskiarvo oli 7,6. Vertailuun otettujen muiden kuntien tulokset ovat vuoden 2014 ja 2015 aikana tehdyistä kyselyistä. Mukana ovat Järvenpää, Hyvinkää, Kerava, Akaa sekä Mäntsälä sisältäen yhteensä yli 5000 vastausta.

Valtuustokaudella vuonna 2015 toteutetut lomautukset vaikuttivat osaltaan vuoden 2015 kyselyn tuloksiin. Vuonna 2016 ei toteutettu henkilöstötyytyväisyyttä mittaavaa tutkimusta. Seuraava tutkimus toteutetaan kevään 2017 aikana. Mielenkiintoista onkin nähdä, onko tyytyväisyys palautunut lomautuksia edeltäneelle tasolle ja kuinka kunnassa käynnissä olevat muutokset vaikuttavat henkilöstötyytyväisyyteen.

VUOSITAVOITTEIDEN, TOIMENPITEIDEN JA TOTEUTUSOHJELMIEN SEURANTA VUODESTA 2016

Etenemisasteen arvioinnissa käytettävä asteikko:

- 1=Toteutuksessa ei ole edetty
- 2= Suunnitteluvaiheessa, on edetty hieman
- 3=Aloitettu toteutusta, ei olla vielä valmiita
- 4= Toteutusvaiheessa lähellä valmistumista, ei vielä viimeistely/käyttöön otettu
- 5=Toimenpide on toteutettu ja käyttöön otettu toteutusohjelman mukaan

STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ	VUOSITAVOITE 2016	TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016	ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUONNA 2016:
<p>1. Kokeilemme uusia palveluratkaisuja ja lisäämme asiakaslähtöisen kehittämisen projekteja</p>	<p>1.1 Otamme käyttöön uusia palveluiden tuottamistapoja ja toimintatapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laajennamme palvelusetelin käyttöä toimialojen suunnitelmien mukaisesti - Otamme käyttöön oppimisalusta Edisonin sekä uuden opetussuunnitelman mukaiset työtavat ja menetelmät - Toteutamme varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmän ja mobiiliirratkaisun tuomat toiminnan uudistamismahdollisuudet - Suunnittelemme kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kokonaisuutta palvelumuotoilun keinoin - Tuemme konserniin varatulla kehittämisrahalla toimialarajat ylittävien ketterien kokeilujen ja projektien toteutusta 	<p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite:</p> <p>Suun terveydenhuollon palvelusetelin käyttöönotto ei ole toteutunut koska suun terveydenhuollon potilastietojärjestelmä ei sovellu palveluseteli ohjelman kanssa yhteiskäyttöön</p> <p>Varhaiskasvatuksen palvelusetelin käyttöönotosta päätäminen siirtyi vuodelle 2017. Suunnittelun painopiste oli vuonna 2016 kunnallisissa päivähoitomaksuissa asiakasmakslain muutoksen seurauksena.</p> <p>Edison otettiin kouluissa käyttöön lukuvuonna 2015-16. Käyttöönottoa lisätään koulutuksen ja erilaisten työtapojen ja menetelmien kokeilun kautta. Uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2016.</p> <p>Uusi varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmä otettiin käyttöön 11/2015. Ohjelma on lisännyt merkittävästi sähköisen asioinnin mahdollisuuksia käyttöönottoprojektin ongelmista huolimatta. Loppuvuodesta 2016 valmistaututtiin sähköisen asioinnin siirtämiseen eDaisyyn, jolloin koko varhaiskasvatuksen asiointi tapahtuu yhdessä yhteisessä tietojärjestelmässä.</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kokonaisuutta kehitettiin kehittämishojelman kautta. Kehittämishojelma sisältää eri tavoin ja menetelmin toteutettavia projekteja</p>	

 <p>Tarkastelemme asiakkaitamme kokonaisuuksina ja varmistamme oikotietojen ja ajatusten palvelu.</p>	<p>1.2 Vahvistamme kotona selviytymistä tukevia palveluita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laajennamme perhekuntoutuksen vaihtoehtoja lastensuojelun avohuoltopainotteisessa toimintamallissa - Vakinnutamme käyttöön mielenterveyskuntoutujien kotona asumista tukevan toimintamallin - Valmistamme vanhusten perhehoidon toimintamallin - Tuemme nuorten itsenäistä elämää Keski-Uudenmaan ohjaamohankkeella ja nuorisotakuun kuntakokeilulla 	<p>Toimialojen palvelumuotoiluprojekteja tuettiin tarjoamalla toimialoille palvelumuotoilun koulutusta. Ketterien kokeilujen ja projektien toteutukseen ei 2016 vuodelle konsernipalvelujen budjetissa ollut osoitettu rahaa.</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <p>Selite:</p> <p>Perhekuntoutusta toteutetaan kunnan omalla toimintamallilla tapahtuvana kuntoutuksena, kotona tapahtuvana kuntoutuksena sekä päiväperhekuntoutuksena perheyhmiille.</p> <p>Kunnan omalla toimintamallilla tuetaan asumista mielen- ja mielenterveyskuntoutujille ja luotiin yhteistoimintamallin eri sidosryhmien kanssa.</p> <p>Vanhusten perhehoidon toimintamallin hyväksyttiin sosiaali- ja terveystieteiden neuvoston 9.12.2015 ja koulutukset järjestettiin. Vanhusten perhehoito otettiin käyttöön vuoden 2016 aikana.</p> <p>Tuuskodon toiminta siirtyi Riihikallioon ja laitoshoidon palvelut muutettiin asumispalveluiksi.</p> <p>Henkilökohtaisen avun sääntökirjan valmistelu on siirretty koska tehdään yhteistyövalmistelua Keski-Uudenmaan vammaispalveluissa.</p> <p>Ohjaamohanke ja nuorisotakuun kuntakokeilu ovat edenneet suunnitelman mukaisesti. Tuusulan oma lähiohjaamo (Otus) avattiin lokakuussa 2015. Kuntakokeilun tuloksena on mm. luotu yhtenäisiä malleja Kuuma-kuntien pajatoimintaan.</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <p>Selite:</p> <p>Kunnassa toteutettiin terveet elämäntavat palvelumuotoiluprojekti, jossa etsittiin toimintamalleja yhteisen riskiryhmään kuuluvien henkilöiden ohjaamiseksi terveyspalveluista ennaltaehkäiseviin liikuntaryhmiin. Jos projektista määriteltäisiin konsepti todetaan toimivaksi, mallia voidaan hyödyntää muihin riskiryhmiin.</p>
	<p>1.3 Edistämme kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toteutamme hyvinvointia ja terveyttä edistäviä projekteja 	

<p>Kaikki koulut ovat lähteet mukaan valtakunnalliseen Liikkuva Koulu- hankkeeseen. Varhaiskasvatus on mukana Ilkasvaa liikkuen -valtakunnallisessa hankkeessa.</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelma on otettu käyttöön perusopetuksessa.</p>	
<p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Monion rakentamipaikasta on tehty päätös 4/2016 ja hankesuunnitelma on valmistunut 2016 lopussa. Monion hankesuunnitelma ja investointipäätös viedään päätöksentekoon alkuvuodesta 2017. Kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti Keudan kanssa on laadittu yhteistyösopimus lukiokoulutuksesta.</p> <p>Vuonna 2015 aloitettiin Tukukin kanssa asumisyksikkö Neitoperhon rakennuspiirustussuunnittelu. Asiakkaita ja omaisia on osallistettu rakennuspiirustussuunnitteluun ja myös palvelutoiminnan sisällön suunnitteluun.</p> <p>Syksyllä 2015 nimettiin kolme palvelumuotoiluprojektia, joita on toteutettu vuoden 2016 aikana. Kaikki projektit eivät saavuttaneet resurssi- ym. haasteista johtuen tavoitetaan syksyn 2016 aikana, joten työ jatkuu projektien osalta vuoden 2017 puolelle.</p>	<p>1.4 Toteutamme projekteja asiakaslähtöisesti - Jatkamme Tuusulan lukion Hyrylän toimipisteen suunnittelua. Samalla lisätään ja syvennetään yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kanssa. Jatkotyössä otetaan huomioon Keudan tekemä selvitys lukiokoulutuksen järjestämisestä osana Keudan toimintaa. - Nimeämme toteutettavat palvelumuotoiluprojektit syksyllä 2015</p> <p>1.5 Laadimme suunnitelman asiakkaiden kehittämiseksi</p>
<p>Etenemisaste: 1</p> <p>Selite: Suunnitelman laadintaa ei ole vielä käynnistetty. Suunnitelma laaditaan osana Uuden kunnan suunnittelua vuoden 2017 aikana.</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Sote-uudistusta valmisteltiin perustetuissa tuki- ja palveluryhmissä Keski-Uudenmaan yhteistyönä työsuunnitelman mukaisesti ja hanketta ohjasi kuntien johtavista luottamushenkilöistä ja poliitikoista muodostunut ohjausryhmä.</p>	<p>2. Hyödynnämme kuntayhteistyön mahdollisuuksia</p> <p>2.1 Hyödynnämme mahdollisuudet palvelutoiminnan järjestämiseksi kuntien yhteistyönä - Jatkamme Keski-Uudenmaan sote-alueyksikön valmistelua huomioiden valtakunnalliset ja Uudenmaan linjaukset - Käynnistämme Kellokoskella koulu yhteistyön Mäntsälän kanssa ja selvitämme Jokelan ja Hyvinkään koulu yhteistyötä sekä mahdollisuudet muihin vastaaviin yhteistyömalleihin - Syvennämme Järvenpään ja Tuusulan matkailuyhteistyötä - Selvitämme lähikuntien kanssa kuntien yhteisiä palvelutuotannon ja sähköisen asiointin ratkaisuja</p>

<p>- Teemme selvityksen perustietotekniikkapalveluiden siirtämisestä seudulliseen palveluyhtiöön</p> <p>- Selvitämme ruokapalveluiden seudullista organisointia</p>	<p>Keski-Uudellemaalle myönnettiin Sosiaali- ja terveysministeriön hankeraha valinnanvapauskokeiluun.</p> <p>Yhteistyönä valmistettiin lausunto maakuntalaista ja sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä.</p> <p>Vammaisten avustajakeskuksen perustamista selvitettiin lähikuntien ja henkiöstöhallinnon kanssa yhteistyössä</p> <p>Kellokosken koulu-yhteistyön osalta kouluun on perustettu lukuvuodeksi 2016-17 yksi ylimääräinen opetusryhmä mäntsäläläisiä oppilaita varten. Lisäksi Kellokoskella varhaiskasvatus- ja nuorisopalveluiden yhteistyömuotoja kehitetään Mäntsälän kanssa. Sipoon kehitysvammaisten opetus järjestetään Mikkolan koulussa sopimuksen perusteella vuodesta 2016-17 alkaen. Hyvinkään kanssa on neuvoteltu oppilaaksi ottoon liittyvästä sopimuksesta Joensuu- ja Tuusulan terveyspalvelut vastaa oppilashuollosta.</p> <p>Uusi kirjastojärjestelmä otettiin käyttöön marraskuussa 2016.</p> <p>Suomi 100-juhlavuosi on lisännyt merkittävästi yhteistyötä Tuusulan ja Järvenpään kulttuuripalveluiden välillä.</p> <p>Tuusulanjärven matkailu ry:lle on palkattu toiminnanjohtaja ja toimintaa on tehostettu paitsi Järvenpään kaupungin kanssa, niin myös sidosryhmiin (esim. VisitFinland). Yhteinen, alueellinen matkailun verkkokauppa avautuu kesään 2017 mennessä.</p> <p>Tuusulanjärven mobiiliikkumisapplikaatio valmistui keuhaksi 2016 ja sitä markkinoitiin aktiivisesti. Applikaation sisältöä on tarkoitettu jatkekehittämiseksi.</p> <p>Alkuvuodesta 2017 järjestetään yhdessä Järvenpään kaupungin kanssa matkailupalvelujen kilpailuttaminen vuosille 2017-2018. Alustavasti on sovittu tavoitteista ja toimintatavoista. Kilpailutus oli ennakoimattomassa elokuussa 2016.</p> <p>Tuusulan ja Keravan yhteisen paloaseman rakentaminen etenee suunnitellusti. Rakennus valmistuu kesällä 2017.</p>
---	--

<p>STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ</p> <p>Talouttamme hoidetaan niin, että talous on kestäväällä pohjalla. Verotustaso ja velkaantuminen ovat hallitusti suunniteltuja.</p>	<p>3. Jatkamme palveluverkon uudistamista</p>	<p>3.1 Teemme palveluverkon pitkän aikavälin linjaukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - Siirrämme Tuuskodon palvelutoiminnan Riihikallioon uusiin ja ajanmukaisiin tiloihin - Uudistamme ja rakennamme modernit päiväkodit Jokelaan ja Kellokosken Roinilanpeltoon - Laajennamme Paijalan koulun ja Kellokosken yhtenäiskoulun sekä saneeraamme Hyökälän koulun - Teemme palveluverkon pitkän aikavälin linjaukset 	<p>Selvitystyö perustietotekniikkapalveluiden siirtämisestä seudulliseen palveluyhtiöön tehtiin vuonna 2015 ja asiasta on käyty jatkokeskustelua KUUMA-ICT:n kanssa.</p> <p>Ruokapalveluiden seudullista järjestämistä selvitettiin Keravan, Nurmijärven ja Järvenpään kanssa.</p> <p>ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUONNA 2016:</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <p>Selite: YH-säätiön kiinteistö valmistui Riihikallion syksyllä 2016 ja Tuuskodon palvelutoiminta siirtyi näihin uusiin ajanmukaisiin tiloihin. Siirtoa ja toimintakulttuurin muutosta valmisteltiin yhdessä asiakkaiden, omaisten ja henkilöstön kanssa. Tuuskodon kiinteistö jäi tyhjilleen ja kunnan ylläpidettäväksi.</p> <p>Jokelan ja Kellokosken päiväkotihanke etenivät suunnitellusti vuoden 2016 aikana. Notkopiiston päiväkotit otettiin käyttöön 1.8.2016 ja Roinilanpellon päiväkotit 14.11.2016.</p> <p>Paijalan koulun investointi valmistui ja otettiin käyttöön 05/2016 alkaen.</p> <p>Kellokosken koulun laajennuksen rakentaminen alkoi lokakuussa 2016.</p> <p>Hyökkälän alakoulun peruskorjaus valmistuu keväällä 2017.</p> <p>Palveluverkon pohjatietoja kerättiin syksyllä 2016 palveluverkon pitkän aikavälin linjausten mahdollistamiseksi. Yliäkuluerkon kehittämissuunnitelma valmistui syyskuussa 2016.</p>
<p>VOUSITAVOITE 2016</p>	<p>4. Tehostamme toimintatapoja digitalisaation avulla</p>	<p>4.1 Luomme tuottavuutta digitalisaation keinoin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vaihdamme vanhentuneen kirjastojärjestelmän kilpailuttamalla yhdessä Kirkes-kirjastojen kanssa - Otamme käyttöön sähköisen asioinnin kuntatasoisen alustaratkaisun ja muodostamme sähköisen asioinnin kuntatason tietokartan - Käynnistämme sähköisen arkistoinnin ja asianhallinnan kuntatason ratkaisun valmistelun. Ratkaisu projektoidaan 6/2016 mennessä 	<p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Kirjastojärjestelmän kilpailuttaminen toteutettiin yhteistyössä lähikuntien kanssa. Uuden asiakastietojärjestelmän käyttöönotto tapahtui syksyllä 2016.</p>
<p>TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016</p>			

<p>Kuuma DIGI-hankeessa selvitetiin samanlaisen kuntatasoisen asiointialustan käyttöönottoa KUUMA-kunnissa. Tuusula oli pilotoinut Tieran sähköisen asiointiin alustaa jo aiemmin varhaiskasvatuksen palveluissaan. Tiera kuitenkin keskeytti alustaratkaisun myynnin kunta-asiakkaille syksyllä 2016. Tuusulan varhaiskasvatuksen sähköinen asiointi päätettiin siirtää toimialan oman järjestelmän sisälle. Yhteistä näkemystä vaihtoehtoisesta alustaratkaisusta KUUMA-kunnissa ei syntynyt.</p>	<p>Tuusulassa teetettiin syksyllä 2016 erillinen asiantuntijaselvitys alustaratkaisuun liittyen. Selvityksen mukaisesti alustan hankinnan osalta kannattaa odottaa vielä 1-2 vuotta, jotta ratkaisut markkinoilla kehittyvät. Sähköisen asiointiin osalta on päätetty pilotoida asianhallintaan ja päätöksentekoon kytkettyä lomakepohjaista sähköisen asiointin ratkaisua vuonna 2017.</p> <p>Sähköisen arkistoinnin ja asianhallinnan esiselvityksessä todettiin, että kiireellisintä on uudistaa asianhallinnan ratkaisu. Asianhallinnan ratkaisu on projektoitu ja projekti on käynnistynyt.</p> <p>Kokonaisarkkitehtuuriperiaatteet määriteltiin ja otettiin käyttöön Tuike-projektin yhteydessä.</p> <p>Sähköposti siirrettiin Microsoftin O365-pilvipalveluun. Pilvipalveluiden laajempi hyödyntäminen parantaa etätömahdollisuuksia. Kuntatasoiset ohjeet ja periaatteet etätöön tekemiselle on otettu käyttöön.</p> <p>Rakennusvalvonta siirtyi 1.8.2016 täysin 100 %:een sähköiseen lupapalveluun. Rakennusvalvonta oli mukana Lupapisteiden arkistopilotissa, joka päättyi 30.9.2016, jonka jälkeen palvelu otettiin käyttöön. Kaikki sähköisen palvelun kautta käsitellyt dokumentit arkistoidaan ainoastaan sähköisessä muodossa. Tämä on arkistolaitoksen 13.5.2016 antaman määräyksen mukaista. Paperiarkiston digitointityö on aloitettu tavoitteen mukaisesti. Arviolta yhden vuoden paperiaineisto on digitoitu.</p> <p>Yhdyskuntatekniikassa aloitettiin sijoittamis- ja katulupien sähköisen arkistoinnin pilotointi Lupapiste.fi:n projektissa.</p>
<p>- Määrittelimme ja otamme käyttöön keskeiset kokonaisarkkitehtuuriperiaatteet, jotka ohjaavat kunnan ICT-kehittämistä</p> <p>- Käymme läpi kunnan laiteinfrastruktuurin ja tuemme työskentelyä mobiiliratkaisuille ja etätömahdollisuuksilla</p>	

	<p>Tilakeskus on organisoitunut kansioarkistointia ja vienyt osan rakennusdokumenteista digitaaliseen muodossa ko. arkistoihin.</p> <p>Forsante verenhennuspalvelun-kokonaispalvelu otettiin käyttöön sähköisenä. HUS Terveystila-fi portaali sekä eTerveyspalvelu ovat käytössä.</p> <p>Sähköistä ajanvarausta on laajennettu sairaanhoitajan vastaanottoon.</p> <p>Kotihoidon mobiili on ollut käytössä koko vuoden ja sähköinen ovenavaus on käytössä.</p> <p>Valtuusto päätti 27.6.2016 hakea Oy Apotti Ab:n osakkaaksi ja hyväksyi 7.12.2016 osakkuuteen liittyvät sopimukset.</p>
<p>5. Vahvistamme ta- loutta tuottavuushankkeilla</p>	<p>5.1 Toteutamme nimettyjä tuottavuushankkeita</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <p>Selite: Palvelurakenteen keventämiseen ja kotona asumiseen tukemiseen liittyviä toimenpiteitä jatkettiin suunnitellusti.</p> <p>Suunterveydenhuollon tilaremontti mahdollisti uuden vastaanottotavan vakiinnuttamisen. Hammashoitolan Pop-Up toimintaa laajennettiin kaikille Tuusulan alakouluille.</p> <p>Fysioterapian osalta tilaremontti mahdollisti sujuvamman asiakaslähtöisen toiminnan kehittämisen.</p> <p>Välinehuollon tilan keskittäminen ja tilan remontointi mahdollisti toiminnan tehostamisen vastaamaan sisäisten asiakkaiden kysynnän tarpeeseen.</p> <p>Talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämisprojektien osalta on kuvattu uudet tavoiteprosessit sekä tehty alustava suunnitelma ostolaskujen käsittelyn ja yleislaskutuksen uudelleen järjestämisestä. Käyttöön oton valmistelu jatkuu.</p> <p>ICT- ja sähköisen asiainnin hankkeita on edistetty tehtyjen suunnitelmien mukaisesti.</p>

		<p>Sähköisten huoltokirjojen käyttöönotto siirtyi vuodelle 2017. Kiinteistöhoitajat saivat mobiilit työvälineet.</p> <p>Edistimme kunnan rakennusten energiatehokkuushankkeita KETS-sopimuksen mukaisesti: Toimenpiteet suoritetaan asetetun aikataulun mukaisesti. Katselmuksia tehtiin 51 kpl.</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Uuden hankintasuunnittelijan johdolla laadittiin hankinnan kehittämisuunnitelma ja toimintatapoja uudistettiin.</p> <p>Sähköistä hankintajärjestelmää käytettiin mm. siivouksen, ostopalvelupäivähoidon ja oppilaskuljetusten hankinnassa. Lisäksi on selvitetty mahdollisuutta käyttää hankintajärjestelmää puitesopimusten perusteella tehtävissä minikilpailutuksissa.</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <p>Selite: Riskienhallinnan uutta toimintamallia viettiin eteenpäin perehdyttämällä keskeisimmät lautakunnat riskienhallintaan. Keväällä järjestettiin koulutustilaisuus sosiaali- ja terveyslautakunnalle ja syksyllä kasvatus- ja koulutus- sekä KETEKin lautakunnille.</p>
<p>STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ</p> <p>Uudisrakentamisen painopiste on keskuksissa ja taajamissa. Tämä luo edellytykset joukkoliikenteelle</p>	<p>5.2 Parannamme tuottavuutta hankintoja tehostamalla</p> <ul style="list-style-type: none"> -Vahvistamme kunnan hankintatoimintaa ja -osaamista -Määritämme ja otamme käyttöön uusi yhtenäinen hankintojen toimintamalli -Otamme käyttöön sähköisen hankinta- ja kilpailutusjärjestelmän <p>5.3 Uudistamme ja vakiinnutamme riskienhallinnan toimintatapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> -Vakiinnutamme riskienhallinnan uuden toimintamallin ja juurrutamme sitä toimialatasolta tulosalueille 	<p>ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUONNA 2016:</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Kaavoituksen työohjelma hyväksyttiin kuntakehityslautakunnassa 13.1.2016.</p> <p>Yleis- ja osayleiskaavat:</p> <p>Yleiskaava 2040 -ehdotusta valmisteltiin mm. tarkentamalla laskelmia asumisen laajenemisalueilasta talotyypeittäin ja teettäen vaikutusten arviointia.</p> <p>Sulan osayleiskaava tuli voimaan 27.1.2016.</p>
<p>VUOSITAVOITE 2016</p> <p>6. Panostamme houkuttelevan tonttivarannon tuottamiseen ja tonttien myyntiin</p>	<p>TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016</p> <p>6.1 Edistämme tärkeimpiä kaavoituksen kärkihankkeita kaavoituksen työohjelman mukaisesti</p> <p>Hyväksymme mm. seuraavat kaavat:</p> <p>Yleis- ja osayleiskaavoista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yleiskaava 2040 <p>Pientaloalueiden kaavoista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rykmentinpuiston Puustelinmetsän asemakaava - Häriskiven asemakaava - Jokelan kartano I -asemakaavamuutos <p>Keskustojen kehittämisen kaavoista:</p>	<p>ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUONNA 2016:</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Kaavoituksen työohjelma hyväksyttiin kuntakehityslautakunnassa 13.1.2016.</p> <p>Yleis- ja osayleiskaavat:</p> <p>Yleiskaava 2040 -ehdotusta valmisteltiin mm. tarkentamalla laskelmia asumisen laajenemisalueilasta talotyypeittäin ja teettäen vaikutusten arviointia.</p> <p>Sulan osayleiskaava tuli voimaan 27.1.2016.</p>

ja monipuolisem-
mille palveluille.

Vastaamme erilais-
ten ja eri-ikäisten
väestöryhmien asu-
mistarpeisiin.
Edistämme moni-
muotoista asumista
viihtyisässä kult-
tuuri-ympäristössä.

- Rykmentinpuisto I
- Suutarintien kaavamuutos
- Kellokosken keskustan asemakaavamuutos
- Kauppatie II –asemakaavamuutos

Tuomala II – osayleiskaavan valmistelua voitiin jatkaa kau-
pallisen rakennusoikeuden osalta järvenpään ja ELY:n
kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen. Ristikiydön yleis-
suunnitelmatyö on käynnistymässä ja siitä on pidetty
järvenpään kanssa aloituspalaveri.

Ruotsinkylä-Myllykylä II –osayleiskaava kuulutettiin lainvoi-
maiseksi 17.8.2016.

Pientaloalueiden kaavat:

Puustellinmetsän asemakaava on hyväksytty ja saanut
lainvoiman.

Lahelanelto II:n ehdotus valmisteltiin ja käsiteltiin lauta-
kunnassa, jonka jälkeen neuvoteltiin ja solmittiin
maankäyttösopimuksia. Lahelanelto II on etenemässä
valtuustoon vuoden 2017 alussa.

Jokelan Kartano I:n ehdotus on ollut nähtävillä ja maan-
käyttösopimukset (2 kpl) on hyväksytty.

Aropellon asemakaava-alueen maankäyttösopimus on val-
tuustossa hyväksytty ja allekirjoitettu.

Keskustojen kehittämisen kaavat:

Rykmentinpuisto I -asemakaavaehdotus on valmisteltu,
mutta se ei vielä edennyt käsittelyyn.

Hyrriän yleissuunnitelman valmistelu odotti hankesuunni-
telmia ja jatkuu jälleen.

Suutarintien kaavaluonnokset asetettiin nähtäville ja ton-
tinluovutukseen tähtäävä kilpailutus käytiin, mutta ei
johtanut yhteistyöhankkeeseen.

Kauppatie II:n maankäyttösopimusta valmisteltiin vuoden
2016 lopulla.

Kellokosken keskustan asemakaavan osalta edettiin päivit-
täistavaraketjujen kanssa käytyjen neuvottelujen osalta ja
asemakaavaehdotus oli vuoden lopulla valmistumassa.

	<p>6.2 Edistämme Hyrylän keskustan kehittämistä ja Rykmentinpuiston asuntomessujen toteutusta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Projektoimme Rykmentinpuiston, Focus-alueen ja Hyrylän keskustan hankkeet - Varmistamme Rykmentinpuiston toteutuksen hakemalla erilaisia toteutustapoja - Solmimme sitovan sopimuksen liikekeskuksen toteuttamiseksi - HYPÄ-keskuksen ensimmäinen vaihe on valmis toteutukseen - Rykmentinpuiston kunnallistekniikan suunnittelu käynnistyy 	<p>Kaavoituksen käynnistämissopimuksia allekirjoitettiin Kievarintien asemakaava-alueella 4 kpl ja Jätinpuiston kaava-alueella Riihikalliossa 2 kpl.</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite:</p> <p>Asuntomessujen puitesopimus sekä yhteistoimintasopimusluonnos hyväksyttiin ja allekirjoitettiin 16.3.2016.</p> <p>Puustellinmetsän asemakaava hyväksyttiin valtuustossa toukokuussa ja se on saanut lainvoiman. Kaava sisältää rakennettavaa kerrosalaa 122.900 k-m². Rykmentinpuiston keskuksesta laaditaan seuraavaksi kaavaehdotus. Puustellinmetsän asemakaava sai lainvoiman ja keskuksen kaava odottaa nähtävilläolokäsittelyä.</p> <p>Infrasuunnittelu Puustellinmetsän kaava-alueella käynnistyi vuoden 2016 alussa. Suunnittelussa huomioidaan koko Rykmentinpuiston alueen kehittyminen ja vaiheistaminen, sekä asuntomessujen kehitysideat. Katu- ja puistosuunnitelmat hyväksyttiin lokakuussa 2016. Alueen esirakentaminen alkoi marraskuussa.</p> <p>Rykmentinpuiston infran projektipäällikkö aloitti työnsä elokuun alussa ja hänelle siirrettiin vastuuta infran suunnittelusta sekä rakentamisen asiantuntijatehtävistä Rykmentinpuistossa. Rykmentinpuiston projektipäällikkö aloitti myös työnsä syksyllä 2016. Hänelle on siirrettiin vastuuta suunnittelun ohjaamisesta sekä rakentamisen asiantuntijatehtävistä Rykmentinpuistossa.</p> <p>Kulloontien tiesuunnitelma lähetettiin hyväksyttäväksi Liikennevirastoon syksyllä.</p> <p>Rykmentinpuiston keskustan infrasuunnittelu aloitettiin joulukuussa 2016.</p> <p>Monion sijoittumispaikka päätettiin ja Rykmentinpuiston infrasuunnittelu aloitettiin joulukuussa 2016.</p> <p>Monion sijoittumispaikka päätettiin ja Rykmentinpuiston infrasuunnittelu aloitettiin joulukuussa 2016.</p>
--	--	--

<p>Kunta osti Sikkolion alueen Senaatti-kiinteistöiltä. Samoin solmittiin esisopimus IT-museon alueen ja sen rakennusten hankinnasta Senaatti-kiinteistöjen kanssa. IT-museon alueen lopullinen kauppasopimus solmittaneen viimeistään vuonna 2018. Kruunuasuntojen kanssa käydään neuvotteluja Monion tarvitsemien alueiden hankinnasta, kauppojen uskotaan toteutuvan kesään 2017 mennessä.</p>	<p>Rykmentipuisto 2020 –nollaenergiahanke käynnistettiin yhdessä ARA:n, Osuuskunta Suomen Asuntomessujen, Ke-ravan Energian ja VTT:n kanssa. Hankkeen suojelijana toimii ympäristöministeri. Aurinkoaidan suunnittelua jätetään yhteistyössä alan yritysten sekä TEKES:n ja TEM:n kanssa.</p> <p>Hyrylän keskustan yleissuunnitelman laatiminen aloitettiin. Neuvottelut Keskon ja Auratumin (entinen HOK-Elannon kauppa) kanssa aloitettiin huhtikuussa 2016. Neuvottelut jatkuvat ja rakennusten pysäköintien yhdistämistä tutkitaan. Selvitettiin, että Autoasemankadun katkaiseminen on mahdollista ilman liikenneongelmia. Selvitys em. kauppakiinteistöjen yhdistämisosan päälle rakentamiseen on alkanut (esim. toimistoja).</p> <p>Selvitykset Tuusulanväylän päälle rakentamisesta alkoivat joulukuussa 2016. ELY ei vastusta rakentamista. Erityisreit-tikysymys on avoin.</p> <p>Maanhankintaneuvottelut Hyrylän keskustassa ovat kes-ken, ja näyttää siltä, ettei kaikkea haluttua maata saada hankittua kunnalle. Hyrylän ostoskeskuksen huoneistot saatiin ostettua kunnan omistukseen ja niiden toiminnal-lisuuden kehittäminen väliaikaisjärjestelyillä aloitettiin. Liikkeitöitä pyritään ulosvuokraamaan tuusulalaisille yrittä-jille.</p> <p>Kunnantalon peruskorjaustarpeiden selvitykset ja hanke-suunnitelmat viimeisten noin 10 vuoden ajalta käytiin läpi. Rakenus lämpökuvattiin ulkovaipan korjaustarpeen arvi-oimiseksi. Korjauskustannuksien tavoitehinta-arvio päivitettiin vuoden 2016 lopussa. Kunnantalon kohtalon ratkaiseminen liittyy keskeisesti Hyrylän keskustasuunni-telman sisältöön.</p>
---	---

<p>6.3 Toteutamme aktiivisen markkinointikampanjan ja etsimme uusia toteutustapoja tonttien myyntiin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lahelanpelto II - Anttilanranta I 	<p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite:</p> <p>Vuonna 2016 järjestettiin omakotitonttimarkkinointia seuraavissa tapahtumissa: Laskiaistapahtuma 7.2., Tuusulanjärven ystävänpäivä 14.2., PopUp Tuusula 16.4., Klaavolantien kyläjuhla 17.7., Jokelan antiikkimarkkinat 23.7. ja Tuusulan Taitteiden yö 12.8. sekä PopUp-joulun-avaus 25.–26.11. Aktiivista bannerimarkkinointia oli oikotie.fi- ja etuovi.com-sivustoilla sekä kunnan Facebook sivustolla.</p> <p>Omakotitontteja luovutettiin 16 kpl: yhdeksän Peltokaa-resta, joista kolme vuokrattiin ja kuusi myytiin. Yksi kunnalle takaisin palautunut tontti myytiin Lahelan Sten-backasta. Lisäksi tarjousten perusteella myytiin viisi omakotitonttia Etelä-Tuusulasta Tuuliviirikujalta. Kellokoskelta yksi vuokratontti lunastettiin omaksi. Asuinpientalotontteja (AP) myytiin Klaavonkallioista kaksi ja Kellokoskelta yksi. Realisoitavista kiinteistöistä myytiin Leppärannan rantakiinteistö tarjousten perusteella.</p> <p>Maanmyyntitulot asuntotonteista olivat noin 2,6 M€, yritystontteja ei myyty. Voimakkaasta markkinoinnista huolimatta pientalojen tontinmyynti ei sujunut toivotulla tavalla eikä tontinmyyntitavoitetta saavutettu. Myös isojen kerrostalotonttien sekä yritystonttien, joiden myyntiä tavoiteltiin tälle vuodelle, kaupat siirtyivät eteenpäin.</p> <p>Yritys- ja omakotitonttien markkinointia tehostettiin ja pyrittiin kohdentamaan oikeille kohderyhmille aktiivisesti osallistamalla kunnassa järjestettyihin em. tapahtumiin ja vastaamalla tonttikyselyihin. Markkinointimenetelmiä kehitettiin mm. video tuotantoa ja sosiaalista mediaa silmällä pitäen. Kehitystyö jatkuu edelleen.</p>
<p>6.4 Huomioimme erityisryhmien asumisen tarpeet kaavoituksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Huomioimme erityisryhmien asumisen tarpeet sekä kaavallisesti että toteutushankkeiden muodossa 	<p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite:</p> <p>Kaavahankkeiden sisällöstä käytiin keskusteluja soten kanssa varmistaen riittävän erityisryhmien asuintonttivarannon syntymisen. Soveltuvia tontteja on suunniteltu mm. Lahelanpelto II:n kaavaan. Lisäksi Puustellinmäen kaava sisältää mahdollisuuden toteuttaa erityisryhmien</p>

<p>STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ</p> <p>ELINKEINÖT</p>			<p>asumista. Samankaltainen mahdollisuus on esitetty myös Kauppatie II:n.</p> <p>Kunnallistekniikan suunnitteluohje päivitettiin esteettömyystavoitteiden osalta. Ohjetta sovellettiin Koulutien rakentamisessa Kelokoskella sekä Puustellinmäen alueen suunnittelussa.</p>
<p>VUOSITAVOITE 2016</p>	<p>7. Kasvatamme kunnan vetovoimaa ja vahvistamme elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä</p>	<p>6.5 Selvitämme Tuusulanjärven kansallisen kaupunkipuistohankkeen käynnistämistä</p>	<p>Etenemisaste: 2</p> <p>Selite:</p> <p>Esiselvitystä valmisteltiin yhteistyössä Järvenpään kaupungin kanssa. Järvenpää ilmoitti kuitenkin esiselvityksen valmistelun aikana, että asia ei etene tässä vaiheessa ja valmistelu keskeytettiin.</p>
<p>TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016</p>	<p>7.1 Panostamme Tuusulan kunnan vetovoiman ja brändin rakentamiseen</p> <p>-Tiivistämme kunnan ja kunnassa toimivien yritysten yhteistyötä eri keinoin</p> <p>-Hyödynnämme kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittämissuunnitelmaa vetovoiman kasvattamiseksi</p>	<p>ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUONNA 2016:</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite:</p> <p>Yritysvierailuja tehtiin säännöllisesti alueen yrityksiin elinkeinotoimintaan. Myös yrittäjäjärjestöjen ja kunnan väläinen vuoropuhelu tiivistyi: kunta vieraili mm. yrittäjien tilaisuuksissa säännöllisesti. Yrityksiä lähestyttiin myös viestinnän keinoin sekä yritys-kyselyin. Elinkeinopalvelut viestivät mm. omilla some-kanavillaan.</p> <p>Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittämissuunnitelman ja etenemistä esiteltiin ohjausryhmälle sekä kunnanhallitukselle. Ohjelman perusteella käynnistettiin 3 projektia vuoden 2016 aikana. Vuoden 2017 aikana käynnistetään tilahallintaan ja avustuksiin liittyvät projektit.</p> <p>Tuusulan uudistettu verkkosivusto julkaistiin elokuussa. Sivusto muutettiin responsiiviseksi, jotta se olisi käytettävämpi eri päätelaitteilla. Samalla sivuston hakua ja kieliversioita parannettiin. Verkkosivusto ja sosiaalinen media linkitettiin vahvemmin toisiinsa. Lisäksi sivusto rakennettiin mahdollisimman esteettömäksi, jotta se olisi saavutettava eri käyttäjäryhmille.</p>	

<p>Tarjoamme kilpailukyisen toiminta-ympäristön kunnassa toimiville ja kuntaan sijoittuville yrityksille.</p>	<p>7.2 Edistämme tärkeimpiä kaavoituksen kärkihankkeita ja kunnan elinkeinoelämää hyväksymällä FOCUS-liikekeskuksen ja Sulan työpaikka-alueen asemakaavat - Valmistelemme Kehä IV ja Focus-alueen toteuttamismallit.</p>	<p>Etenemisaste: 3 Selite: Focus-alueella maanhankintaneuvotteluja käytiin kahden maanomistajan kanssa. Focus-alueen maankäyttöasiantuntija aloitti Tuusulassa elokuussa, mutta teki syksyllä pääosin Rykmentipuiston töitä Focus-valituksista johtuen. Högberginmäen asemakaava tuli voimaan 27.1.2016. Sulan osayleiskaava tuli voimaan 27.1.2016. Sulan työpaikka-alueen teknisiä reunaehdoja on selvitetty.</p>
	<p>7.3 Kaavoitamme soveltuvia tontteja yksityisille palvelutuotannolle tukemaan kunnan toimintoja</p>	<p>Etenemisaste: 2 Selite: Yksityiselle päivähoitopalveluille etsittiin soveltuvia tontteja. Eteläisestä Tuusulasta selvitetiin ns. Amerin päiväkodin tontin käyttömahdollisuuksia uudelle yksityisenä hankkeena rakennettavalle päiväkodille. Lahelanpelto II-kaavaehdotus ja Puustellinmäen asemakaava valmisteltiin siten, että se sisältää mahdollisuuden erityisryhmien asuinrakentamiselle. Puustellinmäen asemakaava sisältää lisäksi lähipalvelurakentamista sallivan korttelialueen esim. päiväkodin käyttöön.</p>
	<p>7.4 Kehitämme Kellokosken sairaala-alueetta yhteistyössä HUSin kanssa</p>	<p>Etenemisaste: 2 Selite: HUSin kanssa käytiin neuvotteluja alueen uusiokäyttömahdollisuuksista. Pohjatietoja kerättiin sekä referenssihohteita käytiin läpi.</p>
<p>STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ</p>	<p>TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016</p>	<p>ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUONNA 2016:</p>
<p>Liikennejärjestelmää kehitetään</p> 	<p>8. Varmistamme joukkoliikenteen jatkuvuuden ja turvaamme palvelutason</p>	<p>Etenemisaste: 3 Selite: Yleiskaavaehdotusta valmisteltaessa suunniteltiin liikenneverkon tarvittavia ratkaisuja. Yleiskaavan, ja sen myötä liikenneverkon, hyväksymiskäsittely siirtyi vuodelle 2017.</p>

<p>aktiivisesti seudullisena kokonaisuutena. Erityistä huomiota kiinnitetään matkustamisen sujuvuuteen.</p>		<p>8.2 Selvitämme joukko liikenteen toteutustavan ja linjaamme liittymisvalmiudet HSL:ään</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Keski-Uudenmaan kuntien ja Uudenmaan ELY-keskuksen joukkoliikenteen palvelutasomäärittelytyö valmistui syksyllä.</p> <p>Syksyllä valmistui esitys kunnan liittymisestä HSL:ään. Esitys pohjautuu kevään-kesän aikana laadittuihin selvityksiin, joita tarkennettiin syksyn aikana. Tekninen lautakunta käsittelee esitystä 22.11. ja kuntakehitysalue- kunta antoi lausunnon 30.11.</p>
	<p>8.3 Linjaamme Tuusulan kunnan pysäköintipolitiikan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selvitämme julkisen pysäköinnin tarpeen Hyrylässä - Kuntakeskuksissa tuetaan joukkoliikennettä varmistamalla liityntäpysäköinnin tarjonta ja toimivuus 	<p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Pysäköintipolitiikan valmistelu tehtiin yhteistyössä Trafixin kanssa ja tavoiteaikataulun mukaan selvitystyö valmistui vuoden 2016 lopussa. Luottamuselinkäsittely tapahtuu vuoden 2017 aikana. Hyrylän keskustan yleissuunnittelun yhteydessä on tutkittu pysäköintilaitosten sijaintivaihtoehtoja.</p>
	<p>8.4 Panostamme liikenne ratkaisussa kevyen liikenteen turvallisuuteen</p>	<p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Vuonna 2016 valmistuneiden kevytväyläsuunnitelmien (katusuunnitelmat) yhteispituus on noin 8 200 m, mistä noin 5 200 m sijoittuu Puustellinmetsän kaava-alueelle.</p> <p>Kevyen liikenteen turvallisuuteen kohdistuvista erillisistä hankkeista rakennettiin neljä kohdetta. Tavoitteena oli kuuden kohteen rakentaminen. Yhdestä hankkeesta jouduttiin luopumaan toistaiseksi maanomistuskysymysten vuoksi. Toista hanketta ei ennatetty rakentaa ennen talven tuloa. Suunnittelutyön alla tai valmiita suunnitelmia on yhdeksää kohteesta.</p>

<p>8.5 Yhdistämme kunnan henkilökuljetukset</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Puralan ja Nuppulinan alueen junaliikennettä korvaavan bussiliikenteen syyskauden 2016 liikennöintihankinta tehtiin. Linja 65 aloitti liikennöinnin syyslukukauden alussa. Kellokosken kouluhiihin liittyviä, taajaman länsipuolisen alueen koulumatkatarpeita otettiin toteutuksessa huomioon siltä osin kun ne jäivät muun alueen joukkoliikennepalvelun ulkopuolelle. Erillisten koulukyytien järjestämisen tarvetta on vähennetty.</p> <p>Kasvatus- ja sivistystoimen henkilökuljetukset on keskitetty. Pohjois-Tuusulan linjaliikennereittejä on kehitetty paremmin palveluviksi kasvatus- ja sivistystoimen sekä keikin yhteistyönä.</p>	<p>8.6 Selvitämme mobiiliverkossa toimivan joukkoliikenteen seurantajärjestelmän hankintaa</p> <p>Etenemisaste: 1</p> <p>Selite: Resurssipulan vuoksi hanketta ei voitu edistää.</p> <p>Etenemisaste: 1</p> <p>Selite: Kunnalla on valmius älykkään liikkumisen ja liikkumisen palveluiden (MaaS) markkinaehtoiselle kehittämiselle osana liikenne- ja joukkoliikennejärjestelmän kehittämistä, konkreettisia hankkeita ei ole käynnissä.</p>	<p>8.7 Varaudumme kehittämään erilaisia liikkumisen muotoja ja järjestelmiä osana digitaalisaatiota</p> <p>Etenemisaste: 1</p> <p>Selite: Kunnalla on valmius älykkään liikkumisen ja liikkumisen palveluiden (MaaS) markkinaehtoiselle kehittämiselle osana liikenne- ja joukkoliikennejärjestelmän kehittämistä, konkreettisia hankkeita ei ole käynnissä.</p>	<p>ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUODEN 2016 AIKANA:</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <p>Selite: Esimieskoulutus käynnistyi maaliskuussa 2016 ja 100 esimestä koulutettiin vuoden aikana. Koulutus jatkuu tiiviinä kevään 2017 niin, että koko esimieskunta on käynyt koulutuksen vuoden 2017 keväällä. Kuntatason koulutus- ja kehittämissuunnitelmaa toteutettiin suunnitellusti. Muutostilanteita on tuettu yhteisillä toimintamalleilla.</p>
<p>8.5 Yhdistämme kunnan henkilökuljetukset</p>	<p>8.6 Selvitämme mobiiliverkossa toimivan joukkoliikenteen seurantajärjestelmän hankintaa</p>	<p>8.7 Varaudumme kehittämään erilaisia liikkumisen muotoja ja järjestelmiä osana digitaalisaatiota</p>	<p>TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016</p> <p>9.1. Kehitämme osaamisen johtamista ja ennakointia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toteutamme kuntastrategiaa ja johtamisen periaatteita toteuttavan esimieskoulutuksen - Varmistamme tavoitteiden toteutumiseen tarvittavan osaamisen koulutus- ja kehitysmiisunmittelien avulla - Varmistamme osaamisen digitalisoinnin mahdollisuuksien hyödyntämisessä - Luomme toimintamallin esimiesten ja organisaation tueksi muutostilanteissa - Luomme käytännöt sisäisen osaamisen jakamiseen (esim. muutosagentit, mentorointi ja työyhteisöjen hyvät käytännöt) - Vahvistamme henkilöstön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia
<p>STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ</p> <p>Varmistamalla oikkein mitoitetun, hyvinvoivan ja</p>	<p>VUOSITAVOITE 2016</p> <p>9. Tuemme uudistumista ja varmistamme hyödyntäjäpalvelujen ja toimintojen organisoimista muutoista</p>	<p>VUOSITAVOITE 2016</p>	<p>TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016</p>

<p>osaavan henkilöstöresurssin, vahvistamme kunnan hyvä työntekijäkuva.</p>		<p>9.2 Vahvistamme kunnan työntekijäkuvaan varmistamalla henkilökunnan työhyvinvoinnin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toteutamme henkilöstökyselyn 2015 toimenpidesuunnitelmaa - Uudistamme henkilöstön palkkaus- ja palkitsemisjärjestelmää - Uudistamme työhyvinvointisuunnitelman 	<p>Henkilöstön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia edistävää käytäntöä kehitettiin kuntatasoisella projektilla.</p> <p>Koulutus- ja kehityssuunnitelmat laadittiin tulosalue- ja tulosyksikkökohtaisesti tarpeen mukaan.</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite:</p> <p>Kehittämissuunnitelmat sovitettiin yksiköittäin. Työpaikkakokouksissa seurattiin toimenpiteiden toteutumista. Keskeisiä kehittämissuunnitelmia olivat mm. työn organisointi, työssä jaksaminen ja osaamisen kehittäminen.</p> <p>Henkilöstökyselyn 2015 toimenpidesuunnitelmaa toteutettiin. Palkkaus- ja palkitsemisjärjestelmän uudistamisen linjat määriteltiin ja uudistamisprojekti aikataulutettiin niin, että kannustavan palkitsemisen toimintamallit määritettiin ja ne ovat käyttöön otettavissa keuhkokuu 2017. Teknisten sopimuksen TVA-työ käynnistyi ja valmistuu arvioon mukaan huhtikuussa 2017.</p> <p>Työhyvinvointisuunnitelmaa tarkennettiin ja se hyväksyttiin toimielimissä maaliskuussa 2017.</p>
---	--	--	---

STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ	VUOSITAVOITE 2016	TOIMENPIDE JA TOTEUTUSOHJELMA 2016	ARVIO TOTEUTUKSEN ETENEMISESTÄ VUODEN 2016 AIKANA:
	<p>10. Otamme käyttöön johtamisjärjestelmätöön työssä määritellyt työvälineet</p>	<p>10.1 Vierimme käytäntöön poliittisen johtamisjärjestelmän uudistukset -Toteutamme ja yhteensovitamme poliittisen ja operatiivisen johtamisjärjestelmän - Otamme käyttöön luottamushenkilöiden ekstranetin sekä valtuuston kokousten stroomauksen vuorovaikutuksen ja avoimuuden lisäämiseksi</p>	<p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Syksyllä 2015 operatiivisen johtamisjärjestelmän uudistamisen yhteydessä linjattu ja poliittisen johtamisjärjestelmän muutoksia on viety käytäntöön.</p> <p>Joulukuussa 2016 hyväksyttiin hallintosääntö 1.6.2017 lukien, joka pitää sisällään poliittisen johtamisjärjestelmän muuttamisen.</p> <p>Valtuuston kokousten striimaus käynnistettiin lokakuussa. Luottamushenkilöiden ekstranet-ratkaisun selvittelyä jatketaan.</p>
<p>Johtamisella luomme hyvät työnteon toimintatavat ja edellytykset ja tuemme kunnan palvelutehtävien toteuttamista.</p>	<p>10.2 Toteutamme yhteisiä johtamisen periaatteita -Määrittelemme yhdessä miten johtamisen periaatteet tarkoittavat ja ilmenevät esimiestyössä ja työyhteisöissä sekä otamme ne käyttöön</p>	<p>10.3 Teemme johtamisen tehostamisen, palveluiden joustavuuden ja asiakaslähtöisyyden edellyttämät delegoinnit ja toimintatapamuutokset</p>	<p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Johtamisen periaatteet on kuntatasolla määritelty. Niiden käytäntöön vieminen käynnistyi vahvasti maaliskuussa 2016 aloitettuna ja koko esimieskunnan kattavassa esimiesvalmennuksessa vuosina 2016 ja osin vielä vuonna 2017.</p>
	<p>10.4 Otamme käyttöön projekti- ja hankejohtamisen mallin - Otamme käyttöön syksyllä 2015 valmistellun mallin kaikessa kunnan kehittämistoiminnassa</p>	<p>10.4 Otamme käyttöön projekti- ja hankejohtamisen mallin - Otamme käyttöön syksyllä 2015 valmistellun mallin kaikessa kunnan kehittämistoiminnassa</p>	<p>Etenemisaste: 4</p> <p>Selite: Johtamisen toimintatapamuutoksia tehtiin ja niitä jatketaan johtamisen periaatteiden käytäntöön viemisellä sekä käynnissä olevalla henkilöstöprosessien uudistamisella. Uudessa, 1.6.2017 voimaan tulevassa, hallintosäännössä on toimitettavaa edelleen delegoitu.</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <p>Selite: Projektimallin käyttöönotto eteni suunnitelman mukaan. Vuoden 2016 aikana projektisalkkuun kerättiin tietoja kaikista kehittämisprojekteista. Kaikki kunnan johtoryhmät tarkastelivat oman toimialansa projektsalkkua ja projektipäälliköille järjestettiin sisäistä koulutusta. Toimintamallin jalkautus jatkuu 2017.</p>

10.5. Otamme käyttöön sähköiset työn tekemisen alustat

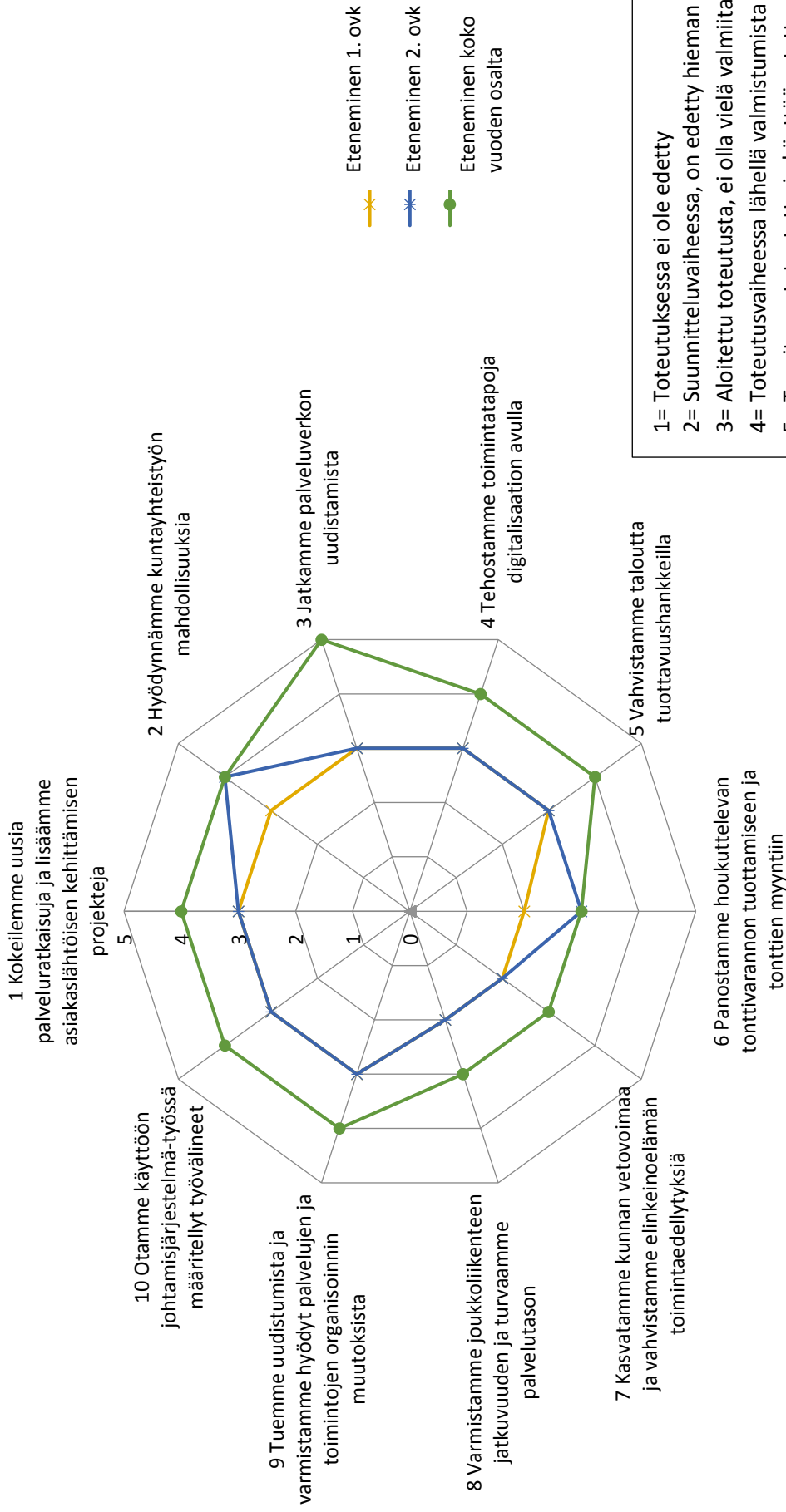
Etenemisaste: 3

Selite:

Kunnassa otettiin käyttöön uusia O365-työvälineitä koko vuoden ajan. Esimerkiksi dokumenttien jakaminen ja etätyön tekeminen on entistä sujuvampaa. Välineiden hyödyntämiseen liittyen toteutettiin syksyllä 2016 projekti, jossa pilotoitiin uusien työvälineiden hyödyntämisen tapoja. Uusien työvälineiden ja -tapojen jalkautus jatkuu 2017.

Kunnassa kehitettiin myös sähköisten alustojen Trello ja Podion pilottikäyttöä nimetyissä projekteissa. Käyttö ei kuitenkaan ollut riittävän laajaa syntyneisiin lisäkustannuksiin nähden. Vuonna 2017 selvitetään, toimisivatko O365-työvälineet joiltain osin myös niissä käyttötapauksissa, joissa Trelloa ja Podiota kehitettiin.

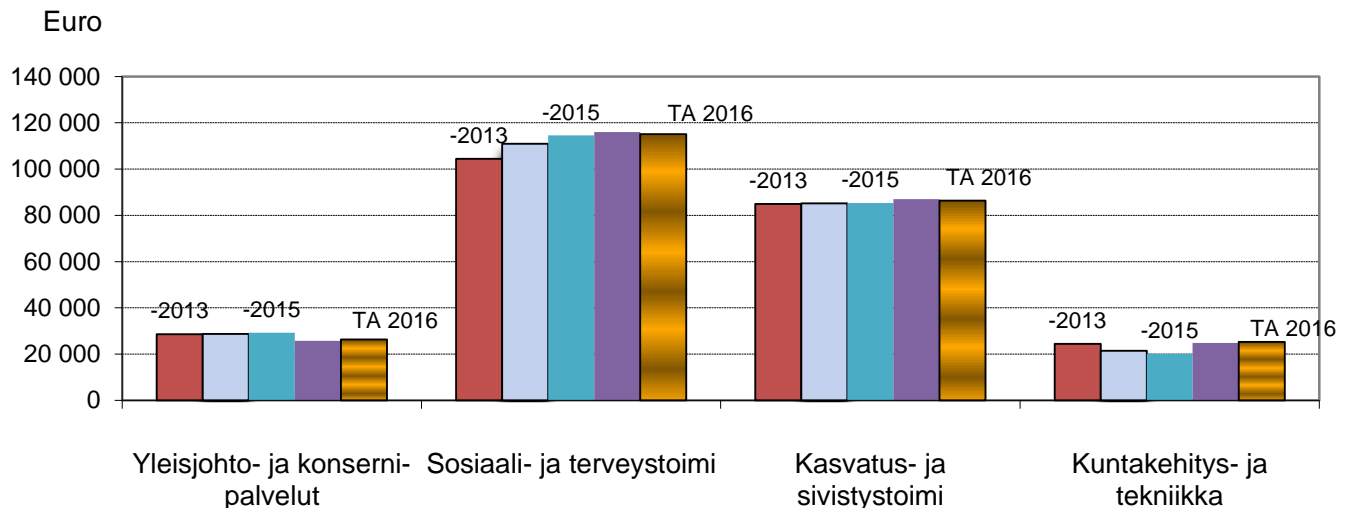
Vuositavoitteiden eteneminen kuntatasolla Toimintakertomus 2016

KÄYTTÖTALOUSHMENOJEN MUUTOKSET 2008 - 2016 ⁷⁵

	Hallinto- ja tukipalvelut	Terveystoimi	Sosiaalitoimi	Sivistystoimi	Tekninen toimi	Yhteensä
TP 2008	22 128	54 773	50 463	45 355	20 867	193 586
TP 2009	24 547	86 151	75 702	20 278		206 678

	Yleisjohto- ja konserni-palvelut	Sosiaali- ja terveystoimi	Kasvatus- ja sivistystoimi	Kuntakehitys- ja tekniikka	Yhteensä
TP2010	24 771	86 573	77 702	21 841	210 887
TP 2011	26 471	92 536	80 259	24 333	223 600
TP 2012	27 739	98 649	82 812	25 671	234 871
TP 2013	28 628	104 449	84 984	24 479	242 540
TP 2014	28 791	110 925	85 246	21 507	246 469
TP 2015	29 219	114 520	85 326	20 164	249 230
TP 2016	25 784	116 057	86 942	24 849	253 632
TA 2016	26 335	115 097	86 365	25 278	253 075

Vuoteen 2013 asti vesihuoltolaitoksen tiedot sisältyvät Teknisen toimen lukuihin.

Liikelaitostumisesta johtuen vuodesta 2014 lähtien vesihuoltoliikelaitoksen luvut esitetään erikseen kunnan luvuista.

Vuodesta 2016 lähtien siirtyi kuntakehityksen tulosalue Yleisjohdosta- ja konsernipalveluista Kuntakehityksen ja tekniikan toimialalle.

Käyttötalouden taulukoiden lukuohje

Talousarvio	= Alkuperäinen talousarvio
Ta-muutos	= Valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon
Ta + Muutos	= Alkuperäinen talousarvio + Valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon
Toteuma	= Tilinpäätös
Tot - %	= Toteuma-% muutettuun talousarvioon
Poikkeama	= Tilinpäätösarvojen ero muutettuun talousarvioon
Tot. 2015	= Edellisen vuoden tilinpäätös
Muutos-% 2015/2016	= Muutos edellisestä vuodesta

Toimintatulot ja toimintamenot sisältää sisäisen laskennan

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	5000	-500	4500	6000	133,3 %	1500	4500	33,3 %
Toimintakulut	-200000	10000	-190000	-180000	94,7 %	10000	-170000	5,9 %
Toimintakate	-195000	9500	-185500	-174000	93,8 %	11500	-165500	5,1 %
Henkilöstö 31.12.	20		20	18	90,0 %	-2	17	5,9 %

1) Tuotot ovat plus-merkkisiä ja kulut miinus-merkkisiä

2) Poikkeama sarake = Toteuma - TA+ Muutos

Tulojen	ylitys	+
	alitus	-
Menojen	ylitys	-
	alitus	+
Määrien	ylitys	+
	alitus	-

TOIMINNAN KUVAUS (toimielimet ja tulosalueet)

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Olennaiset tapahtumat toiminnassa

Vapaamuotoinen lyhyt kuvaus talousarviovuoden merkittävimmistä asioista. Toimiala-sivuilla yhteenveto koko toimialan tärkeimmistä asioista.

Tunnusluvut

Sitovat talousarvioon otetut määrätavoitteet ja niiden toteutuminen sekä mahdollisia muita tunnuslukuja perusteluiksi ja informaatioksi aikaisemmilta vuosilta.

Olennaiset määrärahan ylitykset Toteumatietojen lisäksi selvitetään valtuuston asettamien tavoitteiden ja toteutuneen toiminnan merkittävimpien erojen syyt sekä määrärahopoikkeamat ja tuloarviopoikkeamat.

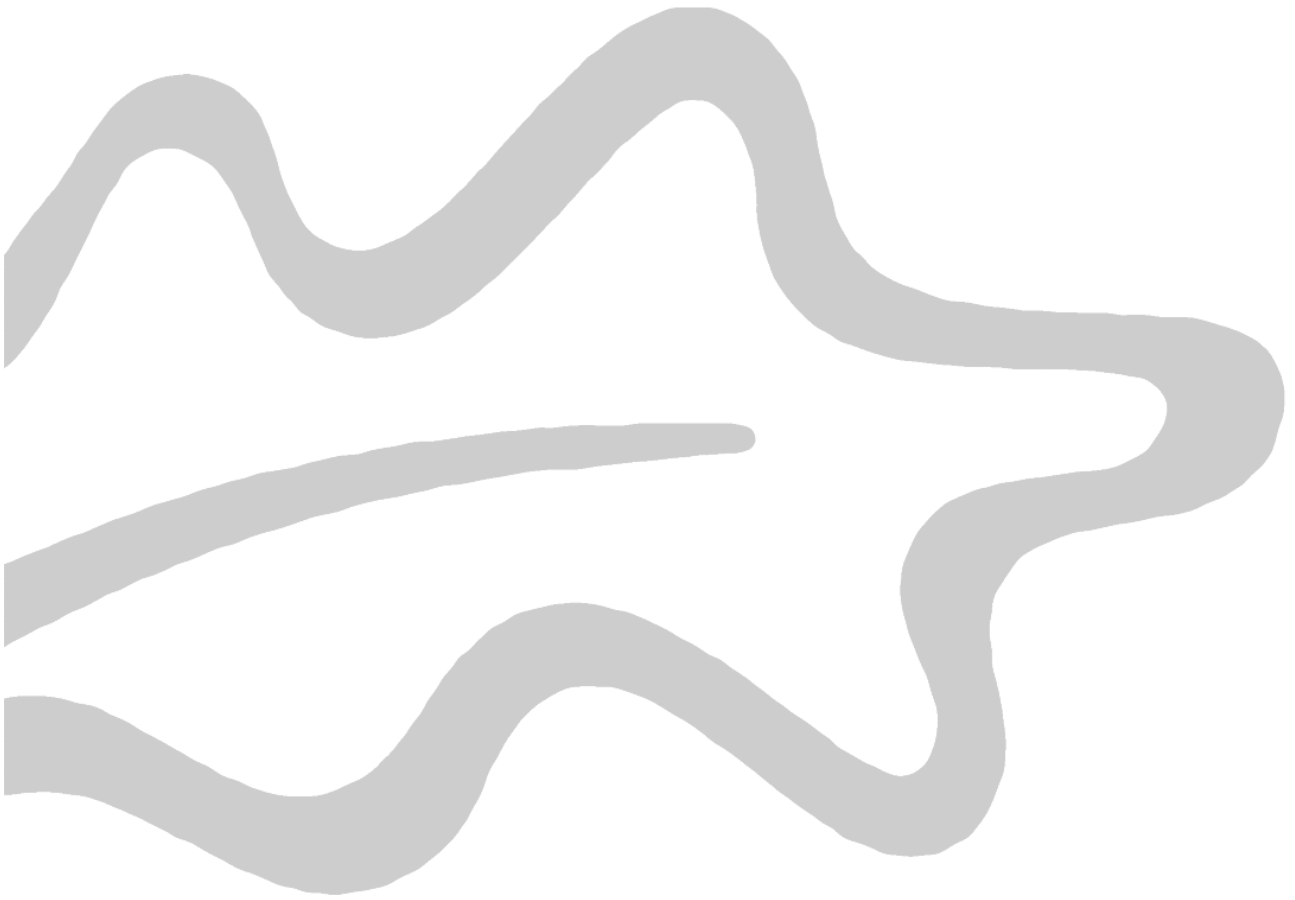
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sekä mahdolliset tilikauden aikana ja sen jälkeen tapahtuvat, toimintaa koskevat, olennaiset asiat (esim. lainsäädännön muutokset).

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Toimialatasolla kerrotaan merkittävimpien toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon.

Yleisjohto- ja konsernipalvelut

YLEISJOHTO JA KONSERNIPALVELUT

Toimiala yhteensä

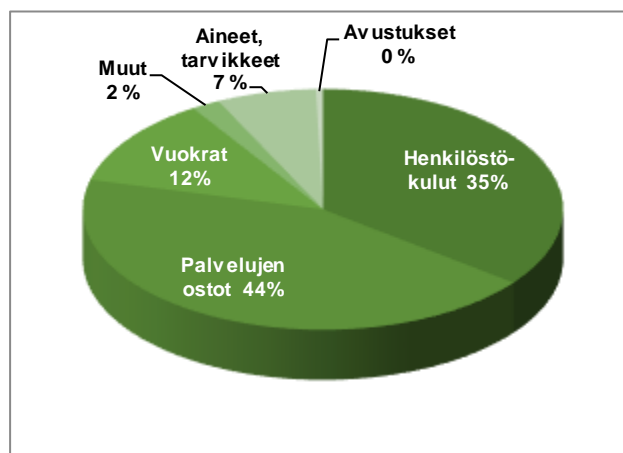
1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	13 742	0	13 742	13 907	101,2	165	14 024	-0,8
Toimintakulut	-26 335	-85	-26 420	-25 784	97,6	636	-25 781	0,0
Toimintakate	-12 593	-85	-12 678	-11 877	93,7	801	-11 757	1,0
Henkilöstö 31.12.	166,4		166,4	136,5			160,5	

Tuotoista vähennetty käyttömaksuuden myyntivoitot. Henkilöstömäärä 31.12.2016 (htv3) ei ole vertailukelpoinen verrattuna talousarvioon ja ed. vuoden toteumaan

Toimintakulujen jakautuminen tulosalueittain

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

1. OLENAISIA TAPAHTUMIA RAPORTOINTIKAUDELLE

Tarkastelujaksolla esillä olivat erityisesti rakennemuutoksiin liittyvät kysymykset. Keski-Uudenmaan sote-mallia on kehitetty eteenpäin (kunnanjohtaja on hankkeen johtoryhmän jäsen).

Rykmentinpuiston edistämiseen liittyen tehtiin yhteistyötä Senaattikiinteistöjen kanssa. Myös vuoden 2020 Asuntomessujen haku sai myönteisen päätöksen. Kunnan hallintomallin ja poliittisen johtamisjärjestelmän kehittämistyötä vietiin eteenpäin ja hallintomallin pää-periaatteista päätettiin kesäkuun valtuustossa. Projektissa on ollut mukana konsulttiyhtiö FCG.

Ystävyyskuntien (Ruotsin Sollentuna, Tanskan Hvidovre, Norjan Oppegård ja Tuusula) yhteinen kokous Fyrkantmöte järjestettiin toukokuussa Hvidovren kunnassa, josta saapui viisi stipendiaattia vierailulle Tuusulaan 7.–9.9.2016.

Pakolaisten vastaanottoa ELY-keskuksen tekemän aloitteen pohjalta valmisteltiin laaja-alaisesti ja päätös vastaanotosta tehtiin kesäkuussa. Viestintä on valmistautunut maahanmuutto- ja kotouttamisviestintään. Viestintäpäällikkö on osallistunut aiheeseen liittyviin koulutuksiin ja viestintä on myös mukana kuntaan perustetussa maahanmuuton valmisteluryhmässä.

Tuusulan verkkosivusto uudistettiin elokuun lopussa. Verkkosivusto muutettiin responsiiviseksi, minkä ansiosta nettisivujen käyttäminen matkapuhelimella ja muilla älylaitteilla helpottui. Samalla uudistettiin verkkosivuston rakennetta ja visuaalista ilmettä. Myös sosiaalinen media linkitettiin vahvemmin verkkosivustolle ja sivuston haku uudistettiin.

Kunnan poliittisen johtamisjärjestelmän uudistaminen sekä asiakaslähtöisyyden ja sujuvat palveluprosessit mahdollistavat toimivallan delegoinnit toteutettiin joulukuussa 2016 hyväksytyllä ja 1.6.2017 voimaan tulevalla hallintosäännöllä.

Vuonna 2016 lähdettiin laajemmin valmistelemaan talous- ja henkilöstöhallinnon sekä päätöksenteon tuen palvelujen ja prosessien kehittämistä tavoitteena toteuttaa uudistuksia vuonna 2017. Palkitsemisjärjestelmien kehittämisessä on edetty siten, että Teknisten sopimuksen palkkausjärjestelmän kokonaisuudistuksen tavoitteet ja työsuunnitelma on määritelty vuonna 2016 ja toteutus on aloitettu vuoden 2017 alussa. Kannustavan palkitsemisen kehittämisen sisältöä on määritelty ja uudistukset tuodaan kunnanhallituksen hyväksyttäväksi talvella 2017.

ARA-asuntotuotantona valmistui Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:lle vuokratalo Kustaan 12 rivitalo-asuntoa Kellokoskelle ja vuokratalo Luontolankujan 19 rivitaloasuntoa Jokelaan. Yhtiöllä on rakenteilla vuokratalo Alarinteen 12 asuntoa Kellokoskelle. Yrjö ja Hanna säätiön omistukseen valmistui Riihikallioon 88 huonokuntoisten vanhusten palveluasuntolapaikkaa vuoden lopulla. Säätiön seuraavan rakennushankkeen Pellavamäentie 1:n 44 kerrostalo-asunnon rakennustyöt aloitettiin syyskuussa 2016. Avain Asumisoikeus Oy:n As Oy Tuusulan Puistokaaren 47 asumisoikeusasuntoa valmistuivat Jokelaan helmikuussa. Asumis-oikeusasuntojen sähköinen haku ja palvelu Helsingin kaupungin toimesta on sujunut hyvin.

Tarkastelujaksolla pidettiin yhdeksän valtuuston kokousta ja informaatiotilaisuutta. Valtuustoseminaari, jossa aiheena oli poliittisen johtamisen ja luottamushenkilöorganisaation uudistaminen, toimintaympäristön haasteet ja mahdollisuudet, kuntastrategian uudistaminen, yleiskaava 2040 ja merkittävimmät maankäyttöhankkeet ja investoinnit, pidettiin 21.–22.4.2016. Valtuuston talousarvioseminaari järjestettiin 27.–28.10.2016. Lisäksi järjestettiin kuntalaisillat Hyrylässä, Riihikalliossa, Jokelassa ja Kellokoskella.

Tarkastelujaksolla pidettiin 34 kunnanhallituksen kokousta. 18.–19.2.2016 järjestetyssä kunnanhallituksen seminaarissa käsiteltiin mm. Tuusulan vetovoiman kehittämistä ja pidettiin tulevaisuustyöpaja. Talousarvioseminaari pidettiin 10.–11.6.2016.

Mäntsälässä ja Tuusulassa käynnistyi huhtikuun alussa Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen koordinoima kaksivuotinen *Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudella-maalla* -hanke (VILKKU-hanke). Hanke välittää tietoa ja kokemuksia mm. maan kasvukuntoa ja vesitaloutta parantavista toimenpiteistä.

Ympäristökeskus vastaa Nurmijärven järvien vedenlaadun seurannasta ja julkaisi toukokuussa vuosien 2014–2015 seuranta koskevan raportin. Lisäksi ympäristökeskus käynnisti Mäntsälän järvien vedenlaadun seurannan, jossa ovat mukana kaikki Mäntsälän suurimmat järvet. Tänä vuonna seuranta tehdään 4-6 vuoden seurantasyklin mukaisesti Pitkäjärvellä, Joutjärvellä ja Sääksjärvellä.

Talouden ja tietohallinnon tulosalueella aloitettiin maakuntahallinnon ja sote-alueiden tuomien muutosten selvittäminen laskelmalla uudistuksen jälkeiselle kunnalle tulos- ja rahoituslaskelmat alustavien taloustietojen perusteella sekä tuottamalla valtion pyynnöstä tietoja maakuntiin siirtyvien toimintojen kustannuksista. Kertomuskautena tulosalueella aloitettiin uuden Kuntari- johdon raportointijärjestelmän käyttöönottoprojekti, järjestelmä otetaan käyttöön alkuvuodesta 2017.

Kunnassa tehtävän kehittämistyön tueksi otettiin käyttöön kuntatasoinen ja yhtenäinen projektimalli. Kunnan ICT-johtamismallia päivitettiin, kun ICT-johtoryhmän kokoonpanoa ja tehtäviä päivitettiin vuoden alussa. Uudistetun ICT-johtoryhmän toiminta painottuu aiempaa enemmän tietoturvan ja kokonaisarkkitehtuurityön johtamiseen ja tukemiseen. Keski-Uuden-maan kuntien sote-alueyksikön ICT-suunnittelutyö aloitettiin maaliskuussa. Kyseessä on erittäin mittava hanke ja se saattaa työllistää myös IT-yksikköä enenevässä määrin. Kunta päätti kesäkuussa liittyä Apotti-hankintarenkaaseen. Sen seurauksena nykyiset potilastieto-järjestelmät tullaan korvaamaan Epicin järjestelmillä vuosina 2018-2020

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Maakuntaudistus siihen liittyvine muutoshankkeineen tulee edellyttämään jo vuodesta 2017 lukien vahvaa muutosjohtamisen tukea ja resursointia. Toisaalta konserni- ja tukipalveluissa henkilöstöressurssien tarve tulee jollain aikavälillä vähenemään, kun pääosin sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöstä koostuva osa kunnan henkilöstöstä siirtyy maakunnan palvelukseen. Uuden kunnan konserni- ja tukipalveluiden sisällön ja tuottamisen sekä resursoinnin suunnittelu on syytä aloittaa jo vuonna 2017.

ARA-uudistuotanto jatkuu monipuolisena. Asuntorakentamisohjelma 2017 – 2021 hyväksyttiin valtuustossa joulukuussa 2016 ja Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy toteuttaa vuokra-asuntojen tuotantoa ohjelmassa linjatun tonttien investointiohjelman mukaisesti. Asumisoikeusasuntojen määrä tulee kasvamaan Etelä-Tuusulassa ja Jokelassa. Vuoden 2017 alusta voimaan tulleen uuden korjausavustuslain myötä siirtyy korjausavustusten myöntäminen kunnista Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle. Kunnan omistamien osakehuoneistojen myynti jatkuu.

Ympäristöterveydenhuollon (so. terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon tulosyksiköiden) palvelut tulevat siirtymään maakunnan järjestettäväksi vuoden 2019 alusta lähtien, jos vireillä oleva aluehallintouudistus toteutuu suunnitellulla tavalla. Tehtäväsiirron lisäksi ympäristökeskuksen työntekijämäärä vähenee 25–27 työntekijällä, ja sopijakuntien yhteistoimintakorvaukset alenevat noin 70 %:lla. Aluehallintouudistus tulee vaikuttamaan kaikkien ympäristökeskuksen työntekijöiden tehtäviin, ja siihen valmistautuminen työllistää ympäristökeskusta vuosien 2017 ja 2018 aikana.

Taloushallinnon tehtäviä ja prosesseja kehitetään ja uudelleen organisoidaan osana kuntatasoista tukipalveluiden kehittämistä. Talouden johtamista sekä budjetointia kehitetään ja johdon raportointityökalu otetaan käyttöön kuntatasoisesti. Järjestelmäympäristöä, toimintatapoja sekä työnjakoa hiotaan edelleen KuntaPron kanssa. Vuoden 2017 erityisenä painopisteenä on uuden kuntastrategian valmistelu. Asiakaspalvelua aletaan kehittämään kuntatasoisesti sähköisiä asiointipalveluita hyödyntäen. Uusien työmenetelmien, kuten palvelumuotoilun ja projektityöskentelyn käyttöönottoa laajennetaan.

Tietojärjestelmäpalveluille kohdistuva palvelutarve on kasvanut viime vuosina todella voimakkaasti. Tarvittavia palveluita ei kyetä tuottamaan kokonaan omana tuotantona vaan ulkoisiin palveluihin joudutaan turvautumaan jatkossa entistä enemmän, jos henkilöstön määrää ei lisätä. Myös sote- ja maakuntauudistus tulee aiheuttamaan suuria haasteita IT-palveluiden tuottamiselle.

Kunnan omistamien liityntäpysäköintien ja yleisten alueiden turvallisuutta ja valvontatarvetta arvioidaan. Rakennetun ympäristön turvallisuutta parannetaan, tähän liittyen vuoden 2020 Asuntomessujen turvallisuus otetaan huomioon suunnittelussa.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Kuntapro Oy:n kanssa tehtävä yhteistyö tulee jatkossa mahdollistamaan sille asetetut pitemmän aikavälin tavoitteet johtamisen työvälineiden ja hr-prosessien kehittämisessä. Esimerkkeinä lähiajan uudistuksista tulevat olemaan kuntatasoisen yhteisen raportointi- ja toiminnanohjaustyökalun (Kuntari) asteittainen käyttöön ottaminen ja Kuntapro Oy:ltä saatavan palvelussuhdeneuvonnan laajentuminen.

IT-investoinnit toteutuivat Tietojärjestelmäpalveluiden osalta melko tarkkaan suunnitellusti. Suurimmat investointitarpeet kohdistuivat edelleen verkkolaittehankintoihin sekä Microsoft-lisensseihin.

KUNNANVIRASTON JOHTO

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot		0		3		3	3	4,2
Toimintakulut	-734	0	-734	-682	92,9	52	-637	7,1
Toimintakate	-734	0	-734	-678	92,4	56	-634	7,1
Henkilöstö 31.12.	3		3	2,4			3	

Kunnanviraston johdon tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

- Kunnanjohto
- Viestintä
- Projektit
- Edustus- ja suhdetoiminta, kansainvälinen toiminta
- Kuntayhteistyö

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kunnanjohtajan tehtävänä on johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, talouden-hoitoa sekä muuta toimintaa. Lisäksi kunnanjohtajan tehtävinä ovat kunnan ulkoisten suhteiden hoitaminen ja ohjaaminen, kunnan edunvalvonta sekä johtoryhmän avustamana kunnanhallituksen ja valtuuston päätöksenteon valmistelu ja kunnan palvelutoiminnan johtaminen. Kunnanjohtaja vastaa kuntastrategian toteutumisesta.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisuudessa kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Työn vuosittaiset painopisteet ja tavoitteet johdetaan kuntastrategiasta sekä talousarvion linjauksista ja resursoinnista.

Vuonna 2016 kunnanjohtajan tehtävänä oli johtaa, sekä omalla asiantuntemuksellaan, yhteistyöverkostollaan ja toiminnallaan tukea organisaatiota erityisesti seuraavissa asiakokonaisuuksissa:

- organisaation yleisjohto kuntastrategian ja talousarvion toteuttaminen
- rakenneuudistuksiin liittyvät asiat: sote-ratkaisu, Keski-Uudenmaan sote-malli, maakuntaudistus, metropolialueen kysymykset, seutu- ja kuntayhteistyö
- kuntastrategiatyön käynnistäminen, kun tiedossa valtakunnallinen sote- ja maakuntaratkaisu
- talous- ja investointipolitiikka sekä talouden tasapainotus
- Rykmentinpuiston ja asuntomessujen edistäminen

- uuden johtamisjärjestelmän käyttöönotto erityisesti huomioon ottaen poliittisen ja operatiivisen johtamisen yhteistyö
- valmiussuunnittelun ja -asioiden kehittäminen ja resursointi
- kuntakehityksen ja tekniikan toimialan johtajarekrytointi, perehdytys ja uuden toimialan liikkeellelähdön tukeminen
- pakolaisten vastaanottoon liittyvät koordinoitkysymykset
- kunnan suhdetoiminta ja edunvalvonta
- yhteydenpito luottamushenkilöihin ja informaation kulun varmistaminen

Tarkastelujaksolla esillä ovat olleet erityisesti rakenneuudistuksiin liittyvät kysymykset. Keski-Uudenmaan sote-mallia on kehitetty eteenpäin (kunnanjohtaja on hankkeen johtoryhmän jäsen). Rykmentinpuiston edistämiseen liittyen on tehty yhteistyötä Senaattikiinteistöjen kanssa. Myös vuoden 2020 Asuntomessujen haku sai myönteisen päätöksen. Kunnan hallintomallin ja poliittisen johtamisjärjestelmän kehittämistyötä vietiin eteenpäin ja hallintomallin pääperiaatteista päätettiin kesäkuun valtuustossa. Projektissa on ollut mukana konsulttiyhtiö FCG. Kuntakehityksen ja tekniikan toimialan käynnistämiseen ja toimialajohtajan rekrytointiin on kiinnitetty erityistä huomiota johtamistyössä. Pakolaisten vastaanottoa ELY-keskuksen tekemän aloitteen pohjalta on valmisteltu laaja-alaisesti, ja päätös vastaanotosta tehtiin kesäkuussa.

Tuusulan verkkosivusto uudistettiin elokuun lopussa. Verkkosivusto muutettiin responsiiviseksi, minkä ansiosta nettisivujen käyttäminen matkapuhelimella ja muilla äylaitteilla helpottui. Samalla uudistettiin verkkosivuston rakennetta ja visuaalista ilmettä. Myös sosiaalinen media linkitettiin vahvemmin verkkosivustolle ja sivuston haku uudistettiin.

Tonttimarkkinoinnissa toteutettiin sähköisen markkinoinnin kampanja Oikotiellä ja Etuovi.comissa. Lisäksi tontteja on markkinoitu aktiivisesti paikallisissa tapahtumissa: Ilmatorjuntamuseon laskiaistapahtumassa, Tuus järvelle -ystävänäpäivätapahtumassa, PopUp! Tuusula -tapahtumassa, Klaavolantien kyläjuhlassa, Jokelan antiikkimarkkinoilla, Hyrylän käsityömarkkinoilla ja Taiteiden Yössä.

Ystävyyskuntien (Ruotsin Sollentuna, Tanskan Hvidovre, Norjan Oppegård ja Tuusula) yhteinen kokous Fyrkantmöte järjestettiin toukokuussa Hvidovren kunnassa, josta saapui viisi stipendiaattia vierailulle Tuusulaan 7.–9.9.2016.

HENKILÖSTÖ- JA TUKIPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	8046	0	8046	8 299	103,1	253	8 552	-3,0
Toimintakulut	-9452	-35	-9487	-9 403	99,1	84	-9 277	1,4
Toimintakate	-1405,6	-35	-1440,6	-1 104	76,6	337	-725	52,3
Henkilöstö 31.12.	74,8		74,8	60,6			73,9	

Henkilöstö- ja tukipalveluiden tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

- Henkilöstöpalvelut
- Palkanmaksupalvelut
- Asuntopalvelut
- Ruokapalvelut

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tulosalue tuottaa, huolehtii ja toteuttaa palveluja yllämainituissa tulosityksiköissä mm. seuraavissa tehtävissä:

- toteuttaa koko henkilöstöä koskevia johtamiseen, osaamiseen ja työkykyyn liittyviä keskitettyjä toimenpiteitä ja koulutusta yhdessä toimialojen, työsuojelun, työterveyshuollon ja henkilöstön kanssa
- asuntopalvelut pitää tavoitteena kunnallisten vuokra-asuntojen asuttamisen 100 %:sti ja pyrkii osoittamaan kiireisimmille asunnontarvitsijoille asunnon irtisanomisajan puitteissa
- ruokapalvelut järjestää ja tuottaa ruokapalveluja kunnan kouluihin, terveyskeskukseen, päiväkoteihin, vanhainkotiin ja muille sosiaalitoimen hyväksymille asiakkaille sekä toimipaikkaruokailuun.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Toiminnallisten tavoitteiden toteuttamisessa on edetty pääosin suunnitellusti. Tulosalueen toimintamenot ovat pysyneet talousarviossa.

Kunnan poliittisen johtamisjärjestelmän uudistaminen sekä asiakaslähtöisyyden ja sujuvat palveluprosessit mahdollistavat toimivallan delegoinnit toteutettiin joulukuussa 2016 hyväksytyllä ja 1.6.2017 voimaan tulevalla hallintosäännöllä.

Kunnan henkilöstöpalvelujen sisältöä on ryhdytty uudistamaan talvella 2016 toteutetulla palvelutarveselvityksellä, jonka perusteella vuosina 2016 ja 2017 uudistetaan palvelujen sisältöjä ja prosesseja. Vuonna 2016 lähdettiin laajemmin valmistelemaan talous- ja henkilöstöhallinnon sekä päätöksenteon tuen palvelujen ja prosessien kehittämistä tavoitteena toteuttaa uudistuksia vuonna 2017.

Palkitsemisjärjestelmien kehittämisessä on edetty siten, että Teknisten sopimuksen palkkausjärjestelmän kokonaisuudistuksen tavoitteet ja työsuunnitelma on määritelty vuonna 2016 ja toteutus on aloitettu vuoden 2017 alussa. Kannustavan palkitsemisen kehittämisen sisältöä on määritelty ja uudistukset tuodaan kunnanhallituksen hyväksyttäväksi talvella 2017

Asuntopalveluista Helsingin kaupungin hoidettaviksi siirtyneiden asumisoikeusasuntojen sähköinen haku ja palvelu on sujunut hyvin ja asiakkaat ovat ottaneet palvelun hyvin vastaan. Asuntotoimen palvelutoiminnan tavoitteet ovat toteutuneet pääosin hyvin ja kunnan omistamien vuokra-asuntojen käyttöaste ylitti tavoitteet ollen 99,4 prosenttia.

Ruokapalveluiden toiminnallinen tulos oli hyvä ja toimintamenoissa saatiin edelleen säästöjä. Ruokapalveluiden seudullisen yhteistyön selvitystyö on käynnistetty vuonna 2016.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Maakuntauudistus siihen liittyvine muutoshankkeineen tulee edellyttämään jo vuodesta 2017 lukien vahvaa muutosjohtamisen tukea ja resursointia. Toisaalta konserni- ja tukipalveluissa henkilöstöressurssien tarve tulee jollain aikavälillä vähenemään, kun pääosin sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöstä koostuva osa kunnan henkilöstöstä siirtyy maakunnan palvelukseen. Uuden kunnan konserni- ja tukipalveluiden sisällön ja tuottamisen sekä resursoinnin suunnittelu on syytä aloittaa jo vuonna 2017.

Kuntapro Oy:n kanssa tehtävä yhteistyö tulee jatkossa mahdollistamaan sille asetetut pitemmän aikavälin tavoitteet, eli johtamisessa uusien työn kustannustehokkuutta ja tuottavuutta ja laatua parantavien sähköisten toimintaprosessien käyttöön ottamisen mm. osaamisen kehittämisessä, työsuojelutyössä, työsuoritusten arvioinnissa ja palkitsemisessä sekä henkilöstöraportoinnissa. Investointikustannukset pysyvät yhteistyön ansiosta huomattavan alhaisina verrattuna siihen, että kunta olisi yksin toteuttanut em. kehittämisen vaatimat investoinnit uusiin järjestelmiin.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Kuntapro Oy:n kanssa tehtävä yhteistyö tulee jatkossa mahdollistamaan sille asetetut pitemmän aikavälin tavoitteet johtamisen työvälineiden ja hr-prosessien kehittämisessä. Esimerkkeinä lähiajan uudistuksista tulevat olemaan kuntatasoisen yhteisen raportointi- ja toiminnanohjaustyökalun (Kuntari) asteittainen käyttöön ottaminen ja Kuntapro Oy:ltä saatavan palvelussuhdeneuvonnan laajentuminen.

Tunnusluvut

Ruokapalvelut

	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Ateriat kpl	2 118 589	2 133 551	2 133 346	2 114 865	2 100 323
muutos %	-0,68	0,71	-0,01	-0,87	-0,38
Bruttomenot €/ateria	2,47	2,44	2,48	2,49	2,54
muutos %	-1,98	-1,21	1,64	0,40	2,01
Valmistuskeittiöt kpl	6	6	5	5	5
Jakelukeittiöt kpl	36	38	39	39	38

Asuntopalvelut

Tunnuslukuja

Arvioidut volyymitiedot:

- välitetty asumisoikeusasunto, 180 kpl: *toteutui 148 kpl*
- asukasvalintapäätös, 440 kpl: *toteutui 341 kpl*
- vuokrattu asunto, 400 kpl: *toteutui 375 kpl*
- aravavuokra-asuntojen lukumäärä / 100 asukasta: *toteutui 4,5 asuntoa / 100 asukasta*
- nuorille osoitetut asunnot, nuorille 40 prosenttia vapautuvista asunnoista: *toteutui 18 %*
- palveluasuntojen määrä, vähintään 1,5 prosentille yli 65-vuotiaita: *toteutui 5,5 %:lle*
- erittäin kiireisen asunnonhakijan jonotusaika, 1-2 kk: *toteutui 1-2 kk*

HALLINTO

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	1806	0	1806	1 958	108,4	152	2 229	-12,1
Toimintakulut	-6517	-30	-6547	-6 465	98,7	82	-6 578	-1,7
Toimintakate	-4710,8	-30	-4740,8	-4 506	95,1	234	-4 350	3,6
Henkilöstö 31.12.	27		27	21,6			22,8	

Hallinnon tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

- Päätöksenteon tuki ja lainopilliset palvelut
- Asiakaspalvelut
- Keski-Uudenmaan asiamies- ja neuvontapalvelut
- Materiaalihallinto ja hankinnat

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tulosalue tuottaa, huolehtii ja toteuttaa palveluja edellä mainituissa tulosityksiköissä mm. seuraavissa tehtävissä:

- hoitaa yleisjohdon ja konsernipalvelujen toimialan osalta tulosalueiden ja tulosityksiköiden tehtävien koordinoitua ja yhteistoimintaa
- järjestää kunnanhallituksen ja valtuuston päätöksenteon vaatiman perusmateriaalin ja tarvittavat kokoukset sekä huolehtii päätösten täytäntöönpanosta ja keskusarkistosta
- järjestää yleiset edunvalvonta-, talous- ja velkaneuvonta-, sosiaaliamies- ja potilas-asiainpalvelut kolmen kunnan yhteistoimintana
- huolehtii kunnan organisaation tarvitsemista juridisista palveluista
- vastaa kunnan keskusvaraston toiminnasta ja hankintatoimen koordinoinnista sekä hajautetun hankintaorganisaation tukemisesta
- kunnantalon asiakaspalveluyksikön (postitus ja asiakasneuvonta) toiminta palvelee sekä talon sisäistä toimintaa että kuntalaisia.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kunnan irtisanottua hankintatointa koskevan yhteistyön Nurmijärven kanssa kuntaan perustettiin hankintasuunnittelijan virka v. 2016 alussa. Hankintasuunnittelija aloitti ko. virassa maaliskuun lopussa. Määräaikainen lakimies aloitti hallinto- ja lainopilliset palvelut -yksikössä tammikuussa 2016. Konsernipalvelujen sihteeri palasi opintovapaalta 1.6.2016, sijaistus hoidettiin sisäisin järjestelyin.

Tarkastelujaksolla pidettiin yhdeksän valtuuston kokousta ja informaatiotilaisuutta.

Valtuustoseminaari, jossa aiheena oli poliittisen johtamisen ja luottamushenkilöorganisaation uudistaminen, toimintaympäristön haasteet ja mahdollisuudet, kuntastrategian uudistaminen,

yleiskaava 2040 ja merkittävimmät maankäyttöhankkeet ja investoinnit, pidettiin 21.–22.4.2016. Valtuuston talousarvioseminaari järjestettiin 27.-28.10.2016. Lisäksi järjestettiin kuntalaisillat keväällä Kellokoskella ja Jokelassa ja syksyllä Riihikalliossa, Hyrylässä, Jokelassa ja Kellokoskella.

Tarkastelujaksolla pidettiin 34 kunnanhallituksen kokousta. 18.–19.2.2016 järjestetyssä kunnanhallituksen seminaarissa käsiteltiin mm. Tuusulan vetovoiman kehittämistä ja pidettiin tulevaisuustyöpaja. Talousarvioseminaari pidettiin 10.-11.6.2016.

Sähköisen arkistoinnin ja asianhallinnan kuntatason ratkaisun valmistelussa uuden asianhallintajärjestelmän käyttöönotto projektoitiin 4/2016. Kunnanhallitus päätti toukokuussa uuden asianhallintajärjestelmän valinnasta ja käyttöönottoprojektin käynnistämisestä. Sopimukset Kuntien Tieran kanssa allekirjoitettiin 11.11.2016, jonka jälkeen käyttöönoton valmistelu on alkanut ja ensimmäiset pääkäyttäjäkoulutukset pidetty.

Eri yhteisöille annettavista kunnan avustuksista on tehty selvitys.

Olellaiset määrärahan ylitykset/alitukset

Tulosalueen määräraha alittui 81 624 euroa, mm. henkilöstökulusäästöjä tulosalueella toteutui 111 950 euroa. Kotikuntakorvauskulut ylittyivät 278 075 euroa, mutta kotikuntakorvaustuottoja saatiin vastaavasti 155 075 euroa budjetoitua enemmän. Verotuskustannukset alittuivat 53 144 euroa.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA/VAALIT

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Valtuusto asettaa toimikaudekseen viisijäsenisen keskusvaalilautakunnan valtiollisia vaaleja sekä kuntavaaleja varten.

Kuntavaaleissa keskusvaalilautakunnan tehtävänä on ehdokashakemusten vastaanotto, tarkastaminen sekä ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen, ennakoäänestysasiakirjojen tarkastaminen, ennakoäännten laskenta ja kaikkien äänten tarkastuslaskenta, erilaiset tiedotustehtävät sekä valmistelutoimet. Valtiollisissa vaaleissa tehtävät ovat kuntavaaleja suppeammat; keskusvaalilautakunta tarkastaa kuitenkin näissäkin vaaleissa ennakoäänestysasiakirjat ja tekee suuren määrän erilaisia valmistelutehtäviä.

Muita vaaliviranomaisia Tuusulan kunnassa ovat 5-jäsenisen keskusvaalilautakunnan lisäksi 15 vaalilautakuntaa, 2 vaalitoimikuntaa sekä vaalitoimitsijat.

Kunnan keskusvaalilautakunta on lakisääteinen lautakunta kaikkia valtiollisia vaaleja ja kuntavaaleja varten.

Vaaleja varten erikseen valittavat vaalilautakunnat ovat Kirkonkylän, Rusutjärven, Paijalan, Tuomalan, Ruotsinkylän, Jokelan, Vanhakylän, Kellokoski läntisen, Hyrylän, Vaunukankaan, Riihikallio I:n, Lepolan, Riihikallio II:n, Hyökkälän ja Kellokoski itäisen äänestysalueen vaalilautakunnat.

Laitosäänestyksiä varten valitaan Etelä- ja Pohjois-Tuusulan vaalitoimikunnat, jotka hoitavat laitoksissa toimitettavat ennakoäänestykset. Kotiäänestykset hoitaa kunnan keskusvaalilautakunnan puheenjohtajan määräämä vaalitoimikunnan jäsen tai varajäsen.

Olellaiset tapahtumat tilikauden aikana

Vuonna 2016 ei toimitettu vaaleja. Kuntavaaleihin valmistautuminen aloitettiin joulukuussa, jolloin kunnanhallitus päätti yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja laitosäänestyksestä sekä vaalipäivän äänestyspaikoista ja vaalien ulkomainonnasta.

VALTUUSTO

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kunnan toiminnan tavoitteet ja niistä johdetut sitoumukset tuottaa palveluja kuntalaisille hyväksytään vuosittain talousarvion ja toimintasuunnitelman yhteydessä ja niistä päättäessään valtuusto päättää koko kunnan kehittämis- ja painopistelinjoista. Linjat haetaan valtuuston strategiatyöskentelyllä.

Valtuusto seuraa tulosalueiden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista tammi-huhtikuulta ja tammi-elokuulta osavuosikatsauksissa sekä koko vuotta tilinpäätöskäsittelyssä toimielimittäin ja tulosalueittain. Valtuusto käsittelee mahdolliset toimielinten tai tulosalueiden tavoitteisiin tulevat muutostarpeet.

Kunnan päätöksentekojärjestelmässä valtuusto on ylin toimielin ja kuntalain mukaan vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Sen tulee päättää toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä hallinnon järjestämisen, talouden ja rahoituksen perusteista.

Valtuuston päämääränä on demokraattisen päätöksenteon keinoin saada aikaan yhteisesti sovittujen strategiatavoitteiden mukainen kunta.

Olellaiset tapahtumat tilikauden aikana

Tarkastelujaksolla pidettiin yhdeksän valtuuston kokousta ja informaatiotilaisuutta. Valtuustoseminaari, jossa aiheena oli poliittisen johtamisen ja luottamushenkilöorganisaation uudistaminen, toimintaympäristön haasteet ja mahdollisuudet, kuntastrategian uudistaminen, yleiskaava 2040 ja merkittävimmät maankäyttöhankkeet ja investoinnit, pidettiin 21.–22.4.2016. Valtuuston talousarvioseminaari järjestettiin 27.-28.10.2016. Lisäksi järjestettiin kuntalaisillat keväällä Kellokoskella ja Jokelassa ja syksyllä Riihikalliolla, Hyrylässä, Jokelassa ja Kellokoskella.

Valtuusto teki raportointikaudella vuosittain tehtävien päätösten (esim. talousarvion hyväksyminen) lisäksi mm. seuraavat päätökset:

- päätti poliittisen johtamisen ja luottamushenkilöorganisaation uudistamisesta ja uudesta hallintosäännöstä 1.6.2017 lukien
- hyväksyi Puustellinmetsän asemakaavan
- hyväksyi valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksen vuosille 2016–2019

- päätti pakolaisten vastaanotosta ja hyväksyi Tuusulan kotouttamisohjelman vuosille 2016–2019
- päätti liittymisestä Asiakas- ja potilastietojärjestelmän (Apotti) käyttäjäksi
- antoi lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laiksi
- antoi lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta laiksi sote-palvelujen tuottamisesta
- täytti kuntakehityksen ja tekniikan toimialan toimialajohtajana toimivan kuntakehitysjohdajan viran

Määrärahaan sisältyvät seuraavat käyttövarausmäärärahat:

	TA 2016	TOT. 31.12.2016
Valtuusto	3 015	2 540
Valtuuston puheenjohtaja	1 530	1 529
Valtuuston varapuheenjohtajat	720	100

TARKASTUSLAUTAKUNTA/Tarkastustoimi

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tarkastuslautakunnan toiminta-ajatuksena on toimia siten, että sidosryhmät kokevat tarkastustoimen myönteisenä, riippumattomana ja luottamusta herättävänä toimintana. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain ja valtuuston hyväksymän tarkastussäännön mukaisesti:

- valmistella valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi
- huolehtia siitä, että tilintarkastukseen on varattu tarpeelliset resurssit niin, että tarkastus voidaan suorittaa hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa
- tehdä ehdotuksia lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti

Tarkastustoimi tukee avoimella keskustelulla ja ohjauksella kunnan palvelutuotannon kehittämistä ja kunnan talouden vakautta.

Tarkastuslautakunta tuottaa valtuustolle tietoa kunnan toiminnan tehokkuudesta, taloudellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Tarkastuslautakunta arvioi kuntastrategian ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista.

Olellaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa tilikauden aikana

Vuoden 2016 aikana tehtiin kuntaan uusi hallintosäätö missä tarkastustoiminnan kannalta olellaisena uutena asiana on sidonnaisuusrekisteri. Lisäksi vuoden 2016 aikana sovittiin tilintarkastussopimuksen option käytöstä vuosille 2017 ja 2018.

Tarkastuslautakunta kokoontui 14 kertaa. Arviointikertomus vuoden 2015 toiminnasta saatiin suunnitellusti valmiiksi. Arviointikertomus luovutettiin johtaville viranhaltijoille ja luottamusmiehillä sekä esiteltiin valtuustolle.

Tarkastuslautakunnan tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunnan tavoitteet toteutuivat suunnitellusti.

KUNNANHALLITUS

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kunnanhallituksen toiminnan tarkoituksena on valtuuston päätösten mukaisesti tuottaa tai järjestää kuntalaisten tarvitsemia palveluja. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, huolehtii kuntayhteistyöstä ja muista sidosryhmäyhteyksistä sekä kunnan etujen valvonnasta. Erikseen päätettävien projektien toteuttamiseen kunnanhallitus voi asettaa toimikuntia.

Kunnanhallituksen päämääränä on johtaa kunnan toimintaa niin, että kunnan talous pysyy tasapainossa ja että kuntalaiset saavat tarvitsemansa palvelut sen tasoisina kuin valtuusto niistä päättää.

Olellaiset tapahtumat tilikaudella

Tarkastelujaksolla pidettiin 34 kunnanhallituksen kokousta. 18.–19.2.2016 järjestetyssä kunnanhallituksen seminaarissa käsiteltiin mm. Tuusulan vetovoiman kehittämistä ja pidettiin tulevaisuustyöpaja. Talousarvioseminaari pidettiin 10.-11.6.2016.

Kunnanhallitus teki raportointikaudella vuosittain tehtävien päätösten lisäksi mm. seuraavat päätökset:

- hyväksyi Osuuskunta Suomen Asuntomessujen ja Tuusulan kunnan välisen v. 2020 Asuntomessujen järjestämistä koskevan puitesopimuksen ja messuorganisaation
- linjasi Hyrylän keskustan kehittämistä ja tehtäviä jatkotoimia
- hyväksyi Tuusulan kunnan omistamien Kiinteistö Oy Haukkamäen osakkeiden myynnin Taore Oy:lle
- hyväksyi kunnan omistamien Kiinteistö Oy Impilinnan osakkeiden myynnin Afman Oy:lle
- hyväksyi Hyrylän ostoskeskuksen osakkeiden ostamisen Lähitapiola Uusimaalta, Keravan Kirja-Info Oy:ltä, RG-Konsultointi Oy:ltä ja Järvenpään Aika-Kulta Oy:ltä
- antoi lausunnon tiesuunnitelmasta kantatie 45 Koskenmäen kiertoliittymän parantaminen ja maantien 139 (Nahkelantie) parantaminen välillä Vaunukangas-Koskenmäen kiertoliittymä

- antoi lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikennekaareksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi
- hyväksyi kunnan ja Yrjö Hanna-säätiön välisen vuokrasopimuksen (asumisyksikkö Tuusulan Riihikalliossa)
- täytti johtajaylilääkärin viran, tilakeskuksen päällikön viran ja kuntakehityksen ja tekniikan toimialan talous- ja asiakaspalvelupäällikön viran
- päätti uuden asianhallintajärjestelmän (CaseM) hankinnasta
- hyväksyi hankintojen kehittämissuunnitelman
- päätti, että Tuusulan kunta osallistuu Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman Uudenmaan hankkeeseen

Määrärahaan sisältyvät seuraavat käyttövarausmäärärahat:

	TA 2016	TOT. 31.12.2016
Kunnanhallitus	5 310	4 990
Kunnanhallituksen puheenjohtaja	1 530	
Kunnanhallituksen varapuheenjohtajat	720	440

	TOT. 31.12.2016	TA 2016
Valtuusto on vahvistanut sitovana määrärahana avustukset:	75 348	77 822
- eläkeläisjärjestöt	9 766	9 766
- veteraanit ja sotainvalidit	14 957	14 957
- järjestöalojen peruskorjausavustuksiin	17 000	17 000
- Tuusulan Siniset ry (Tilakeskukselle maksettava vuokra)	3 167	3 167
- yleishyödylliset seurat ja yhdistykset	9 500	9 500
- kannatusilmoitukset paikallisille yhteisöille		2 692
- vanhan kiinteistöverol. 13 a §:n mukaan verosta vapautettujen yhteisöjen kiinteistöverojen maksuun (Hyrylän torppa, Jokelan työväentalo, Linjala, Solbacken, Väinölä)	5 051	5 950
- vuokratuki järjestöalojen vuokraamiseen yleishyödylliseen käyttöön	8 000	8 075
- vuokratuki Me Kellokoskelaiset ry/ Koy Vanha Valtatie	7 907	6 715

TOIMIKUNNAT

Kehittämistoimikunnat ottavat kantaa alueensa ajankohtaisiin asioihin kuten maankäyttöön, kaavoitukseen ja palvelujen järjestämiseen liittyviin asioihin, ja tekevät esityksiä alueiden kehittämisestä tiivistäen paikallista yhteistyötä ja tuoden paikallistuntemusta päätöksentekoon. Toimikunnat lisäävät asukkaiden tavoitteiden huomioonottamista kunnan päätöksenteossa.

Hyrylän kehittämistoimikunta kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Ensimmäisessä kokouksessa käsiteltiin Suutarintien kaavamuutosta, Monio-hanketta sekä muuta Hyrylän keskustan kehittämistä, määräraha-asioita ja Tuuskodon kaavaa. Toisessa kokouksessa keskityttiin Hyrylän alueen ajankohtaisiin hankkeisiin, toimikunnan määräraha-asioihin sekä käytiin läpi listausta seurattavista asioista. Kolmannessa kokouksessa käsiteltiin Kauppatie II:n, Rykmentinpuisto I:sen sekä Häriskiven asemakaavoja ja jatkettiin määräraha-asioiden selvittelyä. Neljännessä kokouksessaan toimikunta

pohti Hyrylän ostoskeskuksen alueen kehittämistä, yhteistyötä yrittäjien kanssa sekä myönnetyn määrärahan käyttöä.

Riihikallion kehittämistoimikunta kokoontui tilikauden aikana seitsemän kertaa. Kokouksissa käsiteltiin mm. Metsäntutkimuslaitoksen metsän virkistystoiminnan lisäämismahdollisuuksia, syksyn 2016 Kodin ja Koulun päivän yhteyteen järjestettyä Riha-tapahtumaa, Kirre –kirjastoauton tapahtumaa, Siivouspäivän Pop Up -tapahtumaa Kurjentiellä, Rihan Riehat –tapahtumaa sekä Riihikallio –patsaan hankintaa Riihikallioon. Lisäksi kokouksissa suunniteltiin Bomban talon toimintaa, geokätkö-projektia ja päätettiin selvittää mahdollisuutta tutustua uuteen Riihikallion palvelukeskukseen. Joulukuun kokouksessa esiteltiin toimikunnalle runko Riha 100 -tapahtumalle, keskusteltiin kuntalaisillassa esiin nousseista toiveista ja päätettiin visualisoida seuraavassa kokouksessa toimikunnan näkemys Jari Huttusen esityksestä levähdyspenkkien lisäämisestä Riihikallion alueelle.

Kellokosken kehittämistoimikunnan erityisinä teemoina ovat Kellokosken imago, yleisten tilojen järjestäminen, koulut, liikennejärjestelmän kehittäminen, puistoalueet, liikuntapaikat ja –reitit sekä KUUMA-yhteistyö. Toimikunta on usein mukana kylän tapahtumissa - mm. kyläillassa, kalastuskauden ja joulukadun avajaisissa.

Toimikunta kokoontui seurantajaksolla kuusi kertaa. Ensimmäisessä kokouksessa vieraana olivat elinkeinoelämän edustaja Kellokosken yrittäjästä, EMO ry:stä ja kunnan elinkeino-päällikkö. Keskusteltiin yrittämisestä ja elinkeinopalveluiden tilanteesta Kellokoskella. Toisessa kokouksessa keskusteltiin Ruukin tilanteesta ja kehitysnäkymistä kiinteistön isännöitsijän alustuksen jälkeen. Lisäksi päätettiin hakea Hannun-vaakunamerkit ohjaamaan Ruukille. Lupa näihin saatiin sittemmin ELY-keskukselta. Loppuvuoden kokouksissa mm. kaavasuunnittelija oli kertomassa Kellokosken keskustan asemakaavasta, nostettiin yleiseen keskusteluun julkinen bussiliikenne sekä keskustan liikennejärjestelyt Kellokoskella. Lisäksi kehittämis-toimikunta päätti syyskaudella, että toimikunnan toimintaan vuodelle 2016 budjetoidut rahat käytetään Kellokosken koulun oppilaiden hyväksi. Kouluun hankittiin tuoleja, jotka mahdollistavat ns. liikunnallisen oppimisympäristön.

Jokelan kehittämistoimikunta kokoontui Jokela-talolla kuusi kertaa vuoden aikana. Alkuvuodesta toimikunta kokousti yhdessä Kellokosken kehittämistoimikunnan kanssa, jolloin keskusteltiin toimikuntien määrärahasta, keräyspisteiden muutoksesta, sekä alueiden senioriasumisesta ja lähipalveluista. Toimikunta on ottanut kantaa Kartano I asemakaava-ehdotukseen, käynyt liikuntapalvelujen kanssa keskustelua mahdollisuudesta järjestää Notkokuiston läheisyyteen laavupaikka, ajanut Jokelan lampien kunnostamista, pitänyt esillä Palojoen ylittävän puusillan korjaustarpeen, sekä pohtinut Jokelan aseman ja tiilitehtaan tulevaisuutta.

Toimikunta järjesti tiilitehtaan alueella katselmuksen ja sen pohjalta valmisteltiin ehdotus alueen kehittämiseksi ja rakennusten ylläpitämiseksi. Asiaa käytiin läpi Tuusulan elinkeino-päällikön kanssa. Toimikunta valmisteli määrärahan kohdentamista korkeakouluharjoittelijan palkkakuluihin tiilitehtaan esineistön inventoimiseksi. Toimikunnan esittämistä liikenne-järjestelyistä toteutui kaksi vuoden 2016 aikana: väistämisvelvollisuus Keskustien ja Opintien risteyksessä, sekä Ridasjärventien hidaste. Pro Jokela -kunnikirja luovutettiin Jokelan Lionsien itsenäisyyspäivän juhlassa. Toimikunta on aktiivisesti kuunnellut kuntalaisten toiveita mm. osallistumalla kevään ja syksyn aikana järjestettyihin kuntalaisiltoihin Jokelassa.

Elinkeinoneuvottelukunta käsittelee elinkeinoelämän järjestöjen esille tuomia asioita. Lisäksi se järjestää yrittäjäiltoja, tiedottaa yrittäjyysasioista kunnan tiedotteiden ja yrittäjäyhdistysten

tiedotuslehtien kautta, kehittää kunnan www-sivuja ”Yrittäjänä Tuusulassa” sekä kehittää kunnan kanssa yhteistyössä palvelukonseptia, jonka tavoitteena on yrittäjyyttä kehittävä palvelutoiminta. Elinkeinoneuvottelukunta on kokoontunut seurantakaudella kolme kertaa: 12.5.2016, 6.10.2016 ja 1.12.2016. Toukokuun kokous pidettiin konditoria pH7 Oy:ssä ja kokouksen aluksi tutustuttiin yrityksen toimintaan. Kokouksessa vieraili Tuusulanjärven matkailu ry:n toiminnanjohtaja Marjo Ranta-Irwin kertomassa yhdistyksen kuulumisia. Työllisyysasiamies Laura Smolander kertoi työtehtävistään ja tavoitteistaan. Lisäksi sovittiin elinkeinopoliittisen aiesopimuksen v. 2017-2018 sisällön valmistelun käynnistämisestä.

Lokakuun kokouksessa käytiin läpi elinkeino-ohjelman 2017-2018 sisältö ja strategia-suunnittelija Heidi Hagman esitteli ajatusta elinkeinoneuvottelukunnan muuttamisesta elinkeinoverkostoksi. Joulukuun kokouksessa hyväksyttiin elinkeino-ohjelma vuosille 2017-2018.

Veteraanitoimikunta järjestäytyi 16.2.2016 kokouksessaan ja valitsi puheenjohtajaksi jatkamaan Aimo Heinaron, varapuheenjohtajaksi valittiin Antti Simola. Tuusulan kunta osallistui perinteiseen tapaan kansallisen veteraanipäivän juhlan 27.4. järjestelyihin yhdessä Tuusulan seurakunnan ja veteraanijärjestöjen kanssa. Kansallisen veteraanipäivän juhla vietettiin Rykmentinpuiston ruokalassa. Joulukuun kokouksessa toimikunnan puheenjohtajaksi valittiin Antti Simola Aimo Heinaron pyydettyä eroa toimikunnan puheenjohtajuudesta, varapuheenjohtajaksi valittiin Jaakko Torppa.

Nimistötoimikunta kokoontui helmikuussa ja toukokuussa. Toimikunta on selvittänyt kaavoituksen pyynnöstä mm. Jokelan lampien nimiä ja antanut lausunnon kahteen nimistöä koskevaa valtuustoaloitteeseen.

Kuntauudistustoimikunta piti tarkastelujaksolla kaksi kokousta. Ensimmäisessä kokouksessaan se hyväksyi omalta osaltaan lausunnon hallituksen linjauksista itsehallintoaluejaon perusteiksi ja sote-uudistuksen askelmerkeiksi. Lisäksi toimikunta hyväksyi omalta osaltaan sitoutumisen Keski-Uudenmaan SOTE- hankkeen jatkovalmisteluun alueyksikkömallin pohjalta. Toisessa kokouksessaan toimikunta otti kantaa kuntajohtajien esitykseen valmistelun aloittamisesta Järvenpään ja Tuusulan strategisesta kuntaliitoksesta.

Tunnuslukuja

Edunvalvonnan päämiehiä 31.12.2016 oli 718 (vuosi aiemmin 696). Uusien edunvalvontojen määrä ylittää päättyvät. Uusia edunvalvontoja koskevia suostumuspyyntöjä tulee keskimäärin 2-3 viikossa.

Talous- ja velkaneuvonnassa oli uusia asiakkaita vuonna 2016 yhteensä 359 (318), joista tuusulalaisia 119 (107), keravalaisia 114 (92) ja järvenpääläisiä 126 (119). Jonotusaika puhelinsoitosta ensimmäiseen tapaamiseen oli noin 30 päivää.

Potilasasiamiehelle tuli vuonna 2016 yhteydenottoja yhteensä 119 (134), joista Tuusulasta 40 (41), Keravalta 48 (38) ja Järvenpäästä 31 (55).

Sosiaaliasiamiehelle tuli 31.8.2016 mennessä yhteydenottoja kaikkiaan 63, joista Tuusulaa koskevia 26, Keravalaisia 21 ja Järvenpääläisiä 16. Yhteistyötapaamisia on kuluvan vuoden aikana ollut kaksi Tuusulassa, yksi Keravalla sekä yksi luentotilaisuus Järvenpäässä.

KESKI-UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	Poikkeama (TA-Tot,)	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	3 600	0	3 600	3 404	94,55	196	3 218	5,79
Toimintakulut	-3 600	0	-3 600	-3 404	94,55	-196	-3 218	5,79
Toimintakate	0	0	0	0		0	0	
Henkilöstö 31.12.	44,0	0,0	44,0	36,3			40,2	

	TA 2016	MTA 2016	Tot. 31.12.2016	Erotus (TA-Tot.)	Tot.-%
Toimintatuotot	3 600 462	3 600 462	3 610 459	9 997	100,28
Toimintakulut	-3 600 462	-3 600 462	-3 404 203	196 259	94,55
Toimintakate	0	0	206 256	206 256	

Ympäristökeskuksen positiivinen toimintakate merkitään siirtovelaksi ja palautetaan yhteistoimintasopimuksen mukaisesti sopijakunnille ottamalla huomioon kuntakohtaiset tulot ja menot. Tasoituslaskelmalla toimintakate palautetaan alkuperäisen talousarvion mukaiseksi (0 €).

Kirjanpito tietojen perusteella sopijakuntien maksuosuuksien palautukset /lisämaksut ovat seuraavat:

Sopijakunta	Palautus/lisämaksu (-)	
	%	€
Järvenpää	48,15	99 310,20
Kerava	27,28	56 262,54
Mäntsälä	33,64	69 392,63
Nurmijärvi	-32,49	-67 009,73
Tuusula	23,42	48 300,55
Yhteensä	100,00	206 256,18

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen tulosalue sisältää seuraavat tuloyksiköt:

Hallinto
Ympäristövalvonta
Ympäristönsuojelu
Terveysvalvonta
Eläinlääkintähuolto

Toiminnan kuvaus ja tehtävät

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus huolehtii yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Mäntsälän, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien sekä Järvenpään ja Keravan kaupunkien ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävistä sekä muista sille johto- ja toimintasäännöillä osoitetuista tehtävistä. Sopimuksen piirissä olevat palvelut tuotetaan laadukkaina ja taloudellisina sekä sisällöltään mahdollisimman tasapuolisesti.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus tavoittelee seudullisesti terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä sekä monipuolista ja ekologisesti kestävää luonnonympäristöä. Päämäärään päästäkseen ympäristökeskus tuottaa laadukkaita viranomaispalveluita sekä toimii ympäristöasioissa aktiivisena yhteistyökumppanina Keski-Uudenmaan kuntien ja seutukunnan muiden toimijoiden kanssa.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella tilikauden aikana

Mäntsälässä ja Tuusulassa käynnistyi huhtikuun 2016 alussa Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen koordinoima kaksivuotinen *Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla* -hanke (VILKKU-hanke). Hanke välittää tietoa ja kokemuksia muun muassa maan kasvukuntoa ja vesitaloutta parantavista toimenpiteistä. Hankkeessa on molemmista kunnista mukana kuusi tilaa, ja hankkeen sähköpostilistalla on noin 140 viljelijää. VILKKU-hanke rahoitetaan pääosin EU:n Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta myönnettävällä rahoituksella. Ympäristökeskus on hakenut Uudenmaan ELY-keskukselta hankkeen vuoden 2016 kustannuksista 33 101,22 euron korvausta, jota ei ole vielä maksettu, eikä kyseinen summa ole kirjautunut ympäristökeskuksen vuoden 2016 tilinpäätökseen. Korvaus otetaan ELY-keskuksen maksatuspäätöksen jälkeen huomioon Mäntsälän ja Tuusulan kuntien vuoden 2017 yhteistoimintakorvauksia hyvittäväenä.

Ympäristökeskus vastaa Nurmijärven järvien vedenlaadun seurannasta ja julkaisi toukokuussa vuosien 2014–2015 seuranta koskevan raportin. Lisäksi ympäristökeskus käynnisti Mäntsälän järvien vedenlaadun seurannan, jossa ovat mukana kaikki Mäntsälän suurimmat järvet. Vuonna 2016 seuranta tehtiin 4-6 vuoden seurantasyklin mukaisesti Pitkäjärvellä, Joutjärvellä ja Sääksjärvellä.

Ympäristövalvonnan valvontasuunnitelman ja -ohjelman tultua hyväksytyiksi loppuvuodesta 2015 on ympäristövalvonnan ympäristönsuojelulain mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta voitu periä maksuja vuoden 2016 alusta lähtien. Nurmijärvellä sijaitsevan luvattoman maankaatopaikan ennallistamista koskevan hallintopakkoapäätöksen (Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta 8.3.2016 § 56) valvonta työllisti ympäristövalvontaa poikkeuksellisen paljon. Ympäristövalvonta toteutti syyskuun puolivälissä yhdessä poliisin kanssa autokorjaamoiden vaarallisten jätteiden valvontaprojektin, jonka yhteydessä tarkastettiin ympäristökeskuksen toiminta-alueen kunnissa yhteensä 37 autokorjaamoja. Tarkastetuista autokorjaamoista vain yksi selvisi ilman ohjeistusta ja valvonnallisia lisätoimia. Ympäristökeskus isännöi joulukuussa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueellista ympäristörिकosten neuvottelupäivää, joissa käsiteltiin edellä kerrottuja laitonta maankaatopaikkatoimintaa ja autoalan vaarallisten jätteiden valvontaprojektia.

Elintarvikevalvonnassa kaikista säännöllisistä tarkastuksista tehdään Oiva-raportti, joka julkistetaan valtakunnallisella Oivahymy.fi sivustolla. Vuoden 2016 alusta myös elintarviketeollisuuden ja leipomoiden raportit ovat olleet julkisia. Sopijakuntien palvelukiinteistöjen kasvanut korjausvelka näkyy terveysvalvonnan tulosityksikön lisääntyneenä olosuhdevalvontana. Tilanteen pitkittymien ja tarvittavien korjausten laiminlyönnit tulevat johtamaan ennen pitkää pakottaviin toimenpiteisiin.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen tulosalueella ei ole ollut sitovuustason määrärahaylityksiä vuonna 2016. Ympäristökeskuksen toimintamenot alittuivat noin 196 000 eurolla ja maksutulot ylittyivät noin 10 000 eurolla. Ympäristökeskuksen toimintakate ennen sopijakuntien yhteistoimintakorvausten palautuksia on noin 206 000 euroa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Ympäristöterveydenhuollon (so. terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon tulosityksiköiden) palvelut tulevat siirtymään maakunnan järjestettäväksi vuoden 2019 alusta lähtien, jos vireillä oleva aluehallintouudistus toteutuu suunnitellulla tavalla. Tehtäväsiirron lisäksi ympäristökeskuksen työntekijämäärä vähenee 25–27 työntekijällä, ja sopijakuntien yhteistoimintakorvaukset alenevat noin 70 %:lla. Aluehallintouudistus tulee vaikuttamaan kaikkien ympäristökeskuksen työntekijöiden tehtäviin, ja siihen valmistautuminen työllistää ympäristökeskusta vuosien 2017 ja 2018 aikana.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirron lisäksi ympäristökeskus on käynnistänyt kuntien vastuulle jäävien ympäristönsuojelutehtävien uudelleenjärjestämisen ja kehittämisen. Ympäristönsuojelupalveluita kehitetään osittain aluehallintouudistuksesta riippumatta jo vuonna 2017 lisäämällä ympäristökeskuksen ja sopijakuntien välistä yhteistyötä.

TALOUS JA TIETOHALLINTO

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	289		289	242	83,9	-46	22	1001,6
Toimintakulut	-6032	-20	-6052	-5 831	96,3	221	-6 071	-4,0
Toimintakate	-5743	-20	-5763	-5 588	97,0	174	-6 049	-7,6
Henkilöstö 31.12.	17,6		17,6	15,6			17,6	

Talous ja tietohallinto -tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

- Taloushallinto ja taloussuunnittelu
- Strateginen suunnittelu ja kehittäminen
- Tietojärjestelmäpalvelut
- Konsernivalvonta ja omistajaohjaus
- Turvallisuuspalvelut

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Taloushallinnon ja suunnittelun tulosityksikkö vastaa kunnan päätöksenteossa ja palvelutuotannossa tarvittavien kuntaa koskevien taloustietojen hankinnasta, ylläpidosta ja analysoinnista, talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta ja toteutuksen seurannasta, taloushallinnon järjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta, laskentatiedon kokoamisesta, rahoituksen suunnittelusta ja järjestämisestä. Yksikössä koordinoidaan toimialojen talousarvion valmistelua kunnanhallituksen talousarviokehyspäätöksen mukaisesti sekä seurataan kunnan talousarvion toteutumista, huolehditaan rahoitussuunnittelusta sekä likviditeetin hallinnasta.

Strategisen suunnittelun ja kehittämisen tulosityksikkö vastaa kuntastrategian valmistelusta kunnanvaltuustoa varten sekä kuntatasoisten kehittämishankkeiden suunnittelusta ja koordinoinnista. Yksikössä kootaan tietoa ja valmistellaan selvityksiä kunnan päätöksenteon tueksi. Yksikössä huolehditaan kuntatason tilastotietojen ylläpidosta ja kokoamisesta. Tulosityksikkö huolehtii myös kuntakonsernin kokonaisvaltaisen riskienhallinnan koordinoinnista ja raportoinnista.

Tietojärjestelmäpalvelut tulosityksikkö huolehtii keskitetysti kunnan tietoteknisten laitteistojen sekä tietoliikenteen hankinnasta, hallinnasta sekä käytettävyydestä. Tietojärjestelmäpalvelut koordinoi ja johtaa kunnan ICT-palveluiden kehittämistä sekä tukee toimialoja tietojärjestelmähankeissa sovitun työnjaon ja tehtyjen linjausten mukaisesti.

Konsernivalvonnan ja omistajaohjauksen tulosityksikössä huolehditaan kuntakonsernin konserniohjauksesta kunnanhallituksen antaman ohjeistuksen mukaisesti. Tulosityksikössä valvotaan kunnan määräysvallassa olevien yhtiöiden toimintaa ja tuloksen kehittymistä sekä seurataan niiden hallitustyöskentelyä ja tehdään tarvittaessa esityksiä toiminnan kehittämistä. Kunnalla on 14 tytäryhtiötä ja kaksi osakkuusyhtiötä. Lisäksi kunta on jäsenenä seitsemässä kuntayhtymässä. Tulosityksikössä valvotaan myös kuntakonsernin ulkopuolisia osakeomistuksia. Yksikkö vastaa eri kuntayhtymien yhteistoimintasuuksista ja jäsenmaksuista.

Turvallisuuspalvelut-tulosityksikössä ylläpidetään ja kehitetään kunnan turvallisuus- ja valmiussuunnitelmia sekä konsultoidaan toimialoja jatkuvuus-, pelastus- ja turvallisuus-suunnitelmien laadinnassa ja päivittämisessä. Yksikkö hankkii, ylläpitää ja kehittää kulunvalvontaa sekä kamera- ja rikosilmoitusvalvonnan laitteistoja kunnan palveluverkostossa turvallisuuden parantamiseksi.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Vuoden aikana jatkettiin taloushallinnon prosessien kehittämistä yhdessä KuntaPron kanssa. KuntaPron kanssa valmisteltu tilinpäätös valmistui kunnanhallituksen hyväksyttäväksi huhtikuussa. Myöhästyminen johtui vuoden 2015 alusta käyttöön otettuun kirjanpito-järjestelmään tehtyjen kirjausten korjaamisesta ja uuden käyttöomaisuusjärjestelmän käyttöönoton viivästyksestä. Tulosalueella valmisteltiin taloushallinnon muutosprojektia myyntilaskutuksen, ostolaskujen käsittelyn sekä budjetoinnin ja raportoinnin prosessien kehittämiseksi. Tulosalueella aloitettiin maakuntahallinnon ja sote-alueiden tuomien muutosten selvittäminen laskelmalla uudistuksen jälkeiselle kunnalle tulos- ja rahoituslaskelmat alustavien taloustietojen perusteella sekä tuottamalla valtion pyynnöstä tietoja maakuntiin siirtyvien toimintojen kustannuksista. Kertomuskautena tulosalueella aloitettiin uuden Kuntari- johdon raportointijärjestelmän käyttöönottoprojekti, järjestelmä otetaan käyttöön alkuvuodesta 2017.

Rahoitustoiminnassa kunnan lyhyt- ja pitkäaikaisia vaihtuvakorkoisia lainoja konvertoitiin pitkäaikaisiksi kiinteäkorkoisiksi lainoiksi 30 milj. eurolla. Kuntatodistuksista maksetut korot painuivat historiallisen alas, toukokuusta alkaen korot ovat olleet positiivisia. Leasing-rahoitus päätettiin ulottaa tietohallinnon laitteiden ja kuljetusvälineiden lisäksi myös muihin koneisiin ja laitteisiin.

Tulosalueella aloitettiin uuden kunnan rakentamisen sekä tulevan valtuustokauden vaihtumiseen ajoittuvan strategian uudistamisen valmistelua sekä osallistuttiin poliittisen johtamisjärjestelmän uudistamistyöhön osallisuutta ja kehittämisverkostojen toimintamallia kehittämällä. Vuoden kuluessa järjestettiin yhteensä kuusi kuntalaisten iltaa kunnan strategian vetovoima-temaan ja johtamisjärjestelmän uudistamiseen liittyen. Vuoden aikana toteutettiin muuttoliike- ja kuntapalvelututkimukset, joilla kartoitettiin kuntalaisten kokemuksia kunnasta ja palveluista.

Kunnassa tehtävän kehittämistyön tueksi otettiin käyttöön kuntatasoinen ja yhtenäinen projektimalli. Samalla käynnistettiin kuntatasoisen projektisalkun johtaminen ja raportointi. Laajempien kehittämissuunnitelmien johtamisen tueksi rakennettiin kunnan ohjelmajohtamisen malli. Toimialoille tarjottiin projektipäällikkökoulutuksia, ohjausryhmien valmennusta sekä projektipäälliköille tukea projektien suunnitteluun.

Kunnan ICT-johtamismallin kehittämistä jatkettiin, mm. ICT-ratkaisuja sisältävien projektien arkkitehtuuriarvioinnin malli otettiin käyttöön. Tulosalueella jatkettiin digitaalisen asioinnin kehittämisen jatkosuunnittelua; keskeisiä tehtäviä olivat esimerkiksi kansallisen digitaalisen palveluarkkitehtuurin toimenpiteiden vaikutusten arviointi kunnan palvelujen ja ICT-ratkaisujen kehittämiseen sekä kansallisen palvelutietovarannon käyttöönottoprojektin valmistelu.

Kunnan tietojärjestelmäympäristön kehittämistä jatkettiin. Käyttöön otettiin mm. uusi puhelinpalveluratkaisu, 850 kunnan työasemaa uusittiin, sähköpostijärjestelmä uusittiin sekä tietoliikenneverkkoa ja tulostusympäristöä kehitettiin. Myös pienimmät koulut saatiin liitettyä kunnan sisäiseen verkkoon uusien tietoliikenneliittymien avulla. Toiminnan sähköistyessä laitteiden, ohjelmistojen ja tietoliikenneverkon toimintavarmuudelle asetetut vaatimukset kasvavat huomattavasti. Kunnan kriittisimmät tietoliikenneyhteydet saatiin kahdennettua varayhteyksin elokuuhun mennessä, mikä parantaa osaltaan vikasietoisuutta olennaisesti. Kunnan tietoturvaa auditoitiin touko-kesäkuussa, merkittäviä tietoturvaluutteita ei havaittu. Tulosalue osallistui Keski-Uudenmaan kuntien sote-alueyksikön ICT-suunnittelutyöhön sekä Apotti-hankkeen valmisteluun.

Kunnan uudistuneen riskienhallinnan toimintamallin jalkauttamista jatkettiin. Vuoden aikana keskeisimmät lautakunnat perehdytettiin riskienhallinnan hyödyntämiseen. Kunnan turvallisuussuunnitelma valmistui ja suunnitelma hyväksyttiin kunnanhallituksessa. Suunnitelmaa ja sen etenemistä seurataan osana kunnan hyvinvointisuunnitelmaa.

Olennaiset määrärahan ylitykset/alitukset

Tulosalueen toimintamenot alittivat budjetin 221 921 euroa. Suurimmat säästöt saavutettiin ICT-palveluiden ostoissa; merkittävä yksittäinen säästökohde oli tietoliikenne, jossa saavutettiin säästöjä tehdyn kilpailutuksen myötä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Taloushallinnon tehtäviä ja prosesseja kehitetään ja uudelleen organisoidaan osana kuntatasoista tukipalveluiden kehittämistä. Talouden johtamista sekä budjetointia kehitetään ja johdon raportointityökalu otetaan käyttöön kuntatasoisesti. Järjestelmäympäristöä, toiminta-tapoja sekä työnjakoa hiotaan edelleen KuntaPron kanssa.

Vuoden 2017 erityisenä painopisteenä on uuden kuntastrategian valmistelu. Asiakaspalvelua aletaan kehittämään kuntatasoisesti sähköisiä asiointipalveluita hyödyntäen. Uusien työmenetelmien, kuten palvelumuotoilun ja projektityöskentelyn käyttöönottoa laajennetaan.

Kunnan tietojärjestelmäympäristön kehittämistä jatketaan. Painopisteenä ovat mm. toiminnan jatkuvuuden varmentaminen, kyberturvallisuuden parantaminen, digitalisaation mahdollistamien uusien toimintatapojen tukeminen niin asiakaspinnassa kuin sisäisestikin. Kunnan riskienhallintaa sekä jatkuvuudenhallintaa kehitetään ja turvallisuussuunnitelman päivitys käynnistetään.

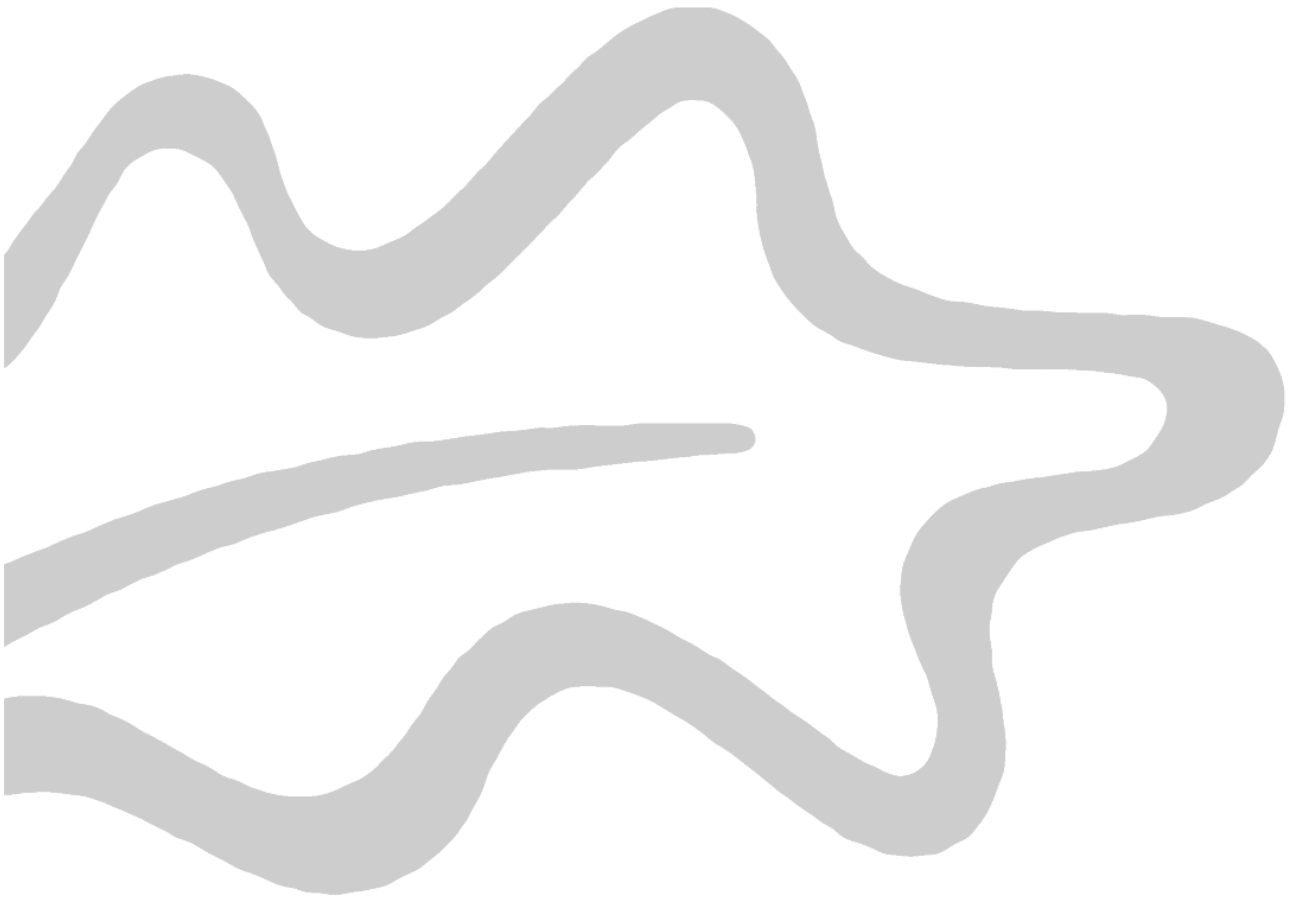
Tunnuslukuja

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Kunnan päätoimisten atk-työntekijöiden määrä, 31.12. *)	9	8	8	8	8	8
Työasemien kokonaismäärä, josta	2 740	2 670	2 550	2 600	2 534	2 307
– hallinnon työasemien määrä	1 190	1 130	1 100	1 105	1 113	1 086
– opetuksen työasemien määrä	1 550	1 540	1 450	1 495	1 421	1 221
Kunnan tiloissa olevien palvelimien kokonaismäärä kpl **)	52	51	52	50	37	28
Kunnan käytössä olevien sovellusten ja perustyökaluohjelmien kokonaismäärä kpl	127	127	127	127	118	110
Kunnan verkkoon liitettyjen toimipisteiden määrä kpl	95	96	96	96	97	100
HelpDesk-järjestelmään kirjattujen tapausten kokonaismäärä kpl	5 265	4 139	5 672	4 555	4 556	3 582
Hallinnon työasemia / kunnan työntekijä, kpl				0,55	0,54	0,51
Oppilaita / opetuksen työasema, hlöä		3,62	3,8	3,97	4,62	6,12
Kunnan tietotekniikkamenojen osuus kunnan kokonaismenoista, %					1,75	1,55

*) Luku sisältää koulujen atk-vastaavat, joiden yhteiseksi työpanokseksi on laskettu 1 hlö

**) Luku sisältää niin fyysiset palvelimet kuin uudemmat virtuaalipalvelimet. Fyysisten palvelimien lukumäärä on pienentynyt merkittävästi, vaikka palvelimien kokonaismäärä onkin noussut.

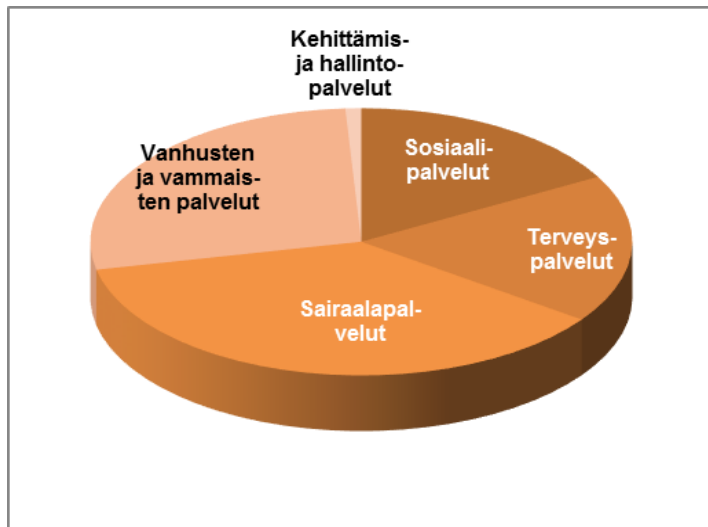
Sosiaali- ja terveystoimi

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Toimielin

1 000 €	1)	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2)	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
	TALOUS- ARVIO					Poikkeama		
Toimintatuotot	10 849	400	11 249	11 506	102,3	257	10 480	9,8
Toimintakulut	-115 097	-2 570	-117 667	-116 057	98,6	1 610	-114 520	1,3
Toimintakate	-104 248	-2 170	-106 418	-104 551	98,2	1 867	-104 040	0,5

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminnan kuvaus

Sosiaali- ja terveyslautakunta järjestää arvioidun tarpeen mukaiset asiakaslähtöiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja huolehtii toimintaedellytyksistä ja tekee yhteistyötä eri tahojen kanssa. Toimialan palveluilla edistetään ja tuetaan kuntalaisten omatoimisuutta sekä vastuunottoa terveydestään ja hyvinvoinnistaan.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan päämääränä on järjestää toiminta-ajatuksen mukaiset palvelut ammattitaitoisesti kuntalaisten kannalta tehokkaasti, taloudellisesti ja yhdenvertaisesti.

Toimielimen vastuulla olevat tulosalueet:

- Sosiaalipalvelut
- Terveyspalvelut
- Sairaalapalvelut
- Vanhus- ja vammaispalvelut
- Kehittämisen ja hallintopalvelut

SOSIAALI -JA TERVEYSTOIMI

Toimiala

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	10 849	400	11 249	11 506	102,3	257	10 480	9,8
Toimintakulut	-115 097	-2 570	-117 667	-116 057	98,6	1 610	-114 520	1,3
Toimintakate	-104 248	-2 170	-106 418	-104 551	98,2	1 867	-104 040	0,5
Henkilöstö 31.12.*	515,1	0,0	515,1	453,1	88,0	-62	539,9	-16,1

*Talousarviossa on ilmoitettu olemassa olevat vakanssit. Toteuma vuodelta 2016 laskettu siten, että palveluksessaolopäivistä on vähennetty kaikki poissaolot ja osa-aikaisuudet. Luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Olellaiset tapahtumat toimialalla

Toimialalla valmistauduttiin valtakunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen yhdessä Keski-Uudenmaan kuntien kanssa.

Sosiaali- ja terveystoimialalla toteutettiin vuodesta 2009 alkaen palveluiden rakennemuutos. Kotiin tuotettuja ja perheissä tehtäviä palveluita laajennettiin ja toiminta vakiinnutettiin jolloin ympärivuorokautisen hoivan/hoidon tarve vähenee (lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, perhekuntoutus, mielenterveyskuntoutujat, akuutti kotihoito, kotihoidon mobiili).

Perustoimeentulotuki siirtyi Kelalle 1.1.2017 alkaen. Valmistelu toteutettiin yhteistyössä Kelan ja Keski-Uudenmaan kuntien kanssa.

Vastaanottopalveluiden päivystystoiminta siirrettiin Hyvinkään sairaalan yhteispäivystykseen 1.7.2015. Muutoksen myötä akuuttivastaanoton lääkäriyöpanosta lisättiin vastaamaan kysyntää, mistä syystä hakeutuminen Hyvinkään sairaalaan pysyi kohtuullisena. Vastaanottopalveluiden parantamiseksi Tuusula osallistui HUS perusterveydenhuollon yksikön järjestämään Hyvä vastaanotto – valmennukseen.

Palvelukeskus Tuuskodon toiminta siirtyi Riihikallioon Yrjö ja Hanna –säätöiltä vuokrattuihin toimitiloihin vuoden 2016 joulukuussa. Tässä yhteydessä vanhusten pitkäaikaishoidon laitospaikat muutettiin palveluasumiseksi. Uudessa toimintayksikössä on yhteensä 111 tehostettua palveluasumispaikkaa, joista osa on lyhytaikaishoidon käytössä. Tuuskodon lakkauttamista ja Riihikodon perustamista johdettiin ja valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä henkilöstön ja asukkaiden sekä heidän omaistensa kanssa.

Etelä-Tuusulan alueelle sijoittuvan kehitysvammaisten henkilöiden ympärivuorokautisen palveluasumisyksikön suunnittelu aloitettiin. Lahelanpellolle tulevan Neitoperho yksikön rakentamisen toteuttaa Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy. Se on saanut alkuvuonna ARA:ltä hankkeeseen alustavan rahoituspäätöksen. Palvelut järjestetään kunnan omana toimintana. Vammaispalvelut aloitti toiminnan sisällön suunnittelun asiakastarpeiden ja -toiveiden kartoituksella.

Tuusulassa aloitettiin ikäihmisten perhehoito uutena palvelumuotona 2016. Vuoden lopussa kunnalla oli käytettävissä useampia perhekoteja Tuusulasta ja sen lähikuntien alueelta. Kunnan oman kehitysvammaisten perhehoidon toimintaohjeen päivittäminen aloitettiin.

Tuusula on liittynyt jo aikaisemmin kansalliseen potilastiedon arkistoon (KanTa). Suun terveydenhuollossa ohjelmistotalo pystyy näillä näkymin toimittamaan eArkisto –kelpoisen version vasta huhti-toukokuussa 2017. Kansallisen sosiaalihuollon tietovarannon (KanSa) myötä osallistutaan kirjaamisen Kansa-kouluhankkeeseen. Valtuusto päätti 27.6.2016 § 74 Apottiin liittymisestä ja kunnanhallitus hyväksyi 2.11.2016 § 400 sopimusasiakirjat.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät lait käsitellään eduskunnassa kesäkuussa 2017. Tulevaa muutosvalmistelua toteutetaan Uudenmaan maakunnan johdolla. Toimintaympäristön muutos on valtava, ja osin ennakoimaton, mikä vaikuttaa muutoksen hallintaan.

Kuntatasolla sote- ja maakuntauudistukseen valmistaudutaan tekemällä etukäteisselvitystä tietojen ja viestintäteknologian, sopimusten, talouden ja hallinnon, tilojen, henkilöstön ja tukipalveluiden osalta.

Kunnan asukkaiden palveluntarve kasvaa edelleen ja vanhuspalveluissa kasvu on nopeutunut.

Terveyspalveluihin siirtyy noin 60 Järvenpää-Mäntsälä-Tuusulan mielialapoliklinikan avokuntoutusasiakasta, joiden hoitovastuu siirtyy erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon.

Apotti-hankkeeseen liittymisen valmistelut tehtiin vuoden 2016 loppuun mennessä ja kunnanhallitus hyväksyi sopimusasiakirjat 2.11.2016 § 400. Uuden järjestelmän käyttöönottoon liittyvissä prosesseissa Apotti-toimisto tekee yhteistyötä, järjestelmätoimittajan, Apotti-verkoston ja sidosryhmien kanssa.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Rakennusyhteistyöhanke Yrjö ja Hanna-säätiön ja kunnan kesken saatettiin loppuun. Tuuskodon palvelut siirrettiin Riihikallioon Riihikodon asumispalveluyksikköön. Käyttöön saatiin uudet toimivat tilat joka mahdollistaa asiakaslähtöisen palvelun ja henkilöstön joustavamman käytön. Lisäksi uudessa paikassa ei ole hukkatilaa kuten Tuuskodossa ja siten tilakustannukset ovat huomattavasti alhaisemmat.

Terveyspalveluissa hammashoitolan peruskorjaus paransi yksikön työtehoa ja lisäsi hammashoitajien itsenäistä vastaanotto toimintaa. PopUp-hammashoitolan työyksikön uusinta lisäsi palvelun toimivuutta.

Työterveyshuollon suosituksen mukaan hankitut sähkötyöpöydät parantavat työntekijöiden ergonomiaa ja vähentävät osaltaan sairastumisen riskiä.

Hankkeet

Valtuusto päätti 27.6.2016 § 74 Apottiin liittymisestä ja kunnanhallitus hyväksyi 2.11.2016 § 400 sopimusasiakirjat. Kesäkuussa valtuusto myönsi Apotti-hankkeelle 130 000 euron määrärahan, jota ei kuitenkaan vuoden aikana käytetty. Talousarvion 2017 käsittelyn yhteydessä perustettiin Apotti-toimistoon hankepäällikön, ict-järjestelmäsuunnittelijan ja ict-sisällönsuunnittelijan vakanssit.

TALOUS

Muutettuun talousarvioon nähden toimialan menot alittuvat 1,6 milj. euroa ja tulot ylittyvät 0,2 milj. euroa.

Sosiaalipalveluissa menoylitys (0,3 milj. euroa) johtuu lapsiperheiden kotipalvelusta, jonka kysyntä loppuvuonna lisääntyi merkittävästi. Lisäksi päihdekuntoutujien laitoskuntoutusjaksot ja päivätoiminnan kustannukset ylittyivät. Huumeiden käytön lisääntyminen näkyy kuntoutusjaksojen kustannuksissa.

Terveyspalveluissa menot alittuvat 0,9 milj. euroa. Alitus tulee pääasiassa henkilöstökulujen alituksesta, joka johtuu siitä, että työterveyslääkärien henkilöstökulut talousarviossa on budjetoitu henkilöstömenoihin ja kustannukset on toteutunut lääkäripalvelujen ostona (0,3 milj. euroa). Lisäksi rekrytointeihin liittyvät viiveet vähentävät henkilöstökuluja. Aineissa ja tarvikkeissa vapaan hoitopaikan valintaoikeuden asiakkaiden ilmaisjakelutarvikkeet keskusvarasto laskuttaa suoraan kotikunnalta ja tältä osin talousarviossa 2016 varatut määrärahat jäivät käyttämättä. Asiantuntijapalkkiot alittuvat johtuen siitä, että päivystyksen siirron taloudellista vaikutusta ei talousarvion valmistelun yhteydessä arvioitu oikein, koska talousarvio tehtiin ennen kuin siirto toteutui.

Sairaalapalveluiden toimintakulut alittuvat 1,3 milj. euroa. Sisäisissä erissä kotiuttamis- ja arviointiyksikön ruokahuollon määräraha on sairaalapalveluissa, kun kuuluu vanhus- ja vammaispalveluihin (170 000 euroa). Toimintakulujen todellinen alitus on 1,1 milj. euroa.

HUS-palvelusuunnitelman ylitys oli noin 3 milj. euroa. Talousarvioon oli varattu HUS-palvelusuunnitelmalle määrärahaa 35,75 milj. euroa. Toteutunut palvelusuunnitelma oli 38,67 milj. euroa. Yhteensä ylijäämän palautusta saatiin noin 3,7 milj. euroa (1,27 milj. euroa vuodelta 2015 ja 2,4 milj. euroa vuodelta 2016). Kalliin hoidon tasauksen maksua jäi Tuusulalle 125 000 euroa (ei budjetoitu). Kunnan talousarvioon 2016 alitusta tuli 0,7 milj. euroa.

Sairaalapalveluiden toimintatuotot alittuvat 0,1 milj. euroa. Akuutti kuntoutus ja jatkohoito – osaston kuormitus mitoitettiin 90–92 % täyttöasteelle ja maksutuotot arvioitiin sen mukaan, kun todellinen kuormitus vuoden aikana oli 86 %.

Vanhus- ja vammaispalveluissa muutetun talousarvion toimintakulut ylittyvät 1,3 milj. euroa ja tulot 0,4 milj. euroa. Sisäisissä erissä kotiuttamis- ja arviointiyksikön ruokahuollon määräraha on sairaalapalveluissa, kun kuuluu vanhus- ja vammaispalveluihin (170 000 euroa). Toimintakulujen todellinen ylitys on 1,1 milj. euroa.

Henkilöstökulujen ylitys on 650 000 euroa. Henkilöstökorvaukset alittuvat 0,2 milj. euroa ja erilliskorvaukset ylittyivät kun lyhytaikaisia poissaoloja oli paljon ja sijaisia vaikea saada, jolloin henkilökunta teki ylimääräisiä vuoroja ja sai siitä erilliskorvausta.

Palveluostot ylittyvät n.0,4 milj. euroa. Vanhusten yksityisen palveluasumisen määräraha ylittyy edelleen. Vammaispalveluiden toimintakulut ylittyvät 0,3 milj. euroa henkilökohtaisen avun osalta.

Tuloissa yksityisen palveluasumisen asiakasmaksutuotot ja kotikuntakorvaustulot ylittyvät 0,4 milj. euroa.

Kehittämis- ja hallintopalveluissa tulosalueen toimintakulut alittuvat 0,9 milj. euroa.

27.6.2016 valtuusto myönsi Apotti-hanke toimistoa varten 130 000 euroa. Hanke ei aiheuttanut kustannuksia vielä vuodelle 2016.

Lakisääteisen KanTa –hankkeen eteneminen viivästyi koska hankkeeseen liittyminen suun terveydenhuollon osalta ei toteutunut kun järjestelmän toimittaja ei saanut liittymää valmiiksi (säästöt ICT-kustannuksissa). Lisäksi tulosalueelle varattuja ICT-kustannuksia kirjattiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti tulosalueille, esim. palveluseteli ja mobiili-hanke.

Tilakustannuksissa säästyi Etelä-Tuusulan sote-aseman väistötiloihin varattu määräraha, koska remontti siirtyi vuodelle 2017.

Investoinnit

Sosiaali- ja terveystoimialan investointeihin varattiin yhteensä 2 381 000 euroa, josta koneiden ja kaluston osuus oli 1 251 000 ja tietokoneohjelmistojen 1 130 000 euroa. Elokuun osavuositarkastuksen yhteydessä koneiden ja kaluston määrärahasta poistettiin Riihikodin kalusteisiin varattua määrärahaa 0,6 milj. euroa ja talousjohtajan syyskuussa antaman ohjeen mukaisesti kaikki yli 4 000 euron kone- ja kalustohankinnat tehtiin leasinghankintana. Koneiden ja kaluston investointimäärärahaa käytettiin 0,16 milj. euroa. Tietokoneohjelmistojen määrärahaa käytettiin 31 479 euroa. Varmennepalvelun laajentaminen siirtyi koska KanSa sähköisen arkiston valmistelu on vasta aloitettu. Suun terveydenhuollon liittyminen KanTa e-arkistoon siirtyi vuodelle 2017. HUS apuvälinehankkeelle varattiin määräraha sairaanhoitopiirin ohjeen mukaan, mutta se ei toteutunut. Pienkehityshankkeita ei ollut.

Investointeihin varatut määräraha alittuivat 1,5 milj. euroa.

SOSIAALIPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	2 639	50	2 689	2 700	100,4	11	2 388	13,1
Toimintakulut	-18 490	-820	-19 310	-19 634	101,7	-324	-18 525	6,0
Toimintakate	-15 851	-770	-16 621	-16 934	101,9	-313	-16 137	4,9
Henkilöstö 31.12.*	75,4	0,0	75,4	66,0	87,5	-9,4	73,0	-9,6

*Talousarviossa on ilmoitettu olemassa olevat vakanssit. Toteuma vuodelta 2016 laskettu siten, että palveluksessaolopäivistä on vähennetty kaikki poissaolot ja osa-aikaisuudet. Luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

TOIMINNAN KUVAUS

Sosiaalipalveluiden tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Toimeentulopalvelut
Perhepalvelut
Sosiaalinen kuntoutus

Toiminta-ajatus

Sosiaalipalveluiden tulosalue tuottaa sosiaalihuoltolain tarkoittamia sosiaalipalveluja sekä vastaa lastensuojelulain, toimeentulotukilain, päihdehuoltolain sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaisista palveluista ja tehtävistä. Palveluilla edistetään ja ylläpidetään yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Palveluiden avulla lisätään kuntalaisten hyvinvointia ja elämänhallintaa vaikuttamalla elinolojen muutoksen aikaansaamiseksi ongelmatilanteissa. Keinoina ovat sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen, varhainen puuttuminen, suunnitelmallinen asiakastyö sekä moniammatillinen yhteistyö.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Painopiste on sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa ja lastensuojelun asiakasmäärä väheni edelleen. Sosiaalihuoltolain mukaisen varhaisen vaiheen perhetyön ja tukihenkilöpalvelun sekä lapsiperheiden kotipalvelun kysyntään vastattiin oman perhetyön lisäksi palvelua ostamalla. Palvelusetelimahdollisuutta lapsiperheiden kotipalvelussa käytti vain muutama asiakas.

Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään myös lastensuojelun tarve. Sosiaalihuoltolain mukaisista palvelutarpeen arvioinneista (229) valmistui 96 % kolmen kuukauden määräajassa. Kaikki lastensuojeluasiana vireille tulleet palvelutarpeen arviot on käsitelty lain määräajassa. Lastensuojeluilmoitusten määrä (708) laski 29 % edellisvuodesta. Uusia lastensuojelun asiakkuuksia (68) alkoi 55 % vähemmän kuin edellisvuonna (151).

Koivukujan vastaanotto- ja arviointiyksikön toteuttaman avohuollon kiireellisen tukitoimipalvelun (Napakka-toiminta) piirissä oli yhdeksän perhettä, toiminnalla voitiin estää 10 lapsen sijoitus. Vastaanotto ja arviointiyksikö on tukenut lisäksi ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen toteutumista, itsenäistyvien nuorten tukiasumisesta sekä kotiutusta sijaishuollosta omaan kotiin.

Lastensuojelun rakennemuutoksen ansiosta sijaishuollon tarve väheni ja uusia sijoituksia (33) tehtiin 30 % vähemmän kuin vuonna 2015 (47). Vuoden aikana sijaishuollossa oli 130 lasta, 3 % vähemmän kuin edellisvuonna (134). Sijaishuollon hoitovuorokausien määrä (31 957) oli kuitenkin hieman suurempi kuin edellisvuonna (2015:31 610). Perhehoidon osuus sijaishuollon hoitovuorokausista (12 009 vrk, 38 %) kasvoi edellisvuoteen verrattuna 5,4 %, mutta ei vielä yltänyt talousarviossa asetettuun 40 %:n tavoitteeseen.

Vuoden aikana 76 % jälkihuoltonuorista oli kunnan oman tukipalvelun piirissä. Ostopalvelujen piirissä ovat toisella paikkakunnalla asuvat jälkihuoltonuoret sekä ne asumispalvelujen tarpeessa olevat nuoret, joille ei voida riittävää jälkihuollon tukea järjestää omana toimintana

Perustoimeentulotuki siirtyi Kelalle 1.1.2017 alkaen. Valmistelu toteutettiin yhteistyössä Kelan ja Keski-Uudenmaan kuntien kanssa. Muutos vähensi Sosiaalipalveluiden henkilöstötarvetta kolmen henkilötyövuoden verran.

Toimeentulotukea saaneita talouksia oli 1167, eli 1 % vähemmän kuin edellisvuonna (1175). Kuukausittain tukea saavia talouksia (500) sen sijaan oli 5 % edellisvuotta enemmän.

Aluehallintovirasto antoi kunnalle huomautuksen toimeentulotuen käsittelyaikojen ylittymisestä 15.6.2016. Hakemusten käsittelyä saatiin tehostettua, mutta käsittelyaika ylittyi lokakuussa edelleen 4,5 %:ssa hakemuksista ja joulukuussa, kun etuuskäsittelijät olivat siirtyneet pois kunnasta, ylitystä oli peräti 18 %:ssa hakemuksista (12/2015: 5,7 %).

Mielenterveyskuntoutujien ostopalvelua voitiin vähentää, kun tukipalveluja alettiin tuottaa itse. Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa oli vuoden aikana 52 mielenterveyskuntoutujaa, yksi vähemmän kuin edellisvuonna, hoitovuorokaudet vähenivät 4 % (v.2016: 16 308 vrk; 2015: 17 026 vrk). Tuetun asumisen ostopalvelu vähentyi myös. Vuoden 2016 talousarviossa vakinaistettujen kahden kotikuntouttajan resurssilla asiakkaan kotiin vietävässä tukipalvelussa oli 35 asiakasta. Ostopalveluista kunnan omaan palveluun siirtyminen (seitsemän asiakasta) ja kevyempiin ostopalveluihin siirtyminen (kuusi asiakasta) vähensi ostopalvelujen kustannuksia arviolta 180.000 euroa. Asumisen tukipalvelujen tarve on kasvava mielenterveys- päihde ja muiden sosiaalisten syiden vuoksi.

Kunnan maksuvastuulla olevien työmarkkinatukea saaneiden määrä joulukuun lopussa oli 4 % edellisvuotta suurempi. Kunnan rahoitusosuus työmarkkinatuesta oli 1.788.000 euroa ja se kasvoi 16 % edellisvuodesta (2015: 1 543 000). Tuusulan pitkäaikaistyöttömien määrä oli joulukuun lopussa 640 (2015: 622) ja työttömyysprosentti 8,6 (2015:8,9).

Sosiaalisen kuntoutuksen työllisyysohjauksessa oli vuoden aikana 152 henkilöä. Koko kunnan yhteisillä toimenpiteillä saatiin 71 henkilöä pois työmarkkinatukilistalta, osa kuntouttavaan työtoimintaan, osa sairauslomalle, eläkkeelle, työkokeiluun ja 15 heistä työllistyi. Toimialojen välistä yhteistyötä tehtiin kuntouttavan työtoiminnan lisäämiseksi ja järjestämiseksi kunnan eri työyksiköissä. Elinkeinopalveluissa kartoitettiin työkokeilupaikkoja yrityksistä, myös kolmannen sektorin työllistämismahdollisuuksia hyödynnettiin.

Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma hyväksyttiin valtuustossa 13.6.2016 ja tehtiin päätös 91 pakolaisen vastaanotosta vuosina 2016 -2017. Kuntaan palkattiin määräaikaisina maahanmuuttokoordinaattori ja pakolaisohjaaja. Vuonna 2016 vastaanotettiin 22 pakolaista.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Muutettuun talousarvioon nähden talousarvion toimintakulut ylittyivät 0,3 miljoonaa euroa. Menoylitys tulee lapsiperheiden kotipalvelusta, päihdehuollon asiakaspalveluiden ostoista ja päihdekuntoutujien päivätoiminnasta. Päihdehuollossa huume kuntoutuksen laitoshoidot ovat lisääntyneet.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen tarve kasvaa kunnassa jatkuvasti. Näitä palveluja tulee järjestää perheille jatkossa enemmän peruspalveluissa, jotta sosiaalipalvelujen resurssi voidaan kohdentaa erityistä tukea tarvitseville perheille. Tehokkaammalla perheen kotiin tarjottavalla tuella voidaan ehkäistä tilanteiden kriisiytyminen ja lapsen sijoitus.

Vahvempien huumeiden käytön lisääntyminen yhä nuorempien keskuudessa tulee lisäämään päihdepalvelujen tarvetta.

Asumisen tukipalvelujen tarve kasvaa mielenterveys- päihde ja muiden sosiaalisten syiden vuoksi. Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen ostopalvelujen kasvua voidaan vähentää kunnan omalla kotiin vietävällä tukipalvelulla.

Perustoimeentulotuen käsittelyn siirtyminen Kelan vastuulle näkyy merkittävänä vähennyksenä toimeentulotuen menoissa. Aikuissoisaalityössä arvioidaan sosiaalityön tarpeen näkyvän vasta viiveellä, kun Kela tarvittaessa alkaa ohjata toimeentulotuen saajia sosiaalityön tarpeen arviointeihin toimeentulotukilain 4 § mukaisesti.

Työmarkkinatuen kuntaosuuteen varattiin 100.000 euroa pienempi määräraha vuodelle 2017. Tammikuun 2017 tilanne osoittaa kunnan vastuulla olleiden työmarkkinatukea saaneiden määrän (363) kasvaneen 1,3 % joulukuun 2016 luvusta (358) ja euromäärän kasvaneen 3,3 %. Tiedossa ei vielä ole tuusulalaisia yli 60 vuotiaita eläkkeelle päässeitä pitkäaikaistyöttömiä.

Tunnusluvut

Sosiaalipalvelut	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	31.12.2016
Toimeentulotuen**						
asiakastaloudet lkm	951	985	1107	1175	1200	1167
eur /asiakastalous	2 612	2 646	2472	2 468	2 510	2536
eur /asukas	65	66	72	75	64	77
Lastensuojelu						
lastensuojeluilmoitukset lkm	748	867	849	1002	800	708
-ilmoitusten perusteella aloitetut asiakkuudet/ uudet asiakkaat avohuollon asiakkaat vuoden aikana	288	279	321	151	185	68
569	533	614	540	360	183	
kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset yhteensä vuoden aikana, sisältää myös jälkihuollon	128	134	142	134	135	130
Lastensuojelun hoitopäivien lkm yht/ vuoden aikana, siitä	30 155	34 051	33 871	31 610	32 000	31 957
- perhehoito %						
- ostopalvelusijoitus %	32	29	31	36	40	38
- perhetukikeskus %	56	58	55	54	54	55
	12	13	14	10	6	7
Sijoitettujen lasten suhteellinen osuus ikäluokasta 0–17 vuotta	1,3	1,3	1,3	1,1	1,2	1,3
- valtakunnan keskimääräinen taso % *	1,4	1,4	1,4	1,4		
Lastensuojelun/perheiden sosiaalipalveluiden kustannukset/euroa/asukas/	137	225	212	212	226	232
Mielenterveysasumispalvelut						
asumispalveluvuorokaudet	13 045	14 944	17 058	17 026	14 600	16 308
kustannukset/euroa/asukas	49	58	65	68	57	66
Sosiaalinen kuntoutus						
Pitkäaikaistyöttömät	241	335	444	622	500	640
yli 300 pv työmarkkinatukea saaneet, tilanne 31.12***	125	161	187	236	195	216
yli 1000 pv työmarkkinatukea saaneet, tilanne 31.12****				109	85	142
Sosiaalipalvelut						
-euroa/asukas	432	463	469	448	474	508

*vuoden 2016 tieto saadaan joulukuussa 2017

** Perustoimeentulotuki siirtyy Kelalle 2017. Toimeentulotuen saajista 89 % saa perustoimeentulotukea, 50 % saa sekä perus- että täydentävää toimeentulotukea. Perustoimeentulotuen kustannusvastuu säilyy ennallaan. Kunta maksaa 50 %.

*** vuodesta 2015 alkaen yli 300 pv työmarkkinatukea saaneet, tilanne 31.12 (kunnan kustannusvastuu 50 %)

****vuodesta 2015 alkaen yli 1000 pv työmarkkinatukea saaneet, tilanne 31.12 (kunnan kustannusvastuu 70 %)

Perustelut poikkeamille

Lastensuojeluasiakkaiden määrä on laskenut, koska perheet saavat sosiaalihoitolain perusteella tarvitsemiaan tukipalveluja (kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö, perhekuntoutus). Aikaisemmin ko. palveluja tarjottiin lastensuojelun asiakkaille. Sinällään sosiaalipalvelujen kokonaisasiakasmäärä ei ole laskenut, tilastointitapa on lakimuutoksen takia muuttunut.

Lastensuojeluilmoituksen rinnalle on tullut sosiaalihoitolain mukainen yhteyden- ottopyyntö palvelutarpeen arvioimiseksi. Lastensuojeluilmoitusten määrä (708) laski 29 % edellisvuodesta.

Vaikka lastensuojelun asiakasmäärä on laskenut, kustannukset eivät laske, koska perheet saavat samaa palvelua sosiaalihoitolain mukaan kuin aikaisemmin lastensuojelulain mukaan. Kustannuksiin sisältyy sekä lastensuojelulain että sosiaalihoitolain mukaan perheille annettuja tukipalveluja joita ei ole eritelty.

TERVEYSPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	3 941	100	4 041	4 037	99,9	-4	3 822	5,6
Toimintakulut	-22 536	700	-21 836	-20 860	95,5	976	-20 373	2,4
Toimintakate	-18 595	800	-17 795	-16 823	94,5	973	-16 551	1,6
Henkilöstö 31.12.*	195,7	0	195,7	178,3	91,1	-17,4	215,8	-17,4

*Talousarviossa on ilmoitettu olemassa olevat vakanssit. Toteuma vuodelta 2016 laskettu siten, että palveluksessaolopäivistä on vähennetty kaikki poissaolot ja osa-aikaisuudet. Luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

TOIMINNAN KUVAUS

Terveyspalveluiden tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Sairaanhoito
Suun terveydenhuolto
Perheiden terveyspalvelut
Työterveyshuolto

Toiminta-ajatus

Terveyspalvelujen tulosalueen tehtävänä on edistää kuntalaisten terveyttä, ennaltaehkäistä ja hoitaa sairauksia sekä kuntouttaa. Toimintaa säätelevät monet terveydenhuoltoa koskevat lait ja asetukset, joiden puitteissa palvelut on järjestettävä.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Vastaanottopalveluiden päivystystoiminta siirrettiin Hyvinkään sairaalan yhteispäivystykseen 1.7.2015. Akuuttivastaanoton lääkäryöpanosta on lisätty vastaamaan kysyntää, mistä syystä kuntalaisten hakeutuminen Hyvinkään sairaalan yhteispäivystykseen on pysynyt kohtuullisena. Yhteispäivystyksestä ohjattiin seurantakaudella puolikiireellisille ajoille Hyrylän akuuttivastaanotolle 408 potilasta, ja pohjoisten sosiaali- ja terveysasemien lääkärin vastaanotoille 267 potilasta.

Vastaanottopalveluiden aikojen saatavuuden parantamiseksi Tuusula osallistui HUS perusterveydenhuollon yksikön järjestämään Hyvä vastaanotto – valmennukseen. Kiireettömän ajan hoitoon pääsyle on asetettu uudeksi tavoitteeksi yksi viikko vuonna 2017.

Loppuvuonna 2015 aloitettu Forsante - verenohennushoidon kokonaispalvelun pilotti päättyi ja toiminta laajeni kaikille sosiaali- ja terveysasemille. Forsantesta muodostettiin Kanta yhteys, joka mahdollisti kaksoiskirjauksista luopumisen ja paransi oleellisesti potilasturvallisuutta. Käyttöön otettiin ohjelmaan kuuluva automaattinen lääkeannoksen viestitys. Työntekijäresurssia on vapautunut muuhun asiakaspalvelu- ja ajanvaraustyöhön.

Suun terveydenhuollon palvelusetelin käyttö siirtyy vuoteen 2017, sillä ohjelmistotalon toimittaman potilastietojärjestelmän uusi versio LifeCare saadaan käyttöön vasta huhti-

toukokuussa 2017. Palvelusetelin käyttöönotto on riippuvainen ohjelmistotalon sähköisen alustan ja LifeCare potilastietojärjestelmän yhteydestä. Palvelusetelin avulla tarjotaan mahdollisuutta päivystyksen jatkohoitoon. Palvelusetelin myöntämisen perusteet tuodaan lautakuntaan ennen käyttöönottoa. Suun terveydenhuollossa ohjelmistotalo pystyy näillä näkymin toimittamaan eArkisto – kelpoisen version vasta huhti-toukokuussa 2017.

Vuonna 2015 alkanut Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen toteuttama Voimaperhehanke jatkuu vuoden 2018 loppuun. Seulottuja riskiperheitä tuetaan ja ohjataan netin ja puhelinkontaktin avulla. Tuusulassa ohjelman on suorittanut vuoden 2016 lopussa 30 perhettä.

Työterveyshuollon järjestämistavan osalta käynnistettiin Tuusulan työterveyshuollon ja Nurmijärven työterveysliikelaitoksen yhteiselvitys. Selvitystyö jatkuu kevään 2017.

AVI on kiinnittänyt huomion työterveyshuollon lakisääteisten veloitteiden toteutumattomuuteen ja kunta on antanut tilanteesta kirjallisen selvityksen. Toimenpiteenä työterveyshuollon resurssia lisättiin yhdellä työterveyshoitajalla elokuussa 2016.

Jokelan ja Kellokosken sosiaali- ja terveysasemat olivat kesäkuukausien aikana suljettuina viisi viikkoa. Kesäkauden jälkeen hoitoon pääsy pysyi hoitotakuussa eikä mittavampia jonoja kertynyt.

Vastaanottopalvelut ja suun terveydenhuolto osallistui yhdessä liikuntatoimen kanssa tupakoivien ja vähän liikkuvien kuntalaisten ”Terveet elämäntavat” projektiin. Projektin lopputuloksena kuvattiin ohjausmalli tupakanvieroitukseen ja liikunnan starttiryhmiiin sekä tuotettiin infomateriaalia.

Sähköistä ajanvarausta laajennettiin toimintakauden aikana ja ajanvarauksen voi tehdä 7/24 neuvoloiden ikäkausitarkastuksiin, vastaanottopalveluiden sairaanhoitajien, depressiohoitajan, diabeteshoitajan ja astmahoitajan vastaanotoille. Loppuvuodesta tehtiin sopimus Duodecimin sähköisen terveystarkastuksen ja omahoitopalvelun käynnistämiseksi.

Olellaiset määrärahan alitukset

Toimintakulut alittuivat 0,9 milj. euroa.

Suurin alitus tulee henkilöstökuluista (0,75 milj. euroa). Alitus johtuu siitä, että työterveyslääkärien henkilöstökulut talousarviossa on budjetoitu henkilöstömenoihin ja kustannukset on toteutunut lääkäripalvelujen ostona (0,3 milj. euroa). Lisäksi rekrytointeihin liittyvät viiveet vähentävät henkilöstökuluja.

Asiantuntijapalkkiot alittuivat johtuen siitä, että päivystyksen siirron taloudellista vaikutusta ei talousarvion valmistelun yhteydessä arvioitu oikein, koska talousarvio tehtiin ennen kuin siirto toteutui.

Ilmaisjakelu alittui, koska keskusvarasto laskuttaa hoitopaikan valinneiden kotikuntia suoraan. Terveyspalveluissa tuotot toteutuu muutetun talousarvion mukaisesti.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman hammashoitolan peruskorjauksen myötä valmistui kaksi uutta hammaslääkärin vastaanottohuonetta ja keskitetty ajanvaraus. Tilanahtauden helpottuminen lisäsi yksikön työtehoa ja hammashoitajien itsenäistä vastaanotto toimintaa.

Hammaslääkäreiden ja suuhygienistien luupprien hankinta lisää palvelun laatua, ja parantaa työntekijöiden ergonomiaa.

PopUp hammashoitolan työyksikön uusinta lisäsi palvelun toimivuutta.

Välinehuollon autoklaavin ja kuivauskaapin hankinta paransivat välinehuollon työhyvinvointia ja työtehoa. Instrumenttien ja laitteiden läpimenoajat nopeutuivat.

Kalustehankintoihin varatut investointirahat poistettiin leasing hankintaohjeistuksen myötä. Leasing-hankintoina on vuokrattu työterveyshuollon suosituksen saaneille sähköpöytiä, mikä parantaa työntekijöiden ergonomiaa ja vähentää osaltaan sairastumisen riskiä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Mielenterveyskuntoutujien kotona asumisen tukemiseksi valtuusto myönsi uuden psykiatrisen sairaanhoitajan vakanssin perustamisen joulukuussa. Tämä mahdollistaa noin 60 Järvenpää-Mäntsälä-Tuusulan mielialapoliklinikan (JMT) avokuntoutuksessa olevan potilaan mielenterveyspotilaan hoitovastuun siirtämisen perusterveydenhuoltoon alkuvuodesta 2017.

KELA tiukensi alkuvuodesta kuntoutuksen myöntämiskriteereitään ja on enenevässä määrin hylännyt kuntoutussuunnitelmia. Osa korvaavista kuntoutuspalveluista tuotetaan lääkinnällisen kuntoutuksen terapiapalveluostoina.

Tunnusluvut

	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Sairaanhoito						
Käyntien lukumäärä lääkärivastaanotolla	44 456	42 802	36 365	36 287	38 000	34 207
a) akuutti / semiakuutti (v2016)		a)15 836	a)12 804	a) 10 017		a) 15 737
b) kiireetön						b) 18 470
Asiakkaat lääkärin vo:lla	17 119	16 808	17 050	15 531		15 014
Käyntien lukumäärä hoitajavastaanotolla	31 070	31 596	30 258	27 387	30 000	26 755
a) akuutti						a) 5 195
b) kiireetön						b) 21 560
Asiakkaat hoitajan vo:lla	8 670	12 388	12 615	11 730		12 934
Suun terveydenhuolto						
Hoidossa olevien määrä	15 354	15 072	15 895	15 951	16 000	15 598
Käyntien lukumäärä	42 845	42 234	45 445	46 444	43 000	46 005
Kokonaismenot €/asiakas	308	304	305	311	274	316
Kokonaismenot €/käynti	110	108	106	107	101	107

Perheiden terveystalvelut	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Käynnit terveydenhoitajalla	30 604	29 273	30 686	30 470	30 000	32 743
Lääkärikäynnit neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa	7 516	7 964	7 557	7 369	7 900	7 422
Eriyispalvelujen asiakkaat	1 753	1 756	1 748	1 796	2 000	2 154
Kasvatus- ja perheneuvolan asiakasperheet	266	244	242	276	260	273

*12.5.2014 päivystyksen muutos nro I

** 1.7.2015 päivystyksen muutos nro II

Perustelut poikkeamille

Lääkärikäyntien määrä väheni tilikauden aikana reilu 2000 käyntiä, mikä vastaa päivystyksen vähentyneen aukioloajan käyntimäärää. Kirjaamistavan muutoksen vuoksi vuosien 2015 ja 2016 akuuttikäyntien luonne eivät täysin vastaa toisiaan, eivätkä luvut siten ole vertailukelpoisia.

Suun terveydenhuollon vuositason hoidossa olevien lukumäärä alittui jonkin verran. Vuositason hoidossa olevat mittarina on heikko, sillä se ei kuvaa kaikkia hoidossa olevia. Suun terveydenhuollon hoidon piirissä ovat myös ne, joiden yksilöllinen hoitoväli on 2-4 vuotta, mutta eivät ole käyneet vuonna 2016 vastaanotolla.

Perheiden terveystalveluiden ja työterveyshuollon hoitajien käyntimäärät lisääntyivät myönnettyjen lisäresurssien johdosta.

SAIRAALAPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	573	0	573	452	78,8	-121	413	9,4
Toimintakulut	-43 301	-700	-44 001	-42 641	96,9	1 360	-44 644	-4,5
Toimintakate	-42 728	-700	-43 428	-42 190	97,1	1 238	-44 231	-4,6
Henkilöstö 31.12.*	39	39	39	33,8	86,7	-5	42	-19,5

*Talousarviossa on ilmoitettu olemassa olevat vakanssit. Toteuma vuodelta 2016 laskettu siten, että palveluksessaolopäivistä on vähennetty kaikki poissaolot ja osa-aikaisuudet. Luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

TOIMINNAN KUVAUS

Sairaalapalveluiden tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Erikoissairaanhoito
Sairaalahoito

Toiminta-ajatus

Erikoissairaanhoidossa hoidetaan kuntalaisten sellaisia sairauksia, joiden tutkimus, hoito tai kuntoutus vaatii lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukaista asiantuntemusta tai erityisiä laitteita. Lähtökohtana on, että kuntalaiset saavat tarvitsemansa hoidon ja palvelut sovittuun hoidon porrastuksen mukaan. Palvelut ostetaan lääketieteellisesti arvioiden oikean hoidon porrastuksen mukaisesti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä (HUS), Kiljavan sairaalasta, Rinnekodista ja yksityissektorilta.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Erikoissairaanhoidossa hoidettiin yhteensä 12 048 potilasta. Polikliinisiä käyntejä oli 62 765 ja vuodeosastohoitopäiviä 18 016. Suurimmat hoidetut potilasryhmät olivat tuki- ja liikuntaelin sairaut (1950 pt), verenkiertoelinten sairaut (1721) ja korvan, nenän ja kurkun sairauksien hoitoa vaativat (1513). Yhteislaskutukseltaan kalleimmat sairausryhmät olivat mielenterveyden sairaudet (6,33 milj. €), tuki- ja liikuntaelinten sairaudet (3,95 milj. €) ja verenkiertoelinten sairaudet (3,72 milj. €). HUS:n kalliin hoidon potilaita oli 38. Hoitokustannuksista kunnan vastuu oli 2,72 milj. € ja rahaston vastuu 1,75 milj. €. Tasauksen maksua jäi Tuusulalle 125 000 euroa.

Hyvinkään sairaalan päivystyksen käyttö jatkui edellisen vuoden tasolla ja ensihoito toteutui HUS:n talousarvion mukaisena. Kiljavan sairaalan käyttö jäi hieman alle kuntakiintiön. Omaishoitajien kuntoutusryhmätoiminta toteutettiin kertomusvuonna. Keravan toimenpideyksikön yhteistoiminta päättyi ja suoliston tähytystutkimukset ja rasisus-EKG tutkimukset tuotti Hyvinkään sairaala ja HUS-Kuvantaminen.

HUS:n ylläpitämä Terveyskylä.fi portaali laajeni Painonhallinta-, Nais-, ja Kivunhallintatalo verkkopalveluilla. Entuudestaan portaalissa on Mielenterveystalo. Osa portaalin palveluista ovat avoimena kaikille kuntalaisille, osaan palveluista ohjataan lääkärin läheteellä ja on maksullista.

Akuutti jatkohoito ja kuntoutusosastotoiminta vakiinnutettiin ja toiminnan keskittyminen akuuttisairauksiin on alueellisen vuodeosastotoiminnan päämäärien mukaista. Hoitajaksojen kesto on lyhentynyt suunnitellusti. Akuuttivuodeosaston kuukausittainen kuormitus on ollut keskimäärin 85 % ja hoitajakson keskipituus 8 vrk. Nopea potilaskierto mahdollistaa suuremman potilasmäärän hoitamisen ja edellyttää prosessien jatkuvaa kehittämistä ja niihin sitoutumista.

Akuutti kotihoitotoiminta on vakiinnuttanut toimintaansa. Yhteistyö sairaaloiden ja terveyskeskuksen osaston kanssa tuottaa hoitoa asiakkaan kotiin ja on kokonaistaloudellisesti kannattavaa. Akuutti kotihoito on hoitanut 234 potilasta ja sairaalahoidon korvaavia hoitokäyntejä on ollut 3400. Tämän lisäksi virka-ajan ulkopuolisia korvaus- ja haavahoitovastaanottoja on toteutunut 1253 kpl.

Olellaiset määrärahan alitukset

Kokonaisuutena sairaalapalveluiden toimintakulut alittuivat 1,3 milj. €. Sisäisissä erissä kotiuttamis- ja arviointiyksikön ruokahuollon määräraha on sairaalapalveluissa, kun kuuluu vanhus- ja vammaispalveluihin (170 000 euroa), joten tosiasiallinen alitus oli 1,1 miljoonaa euroa.

Talousarvioon oli varattu HUS-palvelusuunnitelmalle määrärahaa 35 749 000 €. Toteutunut palvelusuunnitelma oli 38 665 000 €. Yhteensä ylijäämän palautusta saatiin noin 3,7 milj. euroa, josta 1 266 000 € vuodelta 2015 ja 2 426 000 € vuodelta 2016. HUS:n kalliin hoidon potilaita oli 38. Hoitokustannuksista kunnan vastuu oli 2,72 milj. € ja rahaston vastuu 1,75 milj. €. Tasauksen maksua jäi Tuusulalle 125 000 euroa. Kunnan talousarvion 2016 määrärahan nettoalitus oli 0,7 milj. euroa.

Toimintatuotot alittuivat 122 000 euroa. Akuutti kuntoutus ja jatkohoito-osaston kuormitus ja maksutuotot arvioitiin 90 - 92 % täyttöasteelle, kun todellinen kuormitus vuoden aikana oli keskimäärin 86 %.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnan HUS-talousarvioon 2017 on varattu HUS:n syyskuussa ilmoittama määräraha. Kiljavan sairaalan määräraha muutettiin talousennusteen tasolle.

Näiltä osin sairaalapalveluissa on olemassa riski talousarvion ylitykselle, koska yleensä HUS:n palvelusuunnitelma on ylittynyt ja Kiljavan sairaalan osalta toteuma riippuu asiakkaiden hoitoisuustarpeesta.

Tunnusluvut

Akuutti kuntoutus- ja jatkohoito-osasto	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Akuuttiosaston hoitopäivät				10 057	10 400	10 187
Hoidetut potilaat				617	700	1 131
Keskim. hoitajakson kesto*				¹⁾ 16 ²⁾ 9,45	15	8
Käyttöaste %				95%	95%	84%
HUS						
Hoitopäivät yhteensä	19 846	19 396	19 132	18 109	20 000	18 016
-josta psykiatriset	7 341	5 887	4 087	3 661	7 500	3 606
Nord-drg-hoitojaksot	13792	14 285	15 244	15 902	15 000	16 993
Käynnit (pkl, ei sama tilasto kuin vuonna 2014)	44 781	45 283	46 944	48 680	47 400	49 430
Euroa/asukas (palvelusuunnitelman seurannan mukainen)	859	980	913	995	891	909
YLE-päivystyskäynnit lääkäri		1003	1631	2599	**	3208
YLE-päivystyskäynnit sairaanhoitaja		40	144	297	**	397
Kokonaismenot euroa/ylepäivystyskäynti		144	153	149	**	166
Akuutti kotihoito (KOTIAKU) 6.7.2015 alkaen						
Asiakkaat ***						234
Käynnit***				865	***	3400
- viikonloppuisin vastaanoton korvaushoidot ja haavat						1253
Kiljavan sairaala						
Hoitopäivät yhteensä			5399	5317	****	5152
Paikat		13,1	14,8	14,7	14,4	14,1
Euroa/hoitopaikka		82 525	108 889	95 238	118 000	97 746

1) AKU keskimääräinen hoitajakson kesto 1.1–31.8.2016

2) AKU keskimääräinen hoitajakson kesto 1.9–31.12.2015

* 30 hoitopaikkaa, tavoite n. 95% käyttöaste ja n. 15 vrk hoitajakson kesto

HUS psykiatrian hoitopäivien väheneminen jatkuu jo useamman vuoden peräkkäin. Tämä on seurausta tietoisesta muutoksesta, jossa pitkäaikaishoitoa on siirretty avohoitoon.

** Ympärivuorokautinen päivystys siirtyi kokonaan HUSille 1.7.2015 alkaen, vuoden 2016 talousarviossa ei ollut tavoitetta tunnuslukujen osalta, tilinpäätösluvut saadaan vuoden 2016 osalta

Akuutti kotihoidon (KOTIAKU) toiminta käynnistyi 6.7.2015, vuoden 2016 talousarviossa ei ollut tavoitetta akuutti kotihoidon tunnuslukujen osalta, tilinpäätösluvut saadaan vuoden 2016 osalta.* talousarviossa 2016 ei ole ollut tavoitetta Kiljavan sairaalan tunnuslukujen osalta, tilinpäätösluvut saadaan 2016 osalta

Terveyskeskussairaalan jako akuuttisairaalahoitoon ja kotiuttamis- ja arviointiyksikköön, ei verrattavia suoritustietoja aikaisemmilta vuosilta. AKU:n käyttöaste 1.7.15 eteenpäin oli keskimäärin n. 75–80%. Tätä ennen mm. avo-i.v. potilaiden hoitopäivät osastolla sekoittivat tilastointia.

Perustelut poikkeamille

HUS hoitopäivien osalta psykiatrian hoitopäivät laskevat edelleen, kun laitoshoidoa vähennetään. HUS käyntien määrässä tilinpäätöksessä 2015 ja 2016 on raportoitu poliklinikkakäynneistä.

VANHUSTEN JA VAMMAISTEN PALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	3 693	250	3 943	4 308	109,3	365	3 855	11,8
Toimintakulut	-28 866	-1 620	-30 486	-31 825	104,4	-1 338	-29 730	7,0
Toimintakate	-25 173	-1 370	-26 543	-27 516	103,7	-973	-25 875	6,3
Henkilöstö 31.12.*	192	0	192	164,5	85,7	-27,5	219,3	-25,0

*Talousarviossa on ilmoitettu olemassa olevat vakanssit. Toteuma vuodelta 2016 laskettu siten, että palveluksessaolopäivistä on vähennetty kaikki poissaolot ja osa-aikaisuudet. Luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

TOIMINNAN KUVAUS

Vanhusten ja vammaisten palveluiden tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Vammaispalvelut

Vanhuspalvelut

Toiminta-ajatus

Vanhusten- ja vammaisten palveluiden tulosalueen palveluilla edistetään hyvinvointia, terveyttä ja itsenäistä suoriutumista vanhuksille, vammaisille ja sairaille. Avopalveluissa järjestetään asiakkaiden tarpeista lähtevää oikea-aikaista palvelua ja arjen tukea vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja ikääntyneiden asiakkaiden omaan elämänympäristöön. Oikea-aikaisilla ja oikein mitoitetuilla palveluilla edistetään asiakkaan omia voimavaroja. Pitkäaikaishoitoa järjestetään kunnassa raskasta hoivaa ja hoitoa tarvitseville kuntalaisille. Kotiutus- ja arviointiyksikössä hoidetaan 65 vuotta täyttäneitä asiakkaita, joilla ei ole akuuttia sairaanhoidon tarvetta, mutta he tarvitsevat kuntoutusta, arviointia tai palveluiden selvittelyä. Lyhytaikaishoidon jakson tavoitteena on kotiutuminen tai palveluasumiseen siirtyminen.

Palvelujen ja hoidon suunnittelu ja toteutus perustuvat valtakunnallisiin suosituksiin ja näyttöön perustuviin hyviin hoitokäytäntöihin.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Palvelukeskus Tuuskodon toiminta siirtyi Riihikallioon Yrjö ja Hanna –säätöiltä vuokrattuihin toimitiloihin vuoden 2016 joulukuussa. Tässä yhteydessä vanhusten pitkäaikaishoidon laitospaikat muutettiin palveluasumiseksi. Riihikalliossa toiminut kunnan tehostetun palveluasumisen yksikkö Riihikoti yhdistettiin uuteen Riihikoto-nimiseen yksikköön. Uudessa toimintayksikössä on yhteensä 111 tehostettua palveluasumispaikkaa, joista osa on lyhytaikaishoidon käytössä. Tuuskodon lakkauttamista ja Riihikodon perustamista johdettiin ja valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä henkilöstön ja asukkaiden sekä heidän omaistensa kanssa.

Tuuskodon lakkauttamisen myötä kunnan ympärivuorokautisen hoidon paikat vähenivät 7 paikalla. Korvaavat paikat ostettiin ostopalveluna. Vanhusten tehostetun palveluasumisen ostot lisääntyivät muutoinkin merkittävästi vuoden aikana. Nettolisäys oli 14 asukasta.

Etelä-Tuusulan alueelle sijoittuvan kehitysvammaisten henkilöiden ympärivuorokautisen palveluasumisyksikön suunnittelu aloitettiin. Lahelanpellolle tulevan Neitoperho yksikön rakentamisen toteuttaa Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy. Se on saanut alkuvuonna ARAlta hankkeeseen alustavan rahoituspäätöksen. Palvelut järjestetään kunnan omana toimintana. Vammaispalvelut on aloittanut toiminnan sisällön suunnittelun asiakastarpeiden ja -toiveiden kartoituksella. Yksikön toiminta voisi käynnistyä kesällä 2018.

Vanhuspalveluissa järjestettiin gerontologisen hoitotyön täydennyskoulutusta. Koulutuksen myötä tehostetaan kuntouttavan työotteen ja toimintakykyä ylläpitävän hoitotyön toimintamallin käyttämistä. Sama toteutettiin Tuuskodon ja Riihikodin henkilöstölle suunnatuilla visiointityöpajoilla, joissa hahmoteltiin uuden Riihikodin toimintafilosofiaa.

Kunta osallistui alkuvuonna kuuden muun Kuuma-kunnan kanssa vammaispalvelujen henkilökohtainen apu-palvelun ostopalvelujen kilpailutukseen ja puitesopimukset astuivat voimaan 1.7.2016. Uusien sopimusten johdosta henkilökohtaisen avun ostopalveluhinnat laskivat. Henkilökohtaisen avun palvelusetelin käyttöönottoa ei tapahtunut vuoden 2016 aikana, koska vastaavan palvelun kehittäminen yhdessä muiden kuntien kanssa on ollut esillä Keski-Uudenmaan soten valinnanvapauskokeiluun ja henkilökohtaiseen budjetointiin liittyen.

Tuusulassa aloitettiin ikäihmisten perhehoito uutena palvelumuotona 2016. Vuoden lopussa kunnalla oli käytettävissä useampia perhekoteja Tuusulasta ja sen lähikuntien alueelta. Asiakkaita perhehoidossa oli yhteensä kuusi, joista kaksi pitkäaikaisessa perhehoidossa. Kunnan oman kehitysvammaisten perhehoidon toimintaohjeen päivittäminen aloitettiin.

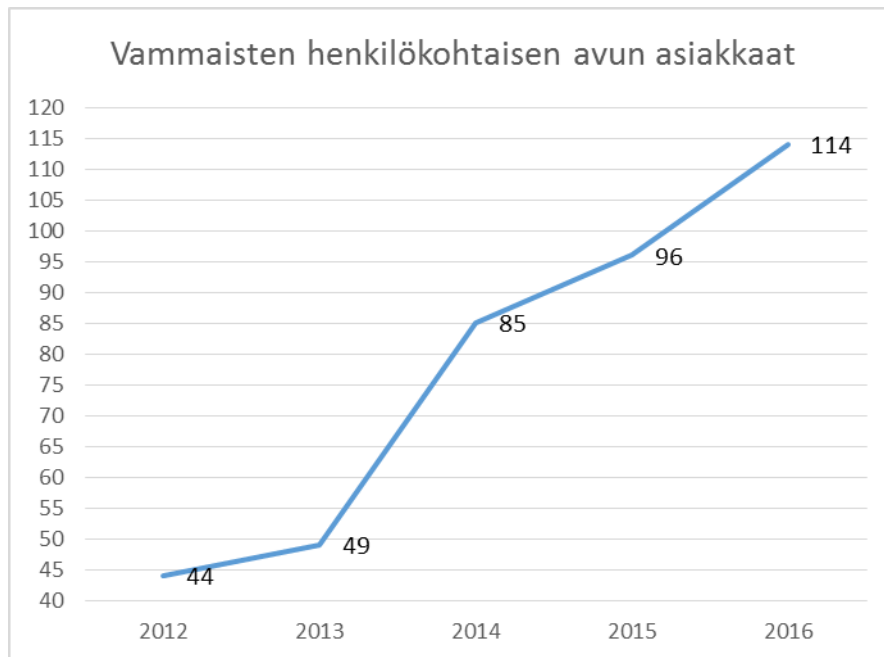
Vanhusten vapaaehtoisen ryhmäasumisen perustamisen ja sen toimintakonseptin hahmottelun selvittämistyö aloitettiin Tuusulan eläkeläisjärjestöjen kanssa.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Muutetun talousarvion toimintakulut ylittyivät 1,338 milj. euroa. Sisäisissä erissä kotiuttamis- ja arviointiyksikön ruokahuollon määräraha on sairaalapalveluissa, kun se kuuluu vanhus- ja vammaispalveluihin (170 000 euroa). Tämä huomioon ottaen määrärahaylitys on 1,168 milj. euroa. Henkilöstökulujen ylitys oli 0,65 milj. euroa. Siitä 0,2 milj. euroa tulee henkilöstökorvausten alituksesta. Palveluostot ylittyivät 0,4 milj. euroa.

Vanhuspalveluissa henkilöstömenot ylittyivät kotihoidossa, kotiutus- ja arviointiyksikön ja ympärivuorokautisen asumisen toimintayksiköissä. Lyhytaikaisia poissaoloja oli paljon ja sijaisia oli vaikea saada, jolloin oma henkilökunta teki ns. tuplavuoroja ja sai siitä lisäkorvauksen. Palvelujen ostot ylittyivät vanhusten yksityisissä asumispalveluissa, koska asiakasmäärän nettokasvu oli 14 asiakasta. Maksutuotot ylittyivät yksityisessä asumispalvelussa, koska asiakasmäärät kasvoivat ja kotihoidon maksutuotot kun asiakasmaksuja nostettiin hallitusohjelman mukaisesti.

Vammaispalveluiden toimintakulut ylittyivät 0,3 miljoonaa euroa ja ylitys tulee vammaisten henkilökohtaisesta avusta.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vanhusten asumispalvelun tarve kasvaa edelleen, nyt keskimäärin kasvu on n. 15 paikkaa vuodessa. Vuodelle 2017 budjetoitu palvelutarpeen kasvu kului jo vuoden 2016 kasvun seurauksena. Vuoden 2017 talousarvioon budjetoitiin 7 lisäpaikkaa ja Tuuskodon siirron aiheuttamat 7 asumispalvelupaikan siirto yksityisiin asumispalveluihin. Lisäksi osavuositarkastuksessa 2016 arvioitiin, että palvelun piiriin tulleiden 16 uuden ilman määrärahaa olevan asiakkaan lisäksi vuoden loppupuolella tulee palvelun piiriin lisää neljä asiakasta. Osavuositarkastus huomioitiin budjetin teossa. Vuoden loppuun mennessä asiakkaiden nettolisäys oli 14 asukasta.

Henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalveluiden osalta asiakasmäärä kasvaa. Kehitysvammaiset henkilöt ovat tulleet entistä enemmän henkilökohtaisen avun piiriin (kts. taulukko yllä). Kuljetuspalveluiden osalta väestön ikääntyminen vaikuttaa asiakasmäärän kasvuun.

Tunnusluvut

Vanhusten ja vammaisten palvelut	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Terveyskeskussairaala						
Hoitopaikat	70	70	54	*		
Hoitopäivät yhteensä	25 530	24 109	19 444	*		
- siitä 75-vuotta täyttäneiden hoitopäivät	17 197	17 669	14 629	*		
Bruttomenot: euroa/hoitopäivä	211	214	222	*		
Käyttöaste %	92,1	94,4	91,9	*		
Kotiutus- ja arviointiyksikkö						
Hoitopaikat				14	14	14
Hoitopäivät				4 901	4 800	5 272
- siitä 75-vuotta täyttäneiden hoitopäivät				3 599	3 750	4 209
Käyttöaste %				95,9	95	103,2
Tuuskodon hoivapalvelut**						
Hoitopaikat	64/71	71	71/41	41	41	41****
Hoitopäivät yhteensä	24 614	25 677	17 440	14 575	9 700	13 917
- siitä 85-vuotta täyttäneiden hoitopäivät	8 315	9 241	6 416	6 198	4 100	5 678
Bruttomenot euroa/hoitopäivä	178	185	189	165		158
Käyttöaste %	101	98	97	97,4	97	97
Vanhusten palveluasuminen ***						
Tehostettu palveluasuminen						
Hoitopaikat						
- Tuuskodon palveluasuminen	27/28	28	28/54	54	54	54****
- Riihikoti			0/23	23	23	23
- Riihikallion palveluasuminen/Tuuskodon siirron paikat					0/86	88
- Ostopalvelut (sis. palveluasumisen)	61	69	70/78	86	88	107
Hoitopäivät yhteensä	32 033	33 608	47 503	56 092	66 000	61 888
- siitä 75-vuotta täyttäneiden hoitopäivät	26 078	27 859	41 011	49 039	57 100	53 930
Kaikista hoitopäivistä						
- Tuuskodon asumispalvelut	9 823	10 038	16 830	19 349	14 500	18 551
- Riihikoti			6 146	8 199	8 200	8 344
- Riihikallion palveluasuminen/Tuuskodon siirron paikat						1 507
- Ostopalvelut (sis. palveluasumisen)	22 210	23 570	24 527	28 909	29 000	33 486
Bruttomenot hoitopäivää kohti						
- Omat toimintayksiköt	159	173	170	165	160	164
- Ostopalvelut	129	148	143	154	126	145

Kotihoito	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Kotihoidon käynnit yhteensä	132804	127584	126603	122 322	135000	134 102
Säännöllisen kotihoidon piirissä						
asiakkaita 30.11. yhteensä	325	329	283	270	280	269
- joista 75-vuotta täyttäneitä	239	250	218	201	215	193
Omaishoidontuki						
Asiakkaat omaishoidontuen piirissä vuoden aikana yhteensä	184	193	213	228	215	233
- joista 75-v täyttäneitä	73	65	76	82	77	97
Valtakunnalliset vanhustenhuollon palveluindikaattorit						
%-osuus 75-vuotta täyttäneistä kuntalaisista						
Pitkäaikaisessa laitoshoidossa 31.12.	3,6	3,4	1,4	1,1	1,1	0,3
Tehostetussa palveluasumisessa 31.12	4,4	4,2	6,7	6,5	6,8	7,6
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11.	13,4	13,3	10,7	9,5	10,7	8,5
Omaishoidon tuen piirissä vuoden aikana yhteensä	4,3	3,5	3,8	3,9	3,7	4,3
Vammaispalvelut						
Kuljetuspalvelun saajia vuoden aikana yhteensä	396	406	463	497	450	539
Kehitysvammahuolto						
Ympäri vuorokautisen autetun asumisen asiakkaiden hoitopäivät	22 265	23 824	23 743	24 356	25 000	24 862

* Terveyskeskussairaala jaettiin vuoden 2015 alusta terveyspalvelujen tulosalueeseen siirtyneeseen akuutti jatkohoito- ja kuntoutusosastoon (30 paikkaa) ja vanhus- ja vammaispalvelujen tulosalueelle jääneeseen kotiutus- ja arviointiyksikköön (14 paikkaa). Yhteispaikkamäärä väheni myös 10 hoitopaikalla.

** Tuuskodon hoivapalvelujen hoitopaikkamäärä on lisääntynyt 1.10.2012 alkaen 64 paikasta 71 paikkaan ja vähentynyt 1.4.2014 alkaen 41 paikkaan. Vuonna 2016 (arvio syyskuussa) Tuuskodon hoivapalvelut korvataan kokonaan tehostetulla palveluasumisella Tuuskodon toiminnan siirtyessä Riihikallioon.

*** Tuuskodon palveluasumisen asukaspaikkamäärä on lisääntynyt 27 paikasta 28 paikkaan 1.4.2012 ja 1.4.2014 alkaen 54 paikkaan. Riihikotiin tuli 23 paikkaa 1.4.2014 alkaen. Ostopalvelupaikkoja on lisätty/lisätään vuosittain. Vuonna 2016 (arvio syyskuussa) Tuuskodon palveluasumisen korvataan kokonaan tehostetulla palveluasumisella Tuuskodon toiminnan siirtyessä Riihikallioon. Uuteen toimintayksikköön tulee yhteensä 86 paikkaa. Tuuskodon hoivapalvelujen ja palveluasumisen palvelujen 95 hoitopaikan korvaamiseksi 9 hoitopaikkaa korvataan ostopalveluilla. ****Tuuskodon hoiva- ja asumispalvelut siirtyivät Riihikallioon joulukuussa 2016, mutta vuoden aikana Tuuskotoon kertyi hoitopäiviä

Perustelut poikkeamille

Hoivapalveluiden ja palveluasumisen hoitopäivät arvioitiin siten että Tuuskodon muutto Riihikallioon tapahtuu lokakuussa, kun se tosiasiallisesti oli mahdollista vasta joulukuun lopussa. Joten Tuuskodossa hoitopäivät toteutuvat suurempina kuin talousarviossa arvioitiin.

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olleiden määrä 31.12.2016 laski, koska kunnan omat pitkäaikaisen laitoshoidon paikat muutettiin palveluasumiseksi Tuuskodon siirtyessä Riihikallioon.

Yli 75-vuotiaiden omaishoidon tuen osalta talousarvio 2016 (77) tehtiin vuoden 2014 tilinpäätöksen tasossa (76) kun omaishoidon tuen asiakkaita vuoden 2016 lopussa oli 97.

Kuljetuspalveluiden osalta väestön ikääntyminen vaikuttaa asiakasmäärän kasvuun.

KEHITTÄMIS- JA HALLINTOPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	2	0	2	8	415,6	6	4	105,4
Toimintakulut	-1 904	-130	-2 034	-1 097	54,0	937	-1 249	-12,1
Toimintakate	-1 902	-130	-2 032	-1 089	53,6	943	-1 245	-12,5
Henkilöstö 31.12.*	13,0	0,0	13,0	10,5	100		16	-34,4

*Talousarviossa on ilmoitettu olemassa olevat vakanssit. Toteuma vuodelta 2016 laskettu siten, että palveluksessaolopäivistä on vähennetty kaikki poissaolot ja osa-aikaisuudet. Luvut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

TOIMINNAN KUVAUS**Toiminta-ajatus**

Kehittämis- ja hallintopalveluiden tehtävänä on tuottaa hallinto- ja talouspalveluita sisäisille ja ulkoisille asiakkaille. Kehittämis- ja hallintopalvelut vastaa hanketoiminnasta ja kehittämistyöstä.

Kehittämis- ja hallintopalveluiden tulosalue sisältää toimialajohdon ja talous- ja hallintopalvelut sekä järjestöavustukset ja kuntalaisvaikuttamisen. Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintamäärärahat ovat tällä tulosalueella.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Taloussuunnitelman toteutumista seurattiin lähes kuukausittain toimialan johtoryhmässä ja sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksissa. Taloushallinnon järjestelmämuutokset sekä vuonna 2014 tehdyt henkilöstöhallinnon järjestelmämuutokset työllistivät edelleen toimialaa.

Palveluiden tuotteistamista jatkettiin ja tuotteistettujen palveluiden hinnat päivitettiin sekä oman toiminnan kustannustietoisuuden ylläpitämiseksi että kuntalaskutuksen perusteiden tuottamiseksi. Tuotteistaminen toteutettiin osin ostopalveluna.

Kunnassa otettiin käyttöön Cloudian hankintajärjestelmä. Hankinta - ja sopimusasiakirjoja siirrettiin sähköiseen sopimusrekisteriin.

Kunnassa aloitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tarvitsemien perustietojen kerääminen ja kartoitus. Toimialalla toimii uudistuksen koordinaatioryhmä sekä teemakohtaiset, tilojen, sopimusten, tieto- ja viestintäteknologian, talouden ja hallinnon, tukipalveluiden ja henkilöstön teemaryhmät.

Riihikallion palvelukeskushankkeessa (RIHA) tehtiin yhteistyötä Yrjö- ja Hanna -säätien kanssa uusien tilojen ja toimintojen suunnittelussa. Tuuskodon palvelut siirrettiin Riihikallioon. Toimiala on mukana Hyvinvointipalvelukeskushankkeessa (HYPA), josta vastaa kuntakehityksen ja tekniikan

Tuusula on liittynyt aikaisemmin kansalliseen potilastiedon arkistoon (KanTa). Suun terveydenhuollossa ohjelmistotalo pystyy näillä näkymin toimittamaan eArkisto –kelpoisen version vasta huhti-toukokuussa 2017. Kansallisen sosiaalihuollon tietovarannon (KanSa) myötä osallistutaan kirjaamisen Kansa-kouluhankkeeseen. Valtuusto päätti 27.6 § 74 Apottiin liittymisestä ja kunnanhallitus hyväksyi 2.11 § 400 sopimusasiakirjat.

Olellaiset määrärahan alitukset

Tulosalueen toimintakulut alittuivat 0,9 miljoonaa euroa.

27.6.2016 valtuusto myönsi Apotti-hanke toimistoa varten 130 000 euroa. Hanke ei aiheuttanut kustannuksia vielä kertomusvuonna.

Lakisääteisen KanTa –hankkeen eteneminen viivästyi suun terveydenhuollon liittymisen osalta, koska järjestelmän toimittaja ei saanut liittymää valmiiksi (säästöt ICT-kustannuksissa). Lisäksi tulosalueelle varattuja ICT-kustannuksia kirjattiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti tulosalueille, esim. palveluseteli ja mobiili-hanke. Tilakustannuksissa säästy Etelä-Tuusulan sote-aseman väistötiloihin varattu määräraha, koska remontti siirtyi vuodelle 2017

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Toimialalla on odotettavissa muutoksia:

- taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon palveluiden muutokset
- Maakunta- ja soteuudistus, valtakunnallinen
  - Teknologia ja viestintä
  - Sopimukset
  - Talous
  - Tilat
  - Henkilöstö
  - tukipalvelut
- Tuusulan Apotti-hanke
  - Asiakas- ja potilastietojärjestelmien muuttuminen
- taloushallinnon järjestelmien käytön tehostaminen
- hankintaprosessit asiakas- ja potilastietojärjestelmä
- tietohallinnon muutokset
  - entistä enemmän kohti digitaalisia palveluita -> palveluiden käytön turvaaminen myös ei-digitaalisesti käytettäviksi
  - Kansa
- tilojen käyttötilaselvitykset, vuokrat, väistötilaselvitykset
- avainhenkilöiden eläköityminen

Investointisuunnitelma 2016 – 2020

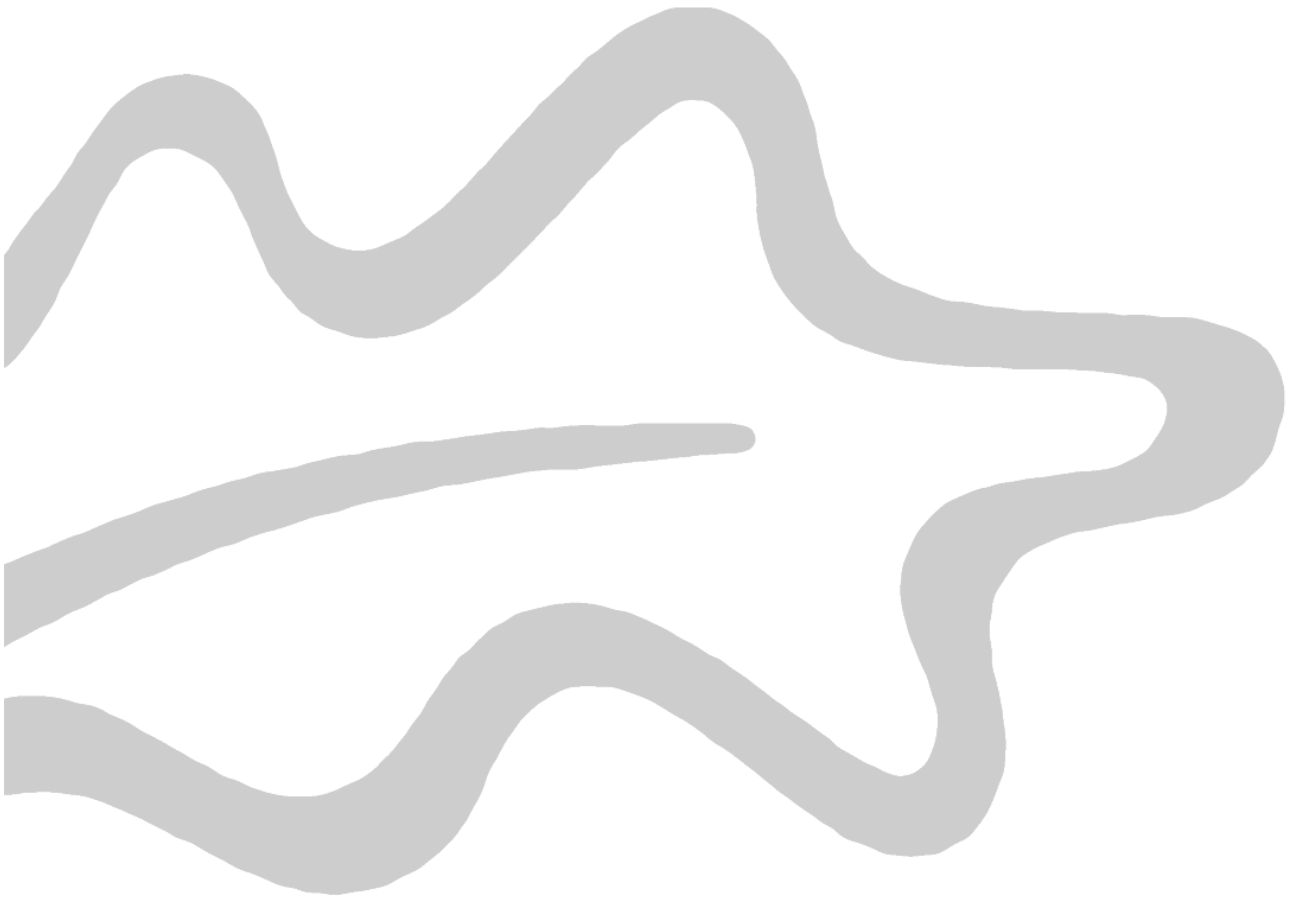
Investointi	Perustelut	Käyttöönottoaika
1. Tilojen toiminnallisuuden parantaminen ja tilankäytön tehostaminen, muutosinvestoinnit	Toimialan käytössä olevien tilojen ennakoimattomat kustannukset	2016
2. Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysasema, suunnittelu-/korjaustyöt	Teknisten selvitysten ja kuntokartoitusten mukaiset korjaustyöt tilojen toiminnallisuuden ylläpitämiseksi	2016
3. Jokelan sosiaali- ja terveysaseman tilojen suunnittelu-/korjaustyöt	Teknisen selvityksen mukaisia perusparannuskorjauksia	2016
4. Riihikallion asumispalveluyksikkö	Uusien tilojen ensikalustus	2016
5. Terveyspalveluiden ilmastointilaitteet	Sisäilman parannustoimenpiteet	2016
6. Hammaslääkärin työyksiköt	Suun terveydenhuollon tilalaajennuksen kalustus	2016
7. KanTa - palvelut	Kunta on liittynyt potilastiedon arkistoon, suun terveydenhuollon järjestelmien sekä KanTa palveluiden toisen vaiheen mukaisten toimintojen käyttöönotto.	2016
8. Pienkehityshankkeet	Toimialan käytössä olevien asiakas- ja potilastietojärjestelmien lainsäädännön muutoksista johtuvat ennakoimattomat kehitystarpeet,	2016
9. Sähköinen asiointipalvelu	Sähköisen asiointin lisääminen kuntastrategian mukaisesti	2016
10. KanSa, sähköinen arkisto	Kansallisen sosiaalihuollon tietovarannon valmistelutyöt	2016
11. Palvelusetelijärjestelmä	Palvelusetelin ja ostopalvelujen sähköisen asiointi- ja seurantajärjestelmän käytön laajentuminen	2016
12. Riihikallion turvajärjestelmät	Tuuskodon toiminnan siirto Riihikallioon, turvallisuusjärjestelmien hankinta	2016
13. Mobiili-toiminnanohjausjärjestelmä ja sähköinen oven avaus	Mobiiliin käyttöönoton laajeneminen	2016
14. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinta	Hankintayhteistyö HUS:n kanssa. Nykyisten järjestelmien elinkaari loppuu 2015–2017 mennessä.	2016
15. HUS - Apuvälinehanke	Kunto-Apu tietojärjestelmän käyttöönotto apuvälinelainauksen seurantaan, HUSin alueellinen palvelu kaikissa yksiköissä	2016

Perustelut poikkeamille

- Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysasemalla valmistuivat suun terveydenhuollolle peruskorjatut tilat.*
- Jokelan sosiaali- ja terveysasemalla korjattiin ilmastointia.*
- Riihikallion asumispalveluyksikkö kalustettiin osin Tuuskodosta siirretyillä ja entisöidyillä kalusteilla, osin uusilla kalusteilla. Talousjohtajan 1.9.2016 antamalla ohjekirjeellä hankinnat tehtiin leasing-rahoituksella.*

4. Tiloihin hankittiin erillisiä ilmastointilaitteita sekä nuohottiin ilmastointikanavia.
5. Hammaslääkärien tiloihin hankittiin uudet kalusteet.
6. –
7. Pienkehityshankkeille varatuista investointimäärärahoista katettiin mm. Forsanten laajeneminen.
8. Sähköistä asiointipalvelua laajennettiin kaikille sosiaali- ja terveysasemilla
9. Kansa-koulu – hanke käynnistyi alkuvuodesta 2016 ja hanke jatkuu vuodelle 2017. Hankkeessa toteutetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjalakia. Henkilöstön koulutuksesta tehtiin toteuttamissuunnitelma.
10. Palveluseteliprojekti päättyi alkuvuodesta 2016. Suun terveydenhuollon palvelusetelin käyttöönotto ei vielä toteutunut, koska potilastietojärjestelmän integrointi palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmään ei ole onnistunut. Veteraanipalveluiden palvelusetelien käyttöönottoa selvitettiin.
11. Riihikallion turvajärjestelmät hankittiin ja asennettiin syksyllä 2016.
12. Mobiilihanke eteni ja toiminta laajeni koko kotihoitoon.
13. Valtuusto hyväksyi 27.6.2016 § 74 liittymisen Apottiin ja kunnanhallitus 2.11.2016 § 400 sopimukset. Liittymisen valmistelut tehtiin vuoden loppuun mennessä.

Kasvatus- ja sivistystoimi

KASVATUS- JA SIVISTYSTOIMI

Toimiala

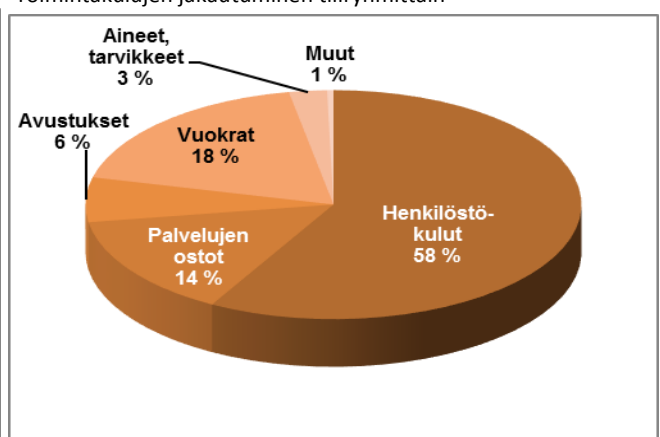
1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	3) Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	6 650	560	7 210	6 895	95,6	-315	6 897	0,0
Toimintakulut	-86 365	-787	-87 152	-86 942	99,8	210	-85 326	1,9
Toimintakate	-79 715	-227	-79 942	-80 047	100,1	-105	-78 429	2,1
Henkilöstö 31.12.	1053,5		1053,5	922,7			1018,5	

- 1) Tuotot ovat plus-merkkisiä ja kulut miinus-merkkisiä
- 2) Poikkeama = Toteuma – TA+Muutos
- 3) Henkilöstömäärä 31.12.2016 (htv) ei ole vertailukelpoinen talousarvioon eikä edellisen vuoden toteumaan

Toimintakulujen jakautuminen tulosalueittain

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

TOIMINNAN KUVAUS

Toimialan toimielimet:

- kasvatus- ja koulutuslautakunta
- kulttuurilautakunta
- liikuntalautakunta
- nuorisolautakunta

Toimialan tulosalueet:

- kasvun ja oppimisen palvelut
- kasvatus- ja sivistystoimen kehittämis- ja hallintoyksikkö
- kulttuuripalvelut
- liikuntapalvelut
- nuorisopalvelut

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kasvatus- ja sivistystoimi järjestää, tuottaa ja kehittää peruspalveluita sekä elämän laatua parantavia palveluita läpi elämänkaaren.

Toimiala tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ja yhteisöllisyyden rakentumista laadukkaiden palveluiden ja kuntalaisten kanssa tehtävän monipuolisen yhteistyön avulla.

Olellaiset tapahtumat toimialalla

Kehittämisen ja hallintoyksikön osalta keskityttiin kuntakohtaisten strategisten päämäärien mukaisesti sähköisen asioinnin kehittämiseen, palveluverkkosuunnitteluun sekä talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämisprojekteihin.

Opetussuunnitelmatyö 2016 eteni suunnitellusti ja uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön esi-, perus- ja lukio-opetuksessa. Käyttöönottoa tuettiin koko kunnan koulutuspäivässä kunnan omien sekä ulkopuolisten kouluttajien toimesta. Oppilaan tuen organisointia kehitettiin valtuuston päättämän kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisen suunnitelman mukaisesti. Opetustoimessa valmisteltiin tieto- ja viestintätekniikan toimintasuunnitelma. Sähköiset ylioppilaskirjoitukset otettiin käyttöön syksyn ylioppilaskokeissa. Liikkuva koulu- ja Ilo kasvaa liikkuen -hankkeet etenivät opetuksen ja varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Kellokosken koulun tilojen käyttöä suunniteltiin yhdessä kuntalaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Paijalan koulun rakennushanke valmistui etuajassa ja uusiin tiloihin päästiin muuttamaan ennen kesää. Monio -hankkeen osalta on päätetty rakennuksen sijaintipaikka ja kattohinta. Monion suunnittelun kautta yhteistyö lukion, kansalaisopiston ja paikallisten vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa on tiivistynyt entisestään yhteisten tilojen ja toiminnan suunnittelun myötä.

Varhaiskasvatuspalveluissa päivähoitopaikat pystyttiin järjestämään lakisääteisesti. Uusi Roinilanpellon päiväkotitoiminta otettiin käyttöön marraskuussa ja Notkopuiston päiväkotitoiminta aloitti toimintansa elokuussa. Notkopuistossa toimi lisäksi myös Pertun toimintayksikkö päiväkodin remontin ajan.

Varhaiskasvatuksen uusi asiakastietojärjestelmä tuotti käyttöönottovaiheessa oletettua enemmän määrittelytyötä. Päivähoitolaskutus viivästyi koko kevään osalta. Kunnan VASU (Varhaiskasvatussuunnitelma) prosessi käynnistyi. Uusi paikallinen vasu otetaan käyttöön 1.8.2017. Kestäväjohtajuus hanke jatkui marraskuuhun asti. Osana sisäistä laadunkehittämistä järjestettiin varhaiskasvatuksen koko henkilökunnalle PopUp –tilaisuus ja syksyllä uutta vasua koskeva koulutuspäivä.

Kansalaisopisto ja sen kuvataidekoulu oli mukana toimialan ja naapurikuntien OsaavaOpe-hankkeessa, jossa koulujen taiteen opetusta kehitetään opettajien työparitoiminnalla. Kansalaisopiston strategiaa ajanmukaistettiin Opetushallituksen rahoittamana hankkeena. Kesken Uudenmaan musiikkiopiston näkyvyyttä parannettiin sosiaalisessa mediassa ja opiston toimintaprosesseja kehitettiin aktiivisesti.

Kulttuuripalvelut suunnittelivat ja aloittivat yhteistyössä opetustoimen kanssa perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönoton. Kulttuurikasvatussuunnitelman palveluita tuottavat kaikki kulttuuripalveluiden tulosityksiköt muun muassa kirjastovierailujen, kulttuuritapahtumien ja museokäyntien kautta.

Kulttuuripalveluissa suunniteltiin Suomi 100-juhlavuoden toimintaa ja viestintää laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Myös asunotomessuvuoden 2020 oheistapahtumien suunnittelu aloitettiin. Kirjastoauto Kirre otettiin käyttöön helmikuussa ja uusi kirjastojärjestelmä marraskuussa. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittämishanke alaprojekteineen eteni suunnitellusti.

Uimahalli avattiin syyskaudella yleisölle vasta elokuun lopulla ilmastointikanavien laajennetun korjaustyön vuoksi. Uinninopetusta annettiin toimintavuonna kolmelle luokka-asteelle ja opetusta kehitettiin lisäämällä yhteistyötä ja kolmannen sektorin kanssa. Keväällä teetetyyn tyytyväisyyskyselyn tulosten mukaan käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä uimahallipalveluihin. Keravan kaupungin kanssa sovittiin uinninopetuksen ja ohjaustoiminnan järjestelyistä Keravan uimahallin remontin aikana.

Urheilukeskukseen tehtiin tykkilatu, joka pidensi muuten lyhyeksi jäänyttä hiihtokautta. Hyrylän urheilukeskuksessa tehtiin alueisiin liittyviä parannustöitä mm. asfaltointia, sähkötöitä ja ympäristön siivousta. Jäähallin jäähdytysjärjestelmän kunnon seuranta jatkettiin syksyn aikana. Toiminta hallissa jatkui häiriöttä syyskauden ajan. Urheilukeskuksen lumetustyöt ja kenttien jäädytykset aloitettiin joulukuussa.

Terveet elämäntavat -palvelumuotoiluprosjektia valmisteltiin yhdessä sosiaali- ja terveystoimen yksiköiden kanssa. Ohjaustoiminnassa lisättiin yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa mm. kuntosaliohjauksessa ja uimahallin alakerran tilojen käyttöä tehostamalla. Syksyllä lisättiin ohjelmaan liikunnan startti- ja kehonhuoltoryhmiä.

Jokelan Pertun koulun lähiliikuntapaikka valmistui syyskuussa ja Mikkolan koulun lähiliikuntapaikan suunnittelu aloitettiin pohjatietojen keräämisellä. Kuntayhteistyötä tehtiin Tuusulanjärven talvikunnossapidon, työturvallisuuden ja uimahallin kiinteistön ja allastekniikan osalta.

Nuorisopalveluissa alueellisen nuorisotyön Hyrylän alueen kehittämishanke eteni suunnitelman mukaisesti. Kehittämiseen osallistettiin noin 150 Hyrylän alueella asuvaa nuorta vuoden aikana. Mesta-nuorisotila sulkeutui huhtikuun lopussa.

Kohdennetussa nuorisotyössä nuorisotakuun kuntakokeilu jatkui vuoden loppuun ja Ohjaamohanke jatkuu vuoden 2017 loppuun. Tammikuun alusta otettiin Ohjaamossa käyttöön valtakunnallinen Nuti-tilastointijärjestelmä. Erilaisia uusia matalan kynnyksen pajajaksoja kehitettiin yhdessä alueen oppilaisten ja Te-toimiston kanssa tiiviissä yhteistyössä Tuusulan kunnan työllisyysasiamiehen kanssa.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Toimintatuotot olivat 6,9 milj. euroa alittaen muutetun talousarvion 0,3 milj. eurolla. Talousarvioalitus koskee pääosin varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuottoja. Päivähoidon asiakasmaksuihin esitetyt valtakunnalliset korotukset eivät tulleet voimaan.

Toimintakulut 86,9 milj. euroa alittivat muutetun talousarvion 0,2 milj. eurolla. Varhaiskasvatuksen tukien piirissä oli vähemmän lapsia kuin oli arvioitu, avustukset/tuet jäivät 0,37 milj. euroa alle talousarvion. Henkilöstökulut ylittyivät toimialatasolla 0,32 milj. eurolla, pääosin kasvatus- ja koulutuslautakunnan alaisen toiminnan osalta (0,22 milj. euroa). Muissa kuluerissä oli vastaavasti talousarvion alituksia yhteensä n. 0,17 milj. euroa sisältäen pääosin palvelujen ostoja (0,1 milj. euroa).

Toimintakate 80 milj. euroa toteutui sekä tulojen että menojen talousarvioalitusten johdosta lähes muutetun talousarvion mukaisesti (toteuma 100,1 %).

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tuusulan perusopetuksen oppilasmäärät näyttävät laskevan tulevina vuosina ellei muuttavien perheiden määrä ole merkittävä. Seuraavien vuosien ajan yläkoulujen oppilasmäärä on kuitenkin erittäin suuri, joka nostaa opetuksen kustannuksia. Oppilaan tuen organisointiin tarvittaisiin lisäresursseja. Alueellisessa vertailussa Tuusulan erityisopetuksen resurssi on vähäisempi kuin usealla naapurikunnalla. Jatkossa on huomioitava myös lisääntyneen maahanmuuton vaikutus palveluihin.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kehittäminen on edennyt Tuusulassa hyvin pitkälti hanke- rahoitusten voimin. Laitteiden ja ohjelmien ylläpitoon sekä opetuskäytön kehittämiseen tulisi jatkossa ohjata lisää resursseja.

Joulukuussa hyväksytty varhaiskasvatuksen uusi asiakasmaksulaki tulee vähentämään entisestään varhaiskasvatuksen maksutuottoja.

Uusi kirjastolaki tuli voimaan vuoden 2017 alusta. Sen myötä kirjaston varausmaksut muuttuvat maksuttomaksi, mikä vähentää kirjaston maksutuottoja.

Vuonna 2017 Suomi 100 -juhlavuosi tuo mukanaan paljon tapahtumia.

Uusi liikuntalaki tuo veloitteita kunnalle mm. hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien tukipalvelujen järjestämiseen yhteistyössä eri toimialojen välillä. Vapaa-ajan ja kulttuurin palveluiden yhdistäminen parantaa mahdollisuuksia yhteisen työn tekemiselle ja järjestämiselle.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Paijalan ja Pertun kouluilla tiloja muokattiin uuden opetussuunnitelman mukaista toimintakulttuuria tukeviksi. Pertun uusi lähiliikuntapaikka aktivoi oppilaita sekä perheitä.

Jokelan ja Kellokosken alueilla päivähoitopaikat lisääntyivät uusien päiväkotien myötä.

Tablet -laitteiden hankinnan ja langattomien verkkojen rakentamisen kautta kouluilla on mahdollisuus hyödyntää oppilaiden omia laitteita opetuksessa sekä osaltaan kehittää koulun toimintakulttuuria.

Uuden kirjastoauton myötä varmistettiin kirjastopalveluiden saatavuus mm. kouluille, päiväkodeille ja haja-asutusalueille sekä mahdollistettiin uusia palvelumuotoja. Varhaiskasvatuksen asiakasjärjestelmän ja kirjastojärjestelmän vaihdokset mahdollistavat esim. sähköisten palveluiden kehittämisen.

KASVATUS- JA KOULUTUSLAUTAKUNTA

Toimielin

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	5 223	560	5 783	5 492	95,0	-291	5 507	-0,3
Toimintakulut	-77 978	-815	-78 793	-78 511	99,6	282	-77 041	1,9
Toimintakate	-72 755	-255	-73 010	-73 019	100,0	-9	-71 533	2,1

Toimielimen tulosalueet:

Kasvatus- ja sivistystoimen kehittämis- ja hallintoyksikkö

Kasvun ja oppimisen palvelut

490 KASVATUS- JA SIVISTYSTOIMEN KEHITTÄMIS- JA HALLINTOYKSIKKÖ

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	3) Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot				-1		-1	7	
Toimintakulut	-836	0	-836	-913	109,2	-77	-853	7,0
Toimintakate	-836	0	-836	-914	109,3	-78	-845	8,1
Henkilöstö 31.12.	11		11	8,9			10	

TOIMINNAN KUVAUS**Toiminta-ajatus**

Kehittämis- ja hallintoyksikkö tukee hyvässä ja sujuvassa yhteistyössä sisäisten ja ulkoisten asiakkaiden kanssa kaikkien toimialan tulosalueiden sekä koko kunnan palvelutoimintaa.

Yksikön vastuulla on talousarvio- ja toimintasuunnitelmien valmistelu ja niiden toteutumisen seuranta, henkilöstöasiat, kasvatus- ja sivistystoimen kirjanpidon ja kustannusten seuranta sekä toimialan tila-asiat. Lisäksi yksikön henkilöstön vastuualueina on muita tulosalueita tukevia toimintoja, kuten koulukuljetusasiat, oppivelvollisuusasiat, päivähoitomaksut, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuet, sekä koululaisten iltapäivätoiminta.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kehittämis- ja hallintoyksikön toiminnan painopistettä siirrettiin toimialakohtaisista kehittämistoimenpiteistä koko kunnan yhteisten tavoitteiden eteenpäin viemiseen. Alkuvuodesta kehittämis- ja hallintoyksikön osalta keskityttiin kuntakohtaisten strategisten päämäärien mukaisesti sähköisen asioinnin kehittämiseen, palveluverkkosuunnitteluun sekä talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämishankkeisiin.

Varhaiskasvatuksen uusi asiakastietojärjestelmä tuotti käyttöönottovaiheessa oletettua enemmän määrittelytyötä, joten etenemistahti ei ole ollut sen osalta odotettu. Yksikön vastuulla oleva päivähoitolaskutus viivästyivät kevään osalta. Tavanomaiseen laskutusaikatauluun päästiin heinäkuusta alkaen.

Palveluverkon pitkän aikavälin suunnittelua edistettiin tutkimalla oppilasmäärien kehitystä sekä vaihtoehtoisia toteutusmalleja koulu- ja päivähoitoverkosta. Tavoitteena on luoda toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukainen etenemismalli. Ensimmäisessä vaiheessa tutkittiin yläkouluverkon etenemisvaihtoehdot, jonka jälkeen edettiin alakoulu- ja päivähoitoverkon ratkaisuihin. Yläkouluverkon vaihtoehtotarkastelu valmistui syyskuun aikana.

Edellä mainitun lisäksi yksikkö tavanomaisesti hoiti järjestelyjä ja asiakaspalvelua liittyen mm. toimialan tilajärjestelyihin, hankintoihin, koulukuljetuksiin, oppivelvollisuusasioihin, lasten hoidon tukien, koululaisten iltapäivätoimintaan ja päivähoitomaksuihin.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Kehittämisen- ja hallintoyksikön määrärahoihin tehtiin 50.000 euron kohdentamaton säästövelvoite. Tätä vähennystä ei siirretty muille tulosalueille, jolloin säästövelvoite näkyy tulosalueella ylityksenä. Yksikössä tapahtui vuoden 2016 loppuvaiheessa henkilöstömuutos, joka aiheutti n. 15.000 euron ylityksen.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuonna 2017 kehittäminen- ja hallintoyksikön osalta ei odotettavissa merkittäviä muutoksia määrärahojen osalta. Mahdollisesti tulevina vuosina toimintojen uudelleen organisointien johdosta yksikön tarvitsema määräraha pienenee.

Avustukset

	TP2012	TP2013	TP2014	TP2015	TP2016
Käsityökoulu Helmi	20 100	20 100	20 100	17 085	17 085
Käsityökeskukset	16 000	16 600	16 600	14 110	14 110
Jokelan kansalaisopisto	53 700	53 700	53 700	45 645	45 645

KASVUN JA OPPIMISEN PALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	3) Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	5 223	560	5 783	5 493	95,0	-290	5 500	-0,1
Toimintakulut	-77 143	-815	-77 958	-77 598	99,5	359	-76 188	1,9
Toimintakate	-71 919	-255	-72 175	-72 105	99,9	69	-70 688	2,0
Henkilöstö 31.12.	964,5		964,5	846,4			925,4	

TOIMINNAN KUVAUS

Kasvun ja oppimisen tulosalue sisältää seuraavat tulosyksiköt:

Opetus

Lukio

Musiikkikoulutus

Kansalaisopisto

Varhaiskasvatuspalvelut (päivähoitopalvelut, esiopetus, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuet)

Toiminta-ajatus

Kasvun ja oppimisen tulosalue järjestää, tuottaa ja kehittää peruspalveluita sekä elämän laatua parantavia palveluita läpi elämänkaaren. Tulosalue järjestää tämän päivän ja tulevaisuuden toimijoiden kasvatusta-, opetus- ja oppimispalveluja kodin kasvatustehtävää tukien. Tavoitteena on terveelliseen elämään ja yhteisöllisyyteen kykenevä, aktiivinen, itsensä tunteva, elinikäinen oppija. Tulosalue tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ja yhteisöllisyyden rakentumista laadukkaiden palveluiden ja kuntalaisten kanssa tehtävän monipuolisen yhteistyön avulla.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Opetussuunnitelmat otettiin käyttöön niin esi-, perus- kuin lukio-opetuksessa. Uuden opetussuunnitelman mukaista koulutusta tarjottiin paljon. Koko kunnan yhteisessä opettajien veso-koulutuksessa jaettiin osaamista kunnan opettajien sekä ulkopuolisten kouluttajien toimesta. Kuuma -kunnat jatkoivat lukioyhteistyötä eri tavoin, uuden opetussuunnitelman tekeminen oli keskeisessä roolissa. Oppilaan tuen organisointia kehitettiin ja lukuvuoden 2016-17 alusta 1. luokan oppilaat aloittivat opiskelun omissa lähikouluissaan.

Kaikki koulut ja päiväkodit edistivät liikunnallisuutta olemalla mukana Liikkuva koulu tai Ilo kasvaa liikkuen -hankkeissa.

Kaikkiin kouluihin saatiin valmiiksi langattomat verkot ja jokaisessa koulussa on käytössä iPad -laitteita. Opetuksen tv-tuennäköisyyden ohjelma saatiin valmiiksi. Syksyn ylioppilaskokeista saksa, maantiede ja filosofia tehtiin sähköisinä.

Tuusulan lukion toimipisteiden käytänteitä yhdistettiin edelleen ja toimintakulttuureita kehitettiin. Monio -hankesuunnittelu eteni päätöksentekoa varten.

Keskisen Uudenmaan musiikkiopisto kehitti mm. musiikkiteknologiaopetusta, oppilasarviointia ja oppimisympäristöjä sekä oli mukana monissa konserteissa ja tapahtumissa.

Kansalaisopiston toimintaa sopeutettiin esim. luopumalla pienemmistä opetusryhmistä sekä vähentämällä musiikin ryhmäopetusta. Kansalaisopiston strategiaa ajanmukaistettiin ja nivottiin tiiviimmin osaksi kunnan strategiaa. Yhteistyö lukion ja paikallisten vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa tiivistyi entisestään yhteisten tilojen ja toiminnan suunnittelun myötä.

Varhaiskasvatuspalveluissa otettiin käyttöön uusi sähköinen asiakasjärjestelmä joulukuussa 2015. Käyttöönotto ei sujunut odotusten mukaisesti, mikä hankaloitti varhaiskasvatuksen esimiesten ja henkilöstön työskentelyä ja näkyi asiakkaille laskutuksen viivästymisenä sekä järjestelmän käyttökatkoksina.

Varhaiskasvatuspäällikkö Hannamari Halinen aloitti tehtävässään 1.8.2016.

Hallitusohjelman mukainen subjektiivinen päivähoito-oikeuden muutos otettiin käyttöön elokuun alusta. Jokaisella lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa. Päivähoitopaikat pystyttiin järjestämään lakisääteisesti. Yksityisessä päivähoitossa olevien lasten määrä toteutui aiempaa pienempänä.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Kulujen sekä tuottojen talousarvioalitukset painottuvat pääosin varhaiskasvatuspalveluiden avustuskuluihin ja maksutuottoihin. Hoidon tukien piirissä oli vähemmän lapsia kuin oli arvioitu ja päivähoidon maksutuotot eivät toteutuneet arvioidun mukaisesti, mm. päivähoitoon asiakasmaksuihin esitetyt valtakunnalliset korotukset eivät tulleet voimaan.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tuusulan perusopetuksen oppilasmäärät näyttävät laskevan tulevina vuosina ellei muuttavien perheiden määrä ole merkittävä. Tällä hetkellä syksyllä 2018 koulun aloittavien määrä on alle 500 oppilasta, joka on n. 50 vähemmän kuin keskimäärin viime vuosina. Nuorempien osalta muutos on vielä suurempi. Seuraavien vuosien ajan yläkoulujen oppilasmäärä on kuitenkin erittäin suuri, joka nostaa opetuksen kustannuksia.

Oppilaan tuen organisointiin tarvitaan lisäresursointia, jotta valtuuston asettamaan tavoitteeseen (100 oppilasta/erityisopettaja) päästään lähivuosina. Kuuma Vaativa erityisopetus -selvityksessä on todettu, että alueellisessa vertailussa Tuusulan erityisopetuksen resurssi on vähäisempi kuin usealla naapurikunnalla. Jatkossa on huomioitava myös lisääntyneen maahanmuuton vaikutus palveluihin (oppilaan tuki, S2 -opetus, valmistavien luokkien määrä), kun oppilaat tulevat Tuusulaan ja myöhemmin siirtyvät valmistavasta opetuksesta yleisopetuksen luokkiin.

Tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön kehittäminen on edennyt Tuusulassa hyvin pitkälti hanke- rahoitusten voimin. Laitemäärät saataneen lähivuosina hyvälle tasolle, mutta laitteiden ylläpitoon, oppilashallinto-ohjelmien ja tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön kehittämiseen on jatkossa ohjattava lisää resurssia. Lisäresurssin tarpeeseen vaikuttaa myös esiopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa lisääntyvä tv-t -laitteistojen määrä.

Kilpailukyky sopimus toi mm. lukio-opettajille ylimääräisiä koulutuspäiviä. Niissä on tarkoitus vahvistaa opettajien osaamista erityisesti sähköisissä opetusmenetelmissä ja -kokeissa sekä kehittää työyhteisöjen toimintakulttuuria ja lisätä opiskelijoiden osallisuutta. Opetustunteja sopimus ei lisää.

Kevään 2017 aikana Monion hankesuunnitelma käsitellään kunnan päättävissä elimissä. Mikäli päätös rakentamisesta saadaan, järjestetään kevään aikana arkkitehtikilpailu ja aloitetaan rakennussuunnittelu.

Joulukuussa hyväksytyn varhaiskasvatuksen uuden asiakasmaksulain myötä varhaiskasvatuspalveluiden asiakasmaksukertymä tulee pienentymään.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Paijalan koulun laajennus valmistui ja toi mukanaan mahdollisuuksia kehittää toimintaa uuden opsin mukaisesti. Myös Pertun koululla koulun tiloja muokattiin uuden opsin mukaista toimintakulttuuria tukeviksi ja uusi lähiliikuntapaikka valmistui aktivoimaan oppilaita sekä perheitä.

Tablet -laitteiden hankinnan ja langattomien verkkojen rakentamisen kautta kouluilla on monipuolinen laitekanta sekä mahdollisuus hyödyntää oppilaiden omia laitteita opetuksessa. Tämä tuo osaltaan mahdollisuuden kehittää koulun toimintakulttuuria uuden opsin mukaisesti.

Notkokuiston päiväkoti pääsee aloittamaan täysipainoisesti omissa tiloissaan syksyllä

2017 Pertun muuttaessa korjattuihin tiloihin. Peruskorjausremontin valmistuttua varhaiskasvatuspaikat Jokelan alueella lisääntyvät. Roinilan päiväkodin valmistuttua Kellokosken alueen varhaiskasvatuspaikat lisääntyivät yhden lapsiryhmän verran.

Tunnusluvut:

Perusopetus	tot2012	tot2013	tot2014	tot2015	ta2016	tot2016
Oppilasmäärä	5 114	5 069	5 010	5 016	5 025	5 063
Nettomenot €/oppilas	-7 612	-7 982	-8 111	-8 226	-8 347	-8 348
Nettomenot €/oppilas *	-6 482	-6 731	-6 940	-7 098	-7 286	-7 260
* ilman pääomavuokraa, kotikuntakorvauksia ja iltapäivätoimintaa						
Esiopetus	tot2012	tot2013	tot2014	tot2015	ta2016	tot2016
Koulujen esiopetuksen oppilaat						
Oppilasmäärä	85	77	73	66	40	59
Nettomenot €/oppilas	-5 457	-6 163	-6 434	-5 559	-6 787	-6 129
Nettomenot €/oppilas ilman kiinteistön pääomavuokraa, Nettomenot eivät sisällä esiopetuksen ostoja yksityisiltä päiväkodeilta	-5 162	-5 751	-5 937	-5 149	-6 042	-5 624
Kunnallisten ja ostopalvelupäiväkotien esiopetuksen lapset	356	366	362	393	400	406
Yksityisissä päiväkodeissa olevat esiopetusikäiset lapset		78	96	96	100	101
Lukio	tot2012	tot2013	tot2014	tot2015	ta2016	tot2016
Opiskelijamäärä	541	546	560	561	568	558
Nettomenot €/oppilas	-7 143	-6 974	-6 810	-7 441	-7 645	-7 698
Nettomenot €/oppilas ilman kiinteistön po-vuokraa	-6 675	-6 481	-6 351	-6 469	-6 681	-6 716
Musiikkikoulutus	tot2012	tot2013	tot2014	tot2015	ta2016	tot2016
Varsinaiset oppilaat	217	217	217	217	217	217
Bruttomenot €/oppilas	-1 346	-1 566	-1 520	-1 520	-1 567	-1 115
Kansalaisopisto	tot2012	tot2013	tot2014	tot2015	ta2016	tot2016
Bruttomenot €/asukas	-23	-22	-23	-22	-23	-21
Oppituntien määrä	10 588	10 509	10 191	9 498	10 200	9 662
Kurssiopiskelijat	6 910	6 707	6 947	6 589	7 000	6 197

Varhaiskasvatuspalvelut, lapsimäärä 31.12.	tot2012	tot2013	tot2014	tot2015	ta2016	tot2016
Kunnallinen päiväkotihoito	1304	1341	1308	1337	1370	1340
Kunnallinen perhepäivähoito	193	174	165	137	150	119
Kunnallinen ryhmäperhepäivähoito						
Joista:						
- varhaiskasvatuksen esiopetuksessa		349	343	394	400	406
- iltahoitoa tarvitsevia lapsia klo 18-22		82	68	58		
- Vuorohoitoa käyttäviä lapsia (yö- ja viikonloppu)		56	60	67		
Tuetun varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia		268	304	331		311
- joista varh.tuki veo-palvelut ja erityisen ja tehostetun tuen lapsia		127	136	182		152
		141	149	149		159
Kunnallinen päivähoito yhteensä	1497	1515	1473	1474	1520	1516
Nettomeno euroa/lapsi/vuosi (sis. ilta-, vuoro-, tuetun varhaiskasvatuksen ja kunnallisen esiopetuksen)	-11 491	-11 428	-11 570	-11 571		-11 661
Perhekeskustoiminta / Avoin varhaiskasvatus		78	78	80	100	68
- Perhekeskuksissa käyntejä			7 159			
Nettomeno euroa/lapsi/vuosi		-4 540	-4 198	-4 753		-5 089
Ostopalvelusopimukset		89	105			
- joista esiopetuksessa		17	19			
Muut ostot ja myynnit kunnilta						
- Tuusula ostaa		3	14			
- Tuusula myy		3	16			
Ostopalvelupäiväkotihoito yhteensä	83	92	119	88	90	57
Nettomeno euroa/lapsi/vuosi (ei sis. hallinnon kuluja)	-7 912	-7 076	-5 638	-8 482		-13 965
Yksityinen päiväkotihoito	338	402	430	412	440	415
- joista esiopetuksessa		78	96	96	100	101
Yksityinen perhepäivähoito	100	93	92	90	80	67
Yksityinen päivähoito yhteensä	438	495	522	502	520	482
Euroa/lapsi/vuosi (ei sis. hallinnon kuluja)	-5 575	-4 926	-5 160	-5 366		-5 533
Varhaiskasvatuksen piirissä yhteensä lapsia		2180	2192	2144	2230	2123
Lakisääteinen kotihoidon tuki	766	684	651	636	650	
3-6-vuotiaiden Tuusulan kotihoidon tuki	50	30	0			
Kotihoidon tuki yhteensä	816	714	651	636	650	660
Euroa/lapsi/vuosi (ei sis. hallinnon kuluja)	-4 012	-4 301	-4 412	-4 214		-3 843
Kaikki hoitomuodot yhteensä (ph + tuet)	2834	2894	2843	2780	2880	2783
Nettomeno euroa/lapsi/vuosi	-8 319	-8 462	-8 303	-8 474		-8 632
Alle 2 (3)- kuntalisä ja sen sisaruslisä (saavat lisäksi lakisääteistä kotihoidontukea)	407	398	315	243	250	200

hoidetut lapset = kokopv+osapv

KULTTUURILAUTAKUNTA

Toimielin ja tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	3) Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	320	0	320	292	91,3	-28	308	-5,1
Toimintakulut	-3 370	0	-3 370	-3 402	100,9	-32	-3 314	2,7
Toimintakate	-3 050	0	-3 050	-3 110	102,0	-60	-3 006	3,5
Henkilöstö 31.12.	42,7		42,7	33,9			40,1	

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Kulttuuripalvelut tuottaa ja kehittää kirjasto-, kulttuuri- ja museopalveluita. Kulttuuripalvelut tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ja yhteisöllisyyden rakentumista laadukkaiden palveluiden ja asukkaiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla.

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on

- tuottaa ja auttaa järjestämään helposti saavutettavia, elämänlaatua parantavia palveluita
- luoda kattava ja monipuolinen palveluverkosto
- vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin ennalta ehkäisevän toiminnan kautta
- koordinoita ja syventää yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa
- vaalia ja hyödyntää kulttuuriperinnettä

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kulttuuripalvelut ja opetuspalvelut valmistelivat Tuusulan perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelman. Sen käyttöönotto on aloitettu yhtä aikaa koulujen uuden opetussuunnitelman toteuttamisen kanssa. Kulttuurikasvatussuunnitelma antaa kaikille tuusulalaisille 1–9-luokkalaisille ”kulttuurin perusoppimäärän” ja he oppivat kirjaston, kulttuuripalveluiden ja museoiden sekä niistä saatavien elämysten ja tiedon aktiivisiksi käyttäjiksi ja kokijoiksi.

Kulttuuripalveluissa on suunniteltu, viestitty ja koordinoitu Suomi 100-juhlavuoden valmisteluja laajalla yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa. Suunnitteluun ovat osallistuneet muun muassa kunnan eri yksiköt, kunnassa toimivat yhdistykset ja kuntalaiset. Yhteistyötä on tehty myös Järvenpään kaupungin kanssa. Myös asuntomessuvuoden 2020 oheistapahtumien suunnittelu on aloitettu ja huomioitu museon näyttelysuunnitelmissa.

Kirjastoauto Kirre saatiin käyttöön helmikuussa. Elokuussa pidetyillä kirjastoautopäivillä Kirre ansioitui Suomen toiseksi kauneimmaksi kirjastoautoksi ja sen kuljettaja Suomen parhaaksi kirjastoautonkuljettajaksi. Kirjastossa on valmisteltu ja marraskuussa otettu käyttöön uusi kirjastojärjestelmä.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kehittämishanke alaprojekteineen on edennyt suunnitelmien mukaan. Tavoitteena on lisätä kunnan vetovoimaa sekä kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia asiakaslähtöisillä ja selkeämmin viestittäville palveluilla ja palvelutuotantoa tukevalla organisaatiolla.

Olennaiset määrärahan ylitykset

Toimintakulujen talousarvioylitys aiheutui vuokramenojen kasvusta ja matkailu- ja tapahtumamarkkinoinnin menojen jakamisesta kasvatus- ja sivistystoimen ja kuntakonsernin kesken.

Arvio todennäköisestä kehityksestä

Vuonna 2017 Suomi 100 -juhlavuosi ja kunnan strateginen teema *Kulttuurin Tuusula* tuo mukanaan enemmän tapahtumia ja kävijöitä niin kulttuuritapahtumiin kuin museoihin. Verkostoyhteistyö tapahtumatuotannossa tiivistyy entisestään. Kulttuurinen vanhustyö on nousemassa kulttuurin palvelutoiminnan painopisteeksi lastenkulttuuritoiminnan ja verkostoyhteistyön rinnalle.

Uusi kirjastolaki tuli voimaan vuoden 2017 alusta. Sen myötä omaan kokoelmaan tehdyt varaukset muuttuivat maksuttomaksi. Tämä todennäköisesti pienentää kirjaston saamia maksuja, mutta oletettavasti myös lisää kävijämääriä.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Uusi kirjastoauto Kirre otettiin käyttöön helmikuun lopussa 2016, millä varmistettiin kirjastopalveluiden saatavuus mm. kaikille kouluille, päiväkodeille sekä haja-asutusalueille. Uudentyyppisen kirjastoauton mahdollistamia uusia palvelumuotoja, kuten elokuvahetkiä päiväkodeille, kokeiltiin kesällä 2016 ja laajentamismahdollisuuksia toimintamuodoissa on edelleen. Vuonna 2016 kirjastoauto näkyi perustyönsä lisäksi monissa tapahtumissa vahvistaen kirjaston ja kunnan imagoa.

Kirjastojärjestelmän vaihdos saattoi kirjaston teknisen perustan vakaalle, modernille pohjalle. Jatkossa vaihdos mahdollistaa esim. sähköisten palveluiden kehittämisen kuten verkkomaksamisen käyttöönoton sekä myös laajemman tietokantayhteistyön kansallisen kirjastoverkon kanssa. Verkkokirjastoakin pystytään kehittämään helpommin ja uudesta järjestelmästä saadaan entistä tarkempaa tietoa kirjastopalveluiden suunnittelun ja kehittämisen pohjaksi.

Tuotantotuet:

TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
113 400	113 889	113 200	100 980	99 480

Tunnusluvut:

	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Yleinen kulttuuritoimi					
Tapahtumat ja projektit (yht., ei last. kulttuuri)	16 347	18 380	14 214	15 399	13 257
joista oma tuotanto	1 465	4 382	2 891	1 599	1 200
joista verkostoyhteistyö	14 882	13 998	11 323	13 800	12 057
Lastenkulttuuri (yht.)	7599	7 164	5 904	8 016	7 076
joista oma tuotanto		6 279	4 389	6 066	5 612
joista verkostoyhteistyö		885	1 515	1 410	1 464
Kävijät yhteensä	23 946	25 544	20 118	23 415	20 333
Museo					
Opetuspalveluiden kävijämäärä	4 009	2 700	4 294	4 447	3979
Opetustapahtumien määrä	201	162	211	212	175
Aikuisväestölle suunnattu yleisötyö, kävijät					2 931
Aikuisten yleisötyön tapahtumamäärä					75
Näyttelykävijämäärä	39 807	49 800	44 042	54 604	45 452
Kirjasto					
Lainat kpl	587 747	566 890	540 643	510 606	497 576
Käyntien määrä, fyysinen	343 142	311 452	300 221	283 944	264 616

LIKUNTALAUTAKUNTA

Tulosalue ja toimielin

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	3) Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	1 016	0	1 016	982	96,7	-33	984	-0,2
Toimintakulut	-3 550	0	-3 550	-3 576	100,7	-27	-3 520	1,6
Toimintakate	-2 534	0	-2 534	-2 594	102,4	-60	-2 536	2,3
Henkilöstö 31.12.	19,5		19,5	17,6			20,6	

Toiminta-ajatus

Liikuntapalvelut järjestää ja tuottaa monipuolisia liikuntapalveluita kaiken ikäisille kuntalaisille. Liikuntapalvelut tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ylläpitämällä ja kehittämällä liikunnan olosuhteita yhteistyössä kuntalaisten kanssa.

Toiminnan kuvaus ja tehtävät

Liikuntalautakunta vastaa osaltaan kunnassa noudatettavasta liikuntapolitiikasta, toimintaedellytysten luomisesta sen toteuttamiselle sekä yhteistyöstä liikuntatoimintaa järjestävien tahojen kanssa. Lautakunta huolehtii toimialansa tavoitteiden asettamisesta, toiminnan voimavarojen ja organisaation kehittamisestä sekä tulosten seurannasta. Lautakunta ohjaa ja valvoo toimialansa palvelutoiminnan suunnittelua ja toteutusta sekä tukee toimintojen verkottumista. Urheiluseurojen ja yhteisöjen järjestämää toimintaa tuetaan luomalla olosuhteita ja jakamalla avustuksia, joissa painopisteenä on nuorille järjestetty ohjaustoiminta.

Liikuntapalvelut järjestää ja ylläpitää kuntalaisille uimahallipalveluja, keskustaajamissa olevia urheilukeskuksia, varustaa ja kehittää liikuntapaikkoja, liikuntatiloja ja uimarantoja sekä hoitaa ulkoilureittejä. Tulosalueen järjestämässä ohjaustoiminnassa painotetaan erityisryhmiä, joille liikunnalla on erityistä terveydellistä ja kuntouttavaa merkitystä. Liikuntapalvelut luo lisäksi edellytykset lasten uimataidon oppimiselle yhdessä opetustoimen henkilöstön kanssa. Palveluita tuotetaan kuntalaisille yhteistyössä liikuntajärjestöjen ja -yhteisöjen kanssa sekä kuntayhteistyön avulla.

Liikuntapalvelut kehittää kasvatusta- ja sivistystoimen ja muiden lautakuntien välistä yhteistoimintaa. Toimintasuunnitelmien toteutumista seurataan pääasiassa palvelujen ja asiakkaiden määrää kuvaavilla mittareilla. Palveluiden laatua kehitetään asukaskyselyiden ja palautejärjestelmän avulla. Palveluja kohdennetaan valtakunnallisten suositusten mukaisesti paikalliset palvelutarpeet huomioiden.

Tulosalue tuottaa palveluja seuraavissa tulosyksiköissä: liikuntapalvelut, liikuntapaikat, uimahalli ja liikunnanohjaus.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Tuusulan uimahallin kausi sujui keväällä lähes häiriöttä. Uimahalli avattiin syyskaudella yleisölle vasta elokuun lopulla ilmastointikanavien laajennetun korjaustyön vuoksi. Uimahallin kävijämäärät jäivät tästä syystä edellisen vuoden lukemista. Uinninopetusta annettiin toimintavuonna kolmelle luokka-asteelle ja opetusta kehitettiin lisäämällä yhteistyötä ja 3.sektorin kanssa. Keväällä teetetyn tyytyväisyyskyselyn tulosten mukaan käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä uimahallipalveluihin. Kyselyn

tuloksia ja saatua palautetta hyödynnettiin syyskauden toiminnassa parantamalla tiedotusta, asiakaspalvelutilanteita ja lisättiin hallin aukioloaikoja. Keravan kaupungin kanssa sovittiin uinninopetuksen ja ohjaustoiminnan järjestelyistä Keravan uimahallin remontin aikana. Uimahallin pukukaappien ja korttijärjestelmän uusimisen suunnittelu aloitettiin loppuvuodesta.

Urheilukeskuksissa järjestettiin alkuvuoden aikana normaalin toiminnan lisäksi erilaisia tapahtumia ja turnauksia. Tapahtumiin osallistuttiin yhteistyössä seurojen kanssa.

Urheilukeskukseen tehtiin n. 1km mittainen tykkilatu, joka pidensi muuten lyhyeksi jäänyttä hiihtokautta. Hyrylän urheilukeskuksessa tehtiin alueisiin liittyviä parannustöitä mm. asfaltointia, sähkötöitä ja ympäristön siivousta. Jäähallin jäähdytysjärjestelmän kunnan seuranta jatkettiin syksyn aikana. Toiminta hallissa jatkui häiriöttä syyskauden ajan. Urheilukeskuksen lumetustyöt ja kenttien jäädytykset aloitettiin joulukuussa.

Terveet elämäntavat -palvelumuotoiluprosjektia valmisteltiin yhdessä sosiaali- ja terveystoimen yksiköiden kanssa. Ohjaustoiminnassa lisättiin yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa mm. kuntosaliohjauksessa ja uimahallin alakerran tilojen käyttöä tehostamalla. Syksyllä lisättiin ohjelmaan liikunnan startti- ja kehonhuoltoryhmiä.

Jokelan Pertun koulun lähiliikuntapaikka valmistui syyskuussa. Mikkolan koulun lähiliikuntapaikan suunnittelu aloitettiin kesäkuussa koulun pohjatietojen keräämisellä. Olemassa oleviin lähiliikuntapaikkoihin tehtiin toiminnallisia korjauksia ja muutoksia. Kuntayhteistyötä tehtiin Tuusulanjärven talvikunnossapidon, työturvallisuuden ja uimahallin kiinteistön ja allastekniikan osalta. Liikuntapalveluiden seurataapaamisessa 5.4. aiheina olivat mm. Suomi100 ja Urheilukeskusten kehittäminen. Seuratapaamiset jatkuivat lokakuussa, aiheena oli Tuusulassa käynnistynyt Liikkuva koulu –hanke ja seurayhteistyö.

Olenaiset määrärahan ylitykset

Liikuntapalveluiden tulosalueen osalta olennaisimmat määrärahaylitykset olivat uimahallin tulosityksikön henkilöstömenot, mikä johtui koko vuoden kestäneestä sijaistarpeesta. Liikuntapaikkojen palvelujen ostot olivat toimintavuonna arvioitua suuremmat.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Uusi liikuntalaki tuo veloitteita kunnalle mm. hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien tukipalvelujen järjestämiseen yhteistyössä eri hallintokuntien välillä. Yhteistyö lisää järjestämistavasta riippuen resurssitarvetta mm. liikuntaneuvonnan, ohjauspalveluiden ja ennaltaehkäisevän terveystoiminnan kuntatasoisen koordinoinnin osalta. Tätä työtä on aloitettu tulosalueella mm. liikunnanohjauspalveluiden tulevan kauden suunnittelussa ja kehittämistyössä sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa toteutettavassa palvelumuotoiluprosjektissa. Koska terveyden edistäminen jää jatkossa kuntien järjestettäväksi maakunnan palveluja tukien, yhteistyötä ja osaamisen jakamista on tehtävä myös ylikunnallisesti ja lisättävä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Liikuntapalvelut tulee lisäämään liikuntaan ja terveellisiin elämäntapoihin tähtäävää neuvontaa eri-ikäisille ja valituille kohderyhmille.

Liikuntapalvelut sitoutuu kuntalaisia hyödyttävään kuntayhteistyöhön ja suhtautuu myönteisesti laitoksissa ja mm. urheiluyhtiöissä esiin tuleviin tarpeisiin olosuhteiden kehittämiseksi. Tätä kehitystyötä tulee tehdä tiedostamalla, että harrastamisen kustannukset tulee säilyttää siedettävällä tasolla niissä päätöksissä, joihin kunta voi itse vaikuttaa. Vastaavasti maksuttomia palveluja liikunnan olosuhteiden osalta tulee jatkossakin kehittää ja rakentaa.

Liikuntapalvelujen tulosalueen toimintaan merkittävästi vaikuttavat tekijät ovat sääolosuhteet ja laitos-ympäristö. Lumisina talvina polttoaineen kulutus, kaluston käyttö ja niiden kerrannaisvaikutukset vähentävät tulosalueen liikkumavaraa kun taas vähälumiset ja lauhat talvet tuovat säästöjä mikäli edellytykset talviliikunnan olosuhteiden tekemiseen ovat heikot. Vaihtelevat talvisäät voivat lisätä myös kustannuksia ja lopputulos silti huono. Laitosympäristön kustannukset ovat paremmin ennakoitavissa mutta ne kattavat tulosalueen kokonaiskustannuksista merkittävän osan. Lähes koko tulosalueen henkilöstö on sidottu laitoksien ylläpitoon, mikä vaikuttaa palveluiden järjestämiseen ja kehittämiseen niiden ulkopuolella.

Vapaa-ajan ja kulttuurin palveluiden yhdistäminen parantaa mahdollisuuksia yhteisen työn tekemiselle ja järjestämiselle. Koska vapaa-aikapalveluihin, ulkoiluun ja virkistykseen liittyviä kehittämissankkeita on käynnistetty viime vuosina paljon, tulee niiden kokonaissuunnitteluun ja toteutukseen panostaa riittävästi.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

- Kuntovälinepuistojen varustaminen ja lähiliikuntapaikkojen toiminnalliset muutokset ja korjaukset 40 000€
Määrärahalta toteutetaan ulkokuntovälineitä kuntalaisille vapaassa käytössä oleville lähiliikuntapaikoille ja puistoihin sekä tehdään toiminnallisesti tarpeellisia muutostöitä rakennetuille kohteille vuosittain määrärahan puitteissa. Jokelan Notkokuiston kuntovälialue uusittiin kesällä 2016 ja muutostöitä tehtiin Roinilanpuiston, Riihikallion ja Hyökkälän koulun lähiliikuntapaikoille. Toteuma yhteensä 40 518 €.
- Luonnonvarakeskuksen (ent. Metla) kuntoradan valaistus 50 000€
Liikuntapalveluiden ylläpitämisen reitin valaiseminen yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa ei toteutunut suunnitelmavuonna. Määrärahaa käytettiin urheilukeskuksen yleisiin töihin mm. P-alueiden tilapäisjärjestelyt, aluetyöt sekä reittien korjaustyöt. Toteuma yhteensä 22 708 €.
- Pertun koulun lähiliikuntapaikan rakentamiseen ja Hyrylän urheilukeskuksen P-alueiden suunnitteluun ja toteutukseen varauduttiin teknisen lautakunnan talousarviossa.

Tunnusluvut

	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Nettomenot €/asukas	-71,77	-65,78	-65,95	-67,22
Avustettavat seurat ja yhteisöt (kpl)	32	32	32	31
Maksetut avustukset (€/%)	84750/100,9	83 100/98,1	71 420/100	71 570/100
Seurojen ilmoittamat nuorisoliikunnan ohjaukerrat kpl)	38 330	40 048	41 866	43 726
Alakoulujen uimakoulu (kpl)	132	135	139	132
Lasten kesäuimakoulu (kpl/osallistujat)	37/392	39/406	39/390	39/377
Ohjatun liikunnan ryhmät, syys/kevät (kpl)	50/51	52/51	54/54	55/54
Ohjatun liikunnan osallistujamäärä	19 979	20 886	22 235	20 880
Kunnossapidettävät kuntoreitit (km)	11	11	11	11
Kunnossapidettävä latuverkko/toteutunut	38	38	38	38/1,5
Hiihtolatuksen hoito-osuma ka. (omat reitit)	4,2	-	-	-
Ostopalveluna kunnossapidettävä latuverkko/toteutunut	42	42	42	42/12
Kunnossapidettävät kentät (kpl)	28	28	28	28
Kunnossapidettävät luonnonjääkentät/kauden pituus (viikot)	17	17	17	17/6
Jäähallin käyttötunnit/viikko	96	96	97	97
Jäähallin aukiolopäivät/vuosi	252	256	256	256
Jäähallin kävijämäärät (elo-toukokuu) *sis. koululaiskäytön	45 480*	42 200*	37 644	40 550*
Uimahallin aukiolopäivät/vuosi	315	320	320	305
Uimahallin kävijämäärät/vuosi, sis. seurakäytön	250 000	250 000	238 845	228 071
Uimahallin alakerran kävijämäärät/vuosi	10 100	10 250	11 611	12 501
Perustetut lähiliikuntapaikat kpl	2	2	2	2

NUORISOLAUTAKUNTA

Tulosalue ja toimielin

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	3) Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	92	0	92	129	140,9	37	98	31,8
Toimintakulut	-1 467	28	-1 439	-1 452	100,9	-13	-1 450	0,1
Toimintakate	-1 375	28	-1 347	-1 324	98,2	24	-1 353	-2,1
Henkilöstö 31.12.	15,8		15,8	15,9			22,4	

TOIMINNAN KUVAUS

Toimielimen vastuulla on nuorisopalveluiden tulosalue. Tulosalue tuottaa palveluja seuraavissa tulosyksiköissä: nuorisopalvelut, alueellinen nuorisotyö ja kohdennettu nuorisotyö.

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Nuorisopalvelut tuottaa ja kehittää yhteisöllisyyttä lujittavia, osallistavia ja sosiaalisesti vahvistavia toimintoja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Nuoriso työ tukee nuorten kasvua itsenäisiksi ja vastuullisiksi aikuisiksi.

Päämääränä on saada aikaan nuorten henkistä ja fyysistä hyvinvointia tukevaa ja kasvattavaa toimintaa. Toiminnallisena tavoitteena on luoda edellytyksiä nuorten, seurojen, yhdistysten ja järjestöjen omalle toiminnalle.

Nuorisolautakunta huolehtii toimialansa tavoitteiden asettamisesta, toiminnan voimavarojen ja organisaation kehittämisestä sekä tulosten seurannasta, ohjaa ja valvoo toimialansa palvelutoiminnan suunnittelua ja toteutusta. Toimintojen verkottumista edistetään ja tuetaan.

Palvelujen laadun kehittäminen on tärkein kehittämiskohde ja sitä arvioidaan asiakaspalautteella (kysely) sekä seuraamalla suoritetta €/asukas.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

- Nuorisovaltuusto on osallistunut aktiivisesti lautakuntien ja kunnanvaltuuston työskentelyyn sekä erilaisten neuvostojen toimintaan
- Alueellinen nuorisotyö on kehittänyt yhteistyötään paikallisten seurojen, yhdistysten, oppilaitosten ja kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa
- Kohdennetun nuorisotyön järjestämisessä on asiakaspalautetta ja palvelumuotoilun työvälineitä käytetty palvelun kehittämiseen. Toisen asteen oppilaitosten kanssa yhteistyötä on tiivistetty erityisesti ohjauksen osalta

Tunnusluvut:

	TP2014	TP2015	TP2016
Alueellinen nuorisotyö			
Alueellisen nuorisotyön toimintatunnit	3 913	3 986	3 274
Nuorten käyntikerrat taloilla	24 921	20 990	17 667
Yli 29-vuotiaat käyttäjät	977	1 054	755
Kohdennettu nuorisotyö			
Oppitunneilla ja ryhmissä kohdatut nuoret	1 514	2 137	2 114
Erilaisissa tukisuhteissa olevat nuoret	248	210	302
Starttipajan asiakkuudet		80	71

Kuntakehityksen ja tekniikan toimiala

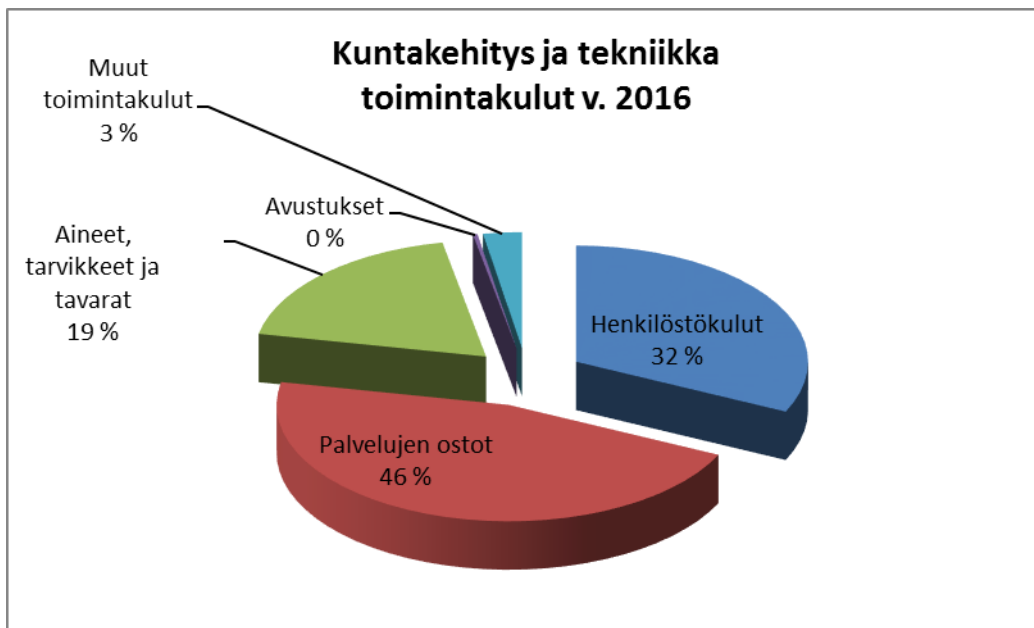

KUNTAKEHITYS JA TEKNIikka

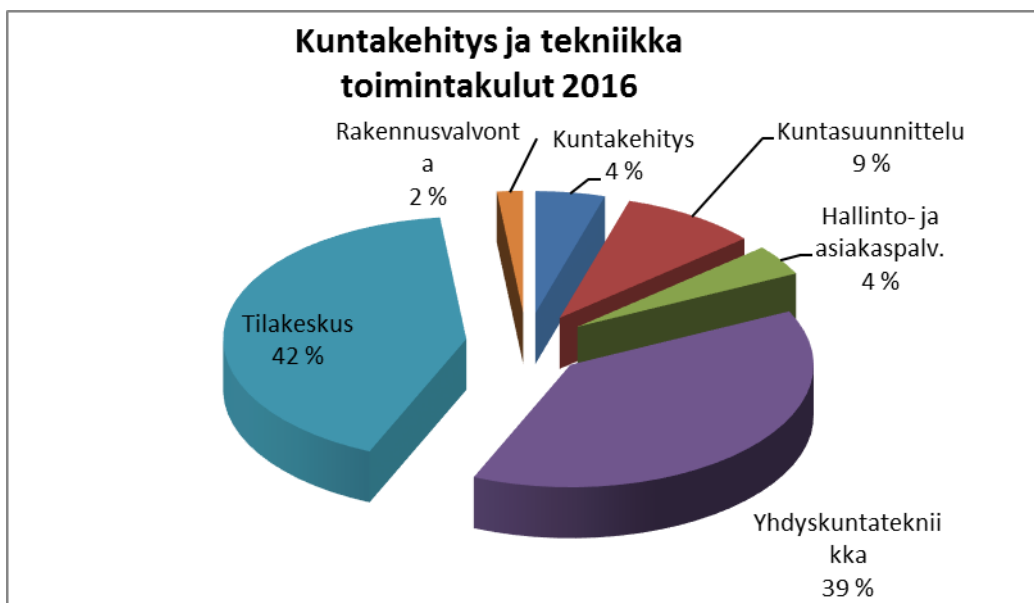
Toimiala

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	26 827	-64	26 763	27 535	102,9	772	25 860	6,5
Toimintakulut	-25 278	199	-25 079	-24 849	99,1	230	-20 324	22,3
Toimintakate	1 549	135	1 684	2 686	159,5	1 002	5 536	-51,5
Henkilöstö 31.12.	174,5		174,5	170,0	97,4	-4,5	161,5	5,3

Toimintakulujen jakautuminen tulosalueittain

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kuntakehityksen ja tekniikan toimialaan sisältyy kolmen eri lautakunnan alainen toiminta: rakennuslautakunnan alainen rakennusvalvonta, teknisen lautakunnan alainen teknisen toimen osa sekä kuntakehityslautakunnan alainen kuntakehitys ja kuntasuunnittelu.

Rakennuslautakunta huolehtii rakennusvalvonnan sekä osasta tielautakunnan tehtävistä. Rakennusvalvonnan toiminta-ajatuksena on yhteiskunnan päämäärien mukaisesti olla myötävaikuttamassa kaavojen toteutumiseen sekä siihen, että rakentaminen täyttää yleisesti hyväksytyt normit terveellisyden, turvallisuuden ja teknisen laadun suhteen ja että rakennettu ympäristö muodostuu turvaliseksi, toimivaksi, virikkeelliseksi ja esteettisesti tyydyttäväksi.

Teknisen lautakunnan tehtävänä on tuottaa kuntalaisille yhdyskuntatekniikan palveluja, huolehtia kunnan omasta toimitilatarpeesta ja huolehtia terveellisestä ja turvallisesta ympäristöstä yhdessä kunnan muiden sidosryhmien kanssa. Lautakunnan tavoitteena on luoda ja ylläpitää kuntalaisia ja sen työntekijöitä varten turvallinen ja viihtyisä asuin-, työ-, liikenne- ja vapaa-ajan ympäristö sekä edistää ja ylläpitää kunnassa laadukkaita joukkoliikennepalveluja.

Kuntakehityslautakunnan tehtävänä on edistää Tuusulan kunnan elinvoimaa, kilpailukykyä ja veto-voimaisuutta. Tätä tehtävää lautakunta toteuttaa tulevaisuutta ennakoiden luomalla mm. tarkoituksemukaisella kaavoituksella edellytyksiä hyvälle rakennetulle ja luonnonympäristölle, asuinolojen kehittymiselle, joukkoliikenteelle, viisaalle liikkumiselle sekä elinkeinoja työllisyyspolitiikalla.

Olellaiset tapahtumat toimialalla

Uusi Kuntakehityksen ja tekniikan toimiala perustettiin vuoden 2016 alusta. Toimialan organisaatiota on kehitetty asiakaspalvelunäkökulma huomioiden ja henkilöstön toimenkuvat on sovitettu vastaamaan muuttuneiden yksiköiden peruspalvelutuotantoa.

Kuntakehitysjohtaja Hannu Haukkasalo siirtyi Pornaisten kunnanjohtajaksi. Marko Härkönen aloitti kuntakehitysjohtajana sekä kuntakehityksen ja tekniikan toimialueen johtajana 22.8.2016.

Kuntakehityksen merkittävät maankäyttöprojektit -tulosityksikkö jaettiin kolmeksi eri tulosityksiköksi 1.1.2017 alkaen. Tällöin muodostettiin seuraavat tulosityksiköt: Hyrylän keskusta, Rykmentinpuisto ja Focus. Samoin Maankäytön ja kaavoituksen – tulosityksikkö jaettiin kahdeksi erilliseksi yksiköksi 1.1.2017 alkaen.

Kuntakehityslautakunnassa käsiteltiin seuraavat kaavat vuonna 2016:

	Kaava	kem2
1	Tuomala II, osayleiskaavaehdotus	
2	Suutarintie, asemakaavaaluonnos	13 500
3	Puustellinmetsä, asemakaava	122 700
4	Kauppatie II, asemakaavan muutosehdotus	7 000
5	Häriskivi, asemakaava ja asemakaavan muutosehdotus	36 966
6	Rykmentinpuiston keskus, asemakaava ja asemakaavan muutosehdotus	176 450

7	Tuuskoto, asemakaavan muutosluonnos	8 500
8	Aropelto, asemakaava ja asemakaavan muutos	13 000
9	Monion asemakaava ja asemakaavanmuutos, ehdotus	56 618
10	Lahelanpelto II, asemakaava ja asemakaavan muutos	80 671
	Yhteensä	515 405

Merkittävimpiä kunnallistekniikan vuoden 2016 rakentamiskohteita olivat Etelä-Tuusulassa Paloase-
man kaava-alueen rakentaminen, Kulomäen työpaikka-alue II:n vesihuolto, Tuusulanjoentien ja sillan
loppuunsaattaminen, Puustellimetsän esirakentamisurakan aloitus, Kaarnatien saneerauksen jatka-
minen ja Murskaamonkujan saneeraus. Kellokoskella merkittävimpiä kohteita olivat Koulutie ja Kera-
vanjoen pohjapato, Jokelassa puolestaan Vihnekuja ja Lylynkuja. Puistoista rakennettiin Tuulipuistoa,
Linjapuistoa ja Peltokaaren EV-aluetta. Liikenneturvallisuuden kehittämishakkeita toteutettiin viides-
sä kohteessa; kevytväyläverkostoa täydennettiin Lahelantiellä välillä Tienristinkuja-Lähteentie ja Mat-
tilassa Multatien/Suotien liittymässä. Jokelassa kohteina olivat Opintien suojatiet välillä Keskustie-
Nukarintie, Tiiliruukintien ja Tiiliruukinkuja liittymä sekä Tolkionojantien suojatiet

KÄYTTÖTALOUS TP 2016

Kuntakehityksen ja tekniikan toimintatuottojen toteutuma 27 534 944 € poikkesi verrattuna muutet-
tuun talousarvioon (MTA) tulosalueittain seuraavasti:

YHTEENVETO / €		
Toimintatuotot	ylitys	alitus
Rakennusvalvonta	26 046	
Yhdyskuntatekniikka	523 969	
Tilakeskus	94 122	
Kuntakehitys	40	
Kuntasuunnittelu	136 189	
Hallinto- ja asiakaspalvelu		8 541
Yhteensä	780 366	8 541
	771 825	

Kuntakehityksen ja tekniikan toimintakulujen toteutuma 24 848 510 € poikkesi verrattuna muutet-
tuun talousarvioon (MTA) tulosalueittain seuraavasti:

YHTEENVETO / €		
Toimintakulut	ylitys	alitus
Rakennusvalvonta		45 037
Yhdyskuntatekniikka	455 185	
Tilakeskus		367 303
Kuntakehitys		118 445
Kuntasuunnittelu		234 207
Hallinto- ja asiakaspalvelu	79 779	
Yhteensä	534 964	764 992
		230 029

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen / Olellaiset määrärahan ylitykset/alitukset

Toimintatuotot

Toimintatuotot ylittivät n. 0,8 M€ budjetoidun tason. Ylitykseen vaikutti eniten joukkoliikenteen valtionapu, jota saatiin n. 0,25 M€ arvioitua enemmän.

Toimintakulut

Toimintakulut toteutuivat n. 0,2 M€ alla talousarvion. Säästöä syntyi erityisesti henkilöstökuluissa sekä aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa. Palvelujen ostot ylittivät lievästi budjetin. Merkittävin säästö n. 0,5 M€ saavutettiin ELY:n toimivallassa olevan seutuliikenteen hankinnassa.

Maanmyyntitulot

Maanmyyntitulot jäivät n. 3,8 M€ alle talousarvion huolimatta tonttien voimakkaasta markkinoinnista. Asuntotonteista kertomusvuonna saatiin tuottoja yhteensä 2,4 M€. Yritystontteja ei myyty vuoden aikana.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Merkittäviä tonttivarantoja on lähiaikoina syntymässä. Puustellinmetsä, Anttilanranta I, Aropelto ja Lahelanpelto II on hyväksytty valtuustossa. Lisäksi ehdotusvaiheeseen saatiin hyvin tehokkaan asuinrakentamisen tontteja tuottavat Rykmentinpuiston keskus, Monio ja Kauppatie II. Kellokoskella keskustan asemakaava etenee. Häriskivi täydentää tulevana vuosina pientalotonttitarjontaa. Maankäytösopimusten solmimisen ja em. kaavojen viimeistelyn jälkeen asuinrakentamisen tontteja on vähintäänkin riittävästi kattamaan akuutin ja lähivuosien kysynnän ja jatkossakin on edellytykset saavuttaa MAL-sopimuksen mukainen tuotantotavoite.

Sulan ja Kelatien työpaikka-alueiden myötä myös työpaikkatonttivaranto osalta on kohenemassa. Tontinmyynnin odotetaan vilkastuvan Etelä-Tuusulasta markkinoille tulevien tonttien myötä.

Kunnallistekniikan suunnittelun ja rakentamisen pääpainopiste on lähivuosina Etelä-Tuusulassa ja erityisesti Rykmentinpuistossa, jossa tulee rakentaa vuoteen 2020 mennessä kunnallistekniikkaa kolmen asemakaavan alueella. Valtuuston asettama tavoite tuottaa Etelä-Tuusulassa 100 tonttia vuodessa myyntiä varten asettaa uudisalueraikentamisen etusijalle. Katujen ja vesihuollon saneeraus-hankkeita lykätään mahdollisuuksien mukaan vuoden 2020 jälkeiseen aikaan. Kunnan omaan katuverkostoon kohdistuvista liikenneturvallisuushankkeista pyritään kuitenkin toteuttamaan 3 - 5 kohdetta/vuosi jatkossakin.

Pienet peruskorjaus- ja muutoskohteet, sisäilmaongelmien korjausten suunnittelu, toteutuksen järjestäminen, vanhempainiltojen ja toimialojen informointi sekä viranomaisyhteistyö työllistävät tilasuunnittelua merkittävästi, mistä johtuen tarve- ja hankesuunnitteluun tarvittaisiin lisäkapasiteettia, jotta rakentamisen volyyymi saataisiin pysymään tarvittavalla tasolla. Suuret ja monitahoiset hankkeet, kuten Monion jatkosuunnittelu, isojen koulukeskusten kehittäminen kuten Hyrylä ja Hyökkälä sekä päiväkotien peruskorjausten priorisoinnit ja organisointi liittyvät kaikki palveluverkkosuunnitteluun ja siitä seuraaviin päätöksiin.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Etelä-Tuusulan terveyskeskuksen vuosittaiset peruskorjaus- ja parannustyöt sekä toiminnalliset muutostyöt ovat edellytys terveyskeskuksen asianmukaiselle toiminnalle. Koulujen ja päiväkotien perusparannustyöt, laajennukset, sisäilmakorjaukset sekä toiminnalliset tilamuutokset ovat edellytys toiminnalle ja työntekijöiden jaksamiselle sekä toimitiloilta edellytettävän, lainsäädännön vaatiman, laatutason takaamiselle.

Korjausvelan hallinta on parantunut määrärahojen kasvun myötä ja paranee entisestään, kun palveluverkon muoto selkeytyy. Henkilöturvallisuus on parantunut mm. paloilmoitinjärjestelmien suunnitelmallisella rakentamisella. Ilmanvaihtojärjestelmien uusiminen kiinteistöissä nykypäivän vaatimusten mukaisiksi parantaa sekä sisäilman laatua että edistää energiasäästöä, jota lisäksi tukee lämmöneristysten parantaminen. Sisäilman laadun ja lämpötilojen hallinta edistää toimitilojen käyttömukavuutta ja viihtyisyyttä.

Rakennusautomaation tason parannukset kiinteistöissä sekä kiinteistöhoitajien käyttöön ottamien mobiililaitteiden käyttö rakennusautomaation paikallisohjauksessa mahdollistavat entistä nopeamman reagoinnin ohjaus- ja vikatilanteissa. Kiinteistöjen käyttövarmuus lisääntyy rakennusautomaation perusparannuksen myötä olennaisesti. Energiatohokkuutta parannetaan investoimalla ilmalämpöpumpuasennuksiin, hanakohtaisten virtaamien säätöihin, LVI-laitteiden peruskorjausselvityksiin, loisteputkivalaisimien vaihtoon LED-valaisimiksi sekä kiinteistöjen pääsulakekokojen pienennyksiin.

INVESTOINNIT TP 2016

Talonrakennus

Tuusulan kunta käytti talonrakennukseen (ml. pihainvestoinnit) 16,0 M€ vuonna 2016, määrärahasta käytettiin 92 %. Merkittävimmät vuonna 2016 valmistuneet investointikohteet olivat:

• Paijalan koulun laajennus	1,3 M€
• Notkokuiston päiväkodin laajennus	2,4 M€
• Roinilanpellon päiväkodin uudisrakennus	4,5 M€

Merkittävimmät keskeneräiset investointikohteet ovat:

• Hyökkälän koulukeskuksen peruskorjaus	2,6 M€
• Kellokosken yhtenäiskoulun laajennus ja muutostyöt	1,5 M€

Lisäksi toteutettiin useita pienempiä korjaus- ja kunnostustöitä, kuten Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman tilojen perusparannus- ja muutostyöt sekä Pertun koulun muutostyöt ja Riihikallion koulun liikuntasaliosan perusparannus, jälkimmäisten kohteiden osalta työt jatkuvat vuonna 2017.

Kunnallistekniikka

Kunnallistekniikan rakentamiseen (ml. puistot, vesistöt ja muut pitkävaikutteiset menot) käytettiin vuonna 2016 yhteensä 6,5 M€, määrärahasta käytettiin 84 %. Merkittävimmät tekijät investointien arviota pienempään tasoon olivat Vallun työpaikka-alueen aloituksen lykkääminen (alueesta kiinnostettu isompana kokonaisuutena) sekä Tikuntekijäntien sillan, Mikontien ja Topiaksentien saneeraus-

ten siirrot vuodelle 2017. Sillan rakentamisen lykkääntyminen johtui viranomaisvaatimuksesta. Mikontien ja Topiaksentien lykkääntyminen johtui rakennuttamisen resursseista. Etusijalla oli Puustellin metsän esirakentamisen käynnistäminen. Suunnittelun resurssipula puolestaan lykkäsi Rajalinnan työpaikka-alueen ja Peltokaaren lisärakentamisen aloittamista.

Merkittävimpiä vuoden 2016 rakentamiskohteita ovat olleet Etelä-Tuusulassa Paloaseman kaava-alueen rakentaminen, Kulomäen työpaikka-alue II:n vesihuolto, Tuusulanjoentien ja sillan loppuunsaattaminen, Puustellin metsän esirakentamisurakan aloitus, Kaarnatien saneerauksen jatkaminen ja Murskaamonkujan saneeraus. Kellokoskella merkittävimpiä kohteita ovat olleet Koulutie ja Keravanjoen pohjapato, Jokelassa puolestaan Vihnekuja ja Lylynkuja. Puistoista rakennettiin Tuulipuistoa, Linjapuistoa ja Peltokaaren EV-aluetta. Liikenneturvallisuuden kehittämishakkeita toteutettiin viidesä kohteessa: kevytväyläverkostoa täydennettiin Lahelantiellä välillä Tienristinkuja-Lähteentie ja Mattilassa Multatien/Suotien liittymässä. Jokelassa kohteina olivat Opintien suojatiet välillä Keskustie-Nukarintie, Tiiliruukintien ja Tiiliruukinkuja liittymä sekä Tolkionojantien suojatiet.

INVESTOINNIT	TA 2016	MTA 2016	TP 2016	Poikkeama
Talonrakennus	15 910 000	16 885 000	15 606 381	1 278 619
Rakennusten pihainv.	600 000	600 000	408 719	191 281
Tiet ja liikenneväylät	5 890 000	5 890 000	5 429 834	460 166
Puistot ja leikkialueet	650 000	650 000	367 733	282 267
Vesistöt	170 000	170 000	686 468	-516 468
Jätehuolto	70 000	70 000	21 677	48 323
Ohjelmistot	110 000	70 000	0	70 000
Koneet ja kalusto	180 000	180 000	0	180 000
Muut pitkäv. menot	830 000	830 000	64 047	765 953
Yhteensä	24 410 000	25 345 000	22 584 859	2 760 141
Tulot/avustukset			808 718	

KUNTAKEHITYSLAUTAKUNTA

Toimielin

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	1 481	4	1 485	1 622	109,2	137	1 642	-1,2
Toimintakulut	-3 319	-450	-3 769	-3 417	90,7	352	-3 434	-0,5
Toimintakate	-1 838	-446	-2 284	-1 795	78,6	489	-1 792	0,2

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kuntakehityslautakunnan tehtävänä on edistää Tuusulan kunnan elinvoimaa, kilpailukykyä ja veto-voimaisuutta.

Päämäärä

Tätä tehtävää lautakunta toteuttaa tulevaisuutta ennakoiden luomalla mm. tarkoituksenmukaisella kaavoituksella edellytyksiä hyvälle rakennetulle ja luonnonympäristölle, asuinolojen kehittymiselle, joukkoliikenteelle, viisaalle liikkumiselle sekä elinkeinoja työllisyyspolitiikalle.

KUNTAKEHITYS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	0	4	4	4		0		
Toimintakulut	-903	-365	-1 268	-1 150	90,7	118		
Toimintakate	-903	-361	-1 264	-1 146	90,7	118		
Henkilöstö 31.12.	8		8	7,4	92,5	-0,6		

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Hyrylän keskustan yleissuunnitelman laatimista on jatkettu ja sen loppuunsaattamisesta on neuvoteltu Rambollin kanssa. YIT:lle on annettu 31.5.2017 asti voimassa oleva suunnitteluvaraus osaan keskustan aluetta. Hanke etenee yhteistyössä kunnan kanssa ja sen ohjauksessa. Auratumin ja Keskon kanssa on neuvoteltu Tuusulanväylän länsipuolen liikekeskusalueen elinvoimaisuuden parantamisesta ja palvelutarjonnan monipuolistamisesta. Hanke etenee. Hyrylän Ostoskeskus Oy:n osakkeet on hankittu kokonaisuudessaan kunnan omistukseen.

Kaavoitustyötä on edistetty. Osayleiskaava ja Focus Liikekeskus -asemakaava vahvistunevat vuoden 2017 aikana. Maanomistajien kanssa on neuvoteltu raakamaanhankintaan liittyen, neuvotteluja jatketaan. Neuvotteluja on käyty Finavian ja Vantaan kaupungin kanssa synergiaetujen löytämiseksi, neuvotteluja jatketaan. Lemminkäinen Oyj:n kanssa on käyty neuvotteluja Focus Liikekeskus – asemakaavan toteutumiseen liittyen, neuvottelut jatkuvat. Tiehallinnon kanssa neuvotellaan Kehä IV:n toteutumisen edistämiseksi.

Rykmentinpuistossa tapahtui vuoden 2016 aikana merkittäviä edistysaskelia. Vuoden 2020 juhla-Asuntomessut saatiin Puustellinmetsän alueelle. Lisäksi Puustellinmetsän asemakaava sai lainvoiman ja alueen rakentuminen käynnistyi. Keskuksen asemakaavaehdotus oli nähtävillä, Monion sekä Kirkonmäen asemakaavojen valmistelussa edettiin.

Duuniportaali.fi-palvelu lanseerattiin yhdessä Keravan ja Järvenpään kaupunkien kanssa syyskuussa 2016. Toiminta on lähtenyt käyntiin hyvin ja laajenee vuonna 2017 lähes koko Kuuma-kuntien yhteiseksi työllisyshoidon työkaluksi.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tuusulan keskustan yleissuunnitelma saadaan hyväksytyä vuoden 2017 aikana mahdollisesta ennen kesälomia. Lujatalo Oy:n ehdotuksen Suutarintien kaavasta valmistunee helmikuun 2017 loppuun mennessä. Hyrylän keskustan liikekeskuksen kaavaluonnos pyritään saamaan nähtäville vuoden 2017 aikana. Tuusulanväylän päälle rakentamisen perusselvitys valmistuu ennen kesälomia 2017. Tuuskon alueen asemakaavan muutos saataneen ehdotuksena hyväksytyä vuoden 2017 aikana. Tuusko-

don rakennuksen mahdollisesti säilytettävän vanhimman osan käytettävyysselvitys valmistuu ennen kesälomia 2017.

Realisointiprojekti jatkuu asemakaavojen ja asemakaavojen muutosten valmistelulla.

Focuksen osayleiskaavan valitukset on hylätty HHO:ssa. Päätöksestä on valitettu KHO:n. KHO:n päätös ennakoidaan saatavan vuoden 2017 alkupuolella.

Rykmentinpuiston projektin pääpainopisteet ovat vuonna 2017 asemakaavoituksen edistämässä kaavoitus ohjelman mukaisesti, kokonaisvaltaisen infran suunnittelun jatkamisessa sekä Asuntomessujen suunnittelussa. Näiden lisäksi varmistetaan, että alueen muut kehittämiskohteet ja -projektit etenevät suunnitellusti, samalla haetaan avoimesti uusia, erilaisia toimintatapoja. Rykmentinpuiston markkinointia ja viestintää viedään eteenpäin suunnitellusti, avointa vuorovaikutusta eri sidosryhmien välillä ylläpidetään ja kehitetään. Infrastruktuurin kokonaisvaltaista suunnittelua jatketaan Puustellinmetsän osalta ja varmistetaan, että tulevan asuntomessualueen suunnittelu- ja toteutusaiakataulu pitää. Asuntomessujen suunnittelua jatketaan yhteistyössä Osuuskunta Suomen Asuntomessujen kanssa. Keravan Energian kanssa viimeistellään sopimukset ja perustetaan Rykmentinpuiston Energia yhtiö huolehtimaan alueen energiahuollosta sekä muista mahdollisista tehtävistä. Taideohjelma hyväksytään ja otetaan käyttöön alkuvuoden aikana.

Elinkeinopoliittinen neuvottelukunta on aloittanut työskentelyn uuden elinkeino-ohjelman (entinen elinkeinopoliittinen aiesopimus) tekemiseksi. Ohjelma on valmiina alkuvuonna 2017 ja kattaa vuodet 2017–2018.

KUNTASUUNNITTELU

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	1 481	0	1 481	1 618	109,3	137		
Toimintakulut	-2 416	-85	-2 501	-2 267	90,6	234		
Toimintakate	-935	-85	-1 020	-649	63,6	371		
Henkilöstö 31.12.	29		29	30	103,4	1		

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Maankäyttöneuvottelijan määräaikainen työsuhde vakinaistettiin. Valtuusto päätti perustaa uuden maankäyttöinsinöörin tehtävän, jolla saadaan palautettua resurssit vuoden 2015 tasolle. Yksi kaava-suunnittelija irtisanoutui ja uusi rekrytoitiin.

MAL-aiesopimuksen mukainen kaavoitusvelvoite täyttyi. Kaavoituksen käynnistämissopimuksia seurantakaudella solmittiin yhteensä 13 kpl (Kivikiilankuja 1 kpl, Kievarintie 4 kpl, Jätinpuisto 2 kpl, Sula 5 kpl, Jokelan keskusta 1 kpl). Maankäyttösopimuksia seurantakaudella allekirjoitettiin 2 kpl (Aropelto, Lahelanpelto II) lisäksi maankäyttösopimus Jokelan Kartanon alueella on kunnassa hyväksytty. Maankäyttösopimusneuvottelut Kauppatie II:n kaava-alueella on saatu päätökseen.

Maanhankintaa on seurantakaudella tehty mm. Sulan alueella ja Rykmentinpuistossa nk. Sikokallion aluetta koskeva (n.59 ha) kauppa kirja on allekirjoitettu. Lisäksi IT-museosta allekirjoitettiin esisopimusluonnos, jonka on kunnanvaltuusto hyväksynyt.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Paikkatiedon merkitys kunnan päivittäisessä toiminnassa ja päätöksenteossa tulee jatkossa lisääntymään merkittävästi. Tuusulassa paikkatieto ja sen hyödyntäminen ovat tärkeä osa tietohallintoa. Paikkatietoja käytetään lisääntyvässä määrin suunnittelun ja päätöksenteon tukena kaikilla kunnan sektoreilla. Paikkatietoihin liittyvä työmäärä on jatkuvasti kasvussa.

HALLINTO- JA ASIAKASPALVELU

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	10	0	10	1	9,3	-9		
Toimintakulut	-956	28	-928	-1 008	108,6	-80		
Toimintakate	-946	28	-918	-1 007	109,7	-89		
Henkilöstö 31.12.	15		15	13,7	91,3	-1,3		

TOIMINNAN KUVAUS

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Toimialan hallinto- ja asiakaspalvelu keskitettiin yhteen yksikköön vuoden 2016 alusta alkaen. Uusi talous- ja asiakaspalvelupäällikkö Jussi Rantala aloitti 29.8. Sähköisen arkistoinnin sekä asioinnin osalta on edetty merkittävästi rakennusvalvonnan, tilakeskuksen sekä yhdyskuntatekniikan osalta.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Toimialan talous-, henkilöstö- ja muiden tukipalveluiden kehittämistyötä jatketaan toimialan ja muun asiakaskunnan tarpeita vastaaviksi. Sähköisen lupakäsittelyn sekä arkistoinnin kehittämistä jatketaan. Kunnallinen pysäköinninvalvonta aloitetaan Tuusulassa.

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Toimielin

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	24 886	-68	24 818	25 391	102,3	573	25 745	-1,4
Toimintakulut	-20 566	661	-19 905	-19 861	99,8	44	-19 701	0,8
Toimintakate	4 320	593	4 913	5 530	112,6	617	6 044	-8,5

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Teknisen lautakunnan tehtävänä on tuottaa kuntalaisille yhdyskuntatekniikan palveluja, huolehtia kunnan omasta toimitilarapeesta ja huolehtia terveellisestä ja turvallisesta ympäristöstä yhdessä kunnan muiden sidosryhmien kanssa.

Päämäärä

Lautakunnan tavoitteena on luoda ja ylläpitää kuntalaisia ja sen työntekijöitä varten turvallinen ja viihtyisä asuin-, työ-, liikenne- ja vapaa-ajan ympäristö sekä edistää ja ylläpitää kunnassa laadukkaita joukkoliikennepalveluja.

Vaikka johtosäännössä ei mainita rakennetusta omaisuudesta huolehtimista, on se yhä tärkeämpi osa teknisen toimen tehtäviä. Kunnan rakennetun omaisuuden jälleenhankinta-arvo on arviolta luokkaa 500 miljoonaa euroa. Erityisesti pitkällä tähtäimellä on tärkeää huolehtia siitä, että omaisuus säilyy riittävässä kunnossa ja tukee kunnan toimintoja parhaalla mahdollisella tavalla.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kunnallistekniikan suunnittelussa päähuomion on vienyt Puustellinmetsä, jossa koko hankkeen aika-
taulu on erittäin kireä. Muita suunnittelukohteita ovat olleet Vallun työpaikka-alue ja Tikuntekijäntien silta Jokelassa sekä Koulutie ympäristöineen ja Rajalinnan työpaikka-alue II Kellokoskella. Etelä-Tuusulassa suunnittelukohteita ovat olleet Puustellinmetsän ohella mm. Anttilanranta, Pellavamäentien-Haukantie liittymä, Koskenmäentie, urheilukeskuksen pysäköinti ja Koskenmäentien kevyen liikenteen silta. Koskenmäki-Vaunukangas tiesuunnitelma siihen liittyvine katusuunnitelmiin valmistui kesällä 2016, tarjoukset kohteen rakentamissuunnittelusta pyydettiin marraskuussa 2016. Ns. data-keskuksen hulevesien hallinta suunniteltiin ja rakennettiin pikatoimeksiantona alkuvuodesta. Kaavoitusta on avustettu Kelatien, Häriskiven ja Lahelanpelto II:n katutilojen ja kunnallistekniikan toimivuuden tarkastelussa. Kunnallisteknisen suunnittelun lisäksi on yhdyskuntatekniikka muiden yhteistyöta-
hojen kanssa teettänyt Lahelan pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittämisen ja kunnan taaja-
ma-alueita koskevan pienvesiselvityksen osana hulevesisuunnitelmaa.

Talonrakennuksen perusparannusinvestointien toteutuksessa oli mukana yli kaksikymmentä kiinteistöä. Merkittävimmät kohteet olivat Riihikallion koulun liikuntasaliosan sekä Pertun päiväkodin perusparannustyöt, joiden osalta työt jatkuvat myös vuonna 2017. Perusparannusinvestointien määrärahan käyttöaste oli lähes 90 %. Rakennusten sisäilmaa seurattiin ja sovitut toimenpiteet toteutettiin sisäilmatyöryhmässä päätettyjen toimintamallien ja aikataulujen mukaisesti, sisäilmatyöryhmän toimintaa kehitettiin.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnassa alkaa vuosina 2017–2018 useita merkittäviä hankkeita Puustellinmetsän lisäksi: Rykmentinpuiston keskustan ja Monion kaavat Rykmentinpuistossa, Anttilanranta I, Lahelanpelto II, Kartano I, Rajalinna II sekä Koskenmäen-Vaunukankaan liittymien saneeraus. Kaikki em. hankkeet ovat Rajalinna lukuun ottamatta aikataulullisesti kireitä. Kun otetaan lisäksi huomioon valtuuston asettama tavoite tuottaa Etelä-Tuusulaan myyntiin 100 AO-tonnttia vuodessa myyntiin, kasvaa kaavoituksen, maankäytön, kunnallistekniikan suunnittelun ja rakentamisen työmäärä oleellisesti.

Korjaus- ja kunnossapitotöihin osoitetut määrärahat ovat olleet positiivisessa kasvussa kuluneiden kahden-kolmen vuoden aikana, toimintamahdollisuudet toteuttaa toimenpiteitä ovat kohtuullisen hyvällä tasolla. Huolestuttava kehitys on palveluverkosta päättämisen keskeneräisyys, mikä vaikeut-

taa korjattavien kohteiden priorisointia, hankkeista päättämistä sekä aiheuttaa mahdollisesti turhia korjauksia ja hukkainvestointeja.

YHDYSKUNTATEKNIikka

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	2 588	-40	2 548	3 123	122,6	575	2 833	10,2
Toimintakulut	-9 712	552	-9 160	-9 615	105,0	-455	-8 629	11,4
Toimintakate	-7 124	512	-6 612	-6 492	98,2	120	-5 796	12,0
Henkilöstö 31.12.	42,5		42,5	41,2	96,9	-1,3	39	5,6

Yhdyskuntatekniikan tulosalue sisältää seuraavat tulosyksiköt:

Kunnallistekniikan suunnittelu, Kunnallistekniikan rakentaminen, Kunnossapito ja viheralueet sekä joukkoliikenne.

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Suunnittelussa oli merkittävää resurssipulaa koko ensimmäisen vuosikolmanneksen ajan yhden suunnittelijan irtisanoutumisen ja toisen pitkän sairasloman vuoksi. Lisäksi yhdyskuntatekniikan päällikkö toimi kuntakehitysjohtajan viransijaisena elokuun loppupuolelle. Tämä on näkynyt suunnittelu-aikataulujen venymisenä eräissä kohteissa. Resurssipula korjaantui loppuvuodesta. Irtisanoutuneen suunnittelijan tilalle palkattiin uusi suunnittelija maaliskuun lopussa. Rykmentinpuisto – projektiin saatiin palkattua elokuun alusta projektipäällikkö vastaamaan mm. alueen infran suunnitteluttamisesta. Uuden toimialajohtajan astuminen virkaan syksyllä on vapauttanut yhdyskuntatekniikan päällikön resursseja tulosalueen tehtäviin. Lupapalvelu.fi:n kanssa aloitettiin sähköisen arkistoinnin pilotointihanke lupien osalta.

Mittausyksikkö on tehnyt aluepohjatutkimuksia Vallun työpaikka-alueella, Puustellinmetsässä, Rykmentinpuiston keskustan, Kartano I:n, Joenrannan ja data-keskuksen alueella. Pohjatutkimuspisteitä oli kaikkiaan 896 kpl. Maastomallia mittausyksikkö tuotti 69 ha GNSS-mittauksella. Kohteet sijaitsivat Kerttula-Linjamäellä, Inkilässä, Kellokoskentiellä ja välillä Puustelli-Sula. Laserkeilattua maastomallia tuotettiin 162 ha. Kohteet olivat Lahelanpelto, Kellokosken keskusta ja Kelatie.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnallistekniikan suunnittelussa tapahtuu eläköitymistä vuoden 2017 aikana, mikä vaikuttaa tuotantoon ainakin hetkellisesti. Kunnanpuutarhurin sekä koneenkuljettajan rekrytoinnit ovat käynnissä, kunnossapidon urakkakilpailuja päivitetään huomioiden kunnan käytössä olevat resurssit sekä valvonta ja dokumentointi -järjestelmät

Tunnusluvut

KUNN.TEKNIKAN RAKENTAMINEN	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Investoinnit € (Yhdyskuntatekniikka)	4 872 363	5 141 303	5 982 421	10 484 361	8 320 000	6 089 742
€/asukas	129	136	157	275	217	158

TILAKESKUS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	22 298	-28	22 270	22 399	100,6	129	22 911	-2,2
Toimintakulut	-10 854	110	-10 744	-10 377	96,6	367	-10 644	-2,5
Toimintakate	11 444	82	11 526	12 022	104,3	496	12 267	-2,0
Henkilöstö 31.12.	75		75	70,2	93,6	-4,8	65,2	7,7

Tilakeskuksen tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Tilahallinta ja suunnittelu

Rakentaminen

Kiinteistöjen ylläpito

TOIMINNAN KUVAUS

Tilakeskuksen tehtävänä on tuottaa kunnan tarvitsemat tilapalvelut, joihin sisältyy mm. tilojen hankinta ja hallinta, rakennuttaminen, rakentaminen ja perusparantaminen, kiinteistöjen huolto ja hoito sekä siivous.

Toimintamme tavoitteena ovat tyytyväiset asiakkaat ja käyttäjät, tarkoituksenmukaiset ja turvalliset tilat, kiinteistöomaisuuden kehittäminen tarpeita vastaavaksi ja omaisuuden arvon säilyttäminen sekä tilojen tuottava ja tehokas käyttö.

Toimitilojen hankinta ja vuokraus, korjaus- ja uudisinvestointien toteuttaminen sekä kiinteistöpalveluiden järjestäminen muodostavat palvelujemme perustan.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Energiatehokkuus on kunnan kiinteistöjen ylläpidon pääteemoja. Tilakeskus koordinoi kunnan energiatehokkuustyöryhmän toimintaa ja on kehittänyt edelleen työskentelyä tuloshakuisemmaksi. Yksikkö jatkoi työtä Tuusulan kunnan ja Työ- ja elinkeinoministeriön välillä solmitun kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) mukaisesti. Sopimuksen päätavoite oli 9 %:n energiansäästö vuoden 2008 kulutuksesta vuoden 2016 loppuun mennessä. Sopimuskauden 2013–2016 energiansäästötavoite (4 389 MWh) ylitettiin jo vuoden 2016 alussa. Energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelman toimenpiteet on pääosin toteutettu (21/26 toimenpiteestä).

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Suunnitelmakaudella (2016 – 2020) otetaan rakennusten sähköinen huoltokirja kokonaisuudessaan hyötykäyttöön (ltk). Tavoitteena on laajentaa kiinteistöjen sähköinen huoltokirja kattamaan kaikki tilakeskuksen hoidossa olevat kunnan rakennukset. Huoltokirjan käyttöönoton edellytykset täyttyivät, kun vuoden 2016 lopulla saatiin rekrytoitua kiinteistöjen ylläpitoyksikölle päällikkö.

Kunta allekirjoitti syksyllä 2016 uuden energiatehokkuussopimuksen kaudelle 2017–2025, jossa tavoite on 10,5 %:n energiansäästö (5 528 MWh) sopimuskauden loppuun mennessä (vuoden 2015 tasosta). Öljylämmitteisten kiinteistöjen lämmitysmuodon vaihdon aikataulusuunnitelma on tehty. Kunnan

ensimmäinen aurinkosähköjärjestelmä otettiin käyttöön Roinilan päiväkodissa. Kellokosken koulun ja Riihikallion koulun aurinkosähköjärjestelmien suunnittelu käynnistettiin.

Tunnusluvut

KIINTEISTÖNHOITO	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
m ²	166 594	165 669	167 024	166 030	166 030	178 107
<i>muutos %</i>	1,2	-0,6	0,8	-0,6	0,0	7,3
<i>käyttötalousmenot</i>	6 002 884	6 068 878	5 747 287	5 805 442	5 499 696	5 759 837
€/m ² (sis. vyörytykset)	42,03	42,35	40,28	37,83	35,34	35,97
<i>muutos %</i>	12,2	0,8	-4,9	-6,1	-6,6	1,8
Lämmitys €/v.	1 817 391	2 071 490	2 017 234	2 020 444	1 854 829	1 957 287
Sähkö €/v.	1 374 965	1 103 910	1 124 890	1 092 164	1 071 094	1 121 548
Vesi €/v.	313 988	299 093	268 007	293 563	324 000	311 454
Lumityöt €/v.	439 035	507 788	267 189	91 108	87 045	240 332
	3 945 379	3 982 281	3 677 320	3 497 279	3 336 968	3 630 621
SIIVOUS	TP 2011	TA 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
m ²	109 300	112 400	113 444	113 072	113 087	111 986
<i>muutos %</i>	1,7	2,8	0,9	-0,3	0,0	-1,0
<i>käyttötalousmenot</i>	3 086 522	3 134 662	3 155 311	3 181 196	2 879 815	3 047 779
<i>muutos %</i>	7,7	1,6	0,7	0,8	-8,7	5,8
€/m ² (sis. vyörytykset)	29,97	29,91	30,03	30,45	27,17	29,72
<i>muutos %</i>	5,8	-0,2	0,4	1,4	-10,8	9,4

RAKENNUSLAUTAKUNTA

Toimielin

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot- %	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	450	0	450	476	105,8	26	469	5,5
Toimintakulut	-436	-40	-476	-431	90,6	-45	-463	-6,9
Toimintakate	14	-40	-26	45		71	6	

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Rakennuslautakunta toimii kunnan rakennusvalvontaviranomaisena, maisematyölupaviranomaisena sekä julkisen ulkotilan valvontaviranomaisena. Rakennuslautakunnan alaisuudessa toimii kolmejäseninen tiejaosto yksityistielain mukaisena tielautakuntana.

Päämäärä

Rakennuslautakunnan päämääränä on omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että Tuusulassa on terveellinen, turvallinen ja viihtyisä sekä sosiaalisesti toimiva elinympäristö.

RAKENNUSVALVONTA

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot- %	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	450	0	450	476	105,8	26	469	5,5
Toimintakulut	-436	-40	-476	-431	90,6	-45	-463	-6,9
Toimintakate	14	-40	-26	45		71	6	
Henkilöstö 31.12.	5		5	5	100	-1	6	-16,7

TOIMINNAN KUVAUS**Toiminta-ajatus ja tehtävät**

Rakennuslautakunta huolehtii rakennusvalvonnan sekä osasta tielautakunnan tehtävistä.

Rakennusvalvonnan toiminta-ajatuksena on yhteiskunnan päämäärien mukaisesti olla myötävaikuttamassa kaavojen toteutumiseen sekä siihen, että rakentaminen täyttää yleisesti hyväksytyt normit terveellisuuden, turvallisuuden sekä teknisen laadun suhteen ja että rakennettu ympäristö muodostuu turvalliseksi, toimivaksi, virikkeelliseksi ja esteettisesti tyydyttäväksi.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Rakennusvalvonta siirtyi 1.8.2016 kokonaan sähköiseen lupapalveluun.

Rakennusvalvonta oli mukana Lupapisteen arkistopilotissa. Pilotointi päättyi 30.9.2016, jonka jälkeen palvelu otettiin käyttöön. Kaikki sähköisen palvelun kautta käsitellyt dokumentit arkistoidaan ainoastaan sähköisessä muodossa. Tämä on arkistolaitoksen 13.5.2016 antaman määräyksen mukaista. Paperiarkiston digitointityö on aloitettu tavoitteen mukaisesti. Suurin piirtein yhden vuoden paperiaineisto on digitoitu.

Rakennusjärjestyksen uudistamistyö on aloitettu. Yhtenä suurimmista tavoitteista on lupiin liittyvän byrokratian keventäminen.

Rakennuslautakunnan myöntämä suurimpia tai merkittävimpiä lupapäätöksiä olivat:

- paloasema Tuusula & Kerava
- Kellokosken koulun laajennus
- seurakuntakeskus, korjaustyö
- datakeskus Hetzner
- Tuusulanjärven eteläosan maisematyölupa

Suurimpia tai merkittävimpiä valmistuneita kohteita olivat:

- Bostoninkaaren kaksi kerrostalotonttia, yht. 7 kerrostaloa
- Kievarinkaaren kerrostalot
- Vallilan varasto
- Nystenintien päiväkot

- Jokelan ASO-rivitalot
- Riihikallion palvelukeskus
- Tenniskeskuksen laajennus
- Kellokosken sairaalan purku
- Kirkkotien päiväkodin purku
- Kievarintien vanhan nuorisotilan purku

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Rakennusvalvonta jatkaa paperiarkiston digitointia. Luvat haetaan sujuvasti ja asiakasystävällisesti sähköisen palvelun kautta. Rakennusvalvonta siirtyy myös katselmuspöytäkirjojen osalta sähköiseksi.

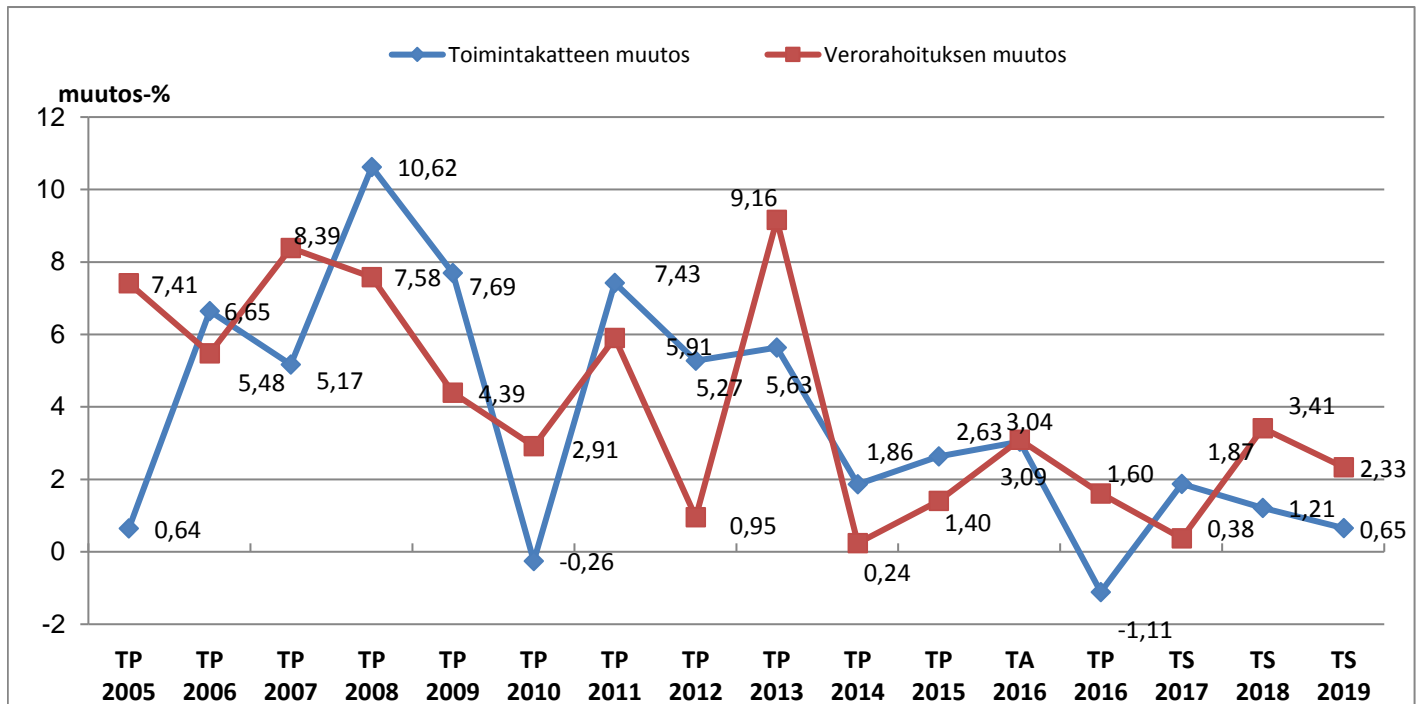
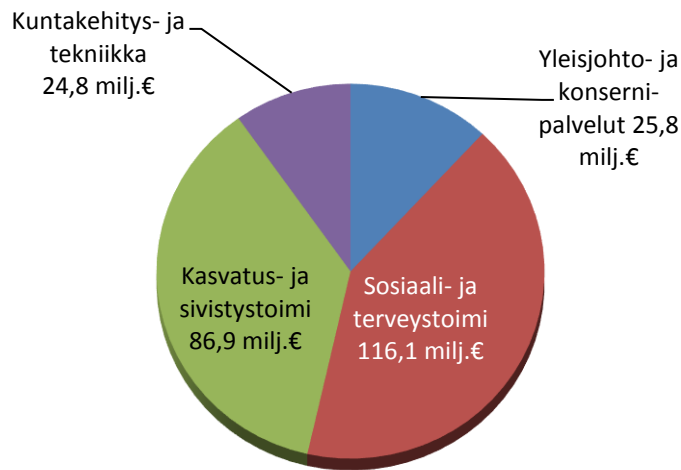
Pientalorakentamisen määrän arvioidaan pikku hiljaa kasvavan kunnan tonttitarjonnan lisääntyessä. Rykmentinpuiston rakentaminen aloitetaan ja asuatomessualueen rakentaminen lähtee käyntiin tonttien myynnillä ja suunnitelmien laadinnalla. Liikerakentaminen odottaa Hyrylän keskustan kaavaratkaisua. Vanhan paloaseman tilalle rakennetaan asuinrakennuksia, mikä muuttaa jo hieman Hyrylän ilmettä. Teollisuusrakentamista saataneen Kelatien tulevalle asemakaava-alueelle. Jokelassa Temmon alueen rakentaminen on aloitettu ja oletettavaa on, että alueen kiinnostus kasvaa. Kellokosken keskusta saa uutta ilmettä, mikäli keskustan kaava etenee. Jo nyt sairaalarakennuksen osittainen purkaminen on muuttanut keskustan maisemakuvaa.

Rakennusvalvonnan tunnusluvut vuosilta 2013 – 2016

Lupapalveluihin on laskettu 70 % kuluista ja katselmuspalveluihin 30 %

RAKENNUSVALVONTA	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 31.12.2016
Lupapalvelut, kpl	680	599	588	600	531
€/lupa	488	546	551	556	569
Katselmuspalvelut, kpl	1 013	1 008	878	1 000	777
€/katselmuspalvelu	140	139	158	143	167

Toimialojen toimintamenot 2016
253,6 milj. €
(ulkoiset ja sisäiset menot)

Vesiliikelaitoksen luvut esitetty v.2014 alkaen erillään kunnan luvuista. Tästä syystä vuodet 2005-2013 eivät ole vertailukelpoisia toimintakatteen osalta v.2015 kanssa.

YHTEENVETO INVESTOINTIEN TOTEUMISESTA TOIMIELIMITÄIN

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.2016	Tot- %	Poikkeama
KUNNANHALLITUS						
Menot	-2 550 000	-125 000	-3 008 500	-1 191 750	39,6	1 816 750
Tulot	7 100 000	0	7 100 000	9 235 861	130,1	2 135 861
Nettomeno	4 550 000	-125 000	4 091 500	8 044 111	196,6	3 952 611
SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA						
Menot	-2 381 000	650 000	-1 731 000	-195 914	11,3	1 535 086
Tulot	0	0	0	0	0,0	0
Nettomeno	-2 381 000	650 000	-1 731 000	-195 914	11,3	1 535 086
KASVATUS- JA KOULUTUSLAUTAKUNTA						
Menot	-1 130 000	200 000	-930 000	-733 625	78,9	196 375
Tulot	0	0	0	10 000	0,0	-10 000
Nettomeno	-1 130 000	200 000	-930 000	-723 625	77,8	186 375
LIIKUNTALAUTAKUNTA						
Menot	-90 000	0	-90 000	-63 226	70,3	26 774
Tulot	0	0	0	0	0,0	0
Nettomeno	-90 000	0	-90 000	-63 226	70,3	26 774
NUORISOLAUTAKUNTA						
Menot	-15 000	0	-15 000	0	0,0	15 000
Tulot	0	0	0	0	0,0	0
Nettomeno	-15 000	0	-15 000	0	0,0	15 000
KULTTUURILAUTAKUNTA						
Menot	-450 000	0	-450 000	-396 956	88,2	53 044
Tulot	0	0	0	76 000	0,0	76 000
Nettomeno	-450 000	0	-450 000	-320 956	71,3	129 044
KUNTAKEHITYSLAUTAKUNTA						
Menot	-30 000	0	-30 000	0	0,0	30 000
Tulot	0	0	0	0	0,0	0
Nettomeno	-30 000	0	-30 000	0	0,0	30 000
RAKENNUSLAUTAKUNTA						
Menot	-40 000	40 000	0	0	0,0	0
Tulot	0	0	0	0	0,0	0
Nettomeno	-40 000	40 000	0	0	0,0	0
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
Menot	-24 340 000	-975 000	-25 245 000	-22 584 859	89	2 660 141
Tulot	0	0	0	808 718	0,0	808 718
Nettomeno	-24 340 000	-975 000	-25 245 000	-21 776 141	86,3	3 468 859
YHTEENVETO						
Menot	-31 026 000	-210 000	-31 499 500	-25 166 330	79,9	6 303 170
Tulot	7 100 000	0	7 100 000	10 130 579	142,7	3 010 579
Nettomeno	-23 926 000	-210 000	-24 399 500	-15 035 751	61,6	9 313 749

Vesihuoltoliikelaitos

Menot	-2 378 000		-2 378 000	-1 883 458	79,2	494 542
Tulot		0	0			
Nettomenot	-2 378 000	0	-2 378 000	-1 883 458	79,2	494 542

Yhteensä kunta ja vesihuoltoliikelaitos

Menot	-33 404 000	-210 000	-33 877 500	-27 049 788	79,8	6 827 712
Tulot	7 100 000	0	7 100 000	10 130 579	142,7	3 030 579
Nettomenot	-26 304 000	-210 000	-26 777 500	-16 919 209	63,2	9 858 291

KUNNANHALLITUS

INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
TIETOKONEOHJELMISTOT					
Menot	-270 000	-125 000	-395 000	-137 481	257 519
Tulot					
Nettomeno	-270 000		-395 000	-137 481	257 519
Menot					
* Atk- ja puhelinverkot ¹⁾					0
* Microsot lisenssit ja Office 365 AD integra	-60 000		-60 000	-41 618	18 382
* Sähköinen asiointialusta	-50 000		-50 000		50 000
* Tiedon siirron automatisoinnit	-20 000		-20 000		20 000
* Luottamushenkilöiden Extranet	-20 000		-20 000		20 000
* Valtuuston kokousten striimaus	-10 000		-10 000		10 000
* Kuntatason sähköinen arkistointi ja asianh	-20 000		-20 000		20 000
* Sähköinen työturvallisuusilmoitus	-10 000		-10 000	-9 226	774
* Extranet toimialoille	-20 000		-20 000		20 000
* Käyttövaltuushallintajärjestelmä	-30 000		-30 000		30 000
* Keskusvaraston reaaliaikainen tiedonkeru	-30 000		-30 000	-30 673	-673
* Asiahallintajärjestelmä		-30 000	-30 000	-6 770	23 230
* Kuntari johdon raportointijärjestelmä		-65 000	-65 000	-49 194	15 806
* Kassanhallintajärjestelmä		-30 000	-30 000		30 000
MAA- JA VESIALUEET					
Menot	-2 000 000		-2 000 000	-563 938	1 436 062
Tulot	6 100 000		6 100 000	4 406 726	-1 693 275
Nettomeno	4 100 000		4 100 000	3 842 788	-257 213
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET					
Menot	-50 000		-50 000	-71 414	-21 414
Tulot					
Nettomeno					
* Atk- ja puhelinverkot	-50 000		-50 000	-71 414	-21 414
KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ					
Menot	-130 000	0	-130 000	-85 417	44 583
Tulot					
Nettomeno	-130 000		-130 000	-85 417	44 583
Menot					
Kalusto					
* Kunnantilojen turvallisuushankinnat	-40 000		-40 000	-11 955	40 000
* Kirkonkylän koulun tiskilinjasto	-60 000		-60 000	-46 650	13 350
* Rykmentinpuiston keittiön yhdistelmäuuni	-15 000		-15 000	-13 557	1 443
* Väinölään päiväkodin yhdistelmäuuni	-15 000		-15 000	-13 256	1 744
OSAKKEET JA OSUUDET					
Menot	-100 000	0	-433 500	-333 500	100 000
* Kiinteistöyhtiö Tuusulan kunnantalo	-100 000		-100 000	0	100 000
* Koy Hyyrylän ostoskeskus		-333 500	-333 500	-333 500	0
Tulot	1 000 000		1 000 000	4 829 136	3 829 136
As Oy Haukkamäki				4 357 920	
Koy Impilinna				100 000	
Koy Tuusulan Silmu				223 500	
Ekokem Oy:n B-osakkeet 200 kpl				33 000	
As Oy Kolmostörmä				37 516	
As Oy Mattilanpuisto				77 200	
Nettomeno	900 000		566 500	4 495 636	4 029 136
YHTEENVETO					
Menot	-2 550 000	-125 000	-3 008 500	-1 191 750	1 816 750
Tulot	7 100 000	0	7 100 000	9 235 861	2 135 861
Nettomeno	4 550 000	-125 000	4 091 500	8 044 111	3 952 611

¹⁾ Atk- ja puhelinverkkoihin varatut eurot ovat talousarviossa ryhmässä kiinteät rakenteet ja laitteet.

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
TIETOKONEOHJELMISTOT					
Menot	-1 130 000	0	-1 130 000	-31 480	1 098 520
Tulot					
Nettomeno				-31 480	1 098 520
Menot					
* Apotti	-50 000		-50 000	-996	49 004
* KanTa eArkisto	-200 000		-200 000	-5 099	194 901
* Suun terveydenhuolto, KanTa eArkisto	-200 000		-200 000	-18 984	181 016
* HUS_Apuvälinehanke	-200 000		-200 000		200 000
*Kortinlukijat	-10 000		-10 000		10 000
* Pienkehityshankkeet	-200 000		-200 000		200 000
*ProConsona ajanvaraus ja tekstiviestimuistutus	-30 000		-30 000		30 000
*Perustoimeentulotuen siirto Kelalle	-20 000		-20 000		20 000
*KanSa sähköinen arkisto	-80 000		-80 000		80 000
*Palvelusetelijärjestelmä	-20 000		-20 000	-106	19 894
*Mobiili-toiminnanohjausjärjestelmä ja sähköinen oven avaus	-100 000		-100 000		100 000
* RAI-arviointijärjestelmä				-3 000	-3 000
* Tuuskodon siirto Riihikallioon, turvajärjestelmät	-20 000		-20 000	-3 295	16 705
KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ					
Menot	-1 251 000	650 000	-601 000	-164 434	436 566
Tulot					
Nettomeno	-1 251 000	0	-601 000	-164 434	436 566
Menot					
Koneet ja kalusto					
* Riihikallion asumispalveluyksikkö 2016, kalusto	-1 000 000	650 000	-350 000	-24 900	325 100
* Ilmastointilaitteet terveyspalveluihin	-11 000		-11 000		11 000
* Hammaslääkärin työyksiköt	-90 000		-90 000	-79 291	10 709
* Hammaslääkärin ja suuhygienistien luupit	-20 000		-20 000	-19 258	742
* Välinehuollon koneet ja laitteet (autoklaavi)	-70 000		-70 000	-37 782	32 218
* Henkilö-, turva- ja kameravalvonta	-50 000		-50 000	-3 204	46 796
* Debririllaattorien hankinta Tuuskotoon, Riihikoti	-10 000		-10 000		10 000
YHTEENVETO					
Menot	-2 381 000	650 000	-1 731 000	-195 914	1 535 086
Tulot	0	0	0	0	0
Nettomeno	-2 381 000	650 000	-1 731 000	-195 914	1 535 086

KASVATUS- JA KOULUTUSLAUTAKUNTA

INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET					
Menot	-100 000		-100 000	-44 504	55 496
Tulot					
Nettomeno					
* Koulujen atk- ja puhelinverkot/koulujen	-100 000		-100 000	-44 504	55 496
KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ					
Menot	-1 010 000	200 000	-810 000	-689 121	120 879
Tulot				10 000	
Nettomeno	-1 010 000		-810 000	-679 121	120 879
Menot					
Kalusto					
* Koulujen ja päiväkotien irtaimisto, hanke > 10.000	-100 000		-100 000	-104 129	-4 129
* Tablettien hankinta	-100 000		-100 000	-89 212	10 788
* Notkokuiston päiväkodin irtaimisto	-200 000		-200 000	-141 250	58 750
* Roinilanpellon päiväkodin irtaimisto	-160 000		-160 000	-127 171	32 829
* Paijalan koulun irtaimisto	-150 000		-150 000	-176 540	-26 540
* Hyökkälän koulun irtaimisto	-300 000	200 000	-100 000	-50 819	49 181
Tulot					
* Irtaimiston myynti Suomen Tenava Päiväkodit Oy:lle				10 000	
TIETOKONEOHJELMISTOT					
Menot	-20 000	0	-20 000	0	20 000
* Päivähoidon asiakastietojärjestelmän uusiminen ja sähköisen asioinnin kehittäminen	-20 000		-20 000		20 000
YHTEENVETO					
Menot	-1 130 000	200 000	-930 000	-733 625	-196 375
Tulot	0		0	10 000	-10 000
Nettomeno	-1 130 000	200 000	-930 000	-723 625	-206 375

LIIKUNTALAUTAKUNTA

INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET					
Menot	-90 000	0	-90 000	-63 226	26 774
Tulot					
Nettomeno	-90 000		-90 000	-63 226	26 774
Menot					
* Kuntovälinepuistot ja varustaminen	-20 000		-20 000	-29 275	-9 275
* Lähiliikuntapaikkojen toiminnalliset muutokset ja peruskorjaukset	-20 000	-50 000	-70 000	-11 243	58 757
* Metlan kuntoreitin valaiseminen	-50 000	50 000	0	-22 708	-22 708
KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ					
Menot	0	0	0	0	0
Tulot					
Nettomeno	0	0	0	0	0
YHTEENVETO					
Menot	-90 000	0	-90 000	-63 226	26 774
Tulot					
Nettomeno	-90 000		-90 000	-63 226	26 774

NUORISOLAUTAKUNTA

INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET					
Menot	-15 000		-15 000	0	15 000
Tulot					
Nettomeno	-15 000		-15 000	0	15 000
Menot					
* Hyrylän graffittiseinä	-15 000		-15 000		15 000
YHTEENVETO					
Menot	-15 000		-15 000	0	15 000
Tulot					
Nettomeno	-15 000		-15 000	0	15 000

KULTTUURILAUTAKUNTA

INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
TIETOKONEOHJELMISTOT					
Menot	-100 000	0	-100 000	-31 641	68 359
Tulot					
Nettomeno	-100 000		-100 000	-31 641	68 359
Menot					
* Kirjastojärjestelmän kilpailutus	-100 000		-100 000	-31 641	68 359
KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ					
Menot	-350 000	0	-350 000	-365 315	-15 315
Tulot				76 000	
Nettomeno	-350 000	0	-350 000	-289 315	-15 315
Menot					
* Kirjastoauto	-350 000		-350 000	-365 315	-15 315
Tulot					
Avustus kirjastoauton hankintaa varten				76 000	
YHTEENVETO					
Menot	-450 000	0	-450 000	-396 956	53 044
Tulot				76 000	
Nettomeno	-450 000		-450 000	-320 956	53 044

KUNTAKEHITYSLAUTAKUNTA**INVESTOINNIT 2016**

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
KONEET JA KALUSTO					
Menot	-30 000		-30 000	0	30 000
Tulot					
Nettomeno	-30 000		-30 000	0	30 000
Menot					
* GPS-mittauslaitteen vaihto	-30 000		-30 000		30 000
YHTEENVETO					
Menot	-30 000		-30 000	0	30 000
Tulot					
Nettomeno	-30 000		-30 000	0	30 000

RAKENNUSLAUTAKUNTA
INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.	Poikkeama
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET					
Menot	-40 000	40 000	0	0	0
Tulot					
Nettomeno	-40 000		0	0	0
Menot					
* Sähköinen asiointi; CGI-integrointi ja käyttöarkisto	-40 000	40 000	0		0
YHTEENVETO					
Menot	-40 000	40 000	0	0	0
Tulot					
Nettomeno	-40 000		0	0	0

TEKNINEN LAUTAKUNTA
INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.2016	%
TALONRAKENNUS					
Menot	-15 910 000	-975 000	-16 885 000	-15 606 381	92,4
Tulot					
Nettomeno	-15 910 000	-975 000	-16 885 000	15 606 381	-92,4
Menojen erittely					
Vaunukankaan koulun keittiön korjaukset ja muutok.	-140 000		-140 000	-76 190	54,4
Sote, tilojen toiminnallisuuden paranta	-150 000		-150 000	-17 305	11,5
Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysasem	-500 000	-250 000	-750 000	-443 126	59,1
Jokelan sosiaali- ja terveysasema, muu	-100 000		-100 000	-8 351	
KasSi,Toiminnan tehostamisen edellytt	-250 000		-250 000	-147 369	58,9
Notkokuiston päiväkodin laajennus - irtaimisto	-1 450 000	-1 500 000	-2 950 000	-2 427 806	82,3
Roinilanpellon päiväkotiki, uudisrakennu - irtaimisto	-3 900 000	-1 225 000	-5 125 000	-4 450 132	86,8
Kellokosken yhtenäiskoulu, laajennus j	-3 200 000	2 000 000	-1 200 000	-1 459 066	121,6
Paijalan koulun laajennus	-1 270 000		-1 270 000	-1 343 814	105,8
Pertun koulun muutokset	-350 000		-350 000	-371 776	106,2
Jokelan palveluverkon suunnittelu	-30 000		-30 000		0,0
Etelä-Tuusulan palveluverkon suunnitt	-30 000		-30 000	-40 380	134,6
Etelä-Tuusulan lukio/monitoimirakenn	-100 000		-100 000	-114 430	114,4
Hyökkälän koulukeskus, peruskorj.	-2 000 000		-2 000 000	-2 628 596	131,4
Jokelan kirjaston muutostyöt	-40 000		-40 000	-23 707	59,3
Talonrakennuksen peruskorjaus ja perusparannusinvestoinnit - erillisen työohjelman mukaisesti:			0		
Sisäpäiväkotien peruskorjauksen suunn	-200 000		-200 000	-535 542	267,8
Hyrylän urh.kesk.aluetöiden suunn. Ja tot.			0	-17 083	
Hyrylän koulukeskuksen korj. vesikator	-300 000		-300 000	-93 977	31,3
Anttilan alueen rakennukset	-150 000		-150 000	-34 551	23,0
Rakennusautomaatio	-100 000		-100 000	-89 250	89,2
Sisäilmatutk. Ja sisäilm. Parant.	-70 000		-70 000	-152 891	218,4
Varikon korvaavien til. Hankesuunn.	-100 000		-100 000	-232	0,2
Riihikallion koulun liikuntasalin tarvese	-150 000		-150 000	-434 061	289,4
Kellokosken paloaseman kuntotutk. Ja	-100 000		-100 000	-39 339	39,3
Jokelan paloaseman kuntotutk. Ja hanl	-80 000		-80 000	-37 234	46,5
Energiätehokk.parant.liitt.toimenp.	-100 000		-100 000	-67 909	67,9
PTS:n mukaiset työt	-800 000		-800 000	-336 334	42,0
LVI-parannustyöt	-200 000		-200 000	-215 929	108,0
Viranomaismäär. aih. muutosinv.	-50 000		-50 000		0,0

TEKNINEN LAUTAKUNTA
INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.2016	%
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET		TA-muutos			%
Menot	-7 380 000		-7 380 000	-6 914 431	93,7
Tulot	0	0	0	808 718	
Nettomeno	-7 380 000	0	-7 380 000	-6 105 713	82,7
Tiet ja liikenneväylät sekä vesi- ja viemäriverkosto alueittain					
Menojen erittely alueittain					
Tiet ja liikenneväylät					
* Etelä-Tuusula	-2 260 000		-2 260 000	-3 416 171	151,2
* Jokela	-1 030 000		-1 030 000	-711 280	69,1
* Kellokoski	-1 370 000		-1 370 000	-1 203 013	87,8
* Muut alueet ja kohteet	-1 230 000		-1 230 000	-99 370	8,1
Avustukset				428 718	
yht.	-5 890 000	0	-5 890 000	-5 429 834	92,2
Menot	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio	Toteuma	%
Pihat					
Rakennusten pihat erillisen työohjelmalla	-100 000		-100 000		0,0
Urheilukeskuksen alueitöiden suunnittelu	-300 000		-300 000		0,0
Koulujen ja pvk pihat lähiliikunta-alueilla	-150 000		-150 000	-375 228	250,2
Pvk pihaleikkivä ja aidat säännösten mukaisesti	-50 000		-50 000	-33 490	67,0
Avustukset				130 000	
yht.	-600 000	0	-600 000	-408 719	68,1
Puistot ja leikkialueet alueittain					
* Etelä-Tuusula	-250 000		-250 000	-159 562	63,8
* Jokela	-180 000		-180 000	-170 667	94,8
* Kellokoski	-160 000		-160 000	-32 142	-18037,0
* Muut alueet ja kohteet	-60 000		-60 000	-5 363	-5362,6
Avustukset					
yht.	-650 000	0	-650 000	-367 733	56,6
Yhteensä	-1 250 000	0	-1 250 000	-776 452	62,1
Tulot					
* Etelä-Tuusula	0		0		
Yhteensä	0	0	0	0	

TEKNINEN LAUTAKUNTA
INVESTOINNIT 2016

	Talousarvio	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma 31.12.2016	%
Vesistöt, urheilu- ja ulkoilualueet					
Menot					
* Vesistöjen kunnostus	-170 000		-170 000	-686 468	403,8
Tulot					
Avustus Kellokosken patoaltaalle			0	250 000	
Yhteensä	-170 000	0	-170 000	-686 468	403,8
Jätehuolto					
Menot					
* Ylijäämämaan käsittely	-70 000		-70 000	-21 677	
Yhteensä	-70 000	0	-70 000	-21 677	31,0
KONEET JA KALUSTO					
Menot	-150 000	0	-150 000	0	0,0
Pyöräkuormaaja varusteineen / TL	-150 000		-150 000		0,0
	0	0	0	0	
Nettomeno		0		0	
Menot					
Koneet	0	0	0		
	0		0		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET					
Menot	-70 000	0	-70 000	0	0,0
Tulot	0	0	0		
Nettomeno	0	0	0		
Tietokoneohjelmistot					
Menot					
Joukkoliikenteen reitti- ja matkustajam	-20 000		-20 000		0,0
Katurekisteri / TL	-50 000		-50 000		0,0
Muut pitkävaikutteiset menot					
Menot	-830 000	0	-830 000	-64 047	7,7
Tiehallinnon ja ratahallintokeskuksen hankkeet					
Koskenmäen liittymä	-350 000		-350 000		
Nahkelantie - Lahelantie	-50 000		-50 000	-3 700	7,4
Kulomäentie - Haarakaaren-Pak	-50 000		-50 000		0,0
N2000-korkeusjärjestelmän luonti	-100 000		-100 000	-689	0,7
Kulloontien tiesuunnittelu			0	-15 559	
Rykmäntinpuiston kaava / Kullo	-80 000		-80 000	-250	0,3
Heinämäen liittymä Kulloontielle	-200 000		-200 000		
MT 1421 parantaminen väli Huhtaportintie-Vaasan yksityistie			0	-43 849	
			0		
MAA- JA VESIALUEET					
Menot	0	0	0	0	
Tulot	0	0	0	0	
Nettomeno	0	0	0	0	
Menot					
* Kiinteistöjen liittymismaksut	0		0		
YHTEENVETO					
Menot	-24 340 000	-975 000	-25 245 000	-22 584 859	89,5
Tulot / valtionavustukset	0	0	0	808 718	
Nettomeno	-24 340 000	-975 000	-25 245 000	-21 776 141	86,3

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

KUNNAN SISÄINEN TULOSLASKELMA ILMAN VESILIIKELAITOSTA v.2016.

Toimintatulot ja -menot sisältävät kunnan sisäisen laskutuksen.

	Talousarvio	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma 2 016	Poikkeama	Toteuma 2 015	Muutos-% 2015/-16
Toimintatulot	64 316 036	-895 700	65 211 736	66 957 700	1 745 964	65 944 477	1,5 %
Myyntitulot	19 686 082	16 300	19 669 782	19 762 769	92 987	19 235 485	2,7 %
Maksutulot	13 669 618	-330 000	13 999 618	13 906 173	-93 445	13 059 771	6,5 %
Tuet ja avustukset	1 845 500	-610 000	2 455 500	2 805 771	350 271	2 905 695	-3,4 %
Muut toimintatulot	29 114 836	28 000	29 086 836	30 482 987	1 396 151	30 743 527	-0,8 %
Toimintamenot	-253 075 862	3 242 004	-256 317 866	-253 707 942	2 609 924	-249 230 102	1,8 %
Valmistus omaan käyttöön				85 582		100 235	
Henkilöstömenot	-97 601 971	943 205	-98 545 175	-98 302 630	242 545	-95 148 591	3,3 %
Palkat ja palkkiot	-74 633 718	737 082	-75 370 799	-75 566 248	-195 449	-73 468 675	2,9 %
Eläkekulut	-18 918 329	168 005	-19 086 334	-17 982 314	1 104 020	-17 710 175	1,5 %
Muut henkilöstösivukulut	-4 049 924	38 118	-4 088 042	-4 754 068	-666 026	-3 969 741	19,8 %
Palvelujen ostot	-106 386 195	1 616 800	-108 002 995	-106 456 055	1 546 939	-105 944 327	0,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11 653 312	30 000	-11 683 312	-10 961 114	722 197	-10 384 301	5,6 %
Avustukset muille	-12 895 240	680 000	-13 575 240	-13 511 880	63 360	-12 896 360	4,8 %
Muut toimintamenot	-24 539 145	-28 000	-24 511 145	-24 476 263	34 882	-24 856 524	-1,5 %
Toimintakate	-188 759 826	2 346 304	-191 106 130	-186 664 660	4 355 888	-183 185 390	1,9 %
Verotulot	174 366 000	0	174 366 000	176 514 419	2 148 419	171 442 771	3,0 %
Valtionosuudet	22 058 467	0	22 058 467	23 061 344	1 002 877	19 096 294	20,8 %
Rahoitustulot ja menot:							
Korkotulot	150 000		150 000	247 116	97 116	245 939	0,5 %
Muut rahoitustulot	450 000		450 000	497 271	47 271	320 997	54,9 %
Korvaus peruspääomasta liikel	487 500		487 500	487 500	0	487 500	0,0 %
Korkomenot	-818 769	0	-818 769	-387 754	431 015	-294 680	31,6 %
Muut rahoitusmenot	0		0	-12 230	-12 230	-17 528	-30,2 %
Vuosikate	7 933 372	2 346 304	5 587 068	13 743 005	8 070 356	8 095 903	69,8 %
Poistot ja arvonaluntemiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 270 300		-12 270 300	-11 107 926	1 162 374	-10 627 073	4,5 %
Satunnaiset erät							
Satunnaiset tulot					6 000		
Satunnaiset menot	-6 000		-6 000				
Tilikauden tulos	-4 342 928	2 346 304	-6 689 232	2 635 080	9 238 730	-2 531 170	-204,1 %
Varausten ja rahastojen muutokset							
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys (+)					0	99 980	
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)				-135 353		-181	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-4 342 928	2 346 304	-6 689 232	2 499 727	9 238 730	-2 431 370	-202,8 %
VEROTULOJEN ERITTELY							
Verotulot	174 366 000	0	174 366 000	176 514 419	2 052 807	171 442 771	3,0 %
Kunnan tulovero	159 985 500	0	159 985 500	161 187 951	1 202 451	155 825 494	3,4 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 932 000		5 932 000	6 531 288	599 288	7 299 652	-10,5 %
Kiinteistövero	8 448 500		8 448 500	8 699 568	251 068	8 317 626	4,6 %
Muut verotulot	0		0	95 612			
VALTION OSUUKSIEN ERITTELY							
Valtionosuudet	22 058 467	0	22 058 467	23 061 344	1 002 877	19 096 294	20,8 %
Peruspalvelujen valtionosuus	36 980 386	0	36 980 386	37 475 473	495 087	34 019 482	
Verotulotasaus	-9 144 914		-9 144 914	-9 171 058	-26 144	-9 196 072	
Opetus ja kulttuuri muut	-5 777 005		-5 777 005	-5 243 071	533 934	-5 727 116	
Yleinen valtionosuus							
Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus							
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus							

TOIMINTATULOT JA -MENOT (1 000 €) 2015-2016

Sisältävät kunnan sisäisen laskutuksen.

Vesihuoltoliikelaitoksen luvut eivät sisälly tietoihin.

	Toteuma 2015	Toteuma 2016	2015-16 Kasvu %	Talousarvio 2016	Tot. %	Muutettu talousarvio 2016	Tot. %
TOIMINTATULOT	65 944,5	66 957,7	1,5	64 316,0	104,1	65 211,7	102,7
Myyntitulot	19 235,5	19 762,8	2,7	19 686,1	100,4	19 669,8	100,5
Maksutuotot	13 059,8	13 906,2	6,5	13 669,6	101,7	13 999,6	99,3
Tuet ja avustukset	2 905,7	2 805,8	-3,4	1 845,5	152,0	2 455,5	114,3
Vuokrat	22 873,9	22 514,1	-1,6	22 167,8	101,6	22 139,8	101,7
Käyttöomaisuuden myyntivoitto	6 685,0	7 114,3	6,4	6 248,0	113,9	6 248,0	113,9
Muut tuotot	1 184,6	854,6	-27,9	699,0	122,3	699,0	122,3
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	100,2	85,6	-14,6				
TOIMINTAMENOT	249 230,1	253 707,9	1,8	253 075,9	100,2	256 317,9	99,0
Henkilöstömenot yhteensä	95 148,6	98 302,6	3,3	97 602,0	100,7	98 545,2	81,9
Palkat ja palkkiot	73 468,7	75 566,2	2,9	74 633,7	101,2	75 370,8	100,3
Eläkekulut	17 710,2	17 982,3	1,5	18 918,3	95,1	19 086,3	94,2
Muut henkilöstösivukulut	3 969,7	4 754,1	19,8	4 049,9	117,4	4 088,0	116,3
Palveluiden ostot							
Asiakaspalvelujen ostot	65 941,3	64 757,4	-1,8	64 168,1	100,9	65 808,1	98,4
Muiden palvelujen ostot	40 003,0	41 698,6	4,2	42 218,1	98,8	42 194,9	98,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat							
Ostot tilikauden aikana	10 384,3	10 961,1	5,6	11 653,3	94,1	11 683,3	93,8
Varastojen lisäys/vähennys							
Avustukset	12 896,4	13 511,9	4,8	12 895,2	104,8	13 575,2	99,5
Vuokrat	23 620,0	23 249,6	-1,6	23 486,0	99,0	23 458,0	99,1
Muut kulut	1 236,5	1 226,6	-0,8	1 053,2	116,5	1 053,2	116,5
TOIMINTAKATE (Tulot-menot)	-183 185,4	-186 664,7	1,9	-188 759,8	98,9	-191 106,1	97,7

SISÄINEN TULOSLASKELMA TP 2010 - (1 000 €)

Toimintatulot ja -menot sisältävät sisäisen laskutuksen. Ei sisällä liikelaitoksen lukuja v.2014-2015.

Tasejatkuvuuden vuoksi v.2009- v.2014 tietoja ei ole muutettu vertailukelpoisiksi v.2015 kanssa.

02.03.2017	TP 2010	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	MTA 2016	TP 2016	Poikkeama	TA 2017
Verotuloprosentti	18,25	18,25	18,25	19,25	19,25	19,50	19,50	19,50	19,50		19,50
Varsinainen toiminta											
Myyntivoitot	6 174	7 091	5 777	2 709	6 893	6 685	6 248	6 248	7 114	866	10 086
Toimintatulot	58 030	58 934	63 210	64 600	61 084	59 259	58 068	58 964	59 843	880	56 953
Valmistus omaan käyttöön						100			86		
Toimintamenot	210 887	223 600	234 871	242 540	246 469	249 230	253 076	256 318	253 708	-2 610	254 900
TOIMINTAKATE	-146 684	-157 575	-165 884	-175 231	-178 492	-183 185	-188 760	-191 106	-186 665	-864	-187 861
T-katemuutos-%	-0,26	7,42	5,27	5,63	1,86	2,63	3,04	4,32	1,90		0,64
T-menomuutos-%	2,04	6,03	5,04	3,26	1,62	1,12	1,54	2,84	1,80		0,47
Verotulot	138 530	145 878	148 165	164 691	167 318	171 443	174 366	174 366	176 514	2 148	174 328
muutos-%	2,70	5,30	1,57	11,15	1,59	2,47	1,71	1,71	2,96		-1,24
Valtionosuudet	22 087	24 225	23 562	22 770	20 589	19 096	22 058	22 058	23 061	1 003	22 453
muutos-%	4,30	9,68	-2,74	-3,36	-9,58	-7,25	15,51	15,51	20,76		-2,64
ALV-takaisinperintä	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Rahoitustulot ja -menot yhteensä	339	181	560	357	115	255	-219	-219	344	563	516
Korkotulot	188	234	224	249	246	246	150	150	247	97	250
Muut rahoitustulot	400	621	477	336	353	321	450	450	497	47	450
Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta						488	488	488	488	0	488
Korkomenot	207	359	129	140	333	295	819	819	388	431	571
Muut rahoitusmenot	43	315	12	88	151	18	0	0	12	-12	100
VUOSIKATE	14 272	12 709	6 403	12 587	9 531	8 096	7 933	5 587	13 743	2 851	9 436
muutos-%	54,41	-10,95	-49,62	96,59	-24,28	-15,05	-2,01	-30,99	69,75		-31,34
Verorahoitus (verot+valtionosuudet)	160 617	170 103	171 727	187 461	187 907	190 539	196 424	196 424	199 576	3 151	196 781
muutos-%	2,91	5,91	0,95	9,16	0,24	1,40	3,09	3,09	4,74		-1,40
Vuosikate % verorahoituksesta	8,89	7,47	3,73	6,71	5,07	4,25	4,04	2,84	6,89		4,80
Vuosikate euro/asukas	383	338	169	330	249	211	205	144	356		242
Vuosikate % poistoista	137	122	59	113	95	76	65	46	124		79
Suunnitelmapoistot (SuMu)	10 397	10 382	10 810	11 173	9 995	10 627	12 270	12 270	11 108	-1 162	11 938
Satunnaiset tulot											
Satunnaiset menot											
TILIKAUDEN TULOS	3 875	2 328	-4 408	1 413	-464	-2 531	-4 337	-6 683	2 635	4 013	-2 503
Poistoeron lisäys (-) tai väh.	277	277	277	281	281	100					
Varausten vähennys (+) = investointeihin											
Siirrot rahastoihin	186	97		703	6	0	6	6	135		6
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ ilman lask.korkoja	3 966	2 507	-4 131	992	-189	-2 431	-4 343	-6 689	2 500		-2 509
Asukkaat 31.12. kasvu-%	37 216	37 655	37 926	38 130	38 213	38 451	38 785	38 785	38 595	-190	39 069
	1,26	1,18	0,72	0,54	0,22	0,62	0,87	0,87	0,37		1,23

YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUMISVERTAILUSTA

Tulosalueiden määrärahat ja tuloarviot ovat sitovia bruttoperiaatteen mukaisesti

Ei sisällä liikelaitoksen lukuja.

Toimielin Tulosalue/hankeryhmä	Määrärahat					Tuloarviot				
	TALOUS- ARVIO	TA:n muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama
KAYTTOTALOUSOSA										
Kunnanhallitus										
Kunnanviraston johto	734	0	734	682	52				3	
Henkilöstö- ja tukipalvelut	9 452	35	9 487	9 403	84	8 046		8 046	8 299	253
Hallinto	6 517	30	6 547	6 465	82	1 806		1 806	1 958	152
Keski-Uudenmaan ympäristökeskus	3 600		3 600	3 404	196	3 600		3 600	3 404	-196
Talous ja tietohallinto	6 032	20	6 052	5 831	221	289		289	242	-46
Sosiaali- ja terveyslautakunta										
Sosiaalipalvelut	18 490	820	19 310	19 634	-323	2 639	50	2 689	2 700	11
Terveyspalvelut	22 536	-700	21 836	20 860	976	3 941	100	4 041	4 037	-4
Sairaalapalvelut	43 301	700	44 001	42 641	1 360	573		573	452	-122
Vanhus- ja vammaispalvelut	28 866	1 620	30 486	31 825	-1 339	3 693	250	3 943	4 308	365
Kehittämisen- ja hallintopalvelut	1 904	130	2 034	1 097	937	2		2	8	6
Kasvatus- ja koulutuslautakunta										
Kasvun ja oppimisen palvelut	77 143	815	77 958	77 598	359	5 223	560	5 783	5 493	-290
Kehittämisen- ja hallintoyksikkö	836	0	836	913	-77				-1	
Kulttuurilautakunta										
Kulttuuripalvelut	3 370	0	3 370	3 402	-32	320		320	292	-28
Liikuntalautakunta										
Liikuntapalvelut	3 550	0	3 550	3 576	-27	1 016		1 016	982	-33
Nuorisolautakunta										
Nuorisopalvelut	1 467	-28	1 439	1 452	-13	92	0	92	129	37
Rakennuslautakunta										
Rakennusvalvonta	436	40	476	431	45	450		450	476	26
Kuntakehityslautakunta										
Kuntakehitys	903	366	1 269	1 150	119		4	4	4	0
Kuntasuunnittelu	2 416	85	2 501	2 267	234	895	0	895	890	-5
Hallinto- ja asiakaspalvelu	956	-28	928	1 008	-80	10	0	10	1	-9
Tekninen lautakunta										
Yhdyskuntatekniikka	9 712	-552	9 160	9 615	-455	2 588	-40	2 548	3 072	524
Tilakeskus	10 854	-110	10 744	10 377	367	22 298	-28	22 270	22 364	94
Kunnanhallitus										
Myyntivoitot						6 248		6 248	7 114	866
Maankäyttösopimukset						586		586	727	
yhteensä	253 076	3 243	256 319	253 632	2 687	64 316	896	65 212	66 958	1 602
TULOSLASKELMAOSA										
Verotulot						174 366		174 366	176 514	2 148
Valtionosuudet						22 058		22 058	23 061	1 003
Korkotulot						150		150	112	-38
Muut rahoitustulot						450		450	497	47
Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta						488		488	488	0
Korkomenot	819	0	819	388	431					
Muut rahoitusmenot				12						
Vuokra-asuntorahasto				135						

Toimielin Tulosalue/hankeryhmä	Määrärahat					Tuloarviot				
	TALOUS- ARVIO	TA:n muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama
INVESTOINTIOSA										
Kunnanhallitus										
Rakennukset	140		140		140					
Aineettomat hyödykkeet										
Maa- ja vesialueet	2 000		2 000	564	1 436	6 100		6 100	4 407	-1 693
Kiinteät rakenteet ja laitteet	50		50		50					
Koneet ja kalusto	130		130	85	45					
Osakkeet ja osuudet	100	334	434	334	100	1 000		1 000	4 829	3 829
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	270	125	395	209	186					
Ennakkomaksut ja keskeneräiset										
Sosiaali- ja terveyslautakunta										
Aineettomat hyödykkeet										
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	1 130		1 130	31	1 099					
Osakkeet ja osuudet										
Kiinteät rakenteet ja laitteet										
Koneet ja kalusto	1 251	-650	601	164	437					
Muut pitkävaikutteiset menot										
Kasvatus- ja koulutuslautakunta										
Aineettomat hyödykkeet										
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	20		20		20					
Kiinteät rakenteet ja laitteet	100		100	45	55					
Koneet ja kalusto	1 010	-200	810	689	121				10	
Kulttuurilautakunta										
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	100		100	32	68					
Koneet ja kalusto	350		350	365	-15				76	
Liikuntalautakunta										
Kiinteät rakenteet ja laitteet	90		90	63	27					
Nuorisolautakunta										
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15		15		15					
Kuntakehityslautakunta										
Koneet ja kalusto	30		30		30					
Rakennuslautakunta										
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	40	-40	0		0					
Tekninen lautakunta										
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	70		70		70					
Talorakennus	15 770	975	16 745	15 606	1 139					
Kiinteät rakenteet ja laitteet	7 380		7 380	6 914	466				809	
Aineettomat hyödykkeet										
Muut pitkävaikutteiset menot	830		830	64	766					
Maa- ja vesialueet										
Koneet ja kalusto	150		150		150					
Investoinnit yhteensä	31 026	544	31 570	25 166	6 403	7 100	0	7 100	10 131	2 136
RAHOITUSOSA										
Antolainauksen muutokset										
Antolainasaamisten lisäykset				-277						
Antolainasaamisten vähennykset										
Lainakannan muutokset										
Pitkäaikaisen lainojen lisäys	25 000		25 000	30 000						
Pitkäaikaisen lainojen vähennys				-5 000						
Lyhytaikaisen lainojen muutos	-7 850	2 556	-5 294	-5 769	476					
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 000		1 000	-3 933	4 933					
Yhteensä	333 097	6 886	339 983	323 454	16 400	276 028	896	276 924	287 891	9 034

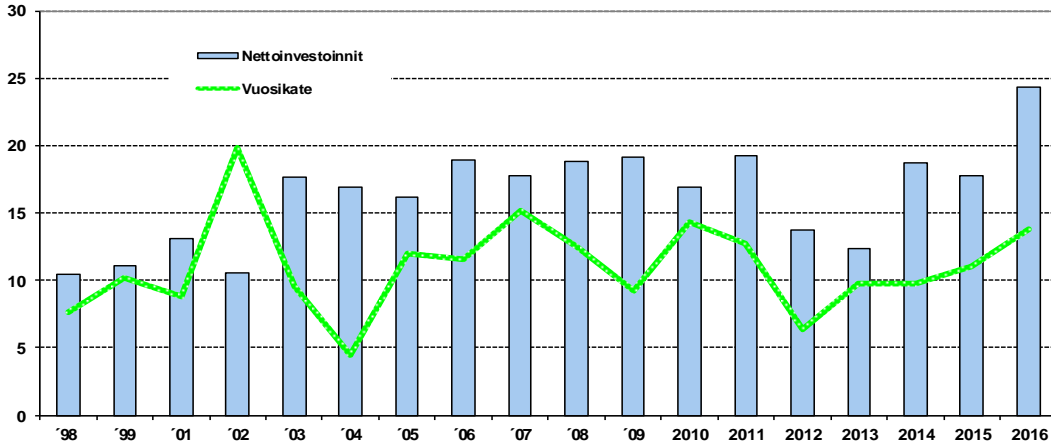
RAHOITUSOSAN TOTEUMAVERTAILU (1 000 €)

Ei sisällä vesiliikelaitoksen lukuja.

	Talousarvio	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma 2 016	Poikkeama	Toteuma 2 015	Muutoksen kasvu ed. vuoteen %
Tulorahoitus							
Vuosikate	7 933,4	-2 346,3	5 587,1	13 743,0	8 155,9	8 095,9	69,8 %
Satunnaiset erät				0,0		0,0	
Tulorahoituksen korjaukset	-6 329,0	0,0	-6 329,0	-6 865,2	-536,2	-6 713,3	2,3 %
Investoinnit							
Investointimenot	-31 026,0	-210,0	-31 236,0	-25 210,1	6 025,9	-17 997,5	40,1 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	155,0		155,0	884,7	729,7	293,0	202,0 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 100,0		7 100,0	7 316,8	216,8	7 421,2	-1,4 %
Nettoinvestoinnit	-23 771,0	-210,0	-23 981,0	-17 008,6	6 972,5	-10 283,3	65,4 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-22 166,6	-2 556,3	-24 722,9	-10 130,7	14 592,2	-8 900,7	13,8 %
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäys	0,0	0,0	0,0	-276,6	-276,6	-722,5	
Antolainasaamisten vähennys	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,0	
Lainakannan muutokset	17 150,0	2 556,3	19 706,3	19 230,7	-5 475,6	8 580,2	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	25 000,0	0,0	25 000,0	30 000,0	0,0	0,0	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		0,0	0,0	-5 000,0	-5 000,0	0,0	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-7 850,0	2 556,3	-5 293,7	-5 769,3	-475,6	8 580,2	
Oman pääoman muutos				-612,3			
Palautuskelpoiset liittymismaksut	0,0		0,0	0,0		0,0	
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 000,0		1 000,0	-3 933,3	-4 933,3	2 472,4	
Rahavarojen muutos	-4 016,6	0,0	-4 016,6	4 277,8	3 906,7	1 440,5	

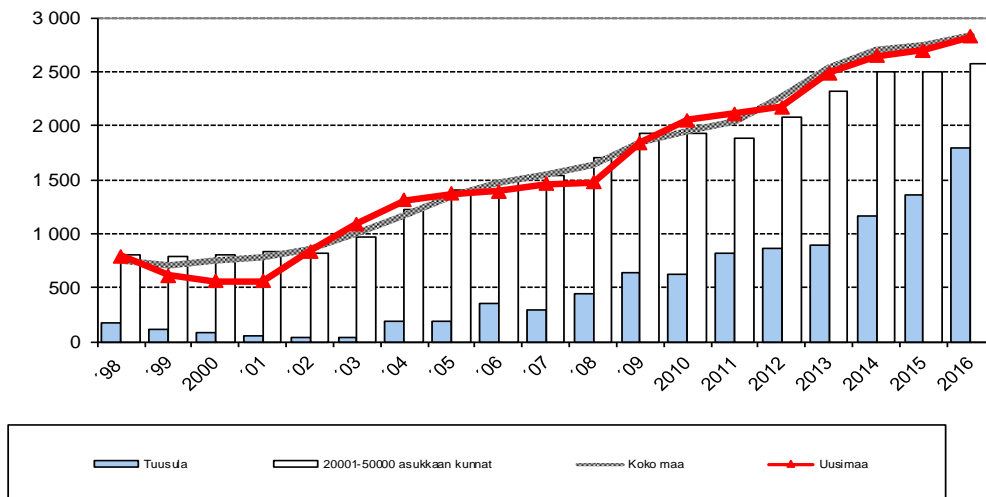
Milj. euro

Nettoinvestoinnit ja vuosikate

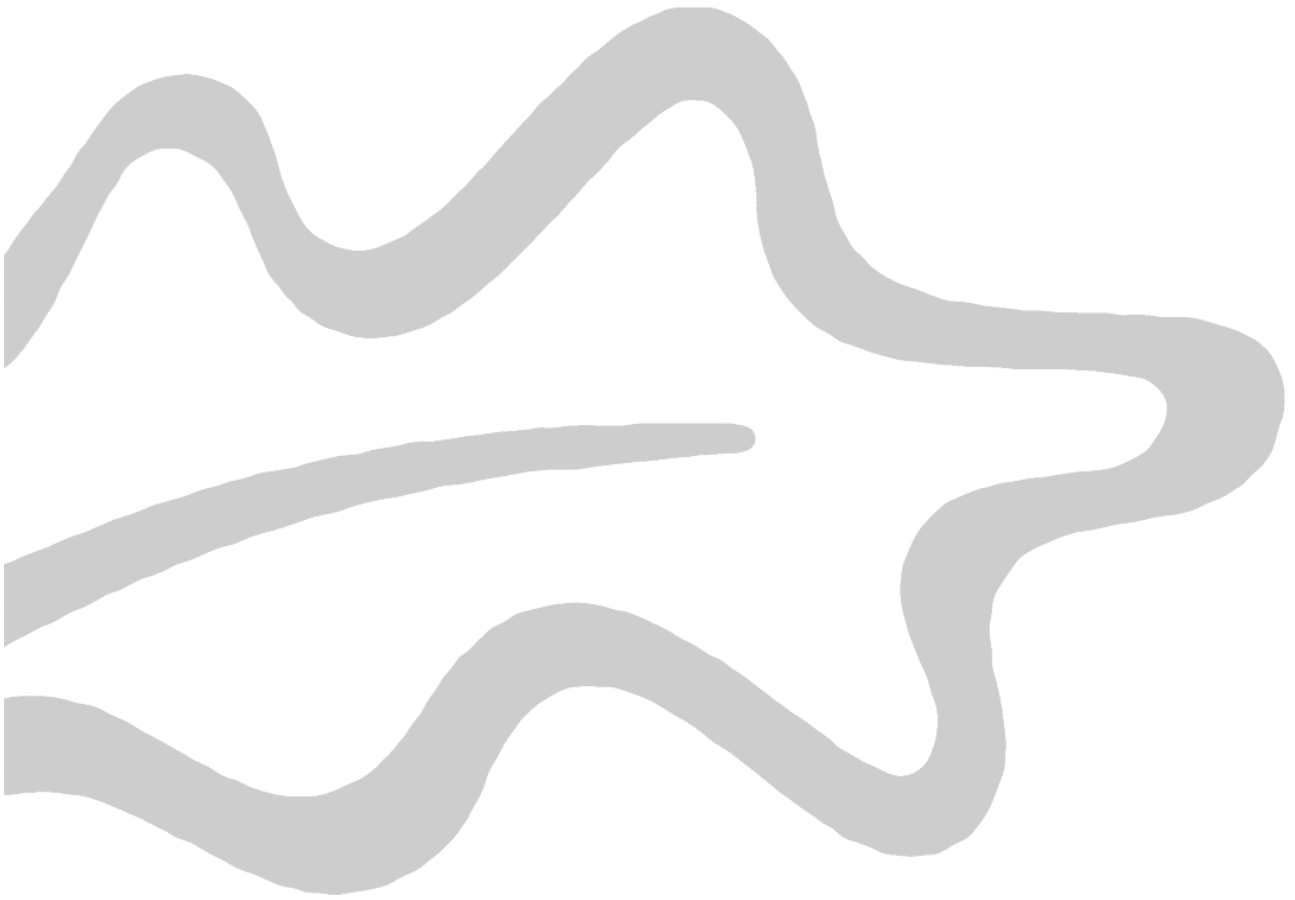

euro

Lainat / asukas

Tilinpäätöslaskelmat

LIKELAITOKSEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoliikelaitos

	Kunnan tuloslaskelma- osa toteutumis- vertailuissa	Liikelaitoksen tuloslaskelma- osa	Eliminointi- ja oikaisukirjaukset		Kunnan tuloslaskelma tilinpäätöksessä
			kunta	liikelaitos	
Toimintatuotot	37 910 358,07	6 577 858,12	-383 396,36	-395 104,55	43 709 715,28
Myyntituotot					
Ulkoiset	9 032 794,29	6 130 867,30			15 163 661,59
Sisäiset	310 821,58	381 443,37	1) 2) -310 821,58	-381 443,37	0,00
Maksutuotot					0,00
Ulkoiset	13 823 279,68	30 407,61			13 853 687,29
Sisäiset		0,00			0,00
Tuet ja avustukset	2 805 771,00	0,00			2 805 771,00
Sisäiset (kunnalta)		0,00			0,00
Vuokratuotot					0,00
Ulkoiset	4 118 218,64	4 787,56			4 123 006,20
Sisäiset	69 138,00	0,00	4) -69 138,00		0,00
Muut toimintatuotot					0,00
Ulkoiset	7 746 898,10	16 691,10			7 763 589,20
Sisäiset	3 436,78	13 661,18	1) -3 436,78	-13 661,18	0,00
Valmistus omaan käyttöön	85 581,91	110 692,41			196 274,32
Toimintakulut	-224 660 600,43	-3 410 755,65	395 104,55	383 396,36	-227 292 855,17
Henkilöstökulut					0,00
Palkat ja palkkiot	-75 566 247,57	-712 923,90			-76 279 171,47
Henkilösivukulut					0,00
Eläkekulut	-17 982 314,22	-164 743,88			-18 147 058,10
Muut henkilösivukulut	-4 754 067,78	-44 910,02			-4 798 977,80
Palvelujen ostot					0,00
Ulkoiset	-95 687 853,44	-1 038 276,85			-96 726 130,29
Sisäiset	-223 103,79	-313 484,20	2) 223 103,79	313 484,20	0,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					0,00
Ulkoiset	-10 602 404,39	-1 021 361,00			-11 623 765,39
Sisäiset	-168 739,96	-624,16	1) 168 739,96	624,16	0,00
Ostot tilikauden aikana					0,00
Varaston muutos	-24 988,98	-3 949,46			-28 938,44
Avustukset	-13 511 879,88	-368,00			-13 512 247,88
Sisäiset (liikelaitokselle)	0,00				0,00
Vuokrat					0,00
Ulkoiset	-4 926 053,96	-19 307,12			-4 945 361,08
Sisäiset		-69 138,00	4) -69 138,00	69 138,00	0,00
Muut toimintakulut					0,00
Ulkoiset	-1 209 685,66	-21 519,06			-1 231 204,72
Sisäiset	-3 260,80	-150,00	5) 3 260,80	150,00	0,00
Toimintakate	-186 664 660,45	3 277 794,88	0	11 708,19	-183 386 865,57
Verotulot	176 514 418,64				176 514 418,64
Valtionosuudet	23 061 343,92				23 061 343,92
Rahoitustuotot ja -kulut					0,00
Korkotuotot	247 115,96				247 115,96
Sisäiset (liikelaitokselta)					0,00
Muut rahoitustuotot	497 271,21	4 721,90			501 993,11
Sisäiset (liikelaitoksen korvaus peruspääomasta)	487 500,00		3) -487 500,00		0,00
Korkokulut					0,00
Ulkoiset	-387 753,80				-387 753,80
Sisäiset		0,00			0,00
Korvaus peruspääomasta		-487 500,00	3) -487 500,00	487 500,00	0,00
Muut rahoituskulut	-12 230,02				-12 230,02
Vuosikate	13 743 005,46	2 795 016,78	-475 791,81	475 791,81	16 538 022,24
Poistot ja arvonalentumiset					0,00
Suunnitelman muk. poistot	-11 105 741,80	-1 530 831,80			-12 636 573,60
Arvonalentumiset	-2 184,00	0,00			-2 184,00
Satunnaiset erät					0,00
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00			0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00			0,00
Tilikauden tulos	2 635 079,66	1 264 184,98			3 899 264,64
Poistoeron vähennys	0,00	0,00			0,00
Rahastojen lisäys	-135 352,51	0,00			-135 352,51
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 499 727,15	1 264 184,98	-475 791,81	475 791,81	3 763 912,13

Vientiselitteet:

1) Eliminoidaan liikelaitoksen ja kunnan muiden yksiköiden välinen sisäinen myynti ja sisäiset ostot.

2) Eliminoidaan sisäisten palvelujen ostot ja myynnit

3) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkotuotto

4) Eliminoidaan sisäiset vuokrat

5) Eliminoidaan sisäiset muut toimintakulut

Tuusulan vesihuoltoliikelaitoksen eliminoitu tulos ilman kuntaa 788 393,17

Tuusulan kunnan eliminoitu tulos ilman vesihuoltoliikelaitosta 2 975 518,96

Eliminoitu tulos yhteensä 3 763 912,13

RAHOITUSLASKELMA -YHDISTELY
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoilikelaitos

	Eliminoitikirjaukset		Kunnan kokonaisrahoitus- laskelma
	kunta	liikelaitos	
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoitus	6 877 815,73	2 795 016,78	9 672 832,51
Vuosikate	13 743 005,46	2 795 016,78 ¹⁾	16 538 022,24
Satunnaiset erät	0,00	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjaukset	-6 865 189,73	0,00	-6 865 189,73
Investointien rahavirta	-17 008 549,55	-1 866 660,15	-18 831 425,28
Investointimenot	-25 210 114,85	-1 883 457,75 ²⁾	-27 049 788,18
Rahoitusosuudet investointeihin	884 718,00	0,00	884 718,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 316 847,30	16 797,60	7 333 644,90
Toiminnan ja investointien rahavirta	-10 130 733,82	928 356,63	-9 158 592,77
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	-276 590,60	0,00	-276 590,60
Antolainasaamisten lisäykset/vähennykset	-276 590,60	0,00	-276 590,60
Lainakannan muutokset	19 230 686,10	0,00	17 042 641,37
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	30 000 000,00	0,00	30 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 000 000,00	0,00	-5 000 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 769 313,90	0,00 ³⁾	-7 957 358,63
Oman pääoman muutokset	-612 306,00	0,00	-612 306,00
Muut maksuvaimiuden muutokset	-3 933 194,48	-928 356,63	-2 717 290,80
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	39 878,24	0,00	39 878,24
Vaihto-omaisuuden muutos	-9 350,97	16 574,91	7 223,94
Saamisten muutos	-2 752 690,11	-1 973 554,75 ^{3) 4)}	-2 499 091,27
Korottomien velkojen muutos	-1 211 031,64	1 028 623,21 ^{2) 4)}	-265 301,71
Rahoituksen rahavirta / Vaikutus	14 408 595,02	-928 356,63	13 436 453,97
Rahavarojen muutos	4 277 861,20	0,00	4 277 861,20
Rahavarat 31.12., €	14 250 932,02		14 250 932,02
Rahavarat 1.1., €	9 973 070,82	0,00	9 973 070,82
	4 277 861,20	0,00	4 277 861,20

1) Eliminoidaan sisäisten erien vaikutus vuosikatteeseen

2) Eliminoidaan käyttöomaisuuden arvoon sisällyttävät sisäiset liittymismaksut

3) Eliminoidaan sisäiset lainat

4) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkotuotto

TASE-YHDISTELY

Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoliikelaitos

	Kunnan osatase 31.12.2016	Liikelaitoksen tase 31.12.2016	Eliminointikirjaukset		Kunnan kokonaistase 31.12.2016
			kunta	liikelaitos	
VASTAAVAA					
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	252 709 440,95	22 870 766,76			267 929 783,30
I Aineettomat hyödykkeet	359 642,08	0,00			359 642,08
Aineettomat oikeudet	359 642,08	0,00			359 642,08
Muut pitkävaik menot	0,00	0,00			0,00
II Aineelliset hyödykkeet	206 819 669,09	22 870 766,76			229 574 876,31
Maa- ja vesialueet	45 341 921,24	0,00			45 341 921,24
Kiinteistöjen liittymismaksut	159 317,67	0,00 ¹⁾	-115 559,54		43 758,13
Rakennukset	106 215 264,98	1 470 615,42			107 685 880,40
Kiinteät rakenteet ja laitteet	44 552 822,59	21 380 338,29			65 933 160,88
Koneet ja kalusto	2 254 200,03	19 813,05			2 274 013,08
Muut aineelliset hyödykkeet	266 955,11	0,00			266 955,11
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	8 029 187,47	0,00			8 029 187,47
III Sijoitukset	45 530 129,78	0,00			37 995 264,91
Osakkeet ja osuudet	38 692 311,03	0,00 ³⁾	-7 500 000,00		31 192 311,03
Muut lainasaamiset	6 776 653,88	0,00			6 776 653,88
Muut saamiset	61 164,87	0,00 ¹⁾	-34 864,87		26 300,00
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	139 855,49	0,00			139 855,49
Valtion toimeksiannot	107 948,88	0,00			107 948,88
Lahjoitusrahastojen erityiskatt.	31 906,61	0,00			31 906,61
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	24 654 331,69	5 958 203,34			25 750 461,93
I Vaihto-omaisuus	879 983,90	154 585,84			1 034 569,74
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	879 983,90	154 585,84			1 034 569,74
II Saamiset	9 523 415,77	5 803 617,50			10 464 960,17
Pitkäaikaiset saamiset	227 406,27	0,00			227 406,27
lainasaamiset	72 771,27	0,00			72 771,27
muut saamiset	154 635,00	0,00			154 635,00
muut siirtosaamiset	0,00	0,00			0,00
Lyhytaikaiset saamiset	9 296 009,50	5 803 617,50			10 237 553,90
myyntisaamiset	3 483 064,24	588 018,43			4 071 082,67
lainasaamiset	2 289,37	4 752 981,68 ²⁾		-4 752 981,68	2 289,37
muut saamiset	1 475 316,52	-1 256,67			1 474 059,85
siirtosaamiset	4 335 339,37	463 874,06 ⁴⁾	-109 091,42		4 690 122,01
III Rahoitusarvopaperit	0,00	0,00			0,00
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00			0,00
IV Rahat ja pankkisaamiset	14 250 932,02	0,00			14 250 932,02
VASTAAVAA YHTEENSÄ	277 503 628,13	28 828 970,10	-7 759 515,83	-4 752 981,68	293 820 100,72
VASTATTAVAA					
A. OMA PÄÄOMA	173 514 627,14	18 701 799,03			184 716 426,17
I Peruspääoma	127 515 526,38	7 500 000,00 ³⁾		-7 500 000,00	127 515 526,38
IV Muut omat rahastot	4 666 380,78	3 047 237,52			7 713 618,30
V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	38 832 992,83	6 890 376,53			45 723 369,36
VI tilikauden yli- / alijäämä	2 499 727,15	1 264 184,98			3 763 912,13
B. POISTOERO JA VAPAAHT. VARAUKSET	0,00	0,00			0,00
Poistoero	0,00	0,00			0,00
C. PAKOLLISET VARAUKSET	1 980 000,00	0,00			1 980 000,00
Muut pakolliset varaukset	1 980 000,00	0,00			1 980 000,00

D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	749 843,33	0,00			749 843,33
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00			0,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	749 843,33	0,00			749 843,33
Muut toimeksiantojen pääomat	0,00	0,00			0,00
E. VIERAS PÄÄOMA	101 259 157,66	10 127 171,07			106 373 831,22
I Pitkäaikainen	40 101 899,12	9 172 229,42			49 123 704,13
Lainat rah ja vak.laitoksilta	40 000 000,00	0,00			40 000 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00			0,00
Muut velat	101 899,12	0,00			101 899,12
Liittymismaksut	0,00	9 172 229,42 ¹⁾		-150 424,41	9 021 805,01
II Lyhytaikainen	61 157 258,54	954 941,65			57 250 127,09
Lainat rah ja vak.laitoksilta	26 000 000,00	0,00			26 000 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00			0,00
Lainat muilta luotonantajilta	8 091 203,89	0,00 ²⁾	-4 752 981,68		3 338 222,21
Saadut ennakot	702 609,20	739,34			703 348,54
Ostovelat	8 440 099,48	470 485,68			8 910 585,16
Muut velat	2 191 245,71	103 097,72			2 294 343,43
Siirtovelat	15 732 100,26	380 618,91 ⁴⁾		-109 091,42	16 003 627,75
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	277 503 628,13	28 828 970,10	-4 752 981,68	-7 759 515,83	293 820 100,72

1) Eliminoidaan käyttöomaisuuden arvoon sisältyvät sisäiset liittymismaksut

2) Eliminoidaan sisäiset lainat

3) Eliminoidaan peruspääomasijoitus liikelaitokseen

4) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkotuotto

KONSERNITULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
	1 000 €		1 000 €	
Toimintatuotot		102 037		103 812
Toimintakulut		-295 000		-289 250
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		25		300
Toimintakate		-192 938		-185 137
Verotulot		176 499		171 443
Valtionosuudet		39 974		35 440
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot		148	256	
Muut rahoitustuotot		443	346	
Korkokulut		-1 349	-1 574	
Muut rahoituskulut		-321	-449	-1 421
Vuosikate		22 457		20 324
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 281		-19 353	
Tilikauden yli- ja alipariarvot	-225			
Arvonalentumiset	-38		-7	
Satunnaiset erät	0	-19 543	0	-19 360
Tilikauden tulos		2 913		965
Tilinpäätössiirrot		-291		-3
Tilikauden verot		-55		-29
Laskennalliset verot		-124		-114
Vähemmistöosuudet		57		10
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		2 500		829

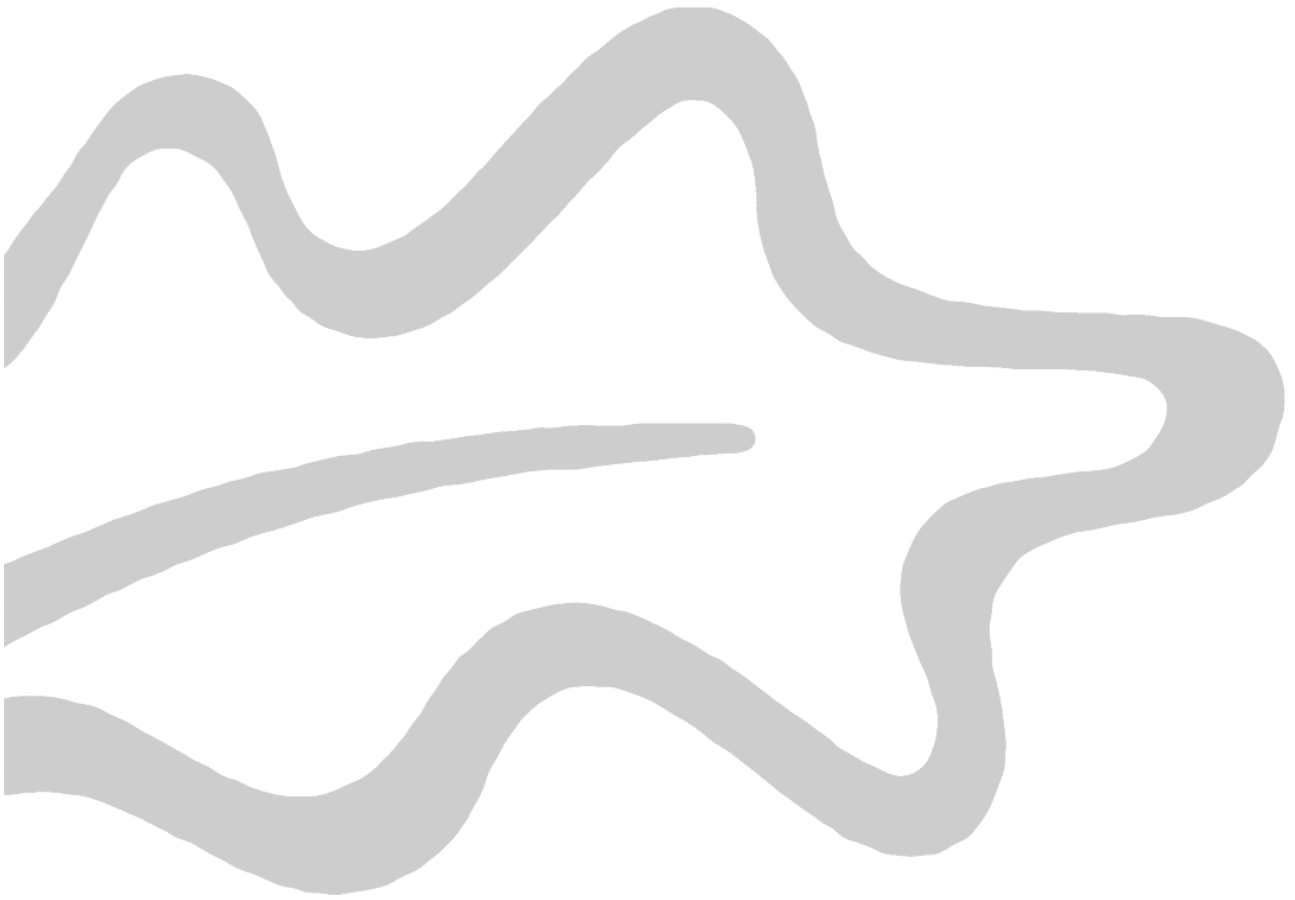
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2 016	2 015
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	22 457	20 324
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-55	-29
Tulorahoituksen korjauserät	-5 531	-6 897
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-41 880	-31 736
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 017	382
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>7 480</u>	<u>9 994</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-16 513	-7 962
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset+	-1	4
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	41 286	5 714
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-7 068	-2 113
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-8 015	7 020
Oman pääoman muutokset	-740	36
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	44	10
Vaihto-omaisuuden muutos	-244	77
Saamisten muutokset	-1 923	854
Korottomien velkojen muutokset	<u>406</u>	<u>-37</u>
Rahoituksen rahavirta	23 744	11 565
Rahavarojen muutos	7 231	3 603
Rahavarat 31.12., 1000 €	24 750	17 519
Rahavarat 1.1., 1000 €	17 519	13 916

KONSERNITASE

	31.12.2016	31.12.2015		31.12.2016	31.12.2015
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	339 506	321 178	A. OMA PÄÄOMA	195 113	193 058
I Aineettomat hyödykkeet	7 497	3 846	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	2 216	2 468	III Arvonkorotusrahasto	0	0
Muut pitkävaik menot	941	1 105	IV Muut omat rahastot	9 418	9 263
Ennakkomaksut	4 339	273	V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	55 678	55 450
II Aineelliset hyödykkeet	328 024	313 032	VI tilikauden yli- / alijäämä	2 500	829
Maa- ja vesialueet	48 733	48 578	B. VÄHEMMISTÖOSUDET	2 004	2 416
Rakennukset	185 046	177 392	C. PAKOLLISET VARAUKSET	3 256	3 012
Kiinteät rakenteet ja laitteet	72 897	70 469	Eläkevaraukset	26	37
Koneet ja kalusto	6 647	6 268	Muut pakolliset varaukset	3 230	2 975
Muut aineelliset hyödykkeet	698	736	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 190	939
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	14 002	9 589	Valtion toimeksiannot	73	84
III Sijoitukset	3 985	4 300	Lahjoitusrahastojen pääomat	935	853
Osakkuusyhteisöosuudet	658	827	Muut toimeksiantojen pääomat	181	3
Osakkeet ja osuudet	3 147	3 246	E. VIERAS PÄÄOMA	182 327	156 551
Muut lainasaamiset	4	4	I Pitkäaikainen	112 719	78 826
Muut saamiset	177	222	Lainat rah ja vak.laitoksilta	98 718	65 732
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	528	321	Lainat julkisyhteisöiltä	86	165
Valtion toimeksiannot	181	109	Saadut ennakot	0	0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	169	175	Lainat muilta luotonantajilta	5 376	4 913
Muut toimeksiantojen varat	178	37	Ostovelat	2	4
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	43 855	34 476	Muut velat/Liittymismaksut	8 498	7 971
I Vaihto-omaisuus	2 140	1 896	Siirtovelat	6	6
Aineet ja tarvikkeet	1 645	1 582	Laskennalliset verovelat	33	35
Keskeneräiset tuotteet	495	313	II Lyhytaikainen	69 607	77 725
Valmiit tuotteet / tavarat			Lainat rah ja vak.laitoksilta	27 496	35 487
Ennakkomaksut		1	Lainat julkisyhteisöiltä	585	411
II Saamiset	16 965	15 061	Lainat muilta luotonantajilta	191	45
Pitkäaikaiset saamiset	3 021	3 190	Saadut ennakot	800	1 430
myyntisaamiset	0	0	Ostovelat	11 177	12 146
lainasaamiset	2 863	2 872	Muut velat	5 386	3 045
muut saamiset	155	315	Siirtovelat	23 618	24 592
siirtosaamiset	2	3	Laskennalliset verovelat	354	568
Lyhytaikaiset saamiset	13 944	11 871	III Rahoitusarvopaperit	805	721
myyntisaamiset	5 530	6 542	Osakkeet ja osuudet	17	17
lainasaamiset	2	2	Sij. Rahamarkkina-instrumentteir	774	689
muut saamiset	2 952	2 306	Muut arvopaperit	15	15
siirtosaamiset	5 460	3 021	IV Rahat ja pankkisaamiset	23 944	16 797
III Rahoitusarvopaperit	805	721			
Osakkeet ja osuudet	17	17			
Sij. Rahamarkkina-instrumentteir	774	689			
Muut arvopaperit	15	15			
IV Rahat ja pankkisaamiset	23 944	16 797			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	383 889	355 975	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	383 889	355 975

Liitetiedot

1. Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta) **Liite 1**

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen varastokohtaisesti joko varaston keskimääräisellä hankintahinnalla tai viimeisen hankintahinnan mukaisena.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennykseksi.

Tuloslaskelman tai taseen esittämistavan muutos

Liite 2

Tuloslaskelman tai taseen esittämistapaa ei ole muutettu edellisestä tilikaudesta (KPA 2:2.1 § 2-kohta) tai kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamista ohjeista poikkeavaksi.

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin**Liite 3**

31.12.2016 tilinpäätöksessä on korjattu edellisen tilikauden alijäämää 612 306,00 eurolla edellisellä tilikaudella sattuneen, maankäyttösopimuskorvausten tuloutuksiin liittyneen virheen vuoksi. Korjaus lisää edellisen tilikauden alijäämää. Edellisellä tilikaudella tuloutettiin käyttötalouteen taseen velkatilille kirjattuja maankäyttösopimuskorvauksia, joihin liittyviä sopimusvelvoitteita ei ollut vielä täytetty.

Vuokra-asuntorahaston kirjanpitoa on korjattu edellisestä tilikaudesta käytettävissä olevan pääoman osalta 277 000 eurolla. Virhe muodostui usean edellisen tilikauden aikana rahastosta myönnettyjen ja nostettujen lainojen tiedoista.

Kunnan ja vesihuoltoliikelaitoksen yhdistellyssä rahoituslaskelmassa on korjattu 109 300,79 eurolla rahavarojen muutoksen perustana olevaa, avaavaan taseeseen 1.1.2016 tullutta tietoa rahavaroista 31.12.2015. Vuoden 2015 tilinpäätöskirjan tieto oli virheellinen.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus**Liite 4**

Edellistä tilikautta koskevat tiedot ovat vertailukelpoiset päättyneen tilikauden tietojen kanssa (KPA 2:2.1 § 4-kohta).

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset**Liite 5**

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuviin tuottoihin ja kuluihin ei ole tehty merkittäviä oikaisuja (KPA 2:2.1 § 5-kohta).

4. Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liite 6

TOIMINTATUOTOT TOIMIALOITTAIN

toimiala	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
yleisjohto ja konsernipalvelut	20 419 033	24 954 745	11 646 269	15 716 009
sosiaali- ja terveystoimi	59 796 453	59 853 431	10 767 426	9 749 199
kasvatus- ja sivistystoimi	11 908 249	12 059 038	6 875 080	6 861 189
kuntakehitys ja tekniikka	8 238 187	4 031 133	8 238 187	4 031 133
toimialat yhteensä	100 361 922	100 898 347	37 526 962	36 357 528
liikelaitos	6 182 754	6 184 087	6 182 754	6 184 087
- keskinäiset ostot ja myynnit	-4 507 832	-3 270 216	0	0
yhteensä	102 036 844	103 812 218	43 709 715	42 541 615

Liite 7

VEROTULOT

	Kunta	
	2016	2015
Kunnan tulovero	161 187 951	155 825 494
Osuus yhteisöveron tuotosta	6 531 288	7 299 652
Kiinteistövero	8 699 568	8 317 626
Yhteensä	176 418 807	171 442 771

Liite 8

VALTIONOSUUDET

	Kunta	
	2016	2015
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-5 243 071	-5 727 116
Peruspalvelujen valtionosuus	37 475 473	34 019 482
Verotuloihin perustuva valtionos.tasaus	-9 171 058	-9 196 072
Järjestelmämuutoksen tasaus	0	0
Muut verotulot	95 612	0
Yhteensä	23 156 956	19 096 294

Liite 9

PALVELUJEN OSTOJEN ERITTELY

	Kunta	
	2016	2015
Asiakaspalvelujen ostot	64 757 438	65 941 334
Muiden palvelujen ostot	31 968 692	30 384 280
Yhteensä	96 726 130	96 325 614

Liite 10

**VALTUUSTORYHMIEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN TUKEMISEKSI
ANNETUT TUET VALTUUSTORYHMITÄIN ERITELTYINÄ**

	Kunta 2016
Kokoomuksen valtuustoryhmä	0,00
Tuusulan Puolesta valtuustoryhmä	0,00
Tuusulan Sosiaalidemokraattien (SDP ry) valtuustoryhmä	0,00
Keskiryhmän (Kesk, RKP, KD) valtuustoryhmä	0,00
Tuusulan Perussuomalaiset valtuustoryhmä	0,00
Vihreiden valtuustoryhmä	0,00
Vasemmistoliiton valtuustoryhmä	0,00
Rehti Tuusula valtuustoryhmä	0,00
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä	0,00

PYSYVIEN VASTAAVIEN SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

(Valt 27.1.2014, § 9)

	31.12.2012 MENESSÄ VALMISTUNEET KOHTEET		1.1.2013 JÄLKEEN VALMISTUNEET KOHTEET		KIRJANPITOLAUTA- KUNNAN KUNTAJAOS: POISTOAIKASUOSITUS
	POISTOAIKA	POISTOTAPA	POISTOAIKA	POISTOTAPA	
Aineettomat hyödykkeet					
kehittämismenot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 20 vuotta
Liikearvo			2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot					
Atk-ohjelmistot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat					
Betonirunkoiset					
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset			30 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Talousrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta
Muut kuin betonirunkoiset					
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Talousrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Kadut, tiet, torit ja puistot	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sillat, laiturit ja uimalat	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 30 vuotta
Muut maa- ja vesirakenteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 30 vuotta
Vedenjakeluverkosto	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Viemäriverkko	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Kaukolämpöverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovaalaistuslaitteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Puhelinverkko, keskussema ja alakeskukset			10 vuotta	tasapoisto	10 - 12 vuotta
Maakaasuverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 25 vuotta
Muut putki- ja kaapeliverkot			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	12 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Liikenteen ohjauslaitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Koneet ja kalusto					
Rautaiset alukset			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet			8 vuotta	tasapoisto	8 - 15 vuotta
Muut kuljetusvälineet	7 vuotta	tasapoisto	4 vuotta	tasapoisto	4 - 7 vuotta
Muut liikkuvat työkoneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta
Muut raskaat koneet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Muut kevyet koneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta
Sairaala-, terveydenhuolto, yms. laitteet	10 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 15 vuotta
Atk-laitteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet					
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto
Arvo- ja taide-esineet			ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Pysyvien vastaavien sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa

Liite 12

TUOTTOIHIN JA KULUIHIN SISÄLTÄVÄT PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Eläkevastuu 1.1.	36 933	57 094	Kunnan henkilökunnan	
Lisäykset tilikaudella			0 eläkevastuu on hoidettu	
Vähennykset tilikaudella	-10 867	-20 161	Kuntien Eläkevakuutuksen	
Eläkevastuu 31.12.	26 066	36 933	kautta.	
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus 1.1.	1 751 352	1 759 182	1 730 912	1 759 182
Lisäykset tilikaudella	276 262	20 440	267 032	0
Vähennykset tilikaudella	-17 943	-28 270	-17 943	-28 270
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus 31.12.	2 009 671	1 751 352	1 980 000	1 730 912
Potilovahinkovakuutusmaksu 1.1.	1 182 458	987 618	0	0
Lisäykset tilikaudella		194 840		0
Vähennykset tilikaudella	-1 473	0		0
Potilovahinkovakuutusmaksu 31.12.	1 180 985	1 182 458	0	0
Muut varaukset 1.1.	41 581	32 076	0	0
Lisäykset tilikaudella		9 505		0
Vähennykset tilikaudella	-2 450			0
Muut varaukset 31.12.	39 131	41 581	0	0
Pakolliset varaukset yhteensä 31.12.	3 255 852	3 012 323	1 980 000	1 730 912

Liite 13

MUIHIN TOIMINTATUOTTOIHIN SISÄLTÄVÄT OLENNAISET
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSVOITOT JA -TAPPIOT

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	2 447 322	6 570 185	2 441 180	6 570 185
Rakennusten myyntivoitot	2 883 874	0	4 258 397	0
Muut myyntivoitot	418 742	114 834	414 701	114 834
Myyntivoitot yhteensä	5 749 938	6 685 019	7 114 278	6 685 019
Muut toimintakulut				
Kiinteistöjen myyntitappiot	0	0	0	0
Muut myyntitappiot	0	0	0	0
Myyntitappiot yhteensä	0	0	0	0

Liite 14

SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT

	Konserni		Kunta ja liikelaitos	
	2016	2015	2016	2015
Satunnaiset tuotot	0	0	0,00	0,00
Satunnaiset kulut	0	0	0,00	0,00

Liite 15

YHTEISMÄÄRÄT MUIHIN RAHOITUSTUOTTOIHIN SISÄLTÄVISTÄ TUOTOISTA,
JOTKA ON SAATU OSUUKSISTA MUISSA YRITYKSISSÄ, MIKÄLI NE OVAT
OLENNAISIA

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Osinkotulot yrityksistä	0	0	68 000,00	25 280,00

Liite 16

ERITTELY POISTOERON MUUTOKSISTA

Tilinpäätökseen ei sisälly verotussyistä tehtyä poistoeroa.

5. Tasetta koskevat liitetiedot

5.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liite 17

KULUKSI KIRJAAMATTOMAT MENOT JA PÄÄOMA-ALENNUKSET

(KPA 2:4.1 § 5-kohta)

Kunnan ja konsernin tilinpäätökseen ei sisälly lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneita kuluksi kirjaamattomia menoja ja pääoma-alennuksia.

Liite 18

ARVONKOROTUKSET

Kunnan ja konsernin tilinpäätöksiin ei sisälly olennaisia arvonkorotuksia.

**PYSYVÄT VASTAAVAT
KÄYTTÖOMAISUUS**

	Aineettomat hyödykkeet				Aineelliset hyödykkeet				Yhteensä		
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa-alueet	Kiinteistöjen liittymismaksut	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto		Muut aineelliset hyödykkeet: Arvo- ja taide-esineet	Kesken-eräiset hankinnat
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	571 605,87	26 977,81	598 583,68	44 821 418,98	43 758,13	99 858 428,86	63 861 648,14	2 089 121,43	266 955,11	5 259 840,82	216 201 171,47
Lisäykset tilikauden aikana	162 351,21	0,00	162 351,21	563 938,00	0,00	9 867 594,28	9 007 589,72	1 301 084,20	0,00	5 813 730,77	26 553 936,97
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-808 718,00	-76 000,00	0,00	0,00	-884 718,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	-43 435,74	0,00	0,00	-16 797,60	0,00	0,00	0,00	-60 233,34
Siirto erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 017 514,12	0,00	26 870,00	0,00	-3 044 384,12	0,00
Tilikauden poisto	-374 315,00	-26 977,81	-401 292,81	0,00	0,00	-5 057 656,86	-6 110 562,46	-1 067 062,09	0,00	0,00	-12 235 281,41
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintam. 31.12.2016	359 642,08	0,00	359 642,08	45 341 921,24	43 758,13	107 685 880,40	65 933 160,88	2 274 013,08	266 955,11	8 029 187,47	229 574 876,31
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	359 642,08	0,00	359 642,08	45 341 921,24	43 758,13	107 685 880,40	65 933 160,88	2 274 013,08	266 955,11	8 029 187,47	229 574 876,31

**PYSYVÄT VASTAAVAT
SIJOITUKSET**

	Osakkeet ja osuudet			Muut lainasaamiset ja muut saamiset			Yhteensä
	Työ- yhteisöt	Kuntayhtymä- osuudet	Osakkuus- ja yhteisyhteisö osakkeet ja osuudet	Työ- yhteisöt	Osakkuus- ja yhteisyhteisöt	Muut saamiset	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	6 553 273,34	22 181 018,36	125 423,00	2 160 413,79	6 500 063,28	26 300,00	6 526 363,28
Lisäykset	333 500,00	0,00	0,00	0,00	285 000,00	0,00	285 000,00
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	-99 523,08	0,00	-9 670,81	-49 939,57	-8 409,40	0,00	-8 409,40
Siirto erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.2016	6 787 250,26	22 181 018,36	115 752,19	2 110 474,22	6 776 653,88	26 300,00	6 802 953,88
Arvonlennukset tilikaudella	0,00	0,00	-2 184,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	6 787 250,26	22 181 018,36	113 568,19	2 110 474,22	6 776 653,88	26 300,00	6 802 953,88

**OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ
TYTÄRYHTEISÖT**

Liite 20

Tytäryhtiöt	kotipaikka	omistus- osuus %	oma pääoma €	osuus €	vieras pääoma €	osuus €	tilikauden tulos €	osuus €
Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy	Tuusula	100,00	837 440,87	837 440,87	44 784 345,66	44 784 345,66	23,14	23,14
Koy Riihikallion päiväkotikeskus	Tuusula	100,00	3 656,10	3 656,10	6 458 446,60	6 458 446,60	54 421,87	54 421,87
Koy Riihikallion lähipalvelukeskus	Tuusula	100,00	690 972,11	690 972,11	4 178 492,15	4 178 492,15	-51 459,94	-51 459,94
Koy Hyrylän Ostoskeskus	Tuusula	100,00	2 564 234,00	2 564 234,00	8 246,97	8 246,97	6,36	6,36
Tuusulan Kansanopiston Oy	Tuusula	84,70	908 118,92	769 217,59	2 023,68	1 714,15	-30 577,39	-25 900,43
Kellokosken Jäähalli Oy	Tuusula	74,29	475 603,99	353 326,20	19 226,32	14 283,23	-10 614,03	-7 885,16
Koy Tuusulan Vanha Kunnantalo	Tuusula	66,98	636 260,84	426 167,51	8 269,53	5 538,93	9 407,26	6 300,98
Koy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo	Tuusula	61,98	3 167 780,95	1 963 390,63	6 355,59	3 939,19	23,00	14,26
As Oy Tuusulan Haukilahdentie 3	Tuusula	60,66	666 479,88	404 286,70	6 479,26	3 930,32	0,00	0,00
Tuusulan Tenniskeskus Oy	Tuusula	52,58	422 662,01	222 223,00	1 309 329,28	688 406,06	22 906,85	12 043,73
Tuusulan Jäähalli Oy	Tuusula	51,47	591 477,25	304 433,34	279 350,97	143 781,94	-26 376,57	-13 576,02
Tuusulan Tekonurmi Oy	Tuusula	51,00	28 062,23	14 311,74	452 531,48	230 791,05	-14 895,48	-7 596,69
Jokelan Tekonurmi Oy *	Tuusula	51,00	9,47	4,83	100 016,05	51 008,19	-604,38	-308,23
Kiinteistö Oy Kerava-Tuusulan paloasema	Tuusula	60,00	153 450,55	92 070,33	8 505 844,03	5 103 506,42	-70 479,61	-42 287,77
yhteensä				8 645 734,96		61 676 430,86		-76 203,90

* Osakeomistus 3%, mutta osuus äänivallasta 51 %

**OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ
KUNTAYHTYMÄT**

Liite 21

Kuntayhtymät	omistus- osuus %	omistus- osuus €	oma pääoma €	osuus €	vieras pääoma €	osuus €	tilikauden tulos €	osuus €
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ky	2,301800	396 638 031,37	9 129 814,21	591 601 733,80	13 617 488,71	-56 796 834,48	-1 307 349,54	
Eteva ky	3,490000	15 596 814,66	544 328,83	51 528 104,96	1 798 330,86	1 394 544,76	48 669,61	
Uudenmaan liitto	2,680000	1 578 819,69	42 312,37	1 714 507,66	45 948,81	-175 471,15	-4 702,63	
Keski-Uudenmaan koulutus kuntayhtymä	31,247410	33 014 740,25	10 316 251,25	9 999 223,86	3 124 498,48	5 754 192,55	1 798 036,14	
Keski-Uudenmaan vesiensuojelun ky	16,888700	24 154 831,54	4 079 437,03	711 230,56	120 117,60	-211 173,30	-35 664,43	
Tuusulan seudun vesilaitos ky	24,806000	16 754 830,14	4 156 203,16	6 237 913,40	1 547 376,80	77 508,26	19 226,70	
Uudenmaan päihdehuollon ky	3,160910	1 958 726,36	61 913,58	360 647,82	11 399,75	319 740,89	10 106,72	
yhteensä		28 330 260,43		20 265 161,00		528 322,58		

**OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ
OSAKKUUS- JA MUUT YHTEISYHTEISÖT**

Liite 22

	kotipaikka	omistus- osuus %	oma pääoma €	osuus €	vieras pääoma €	osuus €	tilikauden tulos €	osuus €
Osakkuusyhteisöt								
	Tuusula	33,33	256 423,55	85 474,51	83 879,76	27 959,92	-2 575,43	-858,48
	Tuusula	26,48	354 662,60	93 904,09	101 761,06	26 943,30	3,55	0,94
	yhteensä		611 086,15	179 378,60	185 640,82	54 903,21	-2 571,88	-857,54

**PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET SAAMISET
KUNTA JA LIIKELAITOS**

	2016		2015	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	113 652,32	0,00	92 235,91
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	113 652,32	0,00	92 235,91
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	52 285,12	0,00	1 971,48
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	52 285,12	0,00	1 971,48
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamiset muilta				
Myyntisaamiset	0,00	3 905 145,23	0,00	3 709 804,91
Lainasaamiset	0,00	2 289,37	0,00	-13 880,45
Muut saamiset	227 406,27	1 474 059,85	387 076,65	1 358 311,34
Siirtosaamiset	0,00	4 690 122,01	0,00	2 430 349,06
Yhteensä	227 406,27	10 071 616,46	387 076,65	7 484 584,86
Saamiset yhteensä	227 406,27	10 237 553,90	387 076,65	7 578 792,25

SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT

	Konserni		Kunta ja liikelaitos	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kunta				
Muut siirtosaamiset:				
HUS ylijäämän palautus			2 680 405	0
L&T Jätteenkuljetus			532 709	474 485
Kelan TTH korvaus			350 000	400 000
OPM valtionosuustarkistukset			166 458	49 730
Joukkoliikenteen valtionosuus			153 737	0
KU ympäristökeskuksen kuntalaskutus			44 287	49 903
Smartum tilitykset			37 048	0
KU ympäristökeskuksen laskutus			30 655	24 232
KELA korvaukset sairauspäivärahoista			30 346	49 192
Koy Riihikallion lähipalvelukeskus			29 426	
Tulkkikulut, pakolaiset			24 276	
TeliaSonera maankäyttölaskutus			18 113	
Uimahallin tuloja			16 980	
ELY/työllistämistuki			11 170	13 500
Kelan TTH korvaus v 2014				411 435
Päämieslaskutusten ALV palautus				110 992
Tapaturmavakuutus				109 301
Uudenmaan ELY keskus				47 545
Perheoikeudellisen yksikön ennakkomaksut				31 295
Työttömyys vakuutus				25 012
Novum Oy				21 935
L&T				19 867
Varhemaksun palautus v.2015				19 706
HPK kuntalaskutus palautus				18 621
Vuokra Riihikoti				10 768
KU ympäristökeskus				10 738
Muut pienet erät yhteensä			100 638	53 248
Yhteensä			4 226 248	1 951 504
Liikelaitos				
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Vesi- ja jätevesimaksut			463 874	478 845
Yhteensä			463 874	478 845
Konserni				
ALV saamiset	17 143			
Jaksotetut henkilöstökulut	568 881	1 006 814		
Avustukset	179 854	50 433		
Muut tulojäämät	4 693 667	1 963 393		
Tulojäämät yhteensä	5 459 544	3 020 640	4 690 122	2 430 349
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	5 459 544	3 020 640	4 690 122	2 430 349

5.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liite 25

**TASE-ERÄKOHTAINEN ERITTELY OMAN PÄÄOMAN ERIEN LISÄYKSISTÄ
JA VÄHENNYKSISTÄ SEKÄ SIIRROISTA NÄIDEN ERIEN VÄLILLÄ
TILIKAUDEN AIKANA (KPA 2:5 § 1- kohta)**

	Konserni		Kunta ja liikelaitos	
	2016	2015	2016	2015
Peruspääoma 1.1.	127 515 527	127 515 527	127 515 526	127 515 526
Lisäykset tilikaudella		0		0
Vähennykset tilikaudella		0		0
Peruspääoma 31.12.	127 515 527	127 515 527	127 515 526	127 515 526
Arvonkorotusrahasto 1.1.	463	463	0	0
Lisäykset tilikaudella		0	0	0
Vähennykset tilikaudella		0	0	0
Arvonkorotusrahasto 31.12.	463	463	0	0
Muut omat rahastot 1.1.	4 732 207	4 764 219	3 047 238	3 047 238
Lisäykset tilikaudella	71 689	1 511	0	0
Vähennykset tilikaudella	-6 047	-33 522	0	0
Muut omat rahastot 31.12.	4 797 849	4 732 207	3 047 238	3 047 238
Vuokra-asuntorahasto 1.1.	4 531 029	4 530 848	4 531 028	4 530 848
Lisäykset tilikaudella	135 353	181	135 353	181
Vähennykset tilikaudella		0,00	0	0
Vuokra-asuntorahasto 31.12.	4 666 381	4 531 029	4 666 381	4 531 028
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	56 278 330	55 464 067	46 335 675	47 390 413
Lisäykset tilikaudella		8 846		0
Vähennykset tilikaudella	-150 823	-23 362		0
Aiempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	-598 968		-612 306	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	55 528 539	55 449 551	45 723 369	47 390 413
Tilikauden yli-/alijäämä	2 604 127	828 779	3 763 912	-1 054 738
Oma pääoma 31.12.	195 112 885	193 057 556	184 716 426	181 429 468

Liite 26

ERITTELY VEROTUSSYISTÄ TEHDYN POISTOERON MUUTOKSESTA

Kunnan tilinpäätöksen poistoeroon ei sisälly verotussyistä tehtyä poistoeroa (evl 54 §).

Liite 27

PITKÄAIKAISET VELAT

Velat, jotka erääntyvät 5 vuoden kuluttua (1.1.2020 tai sen jälkeen)

(KPA 2:5 § 2-kohta)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	98 718 366	65 732 009	40 000 000	10 000 000
Lainat julkisyhteisöiltä	85 524	165 345	0	0
Yhteensä	98 803 889	65 897 355	40 000 000	10 000 000

Liite 28

JOUKKOVELKAKIRJALAINAT

Joukkovelkakirjalainoja ei ole laskettu liikkeelle.

OLENNAISET PAKOLLISIIN VARAUKSIIN MERKITYT ERÄT

	Konserni		Kunta ja liikelaitos	
	2016	2015	2016	2015
Muut pakolliset varaukset				
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus	2 009 670	1 751 352	1 980 000,00	1 730 911,63
Potilasvakuutus	1 180 985	1 182 457	0,00	0,00
Muu pakollinen varaus	39 131	41 582	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä	3 229 786	2 975 391	1 980 000,00	1 730 911,63

PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET VELAT
TUUSULAN KUNTA JA LIIKELAITOS

	2016		2015	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	80,00
Ostovelat	0,00	21 266,45	0,00	359 856,00
Lainat	0,00	3 338 222,21	0,00	3 295 580,84
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	3 359 488,66	0,00	3 655 516,84
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	1 808 811,55	0,00	1 891 899,55
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	1 808 811,55	0,00	1 891 899,55
Velat osakkuus- sekä yhteisyhteisöille				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Velat muille				
Saadut ennakot	0,00	703 348,54	0,00	831 755,15
Ostovelat	0,00	7 080 507,16	0,00	6 938 827,96
Lainat	40 000 000,00	26 000 000,00	15 000 000,00	34 000 000,00
Muut velat	9 123 704,13	2 294 343,43	8 481 472,66	2 083 145,45
Siirtovelat	0,00	16 003 627,75	0,00	16 713 873,95
Yhteensä	49 123 704,13	52 081 826,88	23 481 472,66	60 567 602,51
Velat yhteensä	49 123 704,13	57 250 127,09	23 481 472,66	66 115 018,90

MAKSUVALMIUDEN KANNALTA MERKITTÄVÄT TILILIMIITIT

	Kunta	
	2016	2015
Luotollisen shekkitilin limiitti,	2 000 000,00	2 000 000,00
josta käytössä 31.12.	0,00	0,00
Rahoituslimiitti,	5 000 000,00	5 000 000,00
josta käytössä 31.12.	0,00	0,00

6. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Liite 34

VELAT, JOISTA KUNTA ON PANTANNUT, KIINNITTÄNYT TAI MUULLA TAVALLA ANTANUT VAKUUDEKSI OMAISUUTTAAN

Kunta ei ole antanut omaisuuttaan vakuudeksi.

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta
Vakuudeksi annetut kiinnitykset
Vakuudeksi annetut osakkeet

	Konserni	
	2016	2015
	1 228 587	1 330 285
	2 299 596	2 295 961

Liite 35

VAKUUDET, JOTKA KUNTA ON ANTANUT MUIDEN SITOUJUSTEN KUIN VELKOJEN VAKUUDEKSI

Kunta ei ole antanut vakuuksia.

Talletusvakuus, Tullihallitus

	Konserni	
	2016	2015
	0	0

Liite 36

VAKUUDET, JOTKA KUNTA ON ANTANUT SEN KANSSA SAMAN KONSERNIIN KUULUVIEN YHTEISÖJEN PUOLESTA

Kunta ei ole antanut vakuuksia.

Liite 37

YHTEENLASKETTU ARVO KUNNAN ANTAMISTA MUISTA KUIN EDELLÄ 40-42 KOHDISSA TARKOITETUISTA VAKUUKSISTA LAJEITTAIN

Kunta ei ole antanut vakuuksia.

Liite 38

VUOKRAVASTUUT

	Konserni		Kunta ja liikelaitos	
	2016	2015	2016	2015
Vuokravastuut yhteensä	19 045 048		9 378 280,00	
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	2 175 866		707 926,00	
Sopimukseen sisältyvät lunastusveloitteet	0		0,00	
Leasingvastuiden yhteismäärä	3 267 589	2 779 621	2 519 315,90	1 616 008
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	1 350 066	1 122 790	996 403,98	644 067
Myöhemmin maksettavat	1 917 523	1 656 832	1 522 911,92	971 941
- Siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitus-leasingvastuut	0		0,00	

**KUNNAN ANTAMAT VASTUUSITOUMUKSET SEN KANSSA SAMAAAN
KONSERNIIN KUULUVIEN YHTEISÖJEN PUOLESTA**

(KPA 2:7.2 § 3-kohta)

Tytäryhteisöjen puolesta annetut:

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Konserni		Kunta	
2016	2015	2016	2015
69 107 315	61 072 766	69 107 315	60 689 515
53 468 209	47 985 062	53 468 209	47 689 111

MUUT KUNNNAN ANTAMAT VASTUUSITOUMUKSET (KPA 2:7.2 § 4-kohta)

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Konserni		Kunta	
2016	2015	2016	2015
1 658 758	2 158 758	1 532 000	2 032 000
569 306	1 518 406	461 184	1 410 285

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

Kunnan osuus

Takauskeskuksen takausvastuista

Kattamattomista takausvastuista

Mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta

Kunta	
2016	2015
185 448 433	182 162 414
0	0
138 425	129 810

**MUUT KUNTA KOSKEVAT TALOUDELLISET VASTUUT,
JOITA EI OLE MERKITY TASEESEEN**

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Sopimusvastuut				
Maankäyttösopimukset	608 303	418 972	608 303	418 972
Sopimusvastuut yhteensä	608 303	418 972	608 303	418 972
Johdannaisopimukset				
Koronvaihtosopimukset				
Eteva				
Koronvaihtosopimus 1049511/1327047				
Sopimus erääntyy 15.10.2018				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	40 041	41 146	0,00	0,00
Käypä arvo	-2 585	-3 859	0,00	0,00
Lisähyöty swap 1161642/1512514				
Sopimus erääntyy 7.11.2022				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	167 112	181 334	0,00	0,00
Käypä arvo	-26 989	-29 338	0,00	0,00
HUS				
Koronvaihtosopimus1				
Nimellisarvo	230 180	230 180	0,00	0,00
Käypä arvo	-17 972	-20 663	0,00	0,00
Koronvaihtosopimus 2				
Nimellisarvo	230 180	230 180	0,00	0,00
Käypä arvo	-14 906	-16 042	0,00	0,00
HUS				
Sähköjohdannaiset				
Käypä arvo	-14 329	-75 625	0,00	0,00
HUS				
Pääomasijoitukset				
Kiljavan Sairaala Oy, v 2015-2018	7 596	3 798	0,00	0,00
HUS				
Lahjoitukset				
Uuden lastensairaalan tukisäätiö 2015-2017	308 441	614 581	0,00	0,00
Alijäämän kattaminen				
Keski-Uudenmaan Vesiensuojelun ky:n				
kertyneen alijäämän kattamisvastuu	2 675 300	2 634 082	2 675 300	2 634 082
Eteva ky:n kertyneen alijäämän				
kattamisvastuu	28 511	77 111	28 511	77 111
Muut vastuut	150 000	150 000	150 000	150 000
Arvonlisäveron palautusvastuu	7 625 743	5 807 477	6 988 984	5 464 401
Valtionosuuksien palautusvastuu	5 615 179	6 510 258	4 949 402	5 448 438

Korkoriskit

Konsernilla on vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvää korkoriskiä.

Kunnalla on maankäyttösopimuksiin liittyvää sopimusriskiä. Maankäyttösopimusten sopimuskorvauksia on tuloutettu kirjanpitoon kaavoitettavien alueiden valmistumisasteen perusteella.

Kunnalla on keskeneräisiin oikeudenkäynteihin liittyvää riskiä oikeudenkäyntikulujen korvausvastuusta.

Sopimusriskit

Kunnalla on maankäyttösopimuksiin liittyvää sopimusriskiä. Maankäyttösopimusten sopimuskorvauksia on tuloutettu kirjanpitoon kaavoitettavien alueiden valmistumisasteen perusteella.

Oikeudenkäynteihin liittyvät riskit

Kunnalla on keskeneräisiin oikeudenkäynteihin liittyvää riskiä oikeudenkäyntikulujen korvausvastuusta.

Konserniyhteisöjen kertyneeseen alijäämään liittyvät riskit***Keski-Uudenmaan Vesiensuojelun kuntayhtymä***

Tuusulan kunta kuuluu jäsenenä Keski-Uudenmaan Vesiensuojelun kuntayhtymään. Kuntayhtymällä on kertynyttä alijäämää 15 840 770,1 euroa 31.12.2016. Tuusulan omistusosuus on 16,88 %, jolloin kunnan osuus kertyneestä alijäämästä on n. 2,7 milj. euroa.

Kunnan tilinpäätökseen ei ole tehty pakollista varausta osuudesta kuntayhtymälle kertyneestä aikaisempien vuosien alijäämästä, eikä tilikaudelle 2016 kertyneestä osuudesta. Tuusulan kunta katsoo, ettei kuntayhtymän alijäämä täytä pakollisen varauksen tekemisen edellytyksiä.

Kuntayhtymän yhtiökokous on 20.1.2016, §9, päättänyt hyväksyä vuoden 2014 loppuun mennessä kertyneen alijäämän, 14 972 540,65 euroa, kattamisen osittain tai kokonaan peruspääomasta vuoden 2017 ja/tai 2018 tilinpäätöksessä. Kuntayhtymän maksuvalmiustilanne on tilinpäätösten 31.12.2014, 31.12.2015 ja 31.12.2016 perusteella ollut hyvä. Tilinpäätöksen 31.12.2014 mukaan rahoitusarvopaperien ja pankkisaamisten yhteismäärä oli n. 1,9 milj. euroa ja lyhytaikaisen vieraan pääoman määrä n. 0,8 milj. euroa. Kuntayhtymällä ei ole vuodesta 2007 lähtien ollut korollista velkaa. 2000-luvulla toteutuneiden suhteellisen pienten investointien vuoksi jäsenyhteisöjen suorittama vuosimaksut eivät ole kattaneet poistoja. Tämä on ollut suunnitelmallista toimintaa, sillä puhdistamon ja viemäritunnelien poistoja ei ole ollut tarkoituksenmukaista kerätä korkeammilla vuosimaksuilla kuntayhtymän kassavaroihin. Koska suuret perusinvestoinnit puhdistamoon sekä viemäritunneliinhin on tehty hyvin pitkän aikavälin tarpeita varten, arvioidaan korvausinvestointien tarpeen olevan myös tulevaisuudessa suhteellisen pieniä verrattuna perusinvestointien tasoon. Kuntayhtymän taloussuunnitelman mukaan kuntayhtymän vuosien 2017-2021 kumulatiivinen tulos on ylijäämäinen. Vuosille 2017-2021 hyväksytyssä taloussuunnitelmassa on esitetty, että vuoden loppuun kertyneestä alijäämästä 7,5 milj. euroa katetaan peruspääomasta vuoden 2017 tilinpäätöksessä ja 7,47 milj. euroa mahdollisesti vuoden 2018 tilinpäätöksessä erillisillä yhtymäkokouksen päätöksillä.

Eteva-kuntayhtymä

Tuusulan kunta kuuluu jäsenenä Eteva-kuntayhtymään, jossa Tuusulan kunnan omistusosuus on 3,49 %. Kuntayhtymän taseeseen on 31.12.2016 kertynyt alijäämää 816 930,16 euroa. Tuusulan kunnan osuus kertyneestä alijäämästä on 28 510,86 euroa. Tuusulan kunta ei ole tehnyt tilinpäätökseen 2016 pakollista varausta kertyneestä alijäämästä, sillä kuntayhtymä on edellisten tilikausien aikana kohentanut tulostaan. Kahden edellisen tilikauden tulos on ollut selvästi positiivinen ja kuntayhtymä on voinut merkittävästi kattaa kertyneitä alijäämiään. Tuusulan osuus kertyneistä alijäämistä ei ole tilinpäätöksessä 2016 merkittävä.

Ympäristövastuut (KILA 14.1.2003 ympäristöyleisohje)

Tilinpäätöksessä on varauduttu 1 980 000,00 eurolla pilaantuneiden maa-alueiden kunnostukseen.

Alueita ei ole toistaiseksi kokonaisuudessaan tutkittu. Tarvittaessa varausta kasvatetaan tulevissa tilinpäätöksissä.

Kunnalla on puhdistusvelvollisuus seuraavista maa-alueista:

Seuraavan vuoden aikana toteutettavat, arvioidut kustannukset 150 000 euroa:

Jokelan, Kellokosken ja Terrisuon entisten kaatopaikkojen kunnostus.

Myöhemmin toteutettavat, arvioidut kustannukset 1 830 000 euroa:

Högbergin haaran haulikkorata, Haaratien ja Högberginmäen kunnostus.

Kunnostusten aloitus riippuu kaavojen etenemisestä ja lisätutkimusten tuloksista.

Myöhemmin toteutettavat, arvioidut kustannukset 1 830 000 euroa:

Högbergin haaran haulikkorata, Haaratien ja Högberginmäen kunnostus.

Kunnostusten aloitus riippuu kaavojen etenemisestä ja lisätutkimusten tuloksista.

8. Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liite 42

HENKILÖSTÖ TOIMIALOITTAIN 31.12.2016

Toimiala

Yleisjohto- ja konsernipalvelut

Sosiaali- ja terveystoimi

Kasvatus- ja sivistystoimi

Kuntakehitys ja tekniikka

Vesihuoltoliikelaitos

Yhteensä

Kunta ja liikelaitos	
2016	2015
136,5	205
453	572
922,7	1064
133,9	123
16	16
1662,1	1980

Tilinpäätösvuoden ja vertailuvuoden tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia. Vertailuvuoden tiedot ovat vakanssimääriä. Tilinpäätösvuoden tiedot ovat henkilötyövuosia, joista on vähennetty poissaolot ja osa-aikaisuudet.

Liite 43

TILIKAUDEN PALKAT, PALKKIOT, ELÄKEKULUT JA MUUT HENKILÖSIVUKULUT ELLEI NIITÄ OLE ERITELTY TULOSLASKELMASSA

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot

Henkilösivukulut

Eläkekulut

Muut henkilösivukulut

Henkilöstökulut yhteensä tuloslaskelman mukaan

Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen

Palkat ja palkkiot

Henkilösivukulut

Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen yhteensä

Yhteensä henkilöstökulut

Kunta ja liikelaitos	
2016	2015
76 279 171,47	74 169 996,90
18 147 058,10	17 869 660,54
4 798 977,80	4 006 091,86
99 225 207,37	96 045 749,30
206 186,07	161 484,04
51 227,24	35 272,41
257 413,31	196 756,45
99 482 620,68	96 242 505,75

Liite 44

**LUOTTAMUSHENKILÖN PALKKIOISTA PERITYT JA PUOLUEELLE TAI
PUOLUEYHDISTYKSELLE TILITETYT LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT
(Kuntalaki 82.3 §)**

	Kunta ja liikelaitos 2016
Kansallinen Kokoomus rp	8 105,70
Kristillisdemokraatit rp	1 319,51
Perussuomalaiset rp	2 173,51
Suomen Keskusta rp	2 627,90
Suomen Ruotsalainen Kansanpuolue rp	516,00
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue rp	13 254,39
Tuusulan puolesta ry	10 587,88
Vasemmistoliitto rp	1 412,00
Viherä liitto rp	1 707,00
Yhteensä	41 703,89

Liite 45

TILINTARKASTUSPALKKIOT

Lakisääteistä tilintarkastusta suorittava tarkastusyhteisö:

BDO Auditor Oy

Tilintarkastuspalkkiot, lakisääteinen tilintarkastus

Tilintarkastajan lausunnot

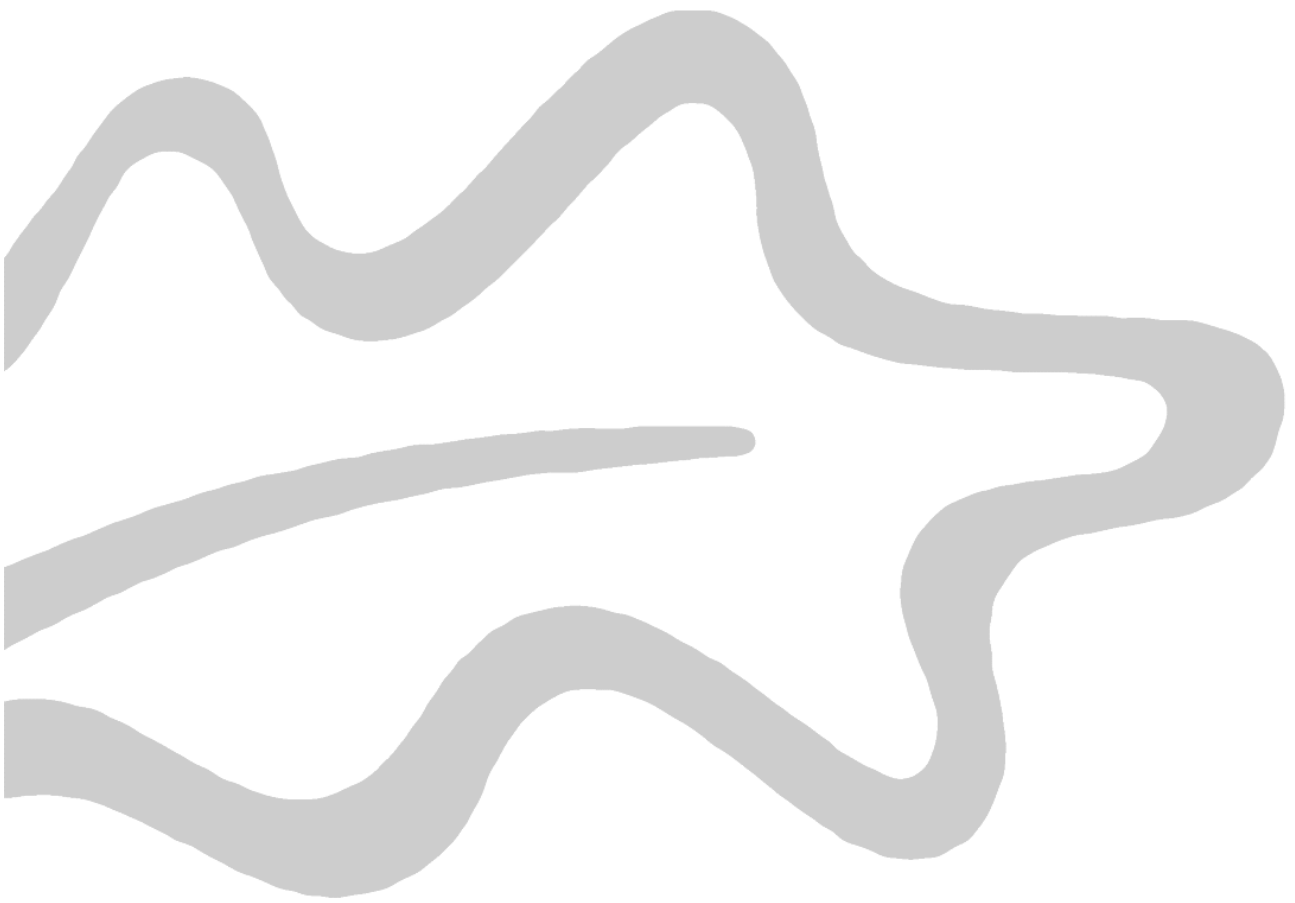
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät

Muut palkkiot

Palkkiot yhteensä

	Kunta	
	2016	2015
	42 414,00	45 789,25
	3 749,00	10 207,50
	8 428,00	7 261,70
	0,00	1 900,00
Palkkiot yhteensä	54 591,00	65 158,45

Tytäryhtiöt

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy

Perustettu vuonna 1989, kunnan omistusosuus 100 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy on asiakaslähtöisesti, taloudellisesti ja suunnitelmallisesti toimiva vuokratyöyhtiö. Palveluhenkisyys ja kehitysmuotoisuus sekä kiinteistöomaisuuden hyvä hoito takaavat tyytyväiset asukkaat ja pitkäaikaiset asiakassuhteet.

Yhtiön toimiala on omistaa, hallita ja vuokrata kiinteistöjä ja maa-alueita samoin kuin omistaa osakkeita ja arvopapereita sekä käydä sanotulla omaisuudella kauppaa. Yhtiö voi myös harjoittaa rakennuttamista, vuokraustoimintaa sekä isännöintiä.

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy tuottaa asiakkailleen kohtuuhintaisia, laadukkaita ja turvallisia asumispalveluja omavaraisesti ja kannattavasti. Yhtiön arvoja ovat asiakaslähtöisyys, taloudellisuus, yhteisöllisyys, ympäristövastuu ja kehitysmuotoisuus.

Tavoitteet 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

1. Asiakaslähtöisyys

- Yhtiön asuntokannasta vapautuu arviolta 220 asuntoa: *vapautui 166 asuntoa.*
- Uusia vuokratyöprojekteja toteutetaan tonttiohjelman mukaisesti. Jokelaan valmistuu vuokratyö Luontolankuja (19 as) ja Kellokoskelle vuokratyö Kustaa (12 as). Vuokratyö Alarinteen (12 as) rakennustyöt aloitetaan Kellokoskella ja vuokratyö Blennerin (max 50 as) Jokelassa: *Vt Kustaa valmistunut 1.4.16 ja vt Luontolankujalle asukkaat muuttivat 1.8.16. Vt Alarinne rakenteilla. Vt Blenneri toteutetaan kahdessa osassa Blenneri I ja Blenneri II. Rakennusluvut saatu 1/2017.*
- Uustuotannon suunnitteluratkaisuissa pyritään kysynnän mukaisesti pienemmään keskipinta-alaan: *Kustaan asunnot 47 m² 2 h+kt, Luontolankujan asunnot 54,5 – 56,5 m² 2 h+kt.*
- Hissien rakentamisprojektin jatkokohteet ovat Saunarannankuja 2 B- ja C-raput sekä Askolinintie 9:n B-rappu.: *Avustuksia ei vielä kohteille haettu.*
- Kiinteistöjen korjausohjelmaa toteutetaan suunnitellusti ja ennakoimattomiin korjauksiin varaudutaan riittävästi: *Korjausprojekteja toteutui ohjelman mukaisesti ja ennakoimattomiin korjauksiin varauduttu talousarviossa.*
- Leikkipaikkojen kehittämistoimet jatkuvat: *Kellokosken Aliverstaankujan leikkipaikka valmis, Jokelan Rinnetalon leikkipaikan parannus valmis ja Täkkyrinkuja 5:n leikkipaikka valmis.*
- Maalauspaketti –toiminta jatkuu asukkaiden omatoimisuutta tukien: *Toteutui noin 20 hanketta.*
- Asukasillat / asukaskyselyt elo-syyskuussa: *Toteutui elokuussa.*

2. Taloudellisuus

- Vuokrajäämien määrä enintään vuodenvaihteen 2015 tasolla: *Vuokrajäämät vuoden vaihteessa 2015 ennen luottotappiokirjauksia olivat 47 487,21 euroa ja seurantakauden lopussa 56 497,44 euroa.*

- Maksuvalmius taataan ja kassa pääsääntöisesti 1,5 x kuukauden vuokratuotot: *Toteutui.*
- Uudis- ja korjaushankkeisiin haetaan mahdollisia valtion avustuksia: *Avustuksia haettu uudishankkeisiin.*
- Toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta seurataan erilaisin taloudellisin ja toiminnallisin tunnusluvuin

Kiinteistöpidon tunnuslukutavoitteita:

- käyttöaste 98 %: *toteutui 99,4 %*
- vaihtuvuus max 30 %: *toteutui 19,5 %*
- tyhjänäolo max 0,06 €/m²/kk: *toteutui 0,08 €/m²/kk*
- vuokrasaatavat 31.12.2016 max 1,20 €/m²: *toteutui 1,25 €/m²*
- luottotappiot 31.12.2016 max 15 000 €: *toteutui 11 778,19 €*
- korjauskulut €/m²: *toteutui 22,98 €/m²*
- lainamäärä €/asm²: *toteutui 970 €/asm²*

Kiinteistöpidon tunnusluvut					
	2016	2015	2014	2013	2012
Käyttöaste %	99,4	99,5	99,5	99,2	98,9
Vaihtuvuus %	19,5	20,6	19,9	22,2	24,3
Tyhjänäolo €/m ² /kk	0,08	0,06	0,06	0,09	0,11
Vuokrasaatavat					
per 31.12. €/m ²	1,25	1,11	1,29	1,48	1,59
Luottotappiot					
per 31.12. €	11.778,-	15.907,-	12.205,-	18.578,-	24.018,-
Korjauskulut €/m ²	22,98	33,69	25,86	34,89	28,27
Lainamäärä €/asm ²	970	991	943	913	929

3. Yhteisöllisyys

- Asuintalojen esteettömyyttä parannetaan hissiprojektein - hissiavustusten haku / toteutus jos avustusta saadaan (erillinen ohjelma): *Hissiprojektin jatkoosueille ei vielä haettu avustuksia.*
- Kiinteistöjen leikkipaikkojen uudistaminen jatkuu koko strategiakauden: *Toteutuu kohteittain, Aliverstaankuja, Rinnetalo ja Täkkyrinkuja valmistunut.*
- Energiatehokkuustietoa asukkaille eri keinoin: *Uusille asukkaille annetaan edelleen Energia ja koti –opas. Asukaskokousten infokäytäntö jatkui.*
- Asumisneuvontaa tehostetaan vuokranmaksuongelmien ja häiriötilanteiden minimoimiseksi: *Asumisneuvonta otettu osaksi päivittäistyötä.*

4. Ympäristövastuu / kestävä kehitys

- Kiinteistöjen korjausohjelman toteutus, seuranta ja dokumentointi: *Korjausohjelman 2016 – 2020 laadinta siirtyi vuoteen 2017. Laadittavan ohjelman mukaan tullaan toteuttamaan ennalta suunnitellut korjaukset.*
- Energiensäästö- ja sisäilmaprojektia jatketaan: *Toteutuu normaalina käytönaikaisena toimintana.*
- Taloteknisten järjestelmien säätöjen ja optimointien avulla saavutettua energiansäästöä seurataan: *Ekonor Lämmönvahtipalvelusta ei saatu toivottua säästöä, joten palvelu irtisanottu.*
- Kiinteistöjen energian (lämpö, vesi) ominaiskulutusta pienennetty 10 % vuoden 2009 tasosta vuoteen 2017 mennessä: *Omavalvonta tapahtuu kuukausittain, yhtiö mukana julkisten rakennusten energiatehokkuuden parantamisen KETS-seurannassa. Sopimus uusittu vuosille 2017 - 2025.*

5. Kehitysmuotoisuus

- Saneeraushankkeiden priorisointi ja korjauksiin varautuminen eri keinoin: *Korjausohjelma päivitetään vuonna 2017, ohjelmassa otetaan huomioon hankkeiden priorisointi. Korjauksiin varauduttu talousarviossa hieman edeltäviä vuosia enemmän ja asuintalovaroja hyödynnetään tarvittaessa.*
- Riskienhallinta vahvistettujen periaatteiden mukaisesti: *Riskienhallinta ja seuranta toteutui vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.*
- Asiakaslähtöiset palveluprosessit käytössä: *Toimittu asiakaslähtöisesti arjen työssä, syksyllä toteutettiin asukkailla kysely tavoitteiden ja toiminnan onnistumisesta. Asukastyytyväisyyskyselyn teki Feelback Oy laajempien vertailutietojen saamiseksi.*
- Raportointi konsernijohdolle (osavuosikatsaukset, tilinpäätös, yhtiön strategian seuranta): *Toteutui.*
- Ulkopuolisen isännöinnin laajentaminen: *Hallitus päätti olla laajentamatta ulkopuolista isännöintiä.*
- Teemakokouskäytäntöä jatketaan: *Teemakokouksessa käsitelty Maahanmuuttoa ja asumista.*

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	110,6	106,5
Liiketulos/poistot %	123,8	116,3
Omavaraisuusaste %	4,81	2,9
Suhteellinen velkaantuneisuus %	673,6	682,0
Lainamäärä/asukas €	1132	1122

Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus

Perustettu vuonna 1976, kunnan omistusosuus 100 %.

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiö omistaa KOy Riihikallion palvelukeskuksen osakkeita, jotka oikeuttavat hallitsemaan ko. palvelukeskuksessa sijaitsevia liiketiloja. Lisäksi yhtiö omistaa KOy Riihikallion Palvelukeskuksen korttelialueella tontteja. Yhtiön toiminta-ajatuksena on omistaa ja hallita kyseistä tonttiomaisuutta sekä omistaa ja vuokrata kyseisiä liiketiloja kannattavasti.

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Tavoitteena vuonna 2016 on saada kaikki liiketilat vuokrattua sekä yhtiön tontit myytyä käypään hintaan ja siten minimoida kustannuksia. Tuotoilla pystytään maksamaan lainojen korot ja kuoletukset. Kiinnostusta tiloja kohtaan on ollut, mikä suhdannenäkymiin verrattuna on hyvä.

Yksi uusi vuokrasopimus on allekirjoitettu kevään aikana ja se alkoi 1.6.2016.

Palvelutarjonnan kehittäminen palvelukeskuksessa on kaikkien etu ja tuo kaivattuja palveluita Riihikallioon. Tämä helpottaa palvelukeskuksen asukkaiden elämää ja lisää alueen sekä palvelukeskuksen houkuttelevuutta.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	26 %	31
Liiketulos/poistot %	ei poistoja	81
Omavaraisuusaste %	11 %	14,5
Suhteellinen velkaantuneisuus %		116,2
Lainamäärä/asukas €	109,5	108,6

Kiinteistö Oy Riihikallion päiväkotikeskus

Perustettu vuonna 2011, kunnan omistusosuus 100 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Koy Riihikallion Päiväkotikeskuksen toiminta-ajatuksena on vuokrata ja hallinnoida omistamansa kiinteistön toimitiloja päiväkotia Pellavan, perhekeskuksen, nuorisotilan ja Tuusulan seurakunnan tarpeisiin. Tehtävänä on huolehtia käytönaikaisesta ylläpidosta, kiinteistöhuollosta ja kunnossapitotoiminnasta käyttäjien tarpeet, energiatehokkuus-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Tavoitteet 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Huolehditaan kiinteistön käyttäjän tarpeista, käytönaikaisesta huollosta ja ylläpidosta energia-tehokkuus-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Tarkastelujakson aikana ei toteutuneessa kokonaisuutena ole merkittäviä poikkeamia budjetoituun nähden. Hallituksen 5.11.2015 tekemän päätöksen mukaan on 21.1.2016 maksettu ylimääräinen lainanlyhennys 200.000 euroa.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	513,01	513,9
Liiketulos/poistot %	73,0	100
Omavaraisuusaste %	0,06	0,7
Suhteellinen velkaantuneisuus %	734,3	969,5
Lainamäärä/asukas €	150,5	178,4

Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo

Perustettu vuonna 2003, kunnan omistusosuus 62 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tuusulan kunnan ja seurakunnan yhteinen keskinäinen kiinteistöyhtiö omistaa ja hallitsee Lahelankankaan toimitaloa rakennuksineen. Yhtiö voi harjoittaa vuokraustoimintaa ja isännöintiä.

Toimitalossa ovat kunnallinen päiväkotiki, päiväkerhotilat, seurakunnan toimitilat ja seurakuntasali sekä kunnan ja seurakunnan yhteiskäytössä olevat nuorisotilat.

Tavoitteet 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Rakennusten tekninen ja toiminnallinen taso pidetään hyvänä

- kiinteistönhoidon sopimustavoitteita ja niiden toteutumista seurataan ja vuosittain tehdään kiinteistökierto sekä pidetään yhteispalaverit kiinteistöhuollon, siivouksen ja eri toimijoiden kesken
- kunnossapitotyö painottuu ennakoivaan huoltoon taloteknisten järjestelmien ja rakenteiden käyttökunnan varmistamiseksi
- asiakaspalaute käsitellään välittömästi

Jatketaan ja kehitetään yhteistyötä yhtiön ja kunnan / seurakunnan välillä

- toimitaan yhteistyössä kunnan ja seurakunnan kanssa käyttäen hyväksi kunkin osapuolen resursseja ja kumppanuuksia
- kehitetään yhteistyötä kiinteistöhuollon, siivouksen ja vihertöiden osalta
- toimitaan julkisten rakennusten energiatehokkuuden parantaminen –hankkeen tavoitteiden mukaisesti.

Kiinteistöhuollon oma- ja valvonta tapahtuu sopimuksen mukaan kolmen kuukauden välein. Ilmanvaihtolaitteiston huolto suoritettiin. Vuoden 2016 alusta lukien siivoustöiden vastuualueita on sovittu uudelleen. Siivoustöistä on laadittu palvelukuvaukset ja siivoussopimus on tehty Tilakeskuksen ja seurakunnan kesken. Asiakaspalaute käsitellään viipymättä.

Viheralueiden ylläpidon työnjako on sovittu uudelleen siten, että seurakunnan työntekijä hoitaa seurakunnan puoleisen piha-alueen osalta vihertyöt, pensaitten alas leikkuut sekä käsikumityöt ja hiekoituksen. Päiväkodin / kunnan piha-alueen osalta viheralueiden ylläpidon sopimusta on jatkettu optiovuoden 30.4.2017 saakka Pihahoito Tammisen kanssa.

Lahelan tertun päiväkodin energian kulutustiedot toimitettu edelleen kunnan energia-asiantuntijalle KETS-sopimuksen mukaisesti. KETS-sopimus on uusittu vuosille 2017 – 2025. Kiinteistön turvallisuus- ja päällikkönä toimii seurakunnan kiinteistöpäällikkö.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	100,0	128,8
Liiketulos/poistot %	0,1	0,1
Omavaraisuusaste %	99,8	99,8
Suhteellinen velkaantuneisuus %	4,6	3,7
Lainamäärä/asukas €	0	0

Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo

Perustettu vuonna 1995, kunnan omistusosuus 67 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön pääosakkaat ovat Tuusulan kunta ja Tuusulan seudun vesilaitoskuntayhtymä. Vuonna 1995 perustettu yhtiö omistaa ja hallitsee Wanhaa kunnantaloa, jossa toimii vesilaitoskuntayhtymä ja Keski- Uudenmaan Musiikkiopisto.

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Rakennuksen tekninen taso pidetään hyvänä. Kiinteistöhoitoa seurataan ja huollon kanssa järjestetään vuosipalaveri. Toimitaan hyvässä yhteistyössä kunnan ja kiinteistössä toimivien tahojen kanssa. Asiakas palaute käsitellään viipymättä.

Sadevesijärjestelmän parantaminen jatkuu, tehdään perusvesipumppaamo purkureitteineen. Muutoin ei tarvetta isommille korjauksille. Ennakoimattomiin korjauksiin varaudutaan.

Yhteistyö toimijoiden kesken on ollut mutkatonta ja sujuvaa. Asiakas palaute on käsitelty viipymättä. Perusvesipumppaamaa ei ole tehty, rajaojien aukaisu ja piha-asfaltin vedenohjaus tehty. Kiinteistön korjaukset hoidetaan tarpeen mukaisesti. Ennakoimattomiin korjauksiin on varauduttu talousarviossa. Vesikatkon uusiminen edessä vuonna 2017. Uudemman puolen vesikatkon osalta uusimistarvetta tutkitaan. Kiinteistön riskikartoitus on käsitelty hallituksessa.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	116,6	170,5
Liiketulos/poistot %	54,4	50,1
Omavaraisuusaste %	98,7	99,5
Suhteellinen velkaantuneisuus %	9,9	4,1
Lainamäärä/asukas €	0	0

Tuusulan Kansanopiston Oy

Perustettu vuonna 1908, kunnan omistusosuus 84,7 %.

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kunnan ja yksityisten henkilöiden omistama yhtiö on vuokrannut tilansa Keudan Pekka Halosen akatemialle. Vuokratuloilla yhtiö pitää huolta omistamistaan rakennuksista (historiallinen puinen päärakennus rakennettu vuonna 1908).

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Uusi toimitusjohtaja, Risto Heikkilä Keravan Kiinteistöpalvelu Oy, on aloittanut 1.2.2016.

Juhlasalin lattia on uusittu sekä metsäalue ja piha-alueet maisemahakattu. Kokonaiskustannus noin 100 000 € (budjettikustannusarvio oli noin 140 000 €)

On tehty koemaalauksia julkisivuun, kunnostettu kivirakennuksen parveke, poistettu öljysäiliö.

Muun kuin emätilan kiinteistöjen (maa-alueet) omistussuhteiden selvitys on kesken.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %		
Liiketulos/poistot %		
Omavaraisuusaste %	99,78	93,3
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0,00	
Lainamäärä/asukas €	0,00	

Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus

Perustettu vuonna 1983, kunnan omistusosuus 100 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiö omistaa kunnantaloa vastapäätä olevan liike- ja toimistokiinteistön.

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Pts mukaisten korjausten tekeminen.

Ei toimenpiteitä tammi-huhtikuussa

Lämmitysjärjestelmän säädön suunnittelu tuli tehdä tarkastelukaudella, mutta asia ei ole edennyt vielä. Sitten toteutukseen lämmitysjärjestelmän tasapainotus ja säätö, tarvittaessa komponenttien uusinta, tavoite vuoden 2016 aikana.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	117,40	116,1
Liiketulos/poistot %	12,5	11,7
Omavaraisuusaste %	100	100
Suhteellinen velkaantuneisuus %	5,65	8
Lainamäärä/asukas €	0,00	0,1

Kellokosken Jäähalli Oy

Perustettu vuonna 1998, kunnan omistusosuus 74,3 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiö tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa jääurheilutoimintaa monipuolisesti ja monille erilaisille harrastajille Tuusulan Kellokoskella sisältäen runsaan koulu- ja yleisöliikunnan.

Tavoitteet vuonna 2017

Jäähallin toiminta ja talous toteutuvat vuonna 2017 samoin kuin aikaisimpina vuosina. Edellisten pohjana on mm. jatkettu osakassopimus vuosille 2017-2021 .

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	106	108
Liiketulos/poistot %	21	67
Omavaraisuusaste %	100	100
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0	0
Lainamäärä/asukas €	0	0

As Oy Tuusulan Haukilahdentie 3

Perustettu vuonna 1972, kunnan omistusosuus 60,7 %.

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön toimialana on omistaa ja hallita Tuusulan kunnan Kellokosken kylässä olevaa Törmälä-nimistä tilaa Rn:o 3:1161, 858-404-0003-1161, jonka pinta-ala on 3035m², sekä omistaa tilalla olevaa asuinrakennusta, jonka huoneistojen yhteenlasketusta lattiapinta-alasta yli puolet on varattu osakkeenomistajien hallinnassa oleviksi asuinhuoneistoiksi.

Tavoitteet 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Teknisen suunnittelun käynnistäminen vesijohto- ja viemärisaneeraukselle.

Suunnitelmassa oli vesijohtoverkoston uusimisen teknisen suunnittelun / hankesuunnittelun aloittaminen. Suunnittelu siirtyy vuodelle 2017. Suunnittelussa on otettava huomioon viemäriin mahdollisesti kohdistuvat uusimis-, tai kunnostustarpeet sekä mahdollinen sähköjärjestelmän uusiminen ja kylpyhuoneiden peruskorjaukset.

Suunnittelijaa ei ole vielä valittu.

Vastikerahoituslaskelman osoittama ylijäämä 1.1.-31.12.2016 oli +14.673,78 euroa. Kumulatiivinen hoitovastikeylijäämä oli +45.170,95 euroa. Talousarvio vuodelle 2016 on toteutunut kaudella 1.1.-31.12.2016 suunnitelman mukaisesti.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	100,00	100,0
Liiketulos/poistot %	0	0
Omavaraisuusaste %	99,45	98,9
Suhteellinen velkaantuneisuus %	6,9	7,9
Lainamäärä/asukas €	0	0

Kiinteistö Oy Kerava-Tuusulan Paloasema

Perustettu vuonna 2015, kunnan omistusosuus 60 %

Tuusulan kunnanhallitus ja Keravan kaupunginhallitus päättivät uuden Kiinteistö Oy Kerava-Tuusulan paloasema -nimisen yhtiön perustamisesta sekä paloaseman rakentamisen käynnistämisestä joulukuussa 2014. Yhtiön toiminta käynnistyi vuoden 2015 alussa. Yhtiön vuoden 2015 toiminta painottui paloaseman suunnittelutyön edistämiseen. Tavoitteena on aloittaa paloaseman rakennustyöt huhti-toukokuussa 2016.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	0 %	0 %
Liiketulos/poistot %	0 %	0 %
Omavaraisuusaste %	1,77 %	11,46 %
Suhteellinen velkaantuneisuus %	100 %	100 %
Lainamäärä/asukas €		

Tuusulan Tenniskeskus Oy

Perustettu vuonna 1979, kunnan omistusosuus 52,6 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tenniskeskuksen tarkoituksena on järjestää Tuusulassa hyvät ja edulliset harrastusolosuhteet tenniksen, sulkapallon, squashin, salibandy ja pöytätenniksen pelaajille.

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen

Tärkein tavoite vuodelle 2016 oli hallin laajennuksen toteuttaminen. Rakennustyöt aloitettiin maaliskuussa ja halli otettiin käyttöön 5.9.2016. Laajennusosaan rakennettiin kaksi täysimittaista salibandykenttää, sosiaalitilat ja pieni katsomo. Entinen salibandyharjoituskenttä tennishallin puolella muutettiin tenniskentäksi.

Yhtiön taloudelliset tavoitteet vuodelle 2016 saavutettiin.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	122,1	113,7
Liiketulos/poistot %	91,7	156,7
Omavaraisuusaste %	24,4	71,7
Suhteellinen velkaantuneisuus %	301,0	43,9
Lainamäärä/asukas €	32,7	2,1

Tuusulan Jäähalli Oy

Perustettu vuonna 1996, kunnan omistusosuus 51,5 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön osakkaat ovat Tuusulan kunta, Tuuskiekko ry, Tuusula Ringette ry ja Tuusulan Luistelijat ry. Yhtiön toimiala on omistaa ja hallita jäähallia ja tuottaa jääurheiluseuroille hyvää ja laadukasta jääaikaa. Yhtiö tuottaa käyttäjilleen laadukasta jääaikaa ja pyrkii olemaan kannattava ja omarahoitteinen

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen tammi-elokuussa

1. Jäähalli antaa mahdollisuuden laadukkaaseen jääurheiluharrastustoimintaan Tuusulassa. Jäähalli vahvistaa erityisesti nuorison liikunta- ja urheilutoiminnan edellytyksiä.
2. Käyttöastetavoite vähintään 95 % ja jäämaksut kilpailukykyisiä.
3. Jäähalli pidetään hyvässä toimintakunnossa ja tarvittavat huollot sekä korjaukset suoritetaan ajallaan.

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	94	101,2
Liiketulos/poistot %	-24	6,7
Omavaraisuusaste %	65	79,2
Suhteellinen velkaantuneisuus %	68	41
Lainamäärä/asukas €	6,45	3,6

Tuusulan Tekonurmi Oy

Perustettu vuonna 2006, kunnan omistusosuus 51 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tuusulan Tekonurmi Oy on vuonna 2006 perustettu osakeyhtiö, jonka omistavat Tuusulan kunta ja Tuusulan Palloseura ry. Yhtiön osake-enemmistö on Tuusulan kunnalla. Yhtiön liiketoiminta on Tuusulan urheilukeskukseen rakennetun lämmitettävän tekonurmikentän käyttövuorojen myynti. Yhtiön asiakkaita ovat alueella toimivat jalkapalloseurat. Tuusulan Palloseura ry on yhtiön suurin asiakas.

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Vuonna 2016 yhtiön tarkoituksena on uusia kentän nurmi. Hankkeen vaikutukset talousarvioon ovat vielä selvityksessä. Perusliiketoiminta tulee säilymään ennallaan.

Kesällä 2016 yhtiö uusi kentän nurmen. Hankkeen takia yhtiön lainamäärä tulee vuoden 2016 aikana kasvamaan mutta muuten perusliiketoiminta tulee säilymään ennallaan

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	87,1	230
Liiketulos/poistot %	-24,8	44,7
Omavaraisuusaste %	5,85	25,8
Suhteellinen velkaantuneisuus %	545,22	133,4
Lainamäärä/asukas €	11,41	2,91

Jokelan Tekonurmi Oy

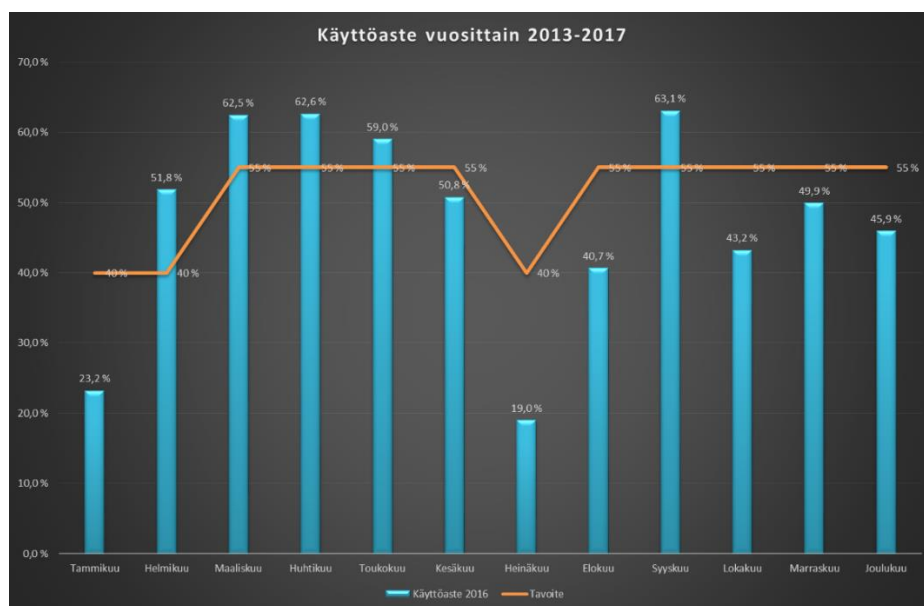
Perustettu vuonna 2011, kunnan omistusosuus 51 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Jokelan Tekonurmi Oy on vuonna 2011 perustettu osakeyhtiö, jonka omistavat Tuusulan kunta ja Jokelan Kisa ry. Yhtiön osake-enemmistö on Tuusulan kunnalla. Yhtiön toimialana on jalkapallokenttien ja niillä käytettävien laitteiden ja rakenteiden rakentaminen, omistaminen ja hallinta sekä kenttävuorojen myynti ja markkinointi, mainosten myynti ja tapahtumien järjestäminen, myynti ja markkinointi. Yhtiön asiakkaita ovat alueella toimivat jalkapalloseurat.

Tavoitteet vuonna 2016 ja niiden toteutuminen

Vuosi 2016 on viides täysi vuosi jolloin kenttä on käytössä. Yhtiön toiminnan yleisenä tavoitteena on vuonna 2016 saada liiketoiminta selkeästi voitolliseksi sekä kentän perustamisinvestoinnin takaisinmaksu Kuntarahoitus Oy:lle lainan maksusuunnitelman mukaisesti ja juoksevien hoito- ja ylläpitokulujen kattaminen. Vuonna 2016 Jokelan Tekonurmi Oy jatkaa kentän käyttövuorojen myyntiä ja yhtiön myyntitavoite on noin 30 viikkotuntin (55 % käyttöaste) myynti (pois lukien tammi- ja helmikuu sekä heinä- ja elokuu jolloin tavoitteena on 20 viikkotuntia, eli 40 % käyttöaste).

Tammikuuta (3 viikkoa pakkasjakso jolloin ei laskutusta) lukuun ottamatta alkuvuonna päästiin tavoitteisiin. Toisella vuosipuoliskolla syyskuuta lukuun ottamatta jäitiin tavoitteista. Koko vuoden käyttöaste oli hieman alle tavoitteen ollen 47,3% (laskennallinen tavoite 51%).

Vuorojen myynti oli kutakuinkin tavanomainen (+3% vuoteen 2015 verrattuna). Koko vuoden vuorojen myynti tulot n.57 760€ (heinä-elokuun vuoromaksut syyskuussa) ja mainosmyynti 450€ sekä keittiö/toimistokopin vuokratulo 500€. Tulot yhteensä 58 716€.

Kulut olivat 37 080€ ja poistot 18 900€. Lisäksi luottotappiota vuosilta 2011-2014 kirjattiin -3282€. Näin ollen koko vuoden tulos on -604€ tappiollinen.

Yhtiö toimii yhteistyössä Tuusulan kunnan kentänhoitohenkilökunnan kanssa kentän ylläpidossa, mm. lumenauraus, ja pyrkii minimoimaan lumisateesta tms. seikoista aiheutuvat käyttövuorojen peruutukset.

Kentän käytettävyys oli koko vuonna noin 94%. Tammikuussa oli lähes kolmen viikon pakkasjakso jolloin laskutusta ei ollut. Marras- ja joulukuussa oli neljä päivää jolloin ei laskutusta joko kovan pakkasen tai runsaan lumen tulon takia, ja kenttä oli kiinni.

Kentällä olevien katsomorakenteiden sekä välineiden ja laitteiden hankintaa ja ylläpitoa jatketaan yhtiön taloudellisten resurssien ja asiakkaiden käyttötarpeen mukaisesti.

Vuonna 2016 tehtiin laitehankintoina ruohonleikkurin hankinta (500€) jolla saadaan lämmittelyalue (nurmialue kentän vieressä) pidettyä lyhyenä.

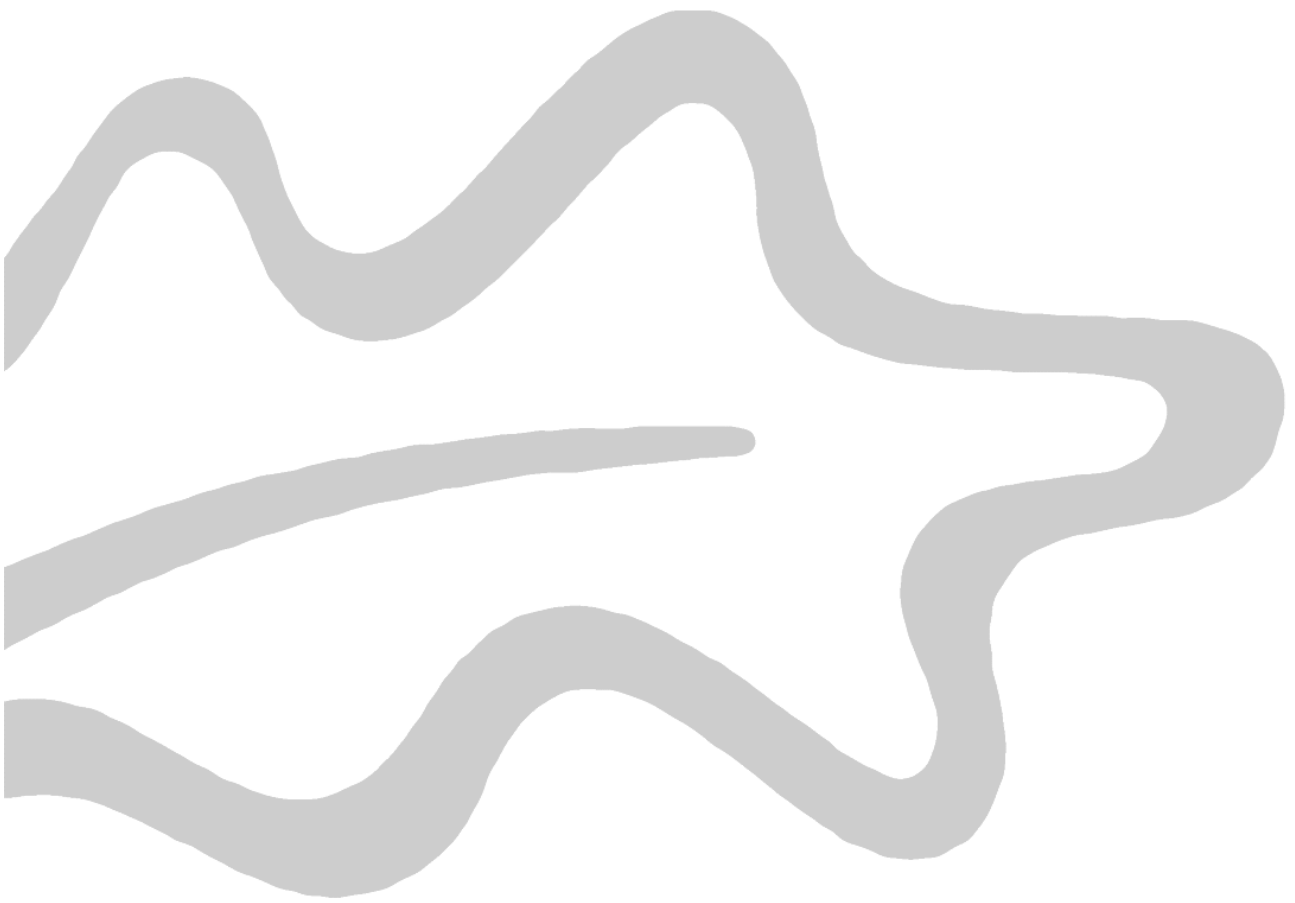
Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2015
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	99,9	97,9
Liiketulos/poistot %	35,6	18,8
Omavaraisuusaste %	0,01	4,9
Suhteellinen velkaantuneisuus %	170,4	202,5
Lainamäärä/asukas €	2,3	2,9

Arvio vuodesta 2017/todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Varauskalenterin ja viiden aikaisemman vuoden kokemuksen mukaan sekä lähialueen seurojen tilanteen perusteella arvio vuodelle 2017 on että toiminta jatkuu nykyisellä tasolla. Vuokratuotot hieman kasvavat, +5000€ (+5% vuoteen 2016 verrattuna) ja mainostilan myyntiin pientä kasvua (+1000€). Kulujen osalta isompi syväpuhdistus/kuohkeutus huolto nostaa kuluja noin -4000€. Poistot, pankkikortit ja aikaisempien vuosien luottotappiot pienenevät arviolta yhteensä noin 2000€. Tulos kääntyy lievästi positiiviseksi, arviolta noin 4000€ voitollinen.

Eriytetyt tilinpäätökset

Vesihuoltoliikelaite

Tilinpäätös 2016

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos

SISÄLTÖ

TOIMINTAKERTOMUS	1
Liikelaitoksen johtajan katsaus	1
Olenaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	2
Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....	2
Olenaiset muutokset Tuusulan Veden toiminnassa ja taloudessa	2
Arvio merkittävimmistä riskeistä	3
Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	4
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	6
Tilikauden tuloksen käsittely	6
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	7
Talousarviotavoitteiden toteutuminen	7
Käyttötalouden toteutuminen	9
Perusteluja poikkeamille.....	9
Investointiosan toteutuminen	10
Rahoitusosan toteutuminen	11
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	12
Tuloslaskelma.....	12
Rahoituslaskelma	13
Tase	14
LIITETIEDOT	15
LASKENNALLISESTI ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET.....	23
Huleveden tulos-, rahoitus- ja taselaskelma	23
Liikelaitoksen tulos-, rahoitus- ja taselaskelmat eriteltynä ilman hulevettä	25
ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	28

TOIMINTAKERTOMUS

Kunnallisen liikelaitoksen on toimintakertomuksessaan esitettävä selvitys liikelaitokselle asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Uudistetun vesihuoltolain 20 a § todetaan, että toimintakertomuksessa tulee esittää myös tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

Liikelaitoksen johtajan katsaus

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos (Tuusulan Vesi) toimii Tuusulan kunnanhallituksen alaisena kunnallisena liikelaitoksena. Tuusulan Vesi tuottaa toiminta-alueellaan yhdyskunnan ja sen kehittymisen edellyttämät vesihuoltopalvelut hyvätasoisina ja liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Kuluttajille Tuusulan Vesi toimittaa keskeytyksettä heidän tarpeitaan vastaavan määrän asetetut laatuvaatimukset täyttävää vettä, minkä Tuusulan Vesi hankkii sopimuksen mukaisesti Tuusulan seudun vesilaitos kuntayhtymältä. Jätevedet Tuusulan Vesi viemäroii ja johtaa Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän verkostoon. Tuusulan kunta on osaomistaja molemmissa yhtymissä. Erillisviemäröidyillä toiminta-alueensa osilla Tuusulan Vesi johtaa hulevedet (sadevedet ja perustusten kuivatusvedet) hallitusti vesistöihin.

Tuusulassa asuu 38 595 asukasta ja vesihuoltolaitoksella on sopimus noin 8 200 kiinteistön kanssa. Vuonna 2016 uusia asiakkaita Tuusulan vedelle tuli noin 100. Tämä määrää tulee kasvamaan nopeasti uusien suurten asemakaava-alueiden kuten Peltokaaren ja Rykmentinpuiston rakentumisien myötä.

Tuusulan Vedelle asetettu tuottovaatimus on 6,5 % peruspääomasta. Tuusulan Vesi toteutti tämän tavoitteen tulouttaen Tuusulan kunnalle 487 500 €. Tuusulan Veden asiakkaiden taksoja ja maksuja ei korotettu lainkaan vuoden 2016 aikana.

Laitoksella on suuri pääoma vesihuoltoverkostoissa, jotka vaativat jatkuvaa huoltoa sekä saneerausta. Tuusulan vesihuoltoverkostoa on rakennettu isommalla volyymilla 1970-luvulta alkaen ja tämä verkosto alkaa asteittain tulla 10–20 vuoden kuluessa teoreettisen elinikänsä päähän. Verkoston saneeraukseen tarvittavat resurssit tulee kaksinkertaistaa nykyisestä n. 750 000 €:sta lähitulevaisuudessa.

Tuusulan Vedessä on henkilöstö perinteisesti viihtynyt hyvin ja vaihtuvuus on ollut vähäistä. Vuonna 2015 jäi kaksi työntekijää eläkkeelle ja vastaavasti heidän tilalle palkattiin kaksi uutta työntekijää. Vuoden 2017 aikana kolme henkilöä tulee eläkeikään.

Toimintaympäristön ja toimintatapojen muuttuessa myös vesihuollossa otetaan huomioon vakanssien täyttämisen yhteydessä uudenlaisen osaamisen tarve. Lähivuosina laitoksen organisaatiota kehitetään mahdollisimman selkeäksi ja toimivaksi asiakkaiden ja laitoksen lähtökohdista.

Uusi vesihuoltolaki, joka astui voimaan 1.9.2014, toi vaatimuksen hulevesikustannuksen seurantaan. Tuusulan Vesi eritteli laskennallisesti hulevesikustannukset tähän tilinpäätökseen toista kertaa. Huleveden omat toimintatuotot eivät kattaneet toimintakuluja vuonna 2015 eivätkä myöskään 2016. Jäteveden toimintatuotoissa on vielä toistaiseksi mukana hulevesiin kohdistuvia tuloja. Hulevesiverkoston toiminnan kattaminen omalla tulorahoituksella vaatii kunnan päätöksen hulevesien järjestämistavasta sekä sen perusteella Tuusulan Veden taksarakenteen muuttamisen.

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos on aloittanut kunnanhallituksen alaisena liikelaitoksena vuoden 2014 alusta. Sitä ennen Tuusulan kunnan vesihuoltolaitos toimi teknisen toimialan osana laskennallisesti eriytettynä yksikkönä. Tuusulan Veden toimielimenä on kunnanvaltuuston valitsema johtokunta, jossa on viisi jäsentä. Johtokunnan tehtäviin kuuluu Tuusulan veden johtosäännön mukaan mm. vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätöksen valmistelu sekä vesihuollon taksoista ja maksuista päättäminen. Hallinnossa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2016 aikana.

Liikelaitoksen johtaja johtaa, kehittää ja vastaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta.

Tuusulan Veden johtokunta kokoontui 6 kertaa vuoden 2016 aikana.

Tuusulan Veden johtokunta

puheenjohtaja	Ahonen Petri	KOK
varapuheenjohtaja	Sorri Liisa	TUPU
jäsen	Kylliäinen Marjut	KESK
jäsen	Ruusala Jarno	PS
jäsen	Sulander Jorma	SDP
Muut kokoukseen osallistuvat:		
KH:n edustaja	Heinänen Salla	KOK
tekninen johtaja	Marko Härkönen	kuntakehitysjohtaja
esittelijä	Sahlakari Jukka	liikelaitoksen johtaja
pöytäkirjanpitäjä	Lahti Satu	hallintosihteeri

Olennaiset muutokset Tuusulan Veden toiminnassa ja taloudessa

Toiminnallisesti vuotta 2016 voidaan kutsua ns. normivuodeksi. Päivittäinen toiminta hoidettiin hyvin ammattitaitoisella henkilöstöllä ja hyvällä yhteistyöllä kunnan muiden toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kuluttajien talousveden käyttö jatkoi viime vuosien tapaa maltillisen käytön trendiä. Vuonna 2016 veden käyttö oli edellisen vuoden tasolla. Vedenkulutuksen ns. yleisen veden määrä (ei laskutettava vesi) oli 17 %:ssa veden kokonaismäärästä. Tämä on muutaman viimeisen vuoden

aikana nousut 12 %:sta 17 %:iin. Tuusulan Vesi pyrkii saamaan ei-laskutettavan veden osuuden jatkossa pienemmäksi tehostamalla vesijohtoverkon seurantaa ja vuotojen etsintää.

Jätevesiä johdettiin Viikinmäen jätevedenpuhdistamolle lähes sama määrä kuin edellisenä vuonna. Jätevesien vuotoprosentti (ei laskutettava jätevesimäärä, viemäriin sisään vuotava vesimäärä) laski hieman edellisestä vuodesta ollen nyt 38 % eli 4,6 m³/verkostometri/vuosi. Tuusulan Vesi jatkaa pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti jätevesiverkostoiden kuvaamista ja näiden tulosten perusteella verkoston saneerauksia. Tämä ei yksin riitä vuotovesien määrän merkittävään vähenemiseen. Lisäksi tarvitaan ns. sekaviemärintialueiden (hulevesiä johdettu jätevesiviemäriin) kartoittamista ja näiden alueiden muuttamista.

Vesijohtovuotoja oli vuoden aikana 10 kappaletta. Vesijohtovuodot johtuivat mm. pistesyöpymistä/korroosio vanhoissa valurautaputkissa (5 kpl) ja urakoitsijan kaivinkoneen tekemästä vahingosta (3 kpl). Muina syinä routa, työ/asennusvirhe. Harmillisia jätevedenylivuotoja oli kahdesti viime vuoden aikana. Toinen johtui rankkasateista ja toinen pumppaamon sähkökatkoksesta.

Vakansseja Tuusulan Vedellä on 17. Yksi vakanssi on täyttämättä kunnan henkilöstösäästöjen vuoksi. Henkilöstöä koulutettiin Vesilaitosyhdistyksen ja Putkimestari ry:n järjestämällä kursseilla. Yksi henkilö on pidemmällä Syklin (Suomen ympäristöopisto Oy) järjestämällä kurssilla. Tuusulan Veden kaikki työnjohtajat ovat mukana kunnan järjestämässä esimieskoulutuksessa.

Käyttö-, perus- ja liittymismaksuja ei korotettu vuonna 2016. Yleistä vesihuollon hintatasoa voidaan vertailla ns. vesihuoltomaksujen laskennallisella vertailuhinnalla, johon sisältyy käyttö- perus- ja liittymismaksut (lähde: VVY Vesihuoltomaksut 1.2.2016 raportti). Tuusulan Veden vertailuhinta 2016 oli 4,94 €/m³, joka oli noin 15 % valtakunnallista keskiarvoa pienempi (vaihteluväli 3,53 – 9,50 €/m³, OK-talo).

Toimintatuotot ylittyivät hieman noin 3 % eli 175 000€ ja toimintakulut alittuivat talousarviosta noin 11 % eli 414 000 €. Kulujen alittuminen johtui mm. hankkeiden siirtymisestä, tavallista vähäsateisemmasta vuodesta sekä henkilöstökulujen säästämisestä. Toimintakate (sitova tavoite) ylitti talousarvion noin 27 % eli 700 000 €.

Arvio merkittävimmistä riskeistä

Tuusulan Veden merkittävimpinä riskeinä voidaan pitää toiminnallisia ja taloudellisia riskejä sekä ympäristöön kohdistuvia vahinkoriskejä.

Toiminnallisena riskinä on mm. se, että yksittäisten työtehtävien osaaminen on vain yhden työntekijän takana. Myös henkilökunnan vähyyys kriisitilanteissa on riski esimerkiksi sairausepidemian yhteydessä taikka talousveden saastumisen yhteydessä. Tällaisessa tapauksessa riskinä on myös vedenjakeluun tarvittavan kaluston, säiliöiden, astioiden ja riittävän talousvesimäärän toimittamiseen liittyvät asiat. Näihin toiminnallisiin riskeihin on varauduttu mm. naapurilaitoksien kanssa yhteisesti sovituilla käytännöillä, joita ovat henkilöstön ja laitteiden sekä

kaluston lainaaminen erityistilanteissa. Lisäksi apua voidaan saada kriisitilanteissa myös puolustusvoimilta ja Punaiselta Ristiltä.

Vahinkoriskeinä ovat mm. rankkasateiden tai viemärien sortumisien aiheuttamat viemäritulvat, joista saattaa aiheutua ympäristöhaittoja, haittaa infrastruktuurille ja korvausvaatimuksia. Näihin on varauduttu mm. tekemällä jätevesipumppaamoille varavirransyöttöpistokkeita, hankkimalla oma liikuteltava aggregaatin, kehittämällä pumppaamoiden kaukovalvontaa ja laatimalla saneerausstrategia ja -ohjelma. PIMA-vahingot on keskitetty kunnan hoidettavaksi.

Vesihuollon varautumiseen ja erityistilanteisiin liittyvä valmiussuunnitelma on valmistunut vuonna 2010. Suunnitelmaa päivitetään vuosittain. Tuusulan tekninen toimi laati yhdessä Tuusulan Veden kanssa työsuojelun toimintaohjelman 2014.

Talousveden saastuminen ja viemäritulvat ovat myös **taloudellisia riskejä**, sillä niistä aiheutuvat taloudelliset korvaukset voivat olla merkittäviä. Taloudelliseen riskiin on vaikea varautua ja asia koskee silloin yleensä myös koko kuntaa. Merkittävässä tapauksissa on turvauduttava mahdollisuuksien mukaan vakuutuksiin. Kunta on keskittänyt vakuutushallinnon ja Tuusulan Vesi on siinä mukana.

Yleinen heikko talouden tilanne näkyi edelleen etenkin maksumuistutusten korkeassa määrässä. Myös kunnan heikot talousnäkömät ja niitä seuraavat säästöodotukset vaikuttavat Tuusulan Veden toimintaan mm. käyttökulujen supistamisena huoltokustannuksista säästämällä. Tästä seuraa toiminnallisten riskien hienoinen lisääntyminen. Pitkän tähtäimen investointisuunnitelmalla varaudutaan kestävään talouden hoitoon. Tähän tähdätään myös siirtämällä Tuusulan Veden tuloksen ylijäämä omaan pääomaan lähitulevaisuuden investointitarpeita varten.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Tuusulan Veden sisäisen valvonnan periaatteet ja toiminta seuraavat kunnan toimintoja ja päätöksiä.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arviointi

Toimintakertomusvuodelle asetetut tavoitteet saavutettiin kohtuullisen hyvin. Vuoden 2016 talousarvion ja käyttösuunnitelman tavoitteet johdettiin kuntastrategian pohjalta. Varojen käyttöä ja tuloksellisuutta arvioitiin Tuusulan Veden johtokunnalle kuukausittaisesti tuotetun raportointitiedon pohjalta.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa kunnan ja kuntakonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää. Se on kunnan ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Päivittäinen valvonta

Päivittäistä toimintaa ohjataan johto- ja hallintosäännöillä, henkilöstön vastuiden ja valtuuksien määrittelyllä sekä toimenkuvien, hyväksymisvaltuuksien ja varamiesmenettelyjen määrittelyllä sekä työohjeilla. Esimiesten tehtävänä on seurata päivittäisen toiminnan lain sekä ohjeistuksien mukaisuutta.

Talouden seuranta, rahoituksen valvonta, hyväksymisoikeudet ja investoinnit

Tuusulan Vesi vastaa taloutensa raportoinnista. Liikelaitoksen johtaja ja talousvastaava tarkastavat kuukausitulokset ja toimittavat ne edelleen kunnan taloushallinnolle. Talouden kehitystä ja riskejä käydään läpi kuukausittain kunnan johtoryhmässä, talousryhmässä sekä Tuusulan Veden johtokunnassa aina kokousten yhteydessä. Kuntakonsernin tulos raportoidaan pääsääntöisesti kuukausittain kunnanhallitukselle.

Toimintamenojen, merkittävien sopimusten ja investointien hyväksymisoikeudet on määritelty valtuuston hyväksymän hallintosäännön, johtosäännön sekä talousarviossa hyväksytyjen kunnanhallituksen, johtokunnan ja viranhaltijoiden toimivaltuuksien mukaisesti.

Investoinnit käsitellään Tuusulan Veden johtokunnassa sekä teknisessä lautakunnassa valtuuston hyväksymän investointisuunnitelman mukaisessa raamissa. Investointien seuranta hoidetaan yhdessä teknisen toimen kanssa osavuosikatsausten yhteydessä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja kehitettiin kuntatasoisesti vuoden 2014 aikana. Uudistetut ja yhtenäiset menettelytavat Tuusulan kunnassa on otettu käyttöön vuoden 2015 alussa toimialatasolla. Toimintatapoja ja ohjeistusta tarkennetaan edelleen saatuja kokemuksia ja oppeja hyödyntäen. Tuusulan Vesi järjestää oman tarkemman riskienhallinnan valtakunnallisen vesihuoltolaitoksille räätälöidyn mallin mukaan, hyödyntäen myös kunnan kokemuksia ja oppeja.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuu ja seuranta

Hallitus ja johtokunta seuraavat ja arvioivat päätöksenteon laatua, suunnitelmien toteutumista, riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tavoitteiden saavuttamista mm. heille toimitettavan toiminnallisen ja taloudellisen raportointitiedon, esityslistojen, pöytäkirjojen, päätösten ja suunniteltujen toimenpiteiden vaikutusten sekä riskiarviointien tulosten perusteella. Tuusulan Veden yksi vuoden 2016 vuositavoitteista oli riskienhallinnan kehittäminen valtakunnallisen vesihuoltolaitoksille tehdyn mallin mukaisesti. Riskit ovat kartoitettu kyseisen ohjelman mukaisesti. Vuoden 2017 aikana laaditaan toimenpideohjelma ja toteutetaan toimia riskien vähentämiselle ja hallinnalle.

Kunnanjohtaja, johtavat viranhaltijat ja tulosalueiden ja yksiköiden esimiehet vastaavat kokonaisvaltaisen riskienhallinnan ja valvonnan viemisestä käytäntöön sekä säännöllisestä raportoinnista hallitukselle, johtokunnalle ja lautakunnille vähintään osavuosikatsausten ja toimintakertomuksen laadinnan yhteydessä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tuusulan kunnalla on edessä isojen rakennushankkeiden ja investointien ajanjakso, isoimpana Rykmentinpuiston alue. Tuusulan Veden tulee varautua tähän sekä taloudellisesti että toiminnallisesti. Taloussuunnitteluohjelman avulla ja investointien määrittelyllä voidaan laatia pitkántähtäimen taloussuunnitelma. Toiminnan kehittämisessä tulee jatkaa uudenlaisen osaamisen hankkimista kouluttamalla henkilöstöä ja rekrytointien avulla sekä optimoimalla organisaatiota ja työtapoja.

Saneerausstrategian ja -ohjelman avulla lisätään suunnitelmallista toimintaa vesihuoltoverkoston saneerauksessa. Haasteena ovat saneeraustoiminnan rakennuttamisen henkilöstöresurssit sekä taloudelliset resurssit.

Uudet lait (Vesihuoltolaki ja Maankäyttö- ja rakennuslaki) toivat muutosvaatimukset mm. kunnan ja vesihuoltolaitoksen toimintaan hulevesien järjestämisestä sekä taksapolitiikasta hulevesien osalta. Hulevesien järjestämisen mahdolliset muutokset tulee päättää kuntatasolla tulevan vuoden aikana ja tämän perusteella tarvittaessa muuttaa Tuusulan Veden taksoja ja laatia palvelussopimus kunnan kanssa. Tämä tehtävä, joka oli tavoitteena jo edellisenä vuonna, on monitahoinen ja samaa päätöstä hahmotellaan ympäri Suomea.

Valtakunnallisesti vesihuollolle räätälöidyt laadun ja tehokkuuden seurantaohjelmat saadaan lähivuosina täyteen käyttöön. Samoin tulee tapahtumaan riskienhallintatyökaluille. Nämä tulevat auttamaan vesihuoltolaitoksia kehittämään omia toimintoja, tavoitteita ja seurantaa.

Tilikauden tuloksen käsittely

Johtokunnan on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tällöin tilikauden ylijäämää ennen varaussirtoja.

Tilikauden ylijäämä ennen varaussirtoja on 1 264 184,98 €. Tämä esitetään siirrettäväksi Tuusulan Veden omaan pääomaan tilikauden yli-/alijäämätilille.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Talousarviotavoitteiden toteutuminen

VUOSITAVOITTEIDEN, TOIMENPITEIDEN JA TOTEUTUSOHJELMIEN SEURANTA TILINPÄÄTÖKSESSÄ 2016 KUNNAN VUODEN 2016 VUOSITAVOITTEET, TOIMENPITEET JA TOTEUTUSOHJELMAT

Etenemisasteen arvioinnissa käytettävä asteikko:

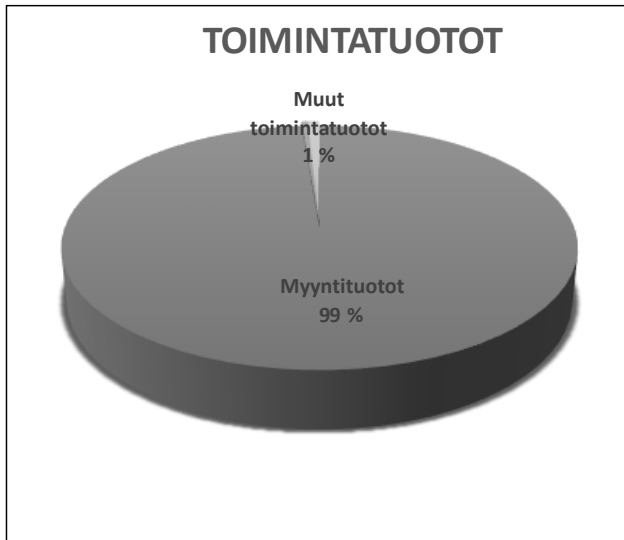
- 1= Toteutuksessa ei ole edetty
- 2= Suunnitteluvaiheessa, on edetty hieman
- 3= Aloitettu toteutusta, ei olla vielä valmiita
- 4= Toteutusvaiheessa lähellä valmistumista, ei vielä viimeistely/käyttöön otettu
- 5= Toimenpide on toteutettu ja käyttöön otettu toteutusohjelman mukaan

STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ	VUOSITAVOITE 2016	EHDOTUS TOIMENPITEKSI JA TOTEUTUSOHJELMAKSI 2016	SEURANTA
 <p>Palvelumme ovat asiakaslähtöisiä. Palvelujen taso määritellään sellaiseksi, että ne voidaan rahoittaa tuloilla.</p>	<p>1. Kokeilemme uusia palveluratkaisuja ja lisäämme asiakaslähtöisen kehittämisen projekteja</p>	<p>1.1 Otamme käyttöön uusia palveluiden tuottamistapoja ja toimintatapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laajennamme palvelusetelin käyttöä - Otamme käyttöön oppimisalusta Edisonin sekä uuden opetussuunnitelman mukaiset työtavat ja menetelmät - Toteutamme varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmän ja mobiiliratkaisun tuomat toiminnan uudistamismahdollisuudet - Suunnittelemme kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kokonaisuutta palvelumuotoilun keinoin - Tuemme konserniin varatulla kehittämisrahalla toimialarajat ylittävien ketterien kokeilujen ja projektien toteutusta 	<p>SEURANTA Sovittu toimiston soittoaioista ja nettisivujen uudistuksen yhteydessä laitettu etusivulle eniten käytetyt numerot soittoaikoihineen. 3.</p>
			<p>MITTARIT Uudet toimintatavat testattu ja arvioitu (esim. iltaja-aajan suosio, asiakaspalautte, henkilönumman kokemukset)</p>
			<p>TUUSULAN VESI, TOIMENPIDE 2016 Testaamme asiakaspalveluun käytettävän ajan rajaamista ja huolehdimme, että esitettynä aikoina tarvittavat asiantuntijat ovat paikalla. Esim. iltapalveluaika, selkeät soittoajat, soittopyyntöpalvelu</p>

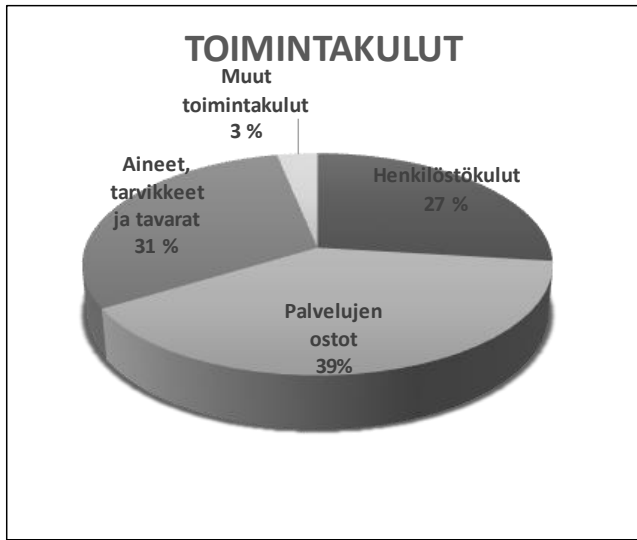
STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ	VUOSITAVOITE 2016	EHDOTUS TOIMENPITEKSI JA TOTEUTUSOHJELMAKSI 2016
 <p>HENKILÖSTÖ JA UUDISTUMINEN</p> <p>Varmistamalla oikein mitoitetun, hyvinvoivan ja osaavan henkilöstöresurssin, vahvistamme kunnan hyvää työntantajakuva.</p>	<p>9. Tuemme uudistumista ja varmistamme hyödyt palvelujen ja toimintojen organisoinnin muutoksista</p>	<p>9.1 Kehitämme osaamisen johtamista ja ennakointia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toteutamme kuntastrategiaa ja johtamisen periaatteita toteuttavan esimieskoulutuksen - Varmistamme tavoitteiden toteutumiseen tarvittavan osaamisen koulutus- ja kehittymissuunnitelmien avulla - Varmistamme osaamisen digitalisoinnin mahdollisuuksien hyödyntämisessä - Luomme toimintamallin esimiesten ja organisaation tueksi muutostilanteissa - Luomme käytännöt sisäisen osaamisen jakamiseen (esim. muutosagentit, mentorointi ja työyhteisöjen hyvät käytännöt) - Vahvistamme henkilöstön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia
<p>TUUSULAN VESI, TOIMENPIDE 2016</p> <p>Määritämme selkeät vastualueet työnjohdon kesken ja tarvittaessa organisoidaan työtehtäviä uudelleen.</p>	<p>MITTARIT</p> <p>Vastualueet määritetty ja kirjattu</p>	<p>SEURANTA</p> <p>Alustavat työtehtävälisaukset laadittu ja testissä, tehtävämikkeen muutos tehty, 5.</p>
STRATEGINEN PÄÄMÄÄRÄ	VUOSITAVOITE 2016	EHDOTUS TOIMENPITEKSI JA TOTEUTUSOHJELMAKSI 2016
 <p>JOHTAMINEN</p> <p>Johtamisella luomme hyvät työnteon toimintaedellytykset ja tuemme kunnan palvelutehtävän toteuttamista.</p>	<p>10. Otamme käyttöön johtamisjärjestelmätyössä määritellyt työvälineet</p>	<p>10.3 Teemme johtamisen tehostamisen, palveluiden joustavuuden ja asiakasiähtöisyyden edellyttämät delegoinnit ja toimintatapamuutokset</p> <p>10.4 Otamme käyttöön projekti- ja hankejohtamisen mallin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otamme käyttöön syksyllä 2015 valmistellun mallin kaikessa kunnan kehittämistoiminnassa
<p>TUUSULAN VESI, TOIMENPIDE 2016</p> <p>Käymme läpi ja tarkennamme prosessikuvaukset, kehitämme toimintatapoja ja laadimme riskienhallinnan kartoituksen</p>	<p>MITTARIT</p> <p>Toimintajärjestelmään valitut prosessikuvaukset valmiit, riskienhallinnan kartoitus ja toimenpidelista tehty</p>	<p>SEURANTA</p> <p>Pääprosessikuvaukset laadittu, riskienhallintatyökalu otettu käyttöön, lähtötiedot hankittu ja riskien arviointi tehty. Toimenpiteiden laatiminen siirtynyt vuodelle 2017. 4.</p>

Käyttötalouden toteutuminen

Toimintatuottojen jakautuminen tiliryhmittäin

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

Käyttötalouden seurantataulukko:

Tuloslaskelma

Tiliniemi	TA 2016	TP 2016	Jäljellä	Toteuma-% talousarviosta	TP 2015	Muutos-% 2015 > 2016
TOIMINTATUOTOT	6 421 000	6 596 618	-175 618	103%	6 568 323	0%
Myyntituotot	6 391 000	6 512 311	-121 311	102%	6 526 887	0%
Maksutuotot	30 000	30 408	-408	101%	42 079	-28%
Muut toimintatuotot		53 899	-53 899		-644	-8 467%
Valmistus omaan käyttöön		110 692	-110 692		19 824	174%
TOIMINTAKULUT	-3 843 770	-3 429 515	-414 255	89%	-3 202 594	5%
Henkilöstökulut	-1 006 628	-922 578	-84 050	92%	-897 158	3%
Palvelujen ostot	-1 629 004	-1 351 761	-277 243	83%	-1 148 700	13%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 090 500	-1 044 694	-45 806	96%	-1 049 485	-1%
Avustukset	-500	-368	-132	74%		
Muut toimintakulut	-117 138	-110 114	-7 024	94%	-107 251	3%
TOIMINTAKATE, *S	2 577 230	3 277 795	-700 565	127%	3 385 553	-3%

(*S = sitova tavoite)

Perusteluja poikkeamille

Tuusulan Veden toimintatuotot olivat 6 596 618 €. Toimintatuotot ylittyivät talousarvioon nähden 3 % eli 175 618 €.

Toimintakulut olivat 3 429 515 €. Toimintakulut alittuivat 11 % eli 414 255 €. Kulujen alittumiseen talousarviosta vaikutti rakentamisen vähyyys, hankkeiden siirtyminen (asiantuntijapalvelut), normaalia hieman kuivempi vuosi sekä kunnossapidon määrärahojen vähäinen käyttö säästötoimenpiteenä.

Toimintakate oli 3 277 795 €. Toimintakate ylittyi 27 % arvioitua suurempana eli 700 565 €.

Investointiosan toteutuminen

Merkittävimpiä investointikohteita vuonna 2016 olivat: Kulomäen työpaikka-alue II (Datakeskus), Koulutien rakentaminen (vesihuoltolinjojen siirto/saneeraus), Lahelantien jk (Vesijohdon ja viemärin saneeraus) välillä Tienristikuja-Lähteentie, Paloaseman kaava-alue. Nämä työt meille toteutti Ketek:n Kunnallistekniikan rakentamisyksikkö.

Toteutimme ulkopuolisen urakoitsijan kanssa vesihuoltolinjojen rakentamisen Kerttulan alueelle sekä saneeraustyömaat mm. Hyrylän Lahelassa, Jokelassa Akanakujalla sekä Kellokosken koulutiellä. Jätevesipumppaamoita saneerattiin kaksi pumppaamoa Hyrylässä.

Investoinnit: (1000 €)

HANKERYHMÄ	TA 2016	TP 2016	Poikkeama TA - TP
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Etelä-Tuusula	-479	-844	348
Jokela	-363	-14	-349
Kellokoski	-386	-108	-278
Muut alueet	-1 150	-918	-232
	-2 378	-1 883	-511

Merkittävimmät tekijät investointien arvioitua pienempään tasoon olivat Vallun alueen, Peltokaaren 3 vaiheen sekä Rajalinnan työpaikka-alueen aloitusten lykkääntyminen.

Tunnusluvut

VESIHUOLTOLAITOS	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
vesi m ³	1 856 619	1848600	1 862 307	1 852 000	1 853 903
€/m ³	1,23	1,34	1,36		1,37
käyttömaksu	1,32	1,32	1,36	1,36	1,36
vesijohtoverkoston pituus km	349	349	351	367	352
jätevesi m ³	1 871 403	1873514	1 889 879	1 857 587	1 884 058
€/m ³	1,29	1,28	1,26		1,38
käyttömaksu	1,63	1,63	1,80	1,80	1,80
jätevesiverkoston pituus km	342	340	352	370	353
sadevesiverkoston pituus	125	128	136	134	140
Saneeraus					
vesijohto m	363	200	500		580
jätevesiviemäri m	1 265	2 783	1 698		2 798
jätevesipumppaamo-/kaivo kpl	0/92	0/95	2/86		2/71

*korjattu veden €/m³ lukua taantuvasti vuodesta 2014 asti. Mukaan laskelmaan on otettu pääomakustannukset (korvaus peruspääomasta)

Rahoitusosan toteutuminen

	TA 2016	TOTEUMA	POIKKEAMA	TOT -%
Toiminnan rahavirta				
Tulorahoitus	2 103 488	2 795 017	691 529	133
Liikeliijäämä	992 781	1 746 963	754 182	176
Poistot ja arvonalentumiset	1 584 449	1 530 832	-53 617	97
Rahoitustuotot ja -kulut	-487 500	-482 778	4 722	99
Muut tulorahoituksen korjauserät				
Sisäiset tuotot	356 000		-356 000	0
Sisäiset kulut	-342 242		342 242	0
Investointien rahavirta	-2 378 000	-1 866 660	511 340	78
Investointimenot	-2 378 000	-1 883 458	494 542	79
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		16 798		
Toiminnan ja investointien rahavirta	-274 512	928 357	1 202 869	-338
Rahoituksen rahavirta	600 000	-928 357	-1 528 357	-155
Lainakannan muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	0	16 575	16 575	
saamisten muutos kunnalta		-2 118 062	-2 118 062	
saamisten muutos muilta	0	144 507	144 507	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0	109 091	109 091	
Korottomien velkojen muutos muilta		234 401	234 401	
Korottomien velkojen muutos kunnalta, liittymismaksut		43 784	43 784	
Korottomien velkojen muutos muilta, liittymismaksut	600 000	641 346	41 346	107
Rahavarojen muutos	325 488		-325 488	0
Lainakanta 31.12.	-	-	-	

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma

	TP 2016		TP 2015	
Liikevaihto		6 542 718,28		6 568 966,74
Valmistus omaan käyttöön		110 692,41		19 824,22
Liiketoiminnan muut tuotot		53 899,34		-644,19
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-1 040 744,66		-1 049 503,53	
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-3 949,46		18,92	
Palvelujen ostot	-1 351 761,05	-2 396 455,17	-1 148 699,93	-2 198 184,54
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-712 923,90		-701 321,84	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-164 743,88		-159 485,98	
Muut henkilösivukulut	-44 910,02	-922 577,80	-36 350,59	-897 158,41
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 530 831,80		-1 526 985,80	
Arvonalentumiset	0,00	-1 530 831,80	0,00	-1 526 985,80
Liiketoiminnan muut kulut		-110 482,18		-107 251,08
Liikeliikettyä (-) alijäämä		1 746 963,08		1 858 566,94
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	0,00		8,30	
Muut rahoitustuotot	4 721,90		5 840,15	
Korvaus peruspääomasta	-487 500,00		-487 500,00	
Muut rahoituskulut	0,00	-482 778,10	-282,77	-481 934,32
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		1 264 184,98		1 376 632,62
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		1 264 184,98		1 376 632,62
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		1 264 184,98		1 376 632,62
Sijoitetun pääoman tuotto, %		9,7 %		11,0 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %		9,7 %		11,1 %
Voitto, %		19,3 %		21,0 %

Rahoituslaskelma

	31.12.2016		31.12.2015	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyljäämä (-alijäämä)	1 746 963,08		1 858 568,94	
Poistot ja arvonalentumiset	1 530 831,80		1 526 985,80	
Rahoitustuotot ja -kulut	-482 778,10		-481 934,32	
	2 795 016,78	2 795 016,78	2 903 620,42	2 903 620,42
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-1 883 457,75		-1 557 187,50	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	16 797,60	-1 866 660,15	0,00	-1 557 187,50
Toiminnan ja investointien rahavirta		928 356,63		1 346 432,92
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Lainakannan muutokset				
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00		-283 127,01	
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0,00	0,00	0,00	-283 127,01
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	16 574,91		-2 848,37	
Saamisten muutos kunnalta/kuntayhtymältä	-2 118 062,17		-90 608,56	
Saamisten muutos muilta	144 507,42		-763 122,04	
Korottomien velkojen muutos kunnalta/kuntayhtymältä	152 875,84		106 639,99	
Korottomien velkojen muutos muilta	875 747,37	-928 356,63	-313 366,93	-1 063 305,91
Rahoituksen rahavirta		-928 356,63		-1 346 432,92
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	0,00		0,00	
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00	0,00	0,00
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	2 383 767		1 455 411	
Investointien tulorahoitus, %	148		186	
Lainanhoitokate				
Kassan riittävyys, pv	305		179	
Quick ratio	6,1		6,3	
Current ratio	6,2		6,5	

Tase

	2016	2015
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT	22 870 766,76	22 534 938,41
II Aineelliset hyödykkeet	22 870 766,76	22 534 938,41
2. Rakennukset	1 470 615,42	1 543 472,70
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	21 380 338,29	20 969 344,46
4. Koneet ja kalusto	19 813,05	22 121,25
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,00	0,00
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 958 203,34	4 001 223,50
I Vaihto-omaisuus	154 585,84	171 160,75
1. Aineet ja tarvikkeet	154 585,84	171 160,75
II Saamiset	5 803 617,50	3 830 062,75
Lyhytaikaiset saamiset	5 803 617,50	3 830 062,75
1. Myyntisaamiset	588 018,43	714 585,83
3. Saamiset kunnalta/kuntayhtymältä	4 752 981,68	2 564 936,95
4. Muut saamiset	-1 256,67	1 712,61
5. Siirtosaamiset	463 874,06	548 827,36
IV Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>28 828 970,10</u>	<u>26 536 161,91</u>
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA	18 701 799,03	17 437 614,05
I Peruspääoma	7 500 000,00	7 500 000,00
III Muut omat rahastot	3 047 237,52	3 047 237,52
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6 890 376,53	5 513 743,91
V Tilikauden yli-/alijäämä	1 264 184,98	1 376 632,62
E VIERAS PÄÄOMA	10 127 171,07	9 098 547,86
I Pitkäaikainen	9 172 229,42	8 487 098,62
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	150 424,41	106 639,99
9. Muut velat	9 021 805,01	8 380 458,63
Lyhytaikainen	954 941,65	611 449,24
6. Saadut ennakot	739,34	7 396,19
7. Ostovelat	470 485,68	276 888,76
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	109 091,42	
9. Muut velat	103 097,72	61 685,35
10. Siirtovelat	271 527,49	265 478,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>28 828 970,10</u>	<u>26 536 161,91</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	64,87%	65,73%
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	153,51%	138,41%
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	8 155	6 890
Lainakanta 31.12., 1000 €		
Lainasaamiset, 1000 €		

LIITETIEDOT

Tuusulan vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

**Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät Liite 1
sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)**

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Ei sijoituksia.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen varastokohtaisesti joko varaston keskimääräisellä hankintahinnalla tai viimeisen hankintahinnan mukaisena.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopapereita ei ole.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenojen vähennykseksi.

Tuloslaskelman tai taseen esittämistavan muutos

Liite 2

Vertailuvuoden tunnuslukuja on tarkennettu virheellisen laskentakaavan takia.

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Liite 3

Ei ilmoitettavaa.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus**Liite 4**

Tulo-, rajoitus ja taseen vertailuvuoden tunnuslukuihin on tullut muutoksia aiemman virheellisen kaavan vuoksi. Myös rahoituslaskelman esitystapaa on muutettu Kuntapron tulosteen mukaiseksi.

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset**Liite 5**

Ei ilmoitettavaa.

Yksittäiseen tase-erään sisältyvät osat, jotka koskevat useaa tase-erää **Liite 6**

Yksittäiseen tase-erään ei sisälly osia, jotka koskevat useaa tase-erää (KPA 2:2.1 § 6-kohta).

Valuuttamääräiset erät**Liite 7**

Tilinpäätökseen ei sisälly ulkomaanrahan määräisiä saamisia, velkoja tai muita sitoumuksia (KPA 2:2.1. § 7-kohta).

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot**Liite 8****Toimintatuotot**

Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksittain	2016	2015
Vesi- ja jätevesimaksut	6 381 890,47	6 393 698,04
Muut vesihuollon myyntituotot	130 420,20	133 189,43
Yhteensä	6 512 310,67	6 526 887,47
Liiketoiminnan muut tuotot		
Muut palvelumaksut	30 407,61	42 079,27
Vuokratuotot/perusmaksut	4 787,56	-54 590,38
Muut toimintatuotot	49 111,78	53 946,19
Yhteensä	84 306,95	41 435,08

Liite 9 - 11 ei ilmoitettavaa.

PYSYVIEN VASTAAVIEN SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT						Liite 12
(Valt 27.1.2014, § 9)						
	31.12.2012 MENNESSÄ		1.1.2013 JÄLKEEN		KIRJANPITOLAUTA-	
	VALMISTUNEET KOHTEET		VALMISTUNEET KOHTEET		KUNNAN KUNTAJAOS:	
	POISTOAIKA	POISTOTAPA	POISTOAIKA	POISTOTAPA	POISTOAIKASUOSITUS	
Aineettomat hyödykkeet						
kehittämismenot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta	
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 20 vuotta	
Liikearvo			2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta	
Muut pitkävaikutteiset menot						
Atk-ohjelmistot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta	
Muut	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta	
Aineelliset hyödykkeet						
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	
Rakennukset ja rakennelmat						
Betonirunkoiset						
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta	
Tehdas- ja tuotantorakennukset			30 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta	
Talusrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta	
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta	
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta	
Muut kuin betonirunkoiset						
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta	
Tehdas- ja tuotantorakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta	
Talusrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta	
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta	
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta	
Kiinteät rakenteet ja laitteet						
Kadut, tiet, torit ja puistot	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta	
Sillat, laiturit ja uimalat	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 30 vuotta	
Muut maa- ja vesirakenteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 30 vuotta	
Vedenjakeluverkosto	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta	
Viemäriverkko	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta	
Kaukolämpöverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta	
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta	
Puhelinverkko, keskussema ja alakeskukset			10 vuotta	tasapoisto	10 - 12 vuotta	
Maakaasuverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 25 vuotta	
Muut putki- ja kaapeliverkot			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta	
Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta	
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	12 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta	
Liikenteen ohjauslaitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta	
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta	
Koneet ja kalusto						
Rautaiset alukset			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta	
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet			8 vuotta	tasapoisto	8 - 15 vuotta	
Muut kuljetusvälineet	7 vuotta	tasapoisto	4 vuotta	tasapoisto	4 - 7 vuotta	
Muut liikkuvat työkoneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta	
Muut raskaat koneet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta	
Muut kevyet koneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta	
Sairaala-, terveydenhuolto, yms. laitteet	10 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 15 vuotta	
Atk-laitteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta	
Muut laitteet ja kalusteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta	
Muut aineelliset hyödykkeet						
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto	
Arvo- ja taide-esineet			ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	
Pysyvien vastaavien sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	

**SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN JA POISTONALAISTEN
INVESTOINTIEN VASTAAVUUDESTA TILINPÄÄTÖKSESSÄ 2015****Liite 13****Vuosina 2015-2019: 1 000 €****Keskimääräiset suunnitelman mukaiset poistot 1 693**

Poistot yhteensä

TP	2015	1 527
TP	2016	1 531
TS	2017	1 765
TS	2018	1 738
TS	2019	1 902

Yht. 8 463

Keskimääräinen poistonalaisten investointien omahankintameno 3 014

Omahankintamenot

TP	2015	1 557
TP	2016	1 867
TS	2017	3 364
TS	2018	4 605
TS	2019	3 677

Yht. 15 070

Ero (€) -1 321**Ero (%) -44 %**

Investointi- ja postotason poikkeama johtuu osin siitä, että kunnan kasvusta johtuen investointitason suunnitellaan kasvavan tarkastelujaksolla.

Liite 14-17 ei ilmoitettavaa.**Tasetta koskevat liitetiedot****Taseen vastaavia koskevat liitetiedot****KULUKSI KIRJAAMATTOMAT MENOT JA PÄÄOMA-ALENNUKSET****Liite 18**

(KPA 2:4.1 § 5-kohta)

Tilinpäätökseen ei sisälly lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneita kuluksi kirjaamattomia menoja ja pääoma-alennuksia.

ARVONKOROTUKSET**Liite 19**

Tilinpäätöksiin ei sisälly olennaisia arvonkorotuksia.

AKTIVOIDUT KORKOMENOT**Liite 20**

(KPA 2:4.1 § 8-kohta)

Korkomenoja ei ole aktivoitu hyödykkeiden hankintameno.

Liite 21

TIETOJA PYSYVISTÄ VASTAAVISTA

PYSYVÄT VASTAAVAT
KÄYTTÖMAISUUS

Aineelliset hyödykkeet

	Rakennukset	Maa- ja vesirakenteet	vesijohto- verkostojen laitteet	viemäri- verkosto	hulevesi- verkosto	koneet ja kalusto	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	1 543 472,70	46,42	17 075 629,50	3 893 668,54	0,00	22 121,25	22 534 938,41
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	0,00	620 999,76	693 296,15	569 161,84	0,00	1 883 457,75
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	-1 674,36	-15 123,24		0,00	-16 797,60
Siirto erien välillä	0,00	-54,70	-1 489 611,08	-1 120 800,67	2 610 467,53	0,00	1,08
Tilikauden poisto	-72 857,28	8,28	-1 187 411,60	-94 796,17	-173 467,91	-2 308,20	-1 530 832,88
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintam. 31.12.2016	1 470 615,42	0,00	15 017 932,22	3 356 244,61	3 006 161,46	19 813,05	22 870 766,76
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	1 470 615,42	0,00	15 017 932,22	3 356 244,61	3 006 161,46	19 813,05	22 870 766,76

Liite 22 - 24 ei ilmoitettavaa.

Liite 25

PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET SAAMISET

	2016		2015	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset muita				
Myyntisaamiset		588 018,43		714 585,83
Muut saamiset	0,00	-1 256,67	0,00	1 712,61
Lainasaamiset		4 752 981,68		2 564 936,95
Siirtosaamiset		463 874,06		548 827,36
Yhteensä	0,00	5 803 617,50	0,00	3 830 062,75
Saamiset yhteensä	0,00	5 803 617,50	0,00	3 830 062,75

Liite 26

SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset:		
Liikelaitoksen yhdystili		69 983
Talletuskorko		
Vesi- ja jätevesimaksut	463 874	478 845
Tulojäämät yhteensä	463 874	548 827
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	463 874	548 827

Liite 27 ei ilmoitettavaa.

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liite 28

TASE-ERÄKOHTAINEN ERITTELY OMAN PÄÄOMAN ERIEN LISÄYKSISTÄ
JA VÄHENNYKSISTÄ SEKÄ SIIRROISTA NÄIDEN ERIEN VÄLILLÄ
TILIKAUDEN AIKANA (KPA 2:5 § 1- kohta)

	2016	2015
Peruspääoma 1.1.	7 500 000	7 500 000
Lisäykset tilikaudella	0	0
Vähennykset tilikaudella	0	0
Peruspääoma 31.12.	7 500 000	7 500 000
Muut omat rahastot 1.1.	3 047 238	3 047 238
Lisäykset tilikaudella		
Vähennykset tilikaudella		
Muu oma pääoma 31.12.	3 047 238	3 047 238
Edellisen tilikauden yli-/alijäämä	6 890 377	5 513 744
Tilikauden yli-/alijäämä	1 264 185	1 376 633
Oma pääoma 31.12.	18 701 799	17 437 614

Liite 29 - 32 ei ilmoitettavaa.

Liite 33

PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET VELAT

	2016		2015	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Velat kunnalle				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut velat	150 424,41	0,00	106 639,99	0,00
Siirtovelat	0,00	109 091,42	0,00	0,00
Yhteensä	150 424,41	109 091,42	106 639,99	0,00
Velat muille				
Saadut ennakot	0,00	739,34	0,00	7 396,19
Ostovelat	0,00	470 485,68	0,00	276 888,76
Lainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut velat	9 021 805,01	103 097,72	8 380 458,63	61 685,35
Siirtovelat		271 527,49	0,00	265 478,94
Yhteensä	9 021 805,01	845 850,23	8 380 458,63	611 449,24
Velat yhteensä	9 172 229,42	954 941,65	8 487 098,62	611 449,24

Liite 34 - 35 ei ilmoitettavaa.

Liite 36

MUIDEN VELKOJEN ERITTELY

	2016		2015	
	muut	kunta	muut	kunta
Muut velat				
Liittymismaksut	9 021 805	150 424	8 380 459	106 640
Muut velat	103 907		61 685	

Liite 37

SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaks.	260 927	259 547
Muut siirtovelat	10 600	5 932

Liite 38 - 43 ei ilmoitettavaa.

5. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot**LEASINGVUOKRASOPIMUSTEN MUKAISTEN VUOKRIEN
JÄLJELLÄ OLEVIEN MÄÄRIEN YHTEISSUMMA****Liite 44**

(KPA 2:7.2 § 2-kohta)

	2016	2015
Leasingvastuiden yhteismäärä	11 943	31 589
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	11 943	31 589
Myöhemmin maksettavat		

Liite 45 - 47 ei ilmoitettavaa.

Liite 48**Henkilöstöä koskevat liitetiedot****HENKILÖKUNTA 31.12.2016**

	vakinaiset	määräai- kaiset ja sijaiset	oppisopi- muskoul.	työllistetyt	yhteensä
Henkilöstö	16	0	0	0	16
Henkilötyövuosia					16

Liite 49**TILIKAUDEN PALKAT, PALKKIOT, ELÄKEKULUT JA MUUT HENKILÖ-
SIVUKULUT ELLEI NIITÄ OLE ERITELTY TULOSLASKELMASSA**

	2015	2015
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	712 923,90	701 321,84
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	164 743,88	159 485,98
Muut henkilösivukulut	44 910,02	36 350,59
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	922 577,80	897 158,41
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen		
Palkat ja palkkiot	87 438,41	36 814,60
Henkilösivukulut	8 216,41	5 359,23
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen	95 654,82	42 173,83
Yhteensä henkilöstökulut	1 018 232,62	939 332,24

Liite 50 – 51 ei ilmoitettavaa.

LASKENNALLISESTI ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET**Huleveden tulos-, rahoitus- ja taselaskelma****Tuloslaskelma Hulevesi**

	TP 2016		TP 2015	
Liikevaihto		3 718		1 075
Valmistus omaan käyttöön		29 826		5 824
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-568		-5 824	
Palvelujen ostot	-34 666	-35 234	-1 140	-6 964
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-73		0	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-12		0	
Muut henkilösivukulut	-4	-89	0	0
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-169 309		-147 169	
Arvonalentumiset	0	-169 309	0	-147 169
Liikelylijäämä (-alijäämä)		-171 088		-147 234
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		-171 088		-147 234
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		-171 088		-147 234
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		-171 088		-147 234

Rahoituslaskelma Hulevesi

	2 016		2015	
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-171 087,62		-147 233,98	
Poistot ja arvonalentumiset	169 308,93		147 169,18	
	-1 778,69	-1 778,69	-64,80	-64,80
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-569 161,84		-565 627,27	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		-569 161,84	0,00	-565 627,27
Toiminnan ja investointien rahavirta		-570 940,53		-565 692,07
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Lainakannan muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00		0,00	
Vaihto-omaisuuden muutos	-3 341,99		0,00	
Saamisten muutos kunnalta/kuntayhtymältä	0,00		0,00	
Saamisten muutos muilta	0,00		0,00	
Korottomien velkojen muutos liikelaitokselta	266 082,99		621 512,37	
Liittymismaksujen muutos	79 163,77	341 904,77	90 066,48	711 578,85
Rahoituksen rahavirta		341 904,77		711 578,85
Rahavarojen muutos		-229 035,76		145 886,78
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		-83 148,98	0,00	
Rahavarat 1.1.		0,00	0,00	0,00

Tase Hulevesi 2016

	1.1.2016 - 31.12.2016	1.1.2015 - 31.12.2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 006 161,46	2 828 660,33
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	10 575,61	13 917,60
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 016 737,07	2 842 577,93
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	1 225 328,10	1 396 415,72
Peruspääoma	1 543 649,70	1 543 649,70
Edellisten kausien yli-/alijäämä	-147 233,98	
Tilikauden yli-/alijäämä	-171 087,62	-147 233,98
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Liittymismaksut ja muut velat	903 813,61	824 649,84
Koroton velka liikelaitokselta	887 595,36	621 512,37
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 016 737,07	2 842 577,93

Liikelaitoksen tulos-, rahoitus- ja taselaskelmat eriteltynä ilman hulevettä

Tuloslaskelma koko laitos sekä ilman hulevettä

	2016		2015		2015	
	vesihuoltolaitos	vesihuoltolaitos ilman hulevettä	vesihuoltolaitos	vesihuoltolaitos	vesihuoltolaitos ilman hulevettä	vesihuoltolaitos ilman hulevettä
Liikevaihto	6 542 718	6 539 000	6 568 967	6 568 967	6 567 892	6 567 892
Valmistus omaan käyttöön	110 692	80 866	19 824	19 824	19 824	19 824
Liiketoiminnan muut tuotot	53 899	53 899	-644	-644	-644	-644
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	-1 040 745	-1 040 177	-1 049 504	-1 049 504	-1 048 364	-1 048 364
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-3 949	-3 949	19	19	19	19
Palvelujen ostot	-1 351 761	-1 317 095	-1 148 700	-1 148 700	-1 148 700	-1 148 700
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-712 924	-712 851	-701 322	-701 322	-701 322	-701 322
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-164 744	-164 731	-159 486	-159 486	-159 486	-159 486
Muut henkilösivukulut	-44 910	-44 906	-36 351	-36 351	-36 351	-36 351
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 530 832	-1 361 523	-1 526 986	-1 526 986	-1 379 817	-1 379 817
Arvonalentumiset	0	-1 361 523	0	-1 526 986	0	-1 379 817
Liiketoiminnan muut kulut	-110 482	-110 482	-107 251	-107 251	-107 251	-107 251
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 746 963	1 918 051	1 858 567	1 858 567	2 005 801	2 005 801
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	0	0	8	8	8	8
Muut rahoitustuotot	4 722	4 722	5 840	5 840	5 840	5 840
Korvaus peruspääomasta	-487 500	-487 500	-487 500	-487 500	-487 500	-487 500
Muut rahoituskulut	0	0	-283	-283	-283	-283
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	1 264 185	1 435 272	1 376 633	1 376 633	1 523 867	1 523 867
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 264 185	1 434 705	1 376 633	1 376 633	1 523 867	1 523 867
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 264 185	1 434 705	1 376 633	1 376 633	1 523 867	1 523 867

Rahoituslaskelma koko laitos sekä ilman hulevettä

	2016 vesihuoltolaitos	2016 vesihuoltolaitos ilman hulevettä	2015 vesihuoltolaitos	2015 vesihuoltolaitos ilman hulevettä	2015 vesihuoltolaitos ilman hulevettä
Toiminnan rahavirta					
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 746 963	1 918 051	1 858 567	2 005 801	2 005 801
Poistot ja arvonalentumiset	1 530 832	1 361 523	1 526 986	1 379 817	1 379 817
Rahoitustuotot ja -kulut	-482 778	-482 778	-481 934	-481 934	-481 934
	2 795 017	2 796 795	2 903 618	2 903 683	2 903 683
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-1 883 458	-1 314 296	-1 557 186	-991 558	-991 558
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	16 798	16 798	0	0	0
	928 357	1 499 297	1 346 433	1 912 125	1 912 125
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Rahoituksen rahavirta					
Lainakannan muutokset	0		-283 127	-283 127	-283 127
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0	0	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0		-283 127	-283 127	-283 127
Muut maksuvalmiuden muutokset	16 575	19 917	-2 848	-2 848	-2 848
Vaihto-omaisuuden muutos					
Laina saaminen hulevedeltä					
Saamisten muutos kunnalta/kuntayhtymältä	-2 118 062	-2 118 062	-90 609	-90 609	-90 609
Saamisten muutos muilta	144 507	144 507	-761 409	-761 409	-761 409
Korottomien velkojen muutos kunnalta/kuntayhtymältä	152 876	152 876	0	0	0
Korottomat velat liikelaitokselta					
Korotomien velkojen muutos kunnalta/kuntayhtymältä	875 747	796 584	801 243	711 176	711 176
Palautuskelpoisten liittymismaksujen muutos					
Korotomien velkojen muutos muilta	-928 357	-1 270 261	-1 009 683	-1 009 683	-1 009 683
	-928 357	229 036	-1 346 433	-2 058 012	-2 058 012
Rahoituksen rahavirta					
Rahavarojen muutos	0,00	1 728 333	0,00	-145 887	-145 887
Rahavarojen muutos	0,00	1 582 446	0,00	0,00	0,00
Rahavarat 31.12.	0,00	-145 887	0,00	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.					

Tase koko laitos ja ilman hulevettä

	2016 vesihuoltolaitos	2016 vesihuoltolaitos ilman hulevettä	2015 vesihuoltolaitos	2015 vesihuoltolaitos ilman hulevettä
VASTAAVAA				
A PYSYVÄT VASTAAVAT	22 870 766,76	19 864 605,30	22 534 938,41	19 706 278,08
I Aineettomat hyödykkeet	0,00	0,00	0,00	
2. Tietokoneohjelmistot	0,00	0,00	0,00	
II Aineelliset hyödykkeet	22 870 766,76	22 870 766,76	22 534 938,41	19 706 278,08
2. Rakennukset	1 470 615,42	1 470 615,42	1 543 472,70	1 543 472,70
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	21 380 338,29	18 374 176,83	20 969 344,46	18 140 684,13
4. Koneet ja kalusto	19 813,05	19 813,05	22 121,25	22 121,25
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,00		0,00	
3. Muut toimeksiannot				
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 958 203,34	6 835 223,09	4 001 223,50	4 608 818,27
I Vaihto-omaisuus	154 585,84	144 010,23	171 160,75	157 243,15
1. Aineet ja tarvikkeet	154 585,84	144 010,23	171 160,75	157 243,15
II Saamiset	5 803 617,50	6 691 212,86	3 830 062,75	4 451 575,12
Pitkäaikaiset saamiset		887 595,36		621 512,37
1. Laina saaminen hulevedeltä		887 595,36		621 512,37
Lyhytaikaiset saamiset	5 803 617,50	5 803 617,50	3 830 062,75	3 830 062,75
1. Myyntisaamiset	588 018,43	588 018,43	714 585,83	714 585,83
3. Saamiset kunnalta/kuntayhtymältä	4 752 981,68	4 752 981,68	2 564 936,95	2 564 936,95
4. Muut saamiset	-1 256,67	-1 256,67	1 712,61	1 712,61
5. Siirtosaamiset	463 874,06	463 874,06	548 827,36	548 827,36
IV Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00	0,00	
VASTAAVAA YHTEENSÄ	28 828 970,10	26 699 828,39	26 536 161,91	24 315 096,35
VASTATTAVAA				
A OMA PÄÄOMA	18 701 799,03	17 476 470,93	17 437 614,05	16 041 198,33
I Peruspääoma	7 500 000,00	5 956 350,30	7 500 000,00	5 956 350,30
III Muut omat rahastot	3 047 237,52	3 047 237,52	3 047 237,52	3 047 237,52
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6 890 376,53	7 037 610,51	5 513 743,91	5 513 743,91
V Tilikauden yli-/alijäämä	1 264 184,98	1 435 272,60	1 376 632,62	1 523 866,60
E VIERAS PÄÄOMA	10 127 171,07	9 223 357,46	9 098 547,86	8 273 898,02
I Pitkäaikainen	9 172 229,42	8 268 415,81	8 487 098,62	7 662 448,78
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	150 424,41	133 955,89	106 639,99	96 301,29
9. Korottomat velat liikelaitokselta				
10. Muut velat	9 021 805,01	8 134 459,92	8 380 458,63	7 566 147,49
II Lyhytaikainen	954 941,65	954 941,65	611 449,24	611 449,24
6. Saadut ennakot	739,34	739,34	7 396,19	7 396,19
7. Ostovelat	470 485,68	470 485,68	276 888,76	276 888,76
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	109 091,42	109 091,42		
9. Muut velat	103 097,72	103 097,72	61 685,35	61 685,35
10. Siirtovelat	271 527,49	271 527,49	265 478,94	265 478,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	28 828 970,10	26 699 828,39	26 536 161,91	24 315 096,35

ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Liikelaitoksen tilinpäätöksen allekirjoittavat johtokunnan jäsenet ja liikelaitoksenjohtaja.

Tuusulassa 23.3.2017

TUUSULAN VESIHUOLTOLIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA

Petri Ahonen

Marjut Kylliäinen

Jarno Ruusala

Jorma Sulander

Liisa Sorri

Jukka Sahlakari
liikelaitoksen johtaja

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen

Tuusulassa 28 / 3 2017

BDO Auditor Oy, JHTT-yhteisö

Helge Vuoti
JHTT, CIA, CMA, CPA, CFE

Liikelaitoksen vaikutus kunnan talouteen

LIKELAITOKSEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoliikelaitos

	Kunnan tuloslaskelma- osa toteutumis- vertailuissa	Liikelaitoksen tuloslaskelma- osa	Eliminointi- ja oikaisukirjaukset		Kunnan tuloslaskelma tilinpäätöksessä
			kunta	liikelaitos	
Toimintatuotot	37 910 358,07	6 577 858,12	-383 396,36	-395 104,55	43 709 715,28
Myyntituotot					
Ulkoiset	9 032 794,29	6 130 867,30			15 163 661,59
Sisäiset	310 821,58	381 443,37	1) 2) -310 821,58	-381 443,37	0,00
Maksutuotot					0,00
Ulkoiset	13 823 279,68	30 407,61			13 853 687,29
Sisäiset		0,00			0,00
Tuet ja avustukset	2 805 771,00	0,00			2 805 771,00
Sisäiset (kunnalta)		0,00			0,00
Vuokratuotot					0,00
Ulkoiset	4 118 218,64	4 787,56			4 123 006,20
Sisäiset	69 138,00	0,00	4) -69 138,00		0,00
Muut toimintatuotot					0,00
Ulkoiset	7 746 898,10	16 691,10			7 763 589,20
Sisäiset	3 436,78	13 661,18	1) -3 436,78	-13 661,18	0,00
Valmistus omaan käyttöön	85 581,91	110 692,41			196 274,32
Toimintakulut	-224 660 600,43	-3 410 755,65	395 104,55	383 396,36	-227 292 855,17
Henkilöstökulut					0,00
Palkat ja palkkiot	-75 566 247,57	-712 923,90			-76 279 171,47
Henkilösivukulut					0,00
Eläkekulut	-17 982 314,22	-164 743,88			-18 147 058,10
Muut henkilösivukulut	-4 754 067,78	-44 910,02			-4 798 977,80
Palvelujen ostot					0,00
Ulkoiset	-95 687 853,44	-1 038 276,85			-96 726 130,29
Sisäiset	-223 103,79	-313 484,20	2) 223 103,79	313 484,20	0,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					0,00
Ulkoiset	-10 602 404,39	-1 021 361,00			-11 623 765,39
Sisäiset	-168 739,96	-624,16	1) 168 739,96	624,16	0,00
Ostot tilikauden aikana					0,00
Varaston muutos	-24 988,98	-3 949,46			-28 938,44
Avustukset	-13 511 879,88	-368,00			-13 512 247,88
Sisäiset (liikelaitokselle)	0,00				0,00
Vuokrat					0,00
Ulkoiset	-4 926 053,96	-19 307,12			-4 945 361,08
Sisäiset		-69 138,00	4) -69 138,00	69 138,00	0,00
Muut toimintakulut					0,00
Ulkoiset	-1 209 685,66	-21 519,06			-1 231 204,72
Sisäiset	-3 260,80	-150,00	5) 3 260,80	150,00	0,00
Toimintakate	-186 664 660,45	3 277 794,88	0	11 708,19	-183 386 865,57
Verotulot	176 514 418,64				176 514 418,64
Valtionosuudet	23 061 343,92				23 061 343,92
Rahoitustuotot ja -kulut					0,00
Korkotuotot	247 115,96				247 115,96
Sisäiset (liikelaitokselta)					0,00
Muut rahoitustuotot	497 271,21	4 721,90			501 993,11
Sisäiset (liikelaitoksen korvaus peruspääomasta)	487 500,00		3) -487 500,00		0,00
Korkokulut					0,00
Ulkoiset	-387 753,80				-387 753,80
Sisäiset		0,00			0,00
Korvaus peruspääomasta		-487 500,00	3) -487 500,00	487 500,00	0,00
Muut rahoituskulut	-12 230,02				-12 230,02
Vuosikate	13 743 005,46	2 795 016,78	-475 791,81	475 791,81	16 538 022,24
Poistot ja arvonalentumiset					0,00
Suunnitelman muk. poistot	-11 105 741,80	-1 530 831,80			-12 636 573,60
Arvonalentumiset	-2 184,00	0,00			-2 184,00
Satunnaiset erät					0,00
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00			0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00			0,00
Tilikauden tulos	2 635 079,66	1 264 184,98			3 899 264,64
Poistoeron vähennys	0,00	0,00			0,00
Rahastojen lisäys	-135 352,51	0,00			-135 352,51
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 499 727,15	1 264 184,98	-475 791,81	475 791,81	3 763 912,13

Vientiselitteet:

1) Eliminoidaan liikelaitoksen ja kunnan muiden yksiköiden välinen sisäinen myynti ja sisäiset ostot.

2) Eliminoidaan sisäisten palvelujen ostot ja myynnit

3) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkotuotto

4) Eliminoidaan sisäiset vuokrat

5) Eliminoidaan sisäiset muut toimintakulut

Tuusulan vesihuoltoliikelaitoksen eliminoitu tulos ilman kuntaa 788 393,17

Tuusulan kunnan eliminoitu tulos ilman vesihuoltoliikelaitosta 2 975 518,96

Eliminoitu tulos yhteensä 3 763 912,13

RAHOITUSLASKELMA -YHDISTELY
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoilikelaitos

	Eliminoitikirjaukset		Kunnan kokonaisrahoitus- laskelma
	kunta	liikelaitos	
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoitus	6 877 815,73	2 795 016,78	9 672 832,51
Vuosikate	13 743 005,46	2 795 016,78 ¹⁾	16 538 022,24
Satunnaiset erät	0,00	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjaukset	-6 865 189,73	0,00	-6 865 189,73
Investointien rahavirta	-17 008 549,55	-1 866 660,15	-18 831 425,28
Investointimenot	-25 210 114,85	-1 883 457,75 ²⁾	-27 049 788,18
Rahoitusosuudet investointeihin	884 718,00	0,00	884 718,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 316 847,30	16 797,60	7 333 644,90
Toiminnan ja investointien rahavirta	-10 130 733,82	928 356,63	-9 158 592,77
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	-276 590,60	0,00	-276 590,60
Antolainasaamisten lisäykset/vähennykset	-276 590,60	0,00	-276 590,60
Lainakannan muutokset	19 230 686,10	0,00	17 042 641,37
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	30 000 000,00	0,00	30 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 000 000,00	0,00	-5 000 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 769 313,90	0,00 ³⁾	-7 957 358,63
Oman pääoman muutokset	-612 306,00	0,00	-612 306,00
Muut maksuvaimiuden muutokset	-3 933 194,48	-928 356,63	-2 717 290,80
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	39 878,24	0,00	39 878,24
Vaihto-omaisuuden muutos	-9 350,97	16 574,91	7 223,94
Saamisten muutos	-2 752 690,11	-1 973 554,75 ^{3) 4)}	-2 499 091,27
Korottomien velkojen muutos	-1 211 031,64	1 028 623,21 ^{2) 4)}	-265 301,71
Rahoituksen rahavirta / Vaikutus	14 408 595,02	-928 356,63	13 436 453,97
Rahavarojen muutos	4 277 861,20	0,00	4 277 861,20
Rahavarat 31.12., €	14 250 932,02		14 250 932,02
Rahavarat 1.1., €	9 973 070,82	0,00	9 973 070,82
	4 277 861,20	0,00	4 277 861,20

1) Eliminoidaan sisäisten erien vaikutus vuosikatteeseen

2) Eliminoidaan käyttöomaisuuden arvoon sisällyvät sisäiset liittymismaksut

3) Eliminoidaan sisäiset lainat

4) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkotuotto

Muiden eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset

KUNTAKEHITYS JA TEKNIikka	TILAKESKUS			(1000 €) TP 2016
	(1000 €) TP 2015	TA 2016	MTA v.2016	
TULOSLASKELMA				
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	3 139	3 025	3 025	3 045
Maksutuotot				
Tuet ja avustukset	37			31
Muut toimintatuotot	19 735	19 273	19 245	19 288
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	22 911	22 298	22 270	22 364
Valmistus omaan käyttöön				34
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-2 305	-2 426	-2 395	-2 252
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-546	-579	-572	-526
Muut henkilösivukulut	-126	-131	-130	-143
Palvelujen ostot	-3 628	-3 800	-3 730	-3 776
Aineet,tarvikkeet, tavarat	-3 321	-3 719	-3 719	-3 483
Avustukset				
Vuokrat	-705	-170	-170	-184
Muut toimintakulut	-12	-29	-29	-13
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-10 644	-10 854	-10 744	-10 377
TOIMINTAKATE	12 267	11 444	11 526	12 022

TILAKESKUS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama	Tot. 2015	Muutos- % 2016/2015
Toimintatuotot	22 298	-28	22 270	22 399	100,6	129	22 911	-2,2
Toimintakulut	-10 854	110	-10 744	-10 377	96,6	367	-10 644	-2,5
Toimintakate	11 444	82	11 526	12 022	104,3	496	12 267	-2,0
Henkilöstö 31.12.	75		75	70,2	93,6	-4,8	65,2	7,7

Tilakeskuksen tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Tilahallinta ja suunnittelu

Rakentaminen

Kiinteistöjen ylläpito

TOIMINNAN KUVAUS

Tilakeskuksen tehtävänä on tuottaa kunnan tarvitsemat tilapalvelut, joihin sisältyy mm. tilojen hankinta ja hallinta, rakennuttaminen, rakentaminen ja perusparantaminen, kiinteistöjen huolto ja hoito sekä siivous.

Toimintamme tavoitteena ovat tyytyväiset asiakkaat ja käyttäjät, tarkoituksenmukaiset ja turvalliset tilat, kiinteistöomaisuuden kehittäminen tarpeita vastaavaksi ja omaisuuden arvon säilyttäminen sekä tilojen tuottava ja tehokas käyttö.

Toimitilojen hankinta ja vuokraus, korjaus- ja uudisinvestointien toteuttaminen sekä kiinteistöpalveluiden järjestäminen muodostavat palvelujemme perustan.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Energiatehokkuus on kunnan kiinteistöjen ylläpidon pääteemoja. Tilakeskus koordinoi kunnan energiatehokkuustyöryhmän toimintaa ja on kehittänyt edelleen työskentelyä tuloshakuisemmaksi. Yksikkö jatkoi työtä Tuusulan kunnan ja Työ- ja elinkeinoministeriön välillä solmitun kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) mukaisesti. Sopimuksen päätavoite oli 9 %:n energiansäästö vuoden 2008 kulutuksesta vuoden 2016 loppuun mennessä. Sopimuskauden 2013–2016 energiansäästötavoite (4 389 MWh) ylitettiin jo vuoden 2016 alussa. Energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelman toimenpiteet on pääosin toteutettu (21/26 toimenpiteestä).

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Suunnitelmakaudella (2016 – 2020) otetaan rakennusten sähköinen huoltokirja kokonaisuudessaan hyötykäyttöön (ltk). Tavoitteena on laajentaa kiinteistöjen sähköinen huoltokirja kattamaan kaikki tilakeskuksen hoidossa olevat kunnan rakennukset. Huoltokirjan käyttöönoton edellytykset täyttyivät, kun vuoden 2016 lopulla saatiin rekrytoitua kiinteistöjen ylläpitoyksikölle päällikkö.

Kunta allekirjoitti syksyllä 2016 uuden energiatehokkuussopimuksen kaudelle 2017–2025, jossa tavoite on 10,5 %:n energiansäästö (5 528 MWh) sopimuskauden loppuun mennessä (vuoden 2015 tasosta).

Öljylämmitteisten kiinteistöjen lämmitysmuodon vaihdon aikataulusuunnitelma on tehty. Kunnan ensimmäinen aurinkosähköjärjestelmä otettiin käyttöön Roinilan päiväkodissa. Kellokosken koulun ja Riihikallion koulun aurinkosähköjärjestelmien suunnittelu käynnistettiin.

Tunnusluvut

KIINTEISTÖNHOITO	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
m ²	166 594	165 669	167 024	166 030	166 030	178 107
<i>muutos %</i>	1,2	-0,6	0,8	-0,6	0,0	7,3
<i>käyttötalousmenot</i>	6 002 884	6 068 878	5 747 287	5 805 442	5 499 696	5 759 837
€/m² (sis. vyörytykset)	42,03	42,35	40,28	37,83	35,34	35,97
<i>muutos %</i>	12,2	0,8	-4,9	-6,1	-6,6	1,8
Lämmitys €/v.	1 817 391	2 071 490	2 017 234	2 020 444	1 854 829	1 957 287
Sähkö €/v.	1 374 965	1 103 910	1 124 890	1 092 164	1 071 094	1 121 548
Vesi €/v.	313 988	299 093	268 007	293 563	324 000	311 454
Lumityöt €/v.	439 035	507 788	267 189	91 108	87 045	240 332
	3 945 379	3 982 281	3 677 320	3 497 279	3 336 968	3 630 621
SIIVOUS	TP 2011	TA 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
m ²	109 300	112 400	113 444	113 072	113 087	111 986
<i>muutos %</i>	1,7	2,8	0,9	-0,3	0,0	-1,0
<i>käyttötalousmenot</i>	3 086 522	3 134 662	3 155 311	3 181 196	2 879 815	3 047 779
<i>muutos %</i>	7,7	1,6	0,7	0,8	-8,7	5,8
€/m² (sis. vyörytykset)	29,97	29,91	30,03	30,45	27,17	29,72
<i>muutos %</i>	5,8	-0,2	0,4	1,4	-10,8	9,4

**TUUSULAN KUNTA
TILAKESKUS**
TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
	€	€
LIIVEVAIHTO	22 364 485,64	22 769 603,80
Myyntituotot (ulkoiset)	22 077,50	32 679,38
Myyntituotot (sisäiset)	3 022 860,10	3 106 262,26
Vuokratuotot (ulkoiset)	851 224,27	808 898,96
Vuokratuotot (sisäiset)	18 395 893,40	18 821 763,20
Liiketoiminnan muut tuotot	72 430,37	141 493,47
Valmistus omaan käyttöön	34 408,42	22 468,87
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 483 305,11	-3 321 213,09
Palvelujen ostot	-3 775 662,14	-3 627 815,22
Palvelujen ostot (ulkoiset)	-3 538 110,80	-3 375 643,50
Palvelujen ostot (sisäiset)	-237 551,34	-252 171,72
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 252 174,26	-2 305 175,97
Henkilösivukulut	-668 746,34	-671 874,86
Eläkekulut	-525 582,49	-546 168,96
Muut henkilösivukulut	-143 163,85	-125 705,90
Poistot ja arvonalennukset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 267 725,96	-5 108 543,65
Liiketoiminnan muut kulut	-197 137,90	-717 628,50
LIIEKEYLIJÄÄMÄ	6 754 142,35	7 181 314,85
Rahoitustuotot ja -kulut	-121,35	-48,12
Muut rahoitustuotot	0,00	0,00
Muut rahoituskulut	-121,35	-48,12
Korvaus jäännöspääomasta	0,00	0,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	6 754 021,00	7 181 266,73

**TUUSULAN KUNTA
TILAKESKUS**

RAHOITUSLASKELMA	31.12.2016	31.12.2015
	€	€
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus	33 202 949,12	33 965 664,12
Liikeliijäämä	6 754 142,35	7 181 314,85
Poistot ja arvonalentumiset	5 267 725,96	5 108 543,65
Rahoitustuotot ja -kulut	-121,35	-48,12
Muut tulorahoituksen korjauserät		
Sisäiset tuotot	21 418 753,50	21 928 025,46
Sisäiset kulut	-237 551,34	-252 171,72
Investointien rahavirta	-16 864 238,71	-8 169 093,54
Investointimenot	-16 994 238,71	-8 462 053,54
Rahoitusosuudet investointimenoihin	130 000,00	292 960,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	16 338 710,41	25 796 570,58
Rahoituksen rahavirta	8 466 931,69	1 091 775,39
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys/vähennys	12 680 000,00	-393 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 086 400,00	2 868 200,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-33 594,75	33 594,75
Lyhytaikaisten saamisten muutos	0,00	96 574,44
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen lisäys	-93 073,56	-1 513 593,80
Vaikutus kunnan kassavaroihin	24 805 642,10	26 888 345,97

**TUUSULAN KUNTA
TILAKESKUS**

TASE	31.12.2016	31.12.2015
	€	€
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	117 166 219,07	106 548 845,47
Aineettomat hyödykkeet	88,41	7 160,88
Muut pitkävaikutteiset menot	88,41	7 160,88
Aineelliset hyödykkeet	117 139 830,66	106 515 384,59
Ei pal. kelp. liittymismaksut	115 533,25	115 533,25
Rakennukset	106 215 264,98	98 314 956,16
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 726 485,49	2 757 110,99
Koneet ja kalusto	112 517,87	112 517,87
Keskeneräiset hankinnat	7 970 029,07	5 215 266,32
Sijoitukset	26 300,00	26 300,00
Liittymismaksut	26 300,00	26 300,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	34 864,87	34 864,87
Vaihto-omaisuus	0,00	0,00
Aineet ja tarvikkeet	0,00	0,00
Saamiset	34 864,87	34 864,87
Lyhytaikaiset saamiset	34 864,87	34 864,87
Myyntisaamiset	0,00	0,00
Muut saamiset	34 864,87	34 864,87
VASTAAVAA YHTEENSÄ	117 201 083,94	106 583 710,34
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	83 025 029,30	80 908 182,14
Jäännöspääoma	76 271 008,30	73 726 915,41
Tilikauden yli-/alijäämä	6 754 021,00	7 181 266,73
POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET	0,00	0,00
Poistoero	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA	34 176 054,64	25 675 528,20
Pitkäaikainen	20 357 976,13	7 677 976,13
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 342 000,00	7 662 000,00
Liittymismaksut	15 976,13	15 976,13
Lyhytaikainen	13 818 078,51	17 997 552,07
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	13 280 800,00	17 367 200,00
Ostovelat	290 984,51	0,00
Siirtovelat	246 294,00	630 352,07
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	117 201 083,94	106 583 710,34
	0,00	0,00

KESKI-UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS			
(1000 €)		(1000 €)	
	TP 2015	TA 2016	TP 2016
TULOSLASKELMA			
TOIMINTATUOTOT			
Myyntituotot	2 807	3 171	3 023
Maksutuotot	411	429	382
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	3 218	3 600	3 404
Valmistus omaan käyttöön			
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-1 950	-2 065	-2 027
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-506	-559	-510
Muut henkilösivukulut	-89	-110	-128
Palvelujen ostot	-382	-581	-492
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-38	-40	-36
Avustukset	0		0
Vuokrat	-243	-227	-201
Muut toimintakulut	-11	-18	-11
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-3 218	-3 600	-3 404
TOIMINTAKATE	0	0	0

KESKI-UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	Tot-%	2) Poikkeama (TA-Tot,)	Tot. 2015	Muutos- % 2015/2016
Toimintatuotot	3 600	0	3 600	3 404	94,55	196	3 218	5,79
Toimintakulut	-3 600	0	-3 600	-3 404	94,55	-196	-3 218	5,79
Toimintakate	0	0	0	0		0	0	
Henkilöstö 31.12.	44,0	0,0	44,0	36,3			40,2	

	TA 2016	MTA 2016	Tot. 31.12.2016	Erotus (TA-Tot.)	Tot.-%
Toimintatuotot	3 600 462	3 600 462	3 610 459	9 997	100,28
Toimintakulut	-3 600 462	-3 600 462	-3 404 203	196 259	94,55
Toimintakate	0	0	206 256	206 256	

Ympäristökeskuksen positiivinen toimintakate merkitään siirtovelaksi ja palautetaan yhteistoimintasopimuksen mukaisesti sopijakunnille ottamalla huomioon kuntakohtaiset tulot ja menot. Tasoituslaskelmalla toimintakate palautetaan alkuperäisen talousarvion mukaiseksi (0 €).

Kirjanpito tietojen perusteella sopijakuntien maksuosuuksien palautukset /lisämaksut ovat seuraavat:

Sopijakunta	Palautus/lisämaksu (-)	
	%	€
Järvenpää	48,15	99 310,20
Kerava	27,28	56 262,54
Mäntsälä	33,64	69 392,63
Nurmijärvi	-32,49	-67 009,73
Tuusula	23,42	48 300,55
Yhteensä	100,00	206 256,18

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Hallinto
Ympäristövalvonta
Ympäristönsuojelu
Terveysvalvonta
Eläinlääkintähuolto

Toiminnan kuvaus ja tehtävät

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus huolehtii yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Mäntsälän, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien sekä Järvenpään ja Keravan kaupunkien ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävistä sekä muista sille johto- ja toimintasäännöillä osoitetuista tehtävistä. Sopimuksen piirissä olevat palvelut tuotetaan laadukkaina ja taloudellisina sekä sisällöltään mahdollisimman tasapuolisesti.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus tavoittelee seudullisesti terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä sekä monipuolista ja ekologisesti kestävää luonnonympäristöä. Päämäärään

päästäkseen ympäristökeskus tuottaa laadukkaita viranomaispalveluita sekä toimii ympäristöasioissa aktiivisena yhteistyökumppanina Keski-Uudenmaan kuntien ja seutukunnan muiden toimijoiden kanssa.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella tilikauden aikana

Mäntsälässä ja Tuusulassa käynnistyi huhtikuun 2016 alussa Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen koordinoima kaksivuotinen *Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla* -hanke (VILKKU-hanke). Hanke välittää tietoa ja kokemuksia muun muassa maan kasvukuntoa ja vesitaloutta parantavista toimenpiteistä. Hankkeessa on molemmista kunnista mukana kuusi tilaa, ja hankkeen sähköpostilistalla on noin 140 viljelijää. VILKKU-hanke rahoitetaan pääosin EU:n Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta myönnettävällä rahoituksella. Ympäristökeskus on hakenut Uudenmaan ELY-keskukselta hankkeen vuoden 2016 kustannuksista 33 101,22 euron korvausta, jota ei ole vielä maksettu, eikä kyseinen summa ole kirjautunut ympäristökeskuksen vuoden 2016 tilinpäätökseen. Korvaus otetaan ELY-keskuksen maksuspäätöksen jälkeen huomioon Mäntsälän ja Tuusulan kuntien vuoden 2017 yhteistoimintakorvauksia hyvittäväenä.

Ympäristökeskus vastaa Nurmijärven järvien vedenlaadun seurannasta ja julkaisi toukokuussa vuosien 2014–2015 seuranta koskevan raportin. Lisäksi ympäristökeskus käynnisti Mäntsälän järvien vedenlaadun seurannan, jossa ovat mukana kaikki Mäntsälän suurimmat järvet. Vuonna 2016 seuranta tehtiin 4-6 vuoden seurantasyklin mukaisesti Pitkäjärvellä, Joutjärvellä ja Sääksjärvellä.

Ympäristövalvonnan valvontasuunnitelman ja -ohjelman tultua hyväksytyiksi loppuvuodesta 2015 on ympäristövalvonnan ympäristönsuojelulain mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta voitu periä maksuja vuoden 2016 alusta lähtien. Nurmijärvellä sijaitsevan luvattoman maankaatopaikan ennallistamista koskevan hallintopakkopäätöksen (Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta 8.3.2016 § 56) valvonta työllisti ympäristövalvontaa poikkeuksellisen paljon. Ympäristövalvonta toteutti syyskuun puolivälissä yhdessä poliisin kanssa autokorjaamoiden vaarallisten jätteiden valvontaprojektin, jonka yhteydessä tarkastettiin ympäristökeskuksen toiminta-alueen kunnissa yhteensä 37 autokorjaamoja. Tarkastetuista autokorjaamoista vain yksi selvisi ilman ohjeistusta ja valvonnallisia lisätoimia. Ympäristökeskus isännöi joulukuussa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueellista ympäristörikosten neuvottelupäivää, joissa käsiteltiin edellä kerrottuja laitonta maankaatopaikkatoimintaa ja autoalan vaarallisten jätteiden valvontaprojektia.

Elintarvikevalvonnassa kaikista säännöllisistä tarkastuksista tehdään Oiva-raportti, joka julkistetaan valtakunnallisella Oivahymy.fi sivustolla. Vuoden 2016 alusta myös elintarvike- ja leipomoiden raportit ovat olleet julkisia. Sopijakuntien palvelukiinteistöjen kasvanut korjausvelka näkyy terveystarkastuksen tulosityksikön lisääntyneenä olosuhdevalvontana. Tilanteen pitkittymien ja tarvittavien korjausten laiminlyönnit tulevat johtamaan ennen pitkää pakottaviin toimenpiteisiin.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen tulosalueella ei ole ollut sitovuustason määräraha-ylityksiä vuonna 2016. Ympäristökeskuksen toimintamenot alittuivat noin 196 000 eurolla ja maksutulot ylittyivät noin 10 000 eurolla. Ympäristökeskuksen toimintakate ennen sopijakuntien yhteistoimintakorvausten palautuksia on noin 206 000 euroa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Ympäristöterveydenhuollon (so. terveystalvonnun ja eläinlääkintähuollon tulosityksiköiden) palvelut tulevat siirtymään maakunnan järjestettäväksi vuoden 2019 alusta lähtien, jos vireillä oleva aluehallintouudistus toteutuu suunnitelulla tavalla. Tehtäväsiirron lisäksi ympäristökeskuksen työntekijämäärä vähenee 25–27 työntekijällä, ja sopijakuntien yhteistoimintakorvaukset alenevat noin 70 %:lla. Aluehallintouudistus tulee vaikuttamaan kaikkien ympäristökeskuksen työntekijöiden tehtäviin, ja siihen valmistautuminen työllistää ympäristökeskusta vuosien 2017 ja 2018 aikana.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirron lisäksi ympäristökeskus on käynnistänyt kuntien vastuulle jäävien ympäristönsuojelutehtävien uudelleenjärjestämisen ja kehittämisen. Ympäristönsuojelupalveluita kehitetään osittain aluehallintouudistuksesta riippumatta jo vuonna 2017 lisäämällä ympäristökeskuksen ja sopijakuntien välistä yhteistyötä.

RUOKAPALVELUT	(1000 €)		(1000 €)
	TP 2015	TA 2016	TP 2016
TULOSLASKELMA			
TOIMINTATUOTOT			
Myyntituotot	6 114	5 832	6 041
Maksutuotot	11	0	
Tuet ja avustukset	11	1	6
Muut toimintatuotot	0		1
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	6 136	5 833	6 048
Valmistus omaan käyttöön			
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-1 778	-1 923	-1 768
Henkilösivukulut		0	
Eläkekulut	-409	-468	-429
Muut henkilösivukulut	-85	-75	-115
Palvelujen ostot	-438	-456	-455
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 653	-1 865	-1 634
Avustukset		0	
Vuokrat	-592	-586	-579
Muut toimintakulut	-21	0	-18
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-4 975	-5 373	-4 998
TOIMINTAKATE	1 160	459	1 050

Olennaiset tapahtumat tulosityksikössä

Tuusulan kunnan ruokapalveluyksikön elintarvikesopimus loppui 31.7.2016 ja uusi elintarvikesopimus astui voimaan 1.8.2016. Saadakseen käyttötarkoitukseen soveltuvan ja kokonaiskustannuksiltaan sopivan puitejärjestelyn ruokapalveluyksikkö liittyi Kunta Pron olemassa olevaan elintarvikehankintasopimukseen. Meira Nova Oy tuoteryhmä liha ja lihavalmisteet, valmisruoat, tuoretuotteet, kuivatut tuotteet, mehut, säilykkeet, pakasteet sekä muut sk-tuotteet. Valio Oy tuoteryhmässä maito ja maitotaloustuotteet. Sinuhe ky tuoteryhmässä tuoreet leipomovalmisteet.

Ruokapalvelut jatko Kunta Pron yhteishankinta- ja kilpailutuspalveluiden tekemään sopimukseen suurkeittiöastiat ja välineet. Sopimuskausi on 4 vuotta alkaen 1.1.2017. Puitesopimustoimittajat ovat Dieta Oy, E.Ahlström Oy ja Meira Nova Oy. Sopimuskauden aikana suuremmista kertahankinnoista on tilaajalla oikeus järjestää erillinen minikilpailutus puitesopimustoimittajien kesken. Pääosa hankinnoista perustuu täydennyshankintoihin, jotka tehdään ensisijaisesti tarjousvertailun paremmuusjärjestyksen perusteella. Tilaajalla on kuitenkin oikeus poiketa em. järjestyksestä esimerkiksi vedoten kattaustarvikkeiden yhdennäköisyyteen ja toiminnollisuuteen sekä esteettisiin ominaisuuksiin liittyen aikaisemmin hankittuihin kattaustarvikkeisiin.

Kuntahankintojen sopimusta jatkettiin tuoteryhmässä suurkeittiöiden astianpesuaineet ja niihin liittyvät palvelut sekä siivousaineet. Sopimus on voimassa 2016–2020. Toimittaja on Papyrus Supplies Oy.

Tuusulan kunnan Kellokosken alueella on tarve yhdelle yksityiselle päiväkodille, joka tarvitsee lounaan osalta ostopalveluna tuotettuja ateriapalveluja. Pikku-Juhanin ryhmis Oy on pyytänyt Tuusulan kunnan Ruokapalveluja tarjoamaan heille ateriapalveluja 19.9.2016 alkaen toistaiseksi.

Tuusulan kunnan ruokapalveluyksiköllä ja Vekara Vartti Oy:llä on ollut toistaiseksi voimassaoleva hankintasopimus ateriapalvelujen tuottamisesta ko päiväkodille. Vekara Vartti Oy on irtisanonut hankintasopimuksen 16.12.2016 päättymään siten, että viimeinen aterioiden toimituspäivä on 27.1.2017

Tavoitteet ja mittarit

OVA- omavalvontajärjestelmän käyttöönotto Rykmentinpuiston keskuskeittiöllä on suoritettu ja järjestelmä on käytössä.

Sähköinen tuotannonohjausohjelma (Aivo-ohjelma) toimii tuotannon suunnittelussa, ateriatilauksissa, jakelussa ja tiedottamisessa. Tukku-tilauksissa käyttöönottoa ei ole toteutettu.

Selvitämme ruokapalveluiden seudullista organisointia. Selvitystyö on alkanut.

Kirkonkylän koulun astianpesulinjaston uusimista varten on pyydetty tarjoukset ja asennus on suoritettu kesäkuussa ja syyskuussa 2016. Tarvittavat korjaukset on suoritettu ja tiskilinjasto on toiminnassa.

Rykmentinpuiston keskuskeittiön uusittavasta yhdistelmäuunista pyydettiin tarjoukset 2015. Uuni jouduttiin kuitenkin sijoittamaan Paijalan koululle. Paijalan koulun ruokailijamäärä lisääntyi elokuussa 2015 ennakoitua enemmän ja senhetkinen uunikapasiteetti ei riittänyt lisääntyneen ruokailijamäärän tarpeisiin. Nyt Rykmentinpuiston keskuskeittiölle on kilpailutettu yhdistelmäuuni ja asennukset on suoritettu kesäkuussa 2016 ja uuni on käytössä.

Tunnusluvut

	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Ateriat kpl	2 118 589	2 133 551	2 133 346	2 114 865	2 100323
muutos %	-0,68	0,71	-0,01	-0,87	-0,38
Bruttomenot €/ateria	2,47	2,44	2,48	2,49	2,54
muutos %	-1,98	-1,21	1,64	0,40	2,01
Valmistuskeittiöt kpl	6	6	5	5	5
Jakelukeittiöt kpl	36	38	39	39	38

KESKI-UUDENMAAN ASIAMIES- JA NEUVONTAPALVELUT		(1000 €)		(1000 €)
	TP 2015	TA 2016	TP 2016	
TULOSLASKELMA				
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	436	442	436	
Maksutuotot	496	497	510	
Tuet ja avustukset				
Muut toimintatuotot	0		1	
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	933	885	947	
Valmistus omaan käyttöön				
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-499	-535	-535	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-110	-127	-125	
Muut henkilösivukulut	-16	-29	-33	
Palvelujen ostot	-15	-53	-43	
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-6	-6	-6	
Avustukset				
Vuokrat	-38	-30	-28	
Muut toimintakulut	-7	-6	-3	
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-690	-785	-773	
TOIMINTAKATE	242	113	174	

K-U MAASEUTUHALLINTOPALVELUT			
(1000 €)		(1000 €)	
	TP 2015	TA 2016	TP 2016
TULOSLASKELMA			
TOIMINTATUOTOT			
Myyntituotot	364	329	329
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot	2		1
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	366	329	330
Valmistus omaan käyttöön			
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-307	-284	-276
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-56	-49	-47
Muut henkilösivukulut	-14	-16	-18
Palvelujen ostot	-24	-46	-29
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1	-5	-4
Avustukset			
Vuokrat		-53	-55
Muut toimintakulut	-59	-3	0
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-462	-456	-430
TOIMINTAKATE	-96	-127	-100

Tilinpäätös 2016

Maaseututoimi

Mäntsälän kunta huolehtii yhteistoimintasopimuksen mukaisesti maaseutuhallinnon järjestämisestä Askolan, Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten ja Tuusulan kuntien ja kaupunkien alueella. Vuosi 2016 on yhteistoiminta-alueen neljäs toimintavuosi. Tehtävien hoidosta on tehty maksajavirasosopimus Mäntsälän kunnan ja Maaseutuviraston välillä. Tukihallinnossa on siirrytty lähes kokonaan sähköiseen hakemusten käsittelyyn ja arkistointiin. Samalla otetaan asteittain käyttöön uudet tietojärjestelmät. Paperilomakkeiden käsittely työllistää hallintoa huomattavasti sähköisiä hakemuksia enemmän, jonka vuoksi sähköisen asioinnin lisääminen on toiminnan keskeisiä tavoitteita.

Olennaiset tapahtumat ja tavoitteiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Keväällä 2016 yhteistoiminta-alueella järjestettiin koulutustilaisuuksia viljelijöille tukien hakemisesta, muuttuneista tukiehdosta, sekä sähköisestä asioinnista. Sähköisesti jätettyjen tukihakemusten osuus nousi 87 prosenttiin. Vuonna 2015 sähköisiä hakemuksia oli 80 %. Tukihakemusten tarkisteet ja myöntö saatiin käsiteltyä ja maksettua Mavin asettaman aikataulun mukaisesti.

Vuoden 2016 aikana siirryttiin kahdesta toimipisteestä yhteen. Koko yksikön henkilöstön päätoimipaikka on jatkossa Mäntsälän kunnantalo. Asiakaspalvelua järjestetään myös muissa yhteistoiminta-alueen kunnissa kausittaisen asiakaspalvelutarpeen mukaan.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Maaseutuhallinnon tehtävät tullaan tulevaisuudessa siirtämään kunnista maakuntahallintoon.

Olennaiset määrärahan ylitykset

Ei merkittäviä määrärahan ylityksiä. Budjetin alitus johtui mm. säästöistä henkilöstökuuluissa, kun toisen kausityöntekijän palkkaus korvattiin sisäisillä työjärjestelyillä. Muutoskustannuksissa säästettiin arvioiduista kustannuksista lisäämällä merkittävästi oman työn osuutta. Yhteen toimipisteeseen siirtymisestä syntyi myös jonkin verran muita säästöjä mm. leasingvuokrissa ja matkakustannuksissa. Puhelinmaksuissa siirtyminen kustannusten jakamisen sijasta laskutukseen yksittäisen numeron perusteella pienensi yksikön puhelinmaksukustannuksia merkittävästi.

Allekirjoitukset ja merkinnät

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Tuusulassa 27. päivänä maaliskuuta 2017

TUUSULAN KUNNANHALLITUS

Sanna Kervinen
puheenjohtaja

Salla Heinänen

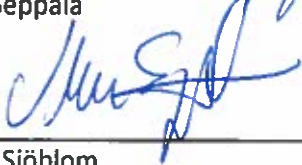
Pasi Huumantani

Päivö Kuusisto

Ilkka Seppälä

Ilmari Sjöblom

Hannu Joensivu
kunnanjohtaja

Kari Friman

Sari Heiskanen

Aila Koivunen

Ari Nyman

Liisa Sorri

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Tuusulassa maalis kuun 28. päivänä 2017

BDO Audiator Oy, JHTT-yhteisö

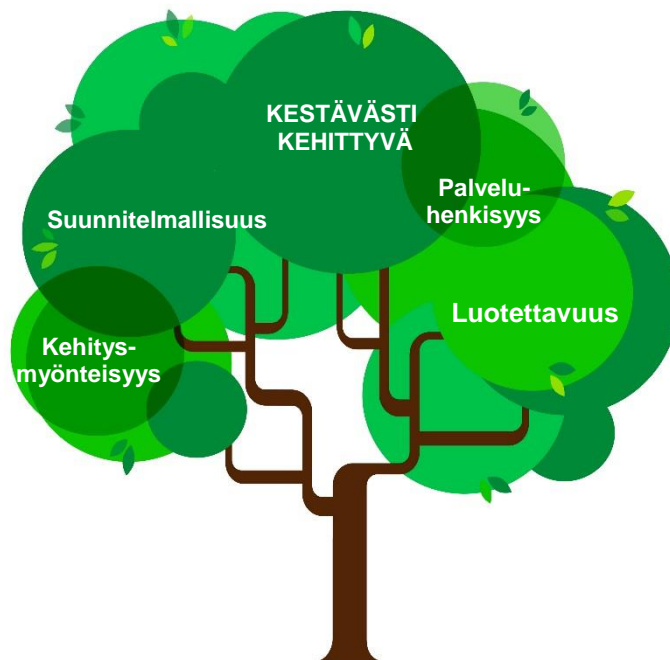
Helge Vuoti
JHTT, CIA, CISA, CIA, CFE

Kestävän kehityksen edistämien Tuusulassa valtuustokaudella 2013 - 2017

Strategiatyössä vuonna 2013 kunnan keskeisimmäksi arvoksi nostettiin kestävä kehitys. Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään tekemällä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä päätöksiä ja toimenpiteitä. Kunnan muut arvot – kehitysmyönteisyys, suunnitelmallisuus, palveluhenkisyys ja luotettavuus – tukevat kestävä kehityksen periaatteen toteuttamista.

Tuusulan kunta voi esimerkillään, valinnoillaan ja päätöksillään vaikuttaa merkittävästi kestävä kehityksen edistämiseen alueellaan ja sitä onkin edistetty valtuustokauden aikana monin tavoin. Energiatohokkuuden lisääminen on yksi keskeisimmistä keinoista edistää kestävä kehitystä. Tuusulan kunta on tehnyt pitkäjänteistä energiatohokkuustyötä vuodesta 2013, jolloin kunta on solminut ensimmäisen energiatohokkuussopimuksen Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Kestävä kehitystä tukevat valinnat voivat vaikuttaa positiivisesti myös kunnan maineeseen ja imagoon.

TUUSULAN ARVOT

Energiatehokkuudella kestävää kehitystä

Tuusulan kunta allekirjoitti syksyllä 2016 uuden energiatehokkuussopimuksen Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa kaudelle 2017–2025. Uuden sopimuksen tavoitteena on saavuttaa laskennallinen 10,5 %:n energiansäästö, eli 5 528 MWh, sopimuskauden loppuun mennessä vuoden 2015 tasosta.

Edellisen sopimuskauden 2013–2016 energiansäästötavoite (9 %, 4 389 MWh) ylitettiin vuoden 2016 alussa ja energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelman toimenpiteet, joilla pyrittiin kohti energiansäästön tavoitetta, toteutettiin pääosin (21/26 toimenpiteestä). Energiatehokkuussopimuksen mukaiset toimet tukevat myös Tuusulan kuntastrategian keskeisimmän arvon, kestäväen kehityksen, toteuttamista.

Kunnan energiatehokkuustyöryhmässä on seurattu sopimuksen toteutumista, suunniteltu energiansäästön toimenpiteitä ja raportoitu kunnan energiankäytöstä Motiva Oy:lle. Kunnan viimeisin raportoitu, eli vuoden 2015, kokonaisenergiankulutus on laskenut 9 % vuodesta 2014. Tästä noin 2 % on energiansäästöä, loput sään ja rakennustilavuuden muutoksen vaikutusta. Tilakeskuksen kiinteistöjen ominaiskulutus lämmityksen normeerauksen jälkeen laski 2,6 % vuodesta 2014 ja katu- ja tievalaistuksen energiankulutus laski 9 % vuodesta 2014.

Kaavoituksessa on kokeiltu ekotehokkuusmittaria kaavavaihtoehtojen arvioinnissa ja energiatehokaiden ratkaisujen korostamista tontinluovutuksessa. Suurimmissa kaavahankkeissa on myös laadittu erillisiä CO₂-päästöarvioita ja on toteutettu yhdyskuntarakenteen kehityksen seuranta ensimmäisen kerran vuoden vaihteessa 2015–2016.

Vesihuollon ja katuvalaistuksen suunnittelua on ohjeistettu siten, että energiatehokkuus ja elinkaarikustannukset on otettu huomioon. Katuvalaistuksessa viidennes kaikista elohopeavalaisimista on vaihdettu vähemmän energiaa kuluttaviin valaisimiin loppuvuodesta 2015, mikä näkyy merkittävänä energiansäästöinä vuonna 2016 (9 %). Toisen viidenneksen vaihdon kilpailutus on käynnissä.

Rakentamisen suunnittelua ohjeistetaan myös siten, että energiatehokkuus on otettu huomioon. Teknisessä lautakunnassa on päätetty syksyllä 2016, että jatkossa kunnan omistamien uudisrakennusten E-lukujen on oltava vähintään B-luokkaa ja uusiutuvien energialähteiden tavoitteellisen osuuden oltava 20 %. Vuonna 2016 valmistuneiden uudisrakennusten (3 kpl) E-lukutavoitteet saavutettiin hankesuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti.

Vuonna 2013 aloitettiin kunnan palvelukiinteistöjen energiakatselmuksien toiminta. Energiakatselmuksien toiminnan tavoitteena on analysoida katselmoitavan kiinteistön energian käyttö, selvittää energiansäästöpotentiaali ja esittää ehdotettavat säästötoimenpiteet kannattavuuslaskelmineen. Vuoden 2016 lopussa kunnassa oli tehty 51 kiinteistön energiakatselmusta, mikä on 86 % kunnan palvelurakennusten rakennustilavuudesta. Energiakatselmuksissa ehdotetuista toimenpiteistä osa on jo toteutettu ja loppujen toimenpiteiden toteutusta jatketaan vuonna 2017.

Ekotukihenkilöiden verkosto kannustaa energiansäästöön kunnan kiinteistöissä

Tuusulan kunta lähti vuonna 2013 mukaan KUUMA-kuntien yhteiseen ”Julkisten kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen” – hankkeeseen, jonka tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja saavuttaa taloudellisia säästöjä parantamalla energia- ja materiaalitehokkuutta kunnan omistamissa kiinteistöissä. Hankkeessa koulutetaan ekotukihenkilöitä luoden heistä kuntarajat ylittävän ekotukihenkilöverkoston.

Ekotukihenkilön tehtävänä on omalla toiminnalla ja työkavereita ohjaamalla edistää oman työpaikan energia- ja materiaalitehokkuutta. Valituissa pilottikiinteistöissä seurataan energian ja paperin kulu- tusta ja syntyvän jätteen määrää. Vuonna 2016 verkostoa laajennettiin Tuusulassa 8 ekotukihenki- löllä, jolloin kunnan ekotukihenkilöverkosto on kasvanut 21 ekotukihenkilöön. – Tavoitteena on vä- hentää kasvihuonepäästöjä ja saavuttaa taloudellisia säästöjä parantamalla energia- ja materiaalite- hokkuutta.

Kiinteistöjen käyttäjien energiansäästön kannustamiseksi ja myös uusien ekotukihenkilöiden liitty- miseksi ekotukihenkilöverkoston kehitettiin energiansäästön palkitsemismalli vuonna 2016. Palkit- seminen toteutetaan energiansäästökilpailun muodossa vuonna 2017. Kilpailuun osallistumisen eh- tona on vähintään yksi ekotukihenkilö kiinteistössä sekä energiansäästön saavuttaminen lämmön ja/tai sähkön kulutuksessa. Kilpailussa saa pisteitä varsinaisen energiansäästön lisäksi myös käyttä- jien energiansäästöön tähtäävistä aktiivisuustoimenpiteistä.

Kestävän kehityksen tavoitteita edistettiin myös vuonna 2016 toteutetussa kunnan tulostusratkaisu- jen kehittämisprojektissa. Tavoitteena on vähentää tulostamista ja tulostuspaperin kulutusta, henki- lökohtaisten tulostinten määrää ja korvata ne yhteiskäyttöisillä monitoimilaitteilla.

Maalämpöä Metsäpirtissä ja aurinkosähköä Roinilassa - Tavoitteena uusiutuvien energianlähteiden käytön li- sääminen

Uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämismahdollisuuksia kartoitettiin uusiutuvan energian kun- takatselmuksella koko kunnan alueella vuonna 2014. Katselmuksessa kartoitettiin kunnan alueen energiantuotannon ja kiinteistökannan lämmityksen energiataseet ja arvioitiin käytettävissä olevat uusiutuvat energiavarat. Kuntakatselmuksessa esitettiin konkreettiset mahdollisuudet lisätä uusi- tuvaa energiaa kannattavasti ja tehtiin niistä toimenpide-ehdotukset. Suurin osa toimenpide-ehdo- tuksia koski kunnan omistamien öljylämmitteisten kiinteistöjen lämmitystavan muuttamista. Osa toi- menpide-ehdotuksista on jo toteutettu ja lopuille on laadittu työohjelma, jonka mukaan öljylämmit- teissä kiinteistöissä tullaan lähivuosina siirtymään vaihtoehtoisiin lämmitystapoihin.

Uusituvan energian käyttöönottoa edistetään lisäksi Leirikeskus Metsäpirtissä tuotetulla maaläm- möllä jo vuodesta 2011 lähtien. Kunnan ensimmäinen aurinkosähköjärjestelmä on otettu käyttöön Roinilan päiväkodissa marraskuussa 2016. Kellokosken koulun ja Riihikallion koulun aurinkosähköjär- jestelmien suunnitelmat ovat käynnissä. Kellokosken koulun laajennuksen katolle aurinkosähköjär- jestelmä on suunniteltu asennettavan vuonna 2018 ja Riihikallion koulun katolle vuonna 2017.

Energiatehokkuus tärkeä kriteeri hankinnoissa

Ensimmäisen energiatehokkuussopimuksen solmimisen jälkeen kunnassa panostettiin energiate- hokkuuden huomioimiseen hankinnoissa hyväksymällä kunnanhallituksessa TEM:in julkaiseman jul- kisten hankintojen energiatehokkuusohjeen kunnan hankintaohjeiden suositukseksi. Hankintavas- taaville järjestettiin myös hankintakoulutus, jotta he osaavat soveltaa energiatehokkuusohjetta käy- tännössä.

Käytännössä energiatehokkuutta tulisi tarkastella kaikissa kunnan tekemissä hankinnoissa, joissa energiatehokkaampi vaihtoehto tulisi kokonaiskustannuksiltaan edullisemmaksi elinkaarensa ai- kana.

Kunta mukana maailmanlaajuisessa Earth Hour –tempauksessa ja energiansäästöviikolla

Tuusulan kunta on jo useampana vuonna haastanut kaikki kuntalaiset ja yritykset osallistumaan Earth Hour -tapahtumaan. Maailmanlaajuista tapahtumaa vietetään yleensä maaliskuisena lauan-

taina, jolloin sammutetaan valot tunnin ajaksi. Lisäksi tempaus kannustaa tekemään ilmastoystävällisempiä valintoja arjessa. Tuusulassa tapahtuman ympärille on järjestetty myös erilaisia oheistapahtumia.

Syksyllä järjestettäville valtakunnallisille energiansäästöviikolle on osallistuttu jo kolmatta kertaa peräkkäin ja viikon suunnittelussa on hyödynnetty ekotukihenkilöiden yhteistyötä.

Earth Hour muistuttaa ilmastonmuutoksen ja kestäväen kehityksen merkityksestä

WWF:n Earth Hour on kasvanut vain muutamassa vuodessa kansainväliseksi ympäristöliikkeeksi. Tapahtumaan osallistuu vuosittain noin 2 miljardia ihmistä noin 170 maasta, tuhansia kaupunkeja sekä valtava joukko yrityksiä, oppilaitoksia ja muita yhteisöjä. Suomesta tapahtumaan ilmoittautuu vuosittain kymmeniä kuntia, yli sata päiväkotia ja koulua sekä satoja yrityksiä ja muita yhteisöjä.

Earth Hour -tunnin toivotaan laajenevan konkreettisiksi teoiksi. WWF Suomi on selvittänyt, minkälaiset teot pienentävät eniten suomalaisen hiilijalanjälkeä. Oman hiilijalanjäljen pienentämisellä on merkitystä, ja sen voi tehdä pienillä arkisilla teoilla kuten vähentämällä ruokajätteen määrää, lisäämällä pyöräilyä ja säästämällä energiaa.

Tuusulassa tapahtumaan on osallistuttu monin tavoin. Nuorisotaloilla Earth Houria on vietetty kynttilänvalossa ja takkatulen loimussa akustisen musisoinnin siivittämänä. Ohjelmassa on ollut esim. aiheeseen liittyvä tietovisa jonka palkinnot ovat olleet kestäväen kehityksen ja Reilun kaupan hengen mukaisia. Sähköiset laitteet (tietokoneet, pelikonsolit, sähkövalot ym.) on pidetty kiinni noin 2 tunnin ajan ja samalla on tarjottu vaihtoehtoisia aktiviteetteja, kuten perinteisiä lautapelejä.

Tuusulan uimahallilla on uitu kynttilänvalossa useana vuonna.

Earth Hour pähkinänkuoressa

Earth Hour -tempauksessa ihmiset ympäri maailmaa sammuttavat valonsa tunniksi tiettynä maaliskuuisena lauantaina kello 20.30–21.30 paikallista aikaa. Earth Hourin tarkoituksena on innostaa ihmisiä toimimaan ilmaston hyväksi sekä viestiä päättäjille ilmastonmuutoksen torjumisen tärkeydestä.

Kuva: Aki-Pekka Sinikoski/WWF

Tuusula mukana syksyllä järjestettävällä Energiansäästöviikolla

Tuusulan kunta osallistui lokakuussa 2016 jo kolmatta kertaa valtakunnalliseen Energiansäästöviikoon. Viikon aikana viestitään energiatehokkuudesta ja järjestetään erilaisia tempauksia. Kampanjalla pyritään viestimään kuntalaisille, työntekijöille sekä kiinteistöjen käyttäjille energiansäästöstä ja niistä pienistä valinnoista, joilla voidaan saavuttaa suuria säästöjä.

Energiansäästöviikolla Tuusulan kouluissa vietettiin ”Sähkötöntä keskiviikkoa 12.10.2016”. Päivän aikana opetus pyritään toteuttamaan mahdollisimman pitkälle ilman sähkölaitteita, esimerkiksi pitämällä osa oppitunneista ulkona luonnonvalossa. – Energiansäästöviikon jälkeen kouluille toimitetaan sähkönkulutuksen tuntiraportti, josta näkyy miten sähkötön päivä on vaikuttanut koulun sähkönkulutukseen, energia-asiantuntija Katerina Zaitseva kertoo.

Vuonna 2016 Tuusulan tokaluokkalaiset pääsivät tutustumaan energian käsitteeseen, energian tuotantoon ja järkevään käyttöön sekä säästämiseen ”Hei, kaikki toimii!” -opetuspaketin myötä. Kaikille toisen luokan opettajille tilattiin energiansäästöviikoksi kyseinen opetuspaketti, jonka avulla aiheita oli helppo käsitellä oppilaiden kanssa.

Päiväkodeissa energiansäästöviikolla tuunattiin kierrätyslaatikoita eri jätelajeille yhdessä lasten kanssa. Näin saatiin välitettyä lapsille kestävän kehityksen ajatusta jo varhaisessa vaiheessa.

Energiansäästöviikolla tiedotetaan myös perinteiseen tapaan päivittäin energiansäästövinkkejä, jotka tänä vuonna pysäyttävät lukijat pohtimaan energiankäyttönsä vaikutuksia. Energiansäästö on pieniä tekoja, joilla on suuria vaikutuksia.

Mikä Energiansäästöviikko?

Energiansäästöviikko on vuosittain viikolla 41 toistuva kampanja, jonka aikana kiinnitetään huomiota energiansäästöön, tottumuksiin käyttää energiaa ja viestitään energiatehokkuudesta sekä kestävästä kehityksestä. Teemakampanjalla pyritään saamaan viikon aikana harjoiteltuja energiansäästokeinoja osaksi arkea – niin että niistä tulisi itsestäänselvyyskäytäntöä pitkin vuotta.

Energiansäästökilpailu energiatehokkuuden parantamiseksi

Tuusulan kunnassa järjestetään energiansäästökilpailu 1.1.–31.12.2017. Kilpailun tavoitteena on kannustaa Tuusulan kunnan kiinteistöjen käyttäjiä kiinteistöjen energiatehokkaaseen käyttöön. Kolme parasta kiinteistöä palkitaan.

Energiansäästökilpailuun voivat osallistua kaikki Tuusulan kunnan kiinteistöt, joissa on vähintään yksi ekotukihenkilö ja kiinteistöön on laadittu ekotukitoiminnan käynnistämissuunnitelma ekotukihenkilön toimesta. Ekotukihenkilöitä löytyy jo 12 kiinteistöstä, mutta uusia ekotukihenkilöitä haetaan jatkuvasti. Lisäksi kiinteistössä on saavutettava energiansäästöä lämmön- ja/tai sähkönkulutuksessa vuonna 2017. Vuoden 2017 kulutus verrataan vuosien 2014–2016 kulutusten keskiarvoon. Energiansäästön saavuttaminen vaatii kiinteistön kaikkien käyttäjien yhteistä panostusta.

Rykmentinpuisto ja Asuntomessut 2020 energiatehokkuuden marssilla

Tuusulan keskustaan, Hyrylän vanhalle kasarmialueelle rakentuu lähivuosina koti 15 000 ihmiselle. Rykmentinpuiston asuinalueen tulevissa energiaratkaisuissa haetaan myös vahvasti uusiutuvien energianlähteiden käyttöä. Asuinalueen energiavisiona on, että alueesta suunnitellaan ja rakennetaan ympäristöystävällinen sekä energiatehokas. Lähtökohtana on paikallisesti tuotettu, uusiutuvaan

energiaan perustuva energiaratkaisu, jossa huomioidaan asukkaiden tarpeet, koko elinkaaren kattavat asumiskustannukset ja uusien innovaatioiden pilotointi.

Yhtenä innovaationa alueelle suunnitellaan Aurinkoaita -työnimellä kulkevaa rakennelmaa aurinkoenergian keräykseen. Tulevaisuudessa aurinkoaita tuottaisi lähienergiaa sekä suojaisi ympäristön asuinrakennuksia liikenteen melulta. Rykmentinpuiston alue tarjoaa erityisesti energia-alan yrityksille innovatiivisen kehitysympäristön kokeiluille ja uusien palveluiden käyttöönotolle. Aluetta kehitetään avoimesti ja vuorovaikutteisesti ja tavoitteena on saada kaikki alueesta kiinnostuneet mukaan ideoimaan aluetta.

Vuoden 2020 asuntomessut järjestetään Rykmentinpuiston Puustellimetsän alueella ja yksi messujen teemoista on lähienergian ratkaisut. Asuntomessualueesta on tavoitteena kehittää nollaenergia-alue. Suomessa tällainen alue tulisi olemaan ensimmäinen, ja sitä on mahdollista laajentaa tulevaisuudessa koskemaan koko Rykmentinpuiston aluetta.

”Rykmentinpuiston energiavisiona on, että alueesta suunnitellaan ja rakennetaan ympäristöystävällinen sekä energiatehokas. Lähtökohdانا on paikallisesti tuotettu, uusiutuvaan energiaan perustuva lähes nollaenergiarakaisu, jossa huomioidaan asukkaiden tarpeet, koko elinkaaren kattavat asumisenkustannukset ja uusien innovaatioiden pilotointi.”

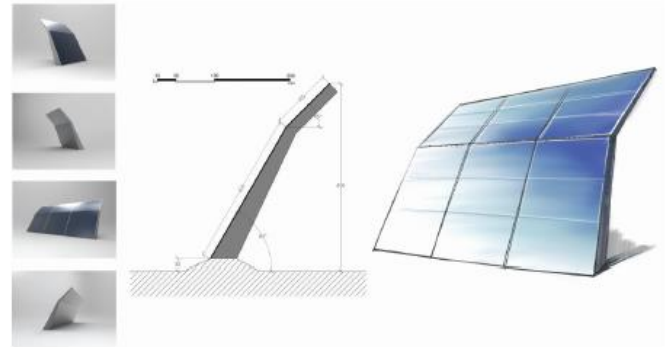
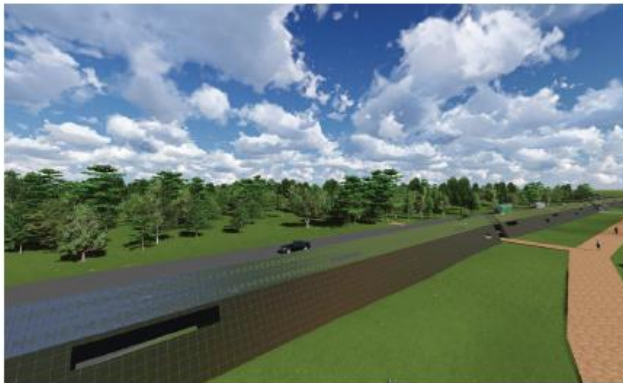
NOLLAENERGIA-ALUE PILOTTI

TAVOITTEET, AIKATAULU JA HYÖDYT

- Tavoitteena toteuttaa pilottialueena nollaenergia-asuinalue ensimmäisenä Suomessa ja mahdollisesti koko Euroopassa
  - aikataullisesti Asuntomessut 2020 osuu loistavasti yhteen uusiutuvien normien ja energiamääräysten kanssa ja jolloin po. vuonna kaikki rakentaminen tulee rakentaa lähes nollaenergiatasoon
- Pilotihankkeella tavoitellaan kohtuuhintaisuutta koko elinkaaren ajalle asumiskustannuksiin
  - Jokaisen yksittäisen talon ei tarvitse hankkia kaikkea tekniikkaa ja tuottaa itse uusiutuvaa energiaa.
  - Uusiutuvan energian tuotanto voidaan sijoittaa tuotannon kannalta optimaalisesti.
- Pilotihanketta voidaan laajentaa myöhemmin kattamaan koko Rykmentinpuisto ja mallintaa muualle

ALUEELLINEN TASERAJA JA KUMPPANIT

- Taustalla vaikuttaa energiätehokkuusdirektiivi (EPBD)
  - Pilotialueella taserajana olisi yksittäisen rakennuksen sijaan erikseen määritelty alue
- Yhteistyöhankkeessa ovat mukana jo tässä vaiheessa: Tuusulan kunta, Osuuskunta Suomen Asuntomessut, Keravan Energia ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA
- Ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen on hankkeen suojelija
- VTT ollut asiantuntijana mukana hankevalmistelussa
- Projektisuunnitelma juuri valmistunut

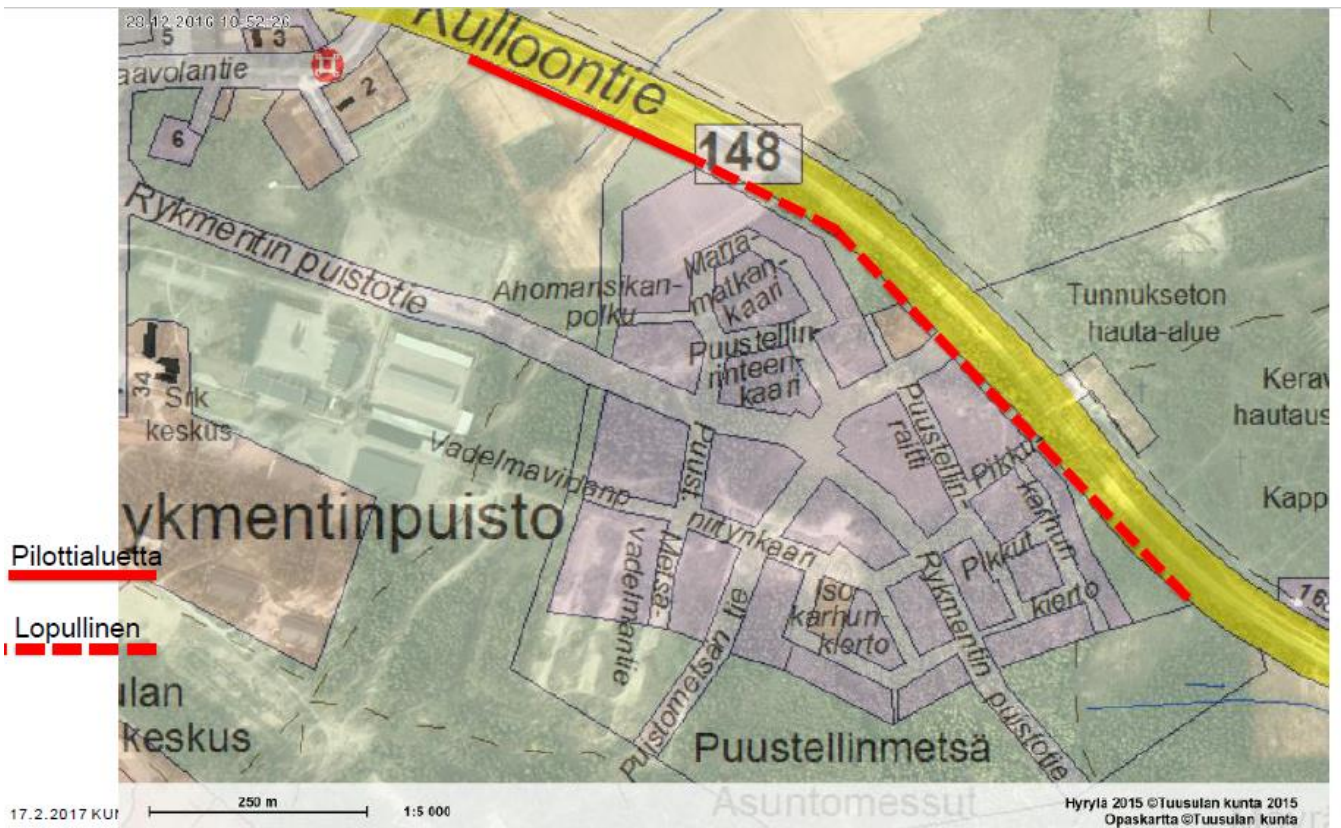

Idea Aurinkoaidasta lähti Aalto-yliopiston kurssilta, jossa kansainvälinen opiskelijaporukka kehitti konseptin aurinkoaidasta. Kunta lunasti idean ja lähti viemään ideaa eteenpäin. Hankkeen toteutuskumppaneiksi ovat liittyneet Keravan Energia sekä Osuuskunta Suomen Asuntomessut.

Aurinkoaidan ennakoiva markkinakartoitus tehtiin kesäkuussa 2016 ja infotilaisuus TEKES:in kanssa lokakuussa 2016. Kuuden toimijan kanssa on neuvoteltu aurinkoaidan toteuttamisesta ja tarjouksia aidan pilotista odotetaan helmikuun 2017 aikana. Tekesin kanssa on sovittu tukiasioiden koordinoinnista ja tavoitteena on tehdä päätös toteutuksesta maaliskuussa. Pilotin on tarkoitus olla toiminnassa kesällä 2017.

Tehokasta viestintää energiatehokkuudesta

Energiatehokkuussopimukseen liittymisen myötä kunnassa on laadittu vuosittain energiatehokkuuden viestintäsuunnitelma. Vuonna 2016 sekä kunnan sisäinen että ulkoinen energiatehokkuusviestintä on ollut aktiivista.

Uusia viestintäkanavia on otettu käyttöön (Twitter, Facebook). Tiedotteita on laadittu kunnan www-sivuille ja kunnan henkilöstön intranettiin. Kaikua on hyödynnetty henkilöstön tavoittamiseksi energiatehokkuusasioissa. Kunnan tietokoneiden energiankulutuksen kuukausittainen julkaisu on aloitettu Kaiussa ja myös tiedotusvälineet ovat julkaisseet kunnan energiatehokkuusuutisia (Keski-Uusimaa, Kuntatekniikka, Talotekniikka, Aamuposti).

Kansalaisopistolla kaikki käyttöön kierrättäen

Kansalaisopiston opetuksessa kestävän kehityksen edistäminen näkyy monin tavoin. Kädentaidoissa painotetaan kierrätystä ja kestävä kehitystä on erityisesti pehmeiden materiaalien osalta. Kurssivalikoimassa on mm "Kaikki käyttöön"-kurssi, jossa kaappien kätkeistä kaivetaan esiin käytöstä jääneet vaatteet, tekstiilit, kangas ja lankavarannot. Niitä korjailemalla, koristelemalla, kirjomalla tai uusien käyttötapoja keksimällä syntyy vanhas-ta uutta. "Muovikassit ja karkkipaperit hyödyksi" -kursseilla kierrätetään muovipusseja, makeiskääreitä, pääsylippuja jne. tehden niistä laukkuja, pussukoita, koruja tms. "Kierrätä punoen" -kursseilla punotaan käyttöesineiksi ja koristeiksi vanhat kankaat, narut, pahlilaatikot, kahvipussit, sanomalehdet, sähköjohdot jne.

Kuvataiteissa, erityisesti lasten ja nuorten kuvataidekoulussa, uusiokäytetään arkimateriaaleja (pahlilaatikot, sanomalehdet, pehmopaperihylsy, jne.). Muutoinkin opiston toiminnassa pyritään kierrättämään ja vähentämään paperin ja sähkön kulutusta esim. digilaitteiden avulla.

"Ikäihmisten tietotekniikkaopetus antaa valmiuksia sähköisten palvelujen käyttämiseen, jonka eräänä hyötynä on pelkän asiointipalveluiden käytön vuoksi matkustamisen väheneminen" kertoo Kansalaisopiston rehtori Timo Rusanen. "Kaikkein suosituimpia kursseja, kuten jumppakursseja, on

tarjolla samankaltaisina eri osissa kuntaa, myös haja-alueilla. Tällöin ne kokoavat lähialueen ihmiset yhteen ja tarve käyttää omaa autoa vähe-nee matkan lyhentyessä”, jatkaa Rusanen.

Liikunta kestävän kehityksen ja hyvinvoinnin edistäjänä

Liikuntapalveluissa on tällä valtuustokaudella oltu mukana LeKo –hankkeessa, jossa Aalto Yliopiston johdolla selvitettiin valtakunnallisesti uimahallien energian kulutusta ja taloteknisten ratkaisujen vaikutusta energian säästöön. Kunta sai tehdyille toimenpiteille valtion avustusta.

Uimahallissa tehdään jatkuvasti toimenpiteitä, jotka vähentävät mm. energian kulutusta. Hankkeen myötä hallissa tehtiin ja aikataulutettiin seuraavat toimenpiteet:

- Automaattinen taajuusmuuttajan ohjaus, joka mahdollistaa pumppujen käytön pienemmillä tehoilla. Laitteita asennetaan kaikkiaan 5kpl,
- Allasosaston ja terapia-altaan väliin asennettiin automaattinen väliovi, joka estää lämpimän ilman tarpeetonta kulkeutumista allasosastoon ja kohdentaa sen terapia-altaan tiloihin.
- Valaistuksessa siirrytään ledivalaistukseen asteittain, mikä vähentää pitkällä aikavälillä energiankulutusta ja lisää valojen käyttöikä.
- Uimahallin materiaalien valinnoissa ja hankinnoissa otetaan aina huomioon niiden elinkaari, kestävyys ja huoltovapaus.

Keravan, Järvenpään ja Tuusulan uimahallien osalta teetettiin valtuustokaudella lisäksi yhteinen selvitys palvelujen järjestämisestä, tarkastelun kohteena oli mm., minkälaisia ylikunnallisia laitosteknisiä palveluita (allastekniikka, kiinteistöhoito) olisi mahdollista hoitaa kustannustehokkaasti ja toiminnallisesti uimahalliympäristöissä.

Liikuntapaikoilla tehtiin valtuustokaudella mm. seuraavia toimenpiteitä:

- Urheilukeskuksen polttoaineiden ympäristönormien mukainen jakelupiste, mikä vähentää turhaa ajelua Tuusulan alueella välimatkojen ollessa pitkiä.
- Yhteishankintoja naapurikuntien kanssa sellaisissa tavaroissa ja välineissä, joiden käyttö on vähäisempää. Esimerkkeinä urheiluvälineet ja urheilukenttien varustaminen ja liikuntapaikkojen hoitotyöt.
  - Urheilukeskuksen ulkoilureitin valaistus vaihdettiin ledilamppuihin mikä vähentää pitkällä aikavälillä energiankulutusta ja lisää valojen käyttöikä.
  - Liikuntapaikat -yksikön hankinnoissa otetaan aina huomioon niiden elinkaari, kestävyys ja huoltovapaus.
  - Aktiivisen harrastajan ja kilpaurheilun kannalta tärkeiden olosuhteiden rakentamisessa ja suunnittelussa tavoitteena on keskittää niitä kuntakeskuksissa lähelle muita vastaavia palveluita mm. urheilukeskukset.

Johtuen kuntarakenteesta, liikuntapalvelut on koko valtuustokauden ajan kehittänyt paikallista liikuntapaikkarakentamista kahdesta näkökulmasta: Lähiliikunnan olosuhteita kehitetään kouluympäristössä, jolla saadaan mahdollisimman tehokkaita ja liikuntaa ja sosiaalisia kontakteja edistäviä olosuhteita kaikkien lasten ja nuorten saataville.

”Yhden koulun rehtorin silmämääräinen havainto valtuustokauden aikana tapahtuneen pihaprojektin jälkeen oli, että välitunneilla nujakointi on pudonnut rajusti. Tämä, jos mikä on sosiaalisesti kestävä kehitystä” kertoo liikuntapäällikkö Risto Kanerva.

Liikunnanohjauksen ja yksilöllisten palvelujen suunnittelussa korostuu yhä enemmän henkilökohtaiset valinnat terveyden ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Tämä on otettu valtuustokaudella huomioon yhteisissä tavoitteissa mm. sote-palvelujen kanssa. Liikuntapalvelut on aloittanut liikuntaneuvontaan

ja elämäntapojen hallintaan liittyvien palvelujen kehittämisen osana liikunnanohjauspalveluja. Toimintaa on valtuustokaudella valmisteltu siten, että liikuntaneuvonnan konsepti on jo osittain käytössä ja jatkossa se voidaan ottaa käyttöön huolellisesti valittujen kohderyhmien ja mittarien avulla.

Liikuntalautakunta on valtuustokaudella lausunut jokaisen käsitellyn kaavan yhteydessä arkiliikuntaa edistävien päätösten merkitystä. ”Mitä enemmän on kevyen liikenteen väyliä, sitä enemmän on kevyttä liikennettä. Yhteenvetona voi sanoa, että rakennettaessa asuinalueita, ne eivät saa jäädä saarekemaisiksi vaan niistä tulee olla sujuvat pyöräilyn, kävelyn ja muun kevyen liikenteen yhteydet palvelujen pariin” painottaa Kanerva.

”Lautakunta laati valtuustokauden aluksi investointisuunnittelun periaatteet, joissa korostuu liikunnan lähi- ja alueellisten palvelujen erot. Kaikkea ei voi rakentaa kaikkialle, mikä on hyvinkin palvelujen vastuullista kehittämistä. Liikuntalautakunta on pitänyt arvokkaana, että kuntalaiset otetaan mukaan olosuhteiden suunnitteluun. Reitistöjen ja urheilukeskusten suunnittelussa, uimahallipalvelujen ja ohjaustoiminnan kehittämisessä, lähiliikuntapaikka-ohjelmassa ja asiakaspalvelun ja toiminnan laadun parantamisessa ovat kuntalaiset otettu aina mukaan” toteaa liikuntapäällikkö.

Kirjastot ja museot henkivät kestävästä kehitystä

Kirjastojen ja museoiden toiminnassa kestävä kehitys on toiminnassa sisäänrakennettuna. ”Kirjaston toimintaperiaate on kestävä kehityksen mukainen, kun aineistoja pyritään kierrättämään lainassa mahdollisimman monella” sanoo vt. kirjastotoimenjohtaja Inkeri Hakulinen. Myös uutta kirjastoautoa hankittaessa kestävään kehitykseen kiinnitettiin huomiota. Uusi kirjastoauto on taloudellisempi kuin vanha ja kuluttaa vähemmän polttoainetta. ”Kirjastoauton huollon yhteydessä siihen asennetaan vielä lämpöhukkaa vähentävä väliovi” jatkaa Hakulinen.

Museomaailmassa kestävä kehitys on arvoihin sisäänrakennettuna. ”Arvostamme vanhaa ja kerromme erityisesti opetustoiminnassa elämäntavasta, joka perustuu säästäväisyyteen, kierrätykseen, itse tekemiseen ja ruuan lähituotantoon. Nämä arvot näkyvät erityisesti Klaavolan ja Halosenniemen museoissa sekä Halosenniemen puutarhassa” tiivistää vt. kulttuuri- ja museotoimenjohtaja Jaana Koskenranta.

Museoissa pyritään myös tämän päivän toiminnassa kestävään kulutukseen. Näyttelyiden teoslistoja ja opastusmateriaalia ei jaeta kävijöille omaksi, vaan teoslistat palautetaan. Tulostuksen ja sähkön säästöön kiinnitetään huomiota. Kestävä kehityksen edistäminen näkyy arjen asioissa ja teoissa. ”Näyttelyiden avajaisissa ei käytetä kertakäyttöastioita ja yhdistämme kuljetuksia aina kun se on mahdollista” kertoo Koskenranta.

Kouluissa ja päiväkodeissa kasvatetaan kestävästä kehitykseen

Tuusulan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa lapset ja nuoret otetaan mukaan yhteisen, kestävä kehityksen arvoon perustuvan, tulevaisuuden rakentamiseen. Kestävä kehitys on osa koulujen opetussuunnitelman sisältöjä ja tavoitteita ja sitä kautta mukana monen oppiaineen opetuksessa. Materiaaleja kierrätetään (esim. kirjat, askartelutarvikkeina kierrätysmateriaaleja) ja energian käyttöön kiinnitetään huomiota. Energiatohokkaampaa tv-tekniikkaa on kehityksen myötä otettu käyttöön.

”Paukkuja on myös laitettu kulukuljetusten reitittämisen kehittämiseen. Oppilaita ohjataan enemmän julkisen kuljetuksen piiriin ja oppilaat kävelevät reitin varteen sen sijaan, että heidän haettaisiin kotiovelta” kertoo opetuspäällikkö Markus Torvinen. Oppilaan tuen organisoinnissa on myös tapahtunut muutos. ”Yhä useampi oppilas käy omaa lähikouluun ja sen on tarkoituksena vähentää kuljetustarvetta ja sitä kautta tukea kestävästä kehitystä” korostaa Torvinen.

Varhaiskasvatuksen hankinnoissa kiinnitetään huomiota tilattavien välineiden laatuun ja kestäväyyteen. Osa päiväkodeista, mm. Lahelanterttu ja Mikkolan päiväkotit, on ollut mukana Kets-hankkeessa,

jossa huomiota kiinnitettiin energiatehokkaaseen tapaan toimia niin sähkön kuin vedenkulutuksenkin osalta. Varhaiskasvatuspäällikkö Hannamari Halinen antaa muutaman käytännön esimerkin kestävän kehityksen edistämisestä varhaiskasvatuksessa: ”Päiväkotien jätepisteissä ei ole paperikierrätysmahdollisuutta, joten lasten kanssa kuljetetaan kierrätyspisteisiin ja opitaan kierrätyksen tärkeyttä. Lapsia ohjataan toiminnassa sulkemaan vesihana kun saippuoidaan ja sammuttamaan turhat valot”.

Koulu- ja päiväkotiruokailussa ruokapalvelut ovat kiinnittäneet huomiota ylijäämäruoan määrään ja ruokaa on pyritty tekemään seurannan perusteella sopiva määrä.

Sosiaali- ja terveystoimialalla palveluiden rakennemuutos, sähköiset palvelut sekä PopUp-toiminta on tukenut kestävän kehityksen edistämistä

Sosiaali- ja terveystoimialalla on toteutettu vuodesta 2009 alkaen palveluiden rakennemuutosta. Kotiin tuotettuja ja perheissä tehtäviä palveluita on laajennettu ja toimintaa vakiinnutettu, jolloin ympärivuorokautisen hoivan ja hoidon tarve vähenee. Rakennemuutos on koskettanut lapsiperheiden kotipalveluja, perhetyötä, perhekuntoutusta, mielenterveyskuntoutujia, akuutti kotihoitoa ja kotihoidon mobiilia.

Mielenterveyskuntoutujien osalta uudet asiakkaat pääsääntöisesti pystyttiin hoitamaan kunnan oman kotiin tuotetun tukipalvelun avulla, jolloin välttyttiin erikoissairaanhoidon tai asumispalvelujen käytöltä. Ympärivuorokautisen palvelun keventämistä jatketaan edelleen.

Lastensuojelun palvelurakennemuutos ennaltaehkäiseviin palveluihin vähensi ympärivuorokautisen ostettavan sijaishoidon tarvetta. Lisäksi sijaishoitomuotona perhehoidon määrä suhteessa ostopalveluihin kasvoi ja sijaishuoltoon käytettävä rahamäärä pieneni.

Akuutti kuntoutus- ja jatkohoito-osaston (AKU) toimintaa tehostettiin, keskimääräinen hoitoaika muuttui 15 vuorokaudesta noin 9 vuorokauteen, asiakasmäärä kasvoi ja potilaskierto nopeutui. Akuutti kotihoidon (KOTIAKU) toiminnan ansiosta potilaiden kotiuttamista voitiin nopeuttaa ja päiväaikaisen (esim. suonensisäisten hoitojen) sairaalapalvelun tarvetta ei ollut.

Kotiutus- ja arviointiyksikkö (KOTA) ja sen toiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen pääasiallisena tavoitteena asiakkaiden sijoittuminen takaisin kotiin sinne tuotettavan tukipalvelun turvin. Kotihoidon mobiilitoiminnanohjausjärjestelmän ja sähköisen ovenavauksen turvin lisätään kotihoidon asiakkaan luona tapahtuvaa työtä 50 %:sta 60 %:iin. Vuoden 2016 aikana valmistui suunnitelma miten AKUn, KOTAn, KOTIAKUn ja kotihoidon yhteistyötä kehitetään ja tehostetaan.

Rakennusyhteistyöhanke Yrjö ja Hanna-säätiön ja kunnan kesken saatettiin loppuun. Tuuskodon palvelut siirrettiin Riihikallioon Riihikodon asumispalveluysikköön. Käyttöön saatiin uudet toimivat tilat joka mahdollistaa asiakaslähtöisen palvelun ja henkilöstön joustavamman käytön. Lisäksi uudessa paikassa ei ole hukkatilaa kuten Tuuskodossa ja siten tilakustannukset ovat huomattavasti alhaisemmat. Tilatehokkuus ja energiatehokkuus toteuttavat kestävän kehityksen arvoa.

Terveyspalveluissa lisättiin sähköistä ajanvarausmahdollisuutta sairaanhoitajien vastaanotoille. For-sante verenohennuslääke kokonaispalvelussa otettiin käyttöön automaattinen lääkeannoksen viestitys, mikä on lisännyt potilasturvallisuutta ja vähentänyt potilaiden tarvetta selvittää puhelimitse tai paikan päällä asioiden lääkitysohjeita ja jatkohoitotoimenpiteitä. Automaattinen lääkeannoslaskuri on soveltuvin osin vapauttanut lääkäri – ja sairaanhoitajatyöpanosta verenohennuslääkeseurannan

laboratoriotulosten arvioinnista. Vapautunut työaika on voitu kohdistaa muuhun asiakaspalvelu- ja ajanvaraustyöhön.

Asiakkaille on käytössä eTerveys linkki joka on Tuusulan kunnan terveydenhuollon sähköisen asiointin palvelu. Asioiminen tapahtuu turvallisesti salatun tietoliikenneyhteyden kautta.

Suun terveydenhuollon PopUp hammashoitoloiminta laajennettiin kaikkiin kunnan alakouluihin, jolloin oppilaita ei tarvitse kuljettaa hammashoitolaan.

Toimialalla uutena palvelun tuottamistapana otettiin tällä valtuustokaudella käyttöön palveluseteli. Asiakas voi valita palvelun kunnan tuottamana tai järjestämänä (ostopalvelu) tai palvelusetelinä. Palvelusetelit ovat käytössä palveluasumisessa, omaishoidontuen vapaapäivien järjestämisessä, tilapäisessä kotihoidossa ja lapsiperheiden kotipalvelussa. Toistaiseksi palvelusetelinkäyttö ei ole kovin laajaa.